ÖZET

Klasik anlamda terörizm “Şiddet ya da şiddet tehdidinin; politik, dini ya da ideolojik hedeflere ulaşmak için kullanılması olarak tanımlanır. Bu gözdağı verme, zorlama ya da korkutma yoluyla yapılır” şeklinde açıklanabilir (Chomsky,2001; 74). Terörizm tarihi, insanlık tarihi kadar eskidir. Farklı amaçlarla ve farklı metotlarla da olsa insanlık tarihin her döneminde terör bir araç olarak kullanmıştır.

11 Eylül 2001 sabahı erken saatlerde, medya kuruluşlarının önce “uçak kazası” olarak duyurduğu olay, daha sonra “en büyük terör olaylarından biri” olarak tarih sayfalarında yerini aldı. Soğuk Savaşın bitmesiyle birlikte dünya siyasetine yön veren, ordusuyla ve ekonomik gücüyle rakipsiz kalan, süper güç ABD, daha önce hiç eşine rastlanmamış bir yöntemle, 1812 savaşından beri ilk kez kendi topraklarında vuruldu (Chomsky,2001:11). Saldırıyı düzenlediği iddia edilen terörist ise ABD’nin eski tanıdığı; Usame Bin Ladin’di. Doğu bloğunun yıkılmasıyla “özgürlük savaşçılığından teröristliğe” terfi etmiş olan bu Arap zengini kendisine, küreselleşmenin simgelerini hedef olarak seçmişti (Kongar,2001:2).

11 Eylül saldırısı ABD için tam fırsat olurken ABD’nin bu fırsatı çok iyi kullandığını gözlemlemekteyiz. ABD her zamanki gibi düşmanını yaratmış ve dünya kamuoyu önünde hedef göstermiştir. Artık ne yaparsa yapsın diğer devletler tarafından meşru kabul edilecektir. ABD’de ilk olarak NATO’nun 5. Maddesini harekete geçirdi. Artık yeni hedef bellidir; Komünist avından, terörist avına geçilmiştir. Önce Afganistan’a ve daha sonra da Irak’a yapılan ve neredeyse hiçbir bağımsız ülkenin kabul edemeyeceği saldırılar sonucunda, savaş kaçınılmaz bir hal almıştır.

Göz ardı edilmeyen önemli nokta; şiddetin şiddet doğurmasıdır. Irak’ta her gün onlarca insan patlamalarla ölmekte ve bunun hemen hepsini siviller oluşturmaktadır.

Anahtar Kelimeler: 1- 11 Eylül **2-** Terörizm **3-** ABD **4-** Soğuk Savaş **5-** Ortadoğu

ABSTRACT

In its classic definition, terrorism can be defined as using violence or violence threats in order to reach the political, religious and ideological targets. This threat, can be performed by forcement or scaring tactics (Chomsky,2001:74). The history of terrorism is as old as human history. Even with different purposes or within different methods, terrorism has been used as a tool in every period of human history.

Early in the morning, on September 11, 2001,the event, firstly announced by all of the media institutions as a “plane crash” however, later had its place as “one of the most striking terror incident”in the pages of history. The super power USA, which remained as invulnerable after the end of cold war and with the leading role in world politics, with her powerful army and stable economy, was struck with an unseen method in her land since the war of 1812 (Chomsky,2001:11). It was who was claimed to have attacked, one of the old known for the USA; Usame Bin Ladin. He was promoted from being a freedom fighter to being a terrorist as the East Block fell down and he chose the symbols of globalisation as target (Kongar, 2001: 2).

During the period, which has outcome the September 11th, post attack term was a proper opportunity for the USA and the USA benefitted from this very well. The USA had created its enemy, as usual, and had shown it as target in front of the world. Now whatever she does, she would be as permissible by the other countries. The USA, firstly activated the 5th item of NATO. Now, the new target was clear, it has now switched from communist hunt to the terrorist hunt. As a result of the demand carried against Afghanistan and later against Iraq which no country could approve of, the war was undisputed.

Here, what was dismissed is that violence could bring violence and unfortunately that vicious circle came true. Everyday in Iraq, tens of people have being killed by blasts and nearly all of these people are civilian.

Key Words: **1-** September 11, **2-** Terrorism, **3-** U.S.A., **4-** Cold War
5- Middle East

İÇİNDEKİLER

PROBLEM

11 Eylül 2001 günü ABD'nin temsil etmiş olduğu değerlerin sembolü sayılabilecek üç merkeze karşı girişilen terör eylemleri şüphesiz uluslararası ilişkilerde önemli bir dönüm noktasını oluşturmaktadır. Bu eylemler kapitalizmin ve ABD'nin dünya üzerindeki hegemonyasının sembolleri olan binaları ve içerisindeki insanları hedef alıyordu. Bu semboller, ekonomik anlamda Dünya Ticaret Merkezi, askeri anlamda Pentagon ve başarısız kalsa da siyasal anlamda Beyaz Saray idi. Kendi kıtasında saldırıya uğramayan ve dünyanın en iyi korunan ülkesi olduğunu sık sık dile getiren ABD, bu saldırı sonucunda "anavatanı korumak" kavramını dahi yerine getiremediği tüm dünyanın gözleri önünde açıkça ortaya çıkmıştır.

1980'lerin sonunda iki kutuplu sistemin sona ermesi ile birlikte Soğuk Savaş kavramı tarihe karışmış ve ekonomik anlamda kapitalizm, siyasal anlamda da Batı liberal demokrasilerinin rakipsiz kaldığı yeni bir siyasal düzen oluşmuştur. Bu yeni sürece yeni dünya düzenine küreselleşme adı verilmektedir. Bu sürecin temel karakteristiği Batı liberal demokrasi anlayışının tartışılmaz en iyi sistem olarak tüm dünyaya empoze edilmeye çalışılmasıdır. Bu dönemde uluslararası ilişkilerde birtakım yapısal değişiklikler yaşandığı gibi uluslararası ilişkilerin aktörlerinde de bazı değişiklik ve çeşitlenmeler görülmüştür. Bu aktörlerden varolanlar da birtakım değişiklikler görülürken yeni ortaya çıkan aktörler de sistem içinde var olma mücadelesi vermektedir. Ortaya çıkan bu yeni aktörlere en iyi örnek olarak "uluslararası terör örgütleri" verilebilir. Bu örgütler gizli olup standart ve alışılmış bir kurumsal yapıya sahip değildirler. Bilim teknolojisindeki son gelişmeler ışığı altında mobilizasyonları son derece hızlı olup uluslararası bağları da kuvvetlidir. Şüphesiz 11 Eylül Saldırısı uluslararası terör örgütlerinin gücünün ve etkinliğinin ne kadar geliştiğini göstermektedir.

ABD, 11 Eylül'den sonra daha önceden ortaya koymuş olduğu '"haydut ülkeler" söylemini, meşrulaştırıcı bir siyasal zemine oturtmuştur. 11 Eylül saldırısından sonra güvenlik kavramında yaşanan değişmelerin de etkisiyle dünya üzerindeki ülkeleri teröre destek verenler ve teröre karşı olanlar şeklinde bir ayrıma tabi tutmuştur. Bu süreçten sonra ABD'nin dış politikasının yerine getirilmesindeki anahtar kelime veya sembol "terörle mücadele" olacaktır. ABD, bu çerçevede, teröre karşı olan ülkeleri bir araya toplayarak adeta bir "Kutsal İttifak" oluşturmuştur. Buradan hareketle saldırıyı gerçekleştiren El-Kaide örgütüyle sıkı

bağları olan Taliban yönetimindeki Afganistan'a terörü yok etme amaçlı bir harekat düzenlemiştir. Bu noktada eksen ülke olarak niteleyebileceğimiz devletlerin (örneğin Türkiye ve Pakistan) davranışlarını incelemek yararlı olacaktır. İçerisinde yaşadığımız süreçte ABD hegemonyasına engel oluşturan yönetimler teröre destek vermekle suçlanmaktadır. Bu ülkeler ABD'ni ve onun hegemonyasını tüm dünyaya yaymakla ve yapılacak müdahaleleri meşrulaştırmakla suçlamaktadırlar. Bu duruma somut örnek olarak gündem de olan Irak Operasyonu verilebilir. Bu dönemde ABD'nin hegemonya anlayışında da değişimler olduğu görülmektedir. Örneğin ABD önceden eksen ülkeler aracılığı ile hegemonyasını sağlarken, artık ilgili bölgelerde doğrudan fiili egemenlik oluşturabilmekte ve hatta tamamen kendine bağlı hükümetler kurabilmektedir.

Bir hipergücün güvenlik konusundaki prestijinin önemli miktarda sarsıldığı bu saldırı acaba dünyadaki güvenlik kavramını ne ölçüde etkileyecektir? Yaşanan küreselleşme süreci, terör örgütlerinin de küreselleşmesine neden olmuş mudur? Bilişim teknolojisindeki gelişmeler uluslararası teröre ne yönde etki göstermektedir? Uluslararası terör acaba bumerang etkisi mi göstermektedir; yani diğer bir ifadeyle Soğuk Savaş döneminde teröre, ulusal çıkarlarını gerçekleştirmek amacıyla destek veren ABD acaba şimdi ektiğini mi biçmektedir? Acaba Afganistan ve planlanan Irak Operasyonu, Orta Asya ve stratejik bir bölge olan Ortadoğu'daki gelişmeler ABD hegemonyasını kalıcılaştırmaya yönelik hareketler midir? Acaba ABD geleceğin enerji bölgesi olmaya aday olan Orta Asya'ya fiili hakimiyeti, bölgeye yakın olan Afganistan ve Irak üzerinden mi gerçekleştirmeyi planlamaktadır?

AMAÇ

Bu çalışmada amaç; ABD'de gerçekleştirilen ve binlerce masum insanın ölümüne sebep olan 11 Eylül saldırısıyla sonuç bulan sürece, nasıl gelindiğidir? 11 Eylül saldırısının sonucu ortaya çıkan Uluslararası durum ve Ortadoğu'ya savaş olarak tekrar dönülmesinin nedenlerinin incelenmesinin yanı sıra terör kavramı açıklanmaya çalışılacaktır. Bunların yanı sıra 11 Eylül sonrası Türkiye'nin de içinde yer aldığı Ortadoğu'nun kana bulanması ve şiddetin şiddeti doğurmasının açıklanmaya çalışılması bizi bu çalışmayı yapmaya sevk eden bir diğer amaçtır.

ÖNEM

Bu çalışmada öncelikle, 1945 sonrası oluşan uluslararası ilişkiler sisteminde dünyadaki terör hareketleri ve devletlerin bir dış politika aracı olarak bu örgütlerden istifade etmeleri ele alınırken; iki kutuplu düzenin son bulması ile birlikte yaşanan küreselleşme sürecinde uluslararası terör örgütlerinin artan faaliyet ve sistem üzerindeki etkinlikleri ile 11 Eylül saldırısı sonucunda dünyada değişen güvenlik ve güç kavramının incelenmesi ve ayrıca bu sürecin uluslararası ilişkilerde ve ülkemiz üzerindeki etkilerinin araştırılmasını amaçlanmaktadır.

SINIRLILIKLAR

Bu araştırmada incelenecek zaman dilimi 11 Eylül saldırısı gerçekleştiği 2001 yılı ve İstanbul'da bombaların patladığı 2003 yılı sonudur. Ancak 11 Eylül 2001'e saldırısı bir sonuç olarak hazırlayan Soğuk Savaş dönemi üzerinde de ayrıca durulmuştur. Terör örgütleri incelenmesinde asıl üzerinde yoğunlaştığımız 11 Eylül'e damgasını vuran El Kaide terör örgütüdür. Dünyanın diğer bölgelerinde sayıları belki yüzlerle ifade edebileceğimiz terör örgütleri çalışmamızın dışında tutulmuş, sadece ek bilgi olarak adından sıkça söz edilen birkaç terör örgütü hakkında bilgi verilmiştir. Ülkemizde faaliyet gösteren terör örgütleri ise ayrıca bir tez konusu olabilecek kadar araştırılması gerektiğinden çalışma dışı tutulmuştur.

TANIMLAR

Araştırma sonucu ortaya çıkan ana temalar, bulgular tespit edilirken gerekli tanımlar ve kavramlar, özellikle sosyal ve siyasal terimler ile açıklanmıştır. Bu bağlamda, özellikle basın bültenleri, anlaşmalar, protokollerde yer alan, kullanılan ve literatürde kullanılan kavramlar, kriterler ve terimler üzerinde durulmuştur.

G. KISALTMALAR

AB - Avrupa Birliği

ABD - Amerika Birleşik Devletleri

AFP - Fransız Haber Ajansı

BM - Birleşmiş Milletler

CCC - Savaşan Komünist Hücreler (Cellules Communistes Combattantes)

CIA - Merkezi Haberalma Örgütü (Central Intelligence Agency)

DGM - Devlet Güvenlik Mahkemesi

DH - Devrimci Hücreler

DPT - Devlet Planlama Teşkilatı

DTM - Dış Ticaret Müsteşarlığı

ETA - Bask Ayrımcı Hareketi (Euskadı TA Askatasuna)

EU – Avrupa Birliği (European Union)

FIS - İslami Kurtuluş Cephesi (Front Islamique du Salut)

FKÖ - Filistin Kurtuluş Örgütü

GIA - Silahlı İslami Grup

IRA - İrlanda Cumhuriyet Ordusu

ISI - Pakistan Gizli Servisi

JRA - Japon Kızıl Ordusu

IMF - Uluslararası Para Fonu

KKTC - Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti

MGK - Milli Güvenlik Kurulu

MİT - Milli İstihbarat Teşkilatı

NATO – Kuzey Atlantik Anlaşma Örgütü (North Atlantic Treaty Organization)

ODGP - Ortak Dış ve Güvenlik Politikası

OPEC - Petrol İhraç Eden Arap Ülkeleri Teşkilatı

RAF - Kızıl Ordu Fraksiyonu (Rote Armee Fraktion)

SSCB - Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği

TBMM - Türkiye Büyük Millet Meclisi

TSK - Türk Silahlı Kuvvetleri

UN - United Nations

ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

Araştırmamızın temelini 11 Eylül 2001 saldırısı ekseninde Küresel Terörizm ve Türkiye'ye etkisi oluştururken nelerden ve nasıl etkilendiğini, hangi şartları oluşturduğu ve özellikle neyin sonucu olduğunu saptamak oluşturmaktadır. Ayrıca 11 Eylül saldırısının mimarı El Kaide Terör Örgütünün yanı sıra diğer bazı terör örgütlerinin kısaca incelenmesi, bir terör örgütünün olabilmesi için nelerin olması gerektiği yanı sıra, ABD'nin önceleri bir dış politika aracı olarak kullandığı terörizme karşı dış politika üretme çabasının ne ölçüde tarafsız olduğunu bulmak, daha sonra ise politikaların hukuksal ve siyasal gelişimini olaylar çerçevesinde neden-sonuç ilkelerine bağlayarak bu gününe ve yarınına değinmek amaçlanmıştır. İlgili konuda literatür araştırması yapılmıştır.

a. Evren ve Örneklem

Yapılan bu araştırmada çalışma evreni, ABD'nin SSCB'ye karşı soğuk savaşta terörü oluşturma ile sonuçlanan, politikalarının incelenmesi, siyasal ve hukuksal etkileridir. Bu çalışma evreninin büyüklüğü karşısında örnek olay olarak 11 Eylül 2001 saldırısı seçilmiş, ekonomik, siyasal, sosyal, hukuksal ve özellikle askeri sonuçları üzerinde durulmuştur. Bu örnek çerçevesinde çok geniş bir konu olan "terörizmin" ABD'nin dış politikası üzerine ve bulunduğu bölgenin yanında stratejik ortağı olmasından dolayı Türkiye üzerinde ekonomik, sosyal, hukuksal ve siyasal bir analiz yapılmıştır.

b. Verilerin Toplanması

Konu ile ilgili veriler, konu üzerinde literatürdeki kitaplar, bilimsel içerikli makaleler, belli başlı kuruluşların yayınları, Internet siteleri, resmi belgeler ile gazete arşivlerinden toplanmaya çalışılmıştır.

c.Verilerin Çözümü ve Yorumlanması

Literatür taramasından sonra elde edilen veriler, analitik ve eleştirel bir yaklaşımla ele alınarak, soruna ilişkin saptamalarımızı doğrulayıp doğrulamadığı araştırılmıştır. Öncelikle terör kavramı ve tarihsel süreci incelenmiştir.

GİRİŞ

Başarılı saldırı, düşmanın kendisini nasıl savunacağını bilmediği saldırıdır. Başarılı savunma, düşmanın nasıl saldıracağını bilemediği savunmadır. Bu nedenle savunmada başarı yüksek duvarlara bağlanamaz.

Bu nedenle yüksek duvarlar, derin su çukurları güvenliği garanti edemez. Sağlam zırhlar ve etkili silahlar da aynı şekilde güçlü olmayı garantileyemez. Düşman bir arada kalmayı tercih etmişse hazır olmadığı yerden saldır; düşman saldırı hattı kuruyorsa, seni hiç beklemediği yerde karşısına çık.

SUN TZU

Savaş Sanatı

11 Eylül 2001 tarihi, en geri kalmışından en gelişmişine kadar bütün ülkelerin terörün tehdit alanı içinde kaldığı ispatlanmıştır. 11 Eylül saldırısını sadece başında zengin bir Arap bulunan, radikal dinci bir terörist grubun eylemi olarak görmek doğru olmaz.

11 Eylül saldırısı her şeyden önce bir sonuçtur; Soğuk savaş sırasında beslenen ve karşı bloğu yıpratmak için yaratılan daha sonra zararı yaratıcısına dönen bir sonuçtur. Soğuk savaş sırasında Batı Bloğunun lideri ABD, Doğu Bloğunun lideri SSCB'ye ve onun yaymaya çalıştığı komünizme karşı Dini, özellikle Ortadoğu'da İslam Dinini, bir kalkan olarak kullanmıştır. Afganistan'ın SSCB tarafından işgalinden sonra ABD'nin Afgan direnişine desteği silah ve para yönünde olacak ideolojik zemini radikal din üzerine kuracaktı. Bunda büyük bir başarı sağlayacak devlet yine ABD idi. Sadece Afganlar değil, daha sonra "Afgani" olarak adlandırılacak, Afgan savaşında yer alan Müslüman savaşçılar, neredeyse bütün İslam coğrafyalarından gelen (Chomsky, 2003:16), Pakistan'da Peşaver Vadisinde yetiştirilip, SSCB'ye işgaline karşı (1979-1989) karşı savaş içinde yer alacaklardır. Bu savaşın zaferle sonuçlanması gündemi Afganistan'ın denetimine getirecek, Taliban rejimiyle Afganistan denetimi de sağlanacaktır. Burada ABD daha sonra kendini vuracak olan bu militanları yetiştirme, silah sağlama ve her şeyden önemlisi bütün Müslümanların bu vadide birbiriyle tanışma

ortamını sağlayacaktır. Bunun sonucu 11 Eylül 2001 tarihinde Dünyanın en büyük terör olaylarından birini yaşamasıdır.

11 Eylül bir nedendir; 11 Eylül'den sonra Afganistan ve Irak ABD işgali yaşayacak, Uluslararası Hukuk yine çiğnenecek ve Ortadoğu kan gölüne dönecektir. ABD Ortadoğu'ya sadece Afganistan için gelmeyecek, 1991'de yarım kalan Irak olayını da kendi yöntemleriyle çözecektir.

11 Eylül 2001 saldırısı ve onu takip eden gelişmeler Irak'a komşu, Afganistan'la aynı coğrafyada ve bu iki ülke ile kültürel bağları olan Türkiye için zor ve uzun bir sınav olacak. Özellikle Irak savaşı hem bölge ülkeleri hem de NATO'dan dolayı tarihsel bir ortağı olan ABD ile aramızın açılmasına sebep olacaktır. Değişik türdeki terör eylemlerini yaşamış olan Türkiye bir de Uluslararası Radikal Dinci terör örgütü olan El Kaide terörünü 2003 yılında yaşayacaktır.

11 Eylül saldırısı ile terörizmin de "küreselleşme'ye" uyum sağladığı ve sonucunda küreselleştiği ispatlanmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

TARİHTEN GÜNÜMÜZE TERÖRİZM

1. TERÖR TANIMLARI

1.1. Bir Kavram Olarak Terörizm

Terör ve terörle ilgili kavramları tam olarak bir tanımın içine sığdırmak oldukça zordur. Ayrıca konu üzerinde araştırmayı arttırdığımızda birçok farklı tanım ve tanım içinde farklı unsurların ortaya çıktığını görürüz. Bilinen gerçek, terörün evrensel olmasına rağmen sınırların çizilmesinin zor olduğudur. Teröre maruz kalan ya da terörle mücadele eden grupların yahut devletlerin de çalışmalarına meşruiyet kazandırmak için kendilerine göre terör tanımları yaptıkları da bir gerçektir (Çınar, 1997: 197). Walter Laqueur 1977 yılında şu isabetli tahminde bulunmuştu*:* “Terörizmin detaylı ve kapsayıcı bir tanımını yapmak için sürdürülen tartışmalar uzun bir süre boyunca devam edecek, uzlaşmayla sonuçlanmayacak ve terörizmin daha iyi anlaşılmasına hiçbir hissedilir katkı sağlamayacaktır” (http://www.aydinlanma1923. org. e.t. 17.09.2004).

Etimolojik olarak terör kelimesinin Latince anlamı ürkütmek ya da korkudan titretmek, korkutmak yıldırma, sindirme gibi kelimelerden çıkan “terere” kelimesinden gelmektedir (Örgün, 2001; 13). İlk defa Dictionnarire de I’Academie Française ‘nin 1789 yılında yayınlanan ekinde rastlanmaktadır. Daha çok siyasal ve ideolojik eylemleri açıklamak için kullanılır. Terörizm kelimesi ilk kez kullanıldığında bir devlet tarafından insanlara karşı yapılan sindirme hareketini belirtmekteydi, yukarıdan gelen bir terörizmdi. Bu terim Fransız devrimci devlet adamı Maximilen de Robespierre’nin “1785-1794 Terör Devriminde” ortaya çıkmıştır (Volkan, 1999: 182).

Terör insanların psikolojik yapılarını etkileyerek negatif bir dünya yaratmaktadır. Bunun yanında, devletleri sarsan, hatta uluslararası siyasal, ekonomik ve askeri çatışmaları doğuran bir etkendir (Atlar, 2004: 266). Değişik tanımlarına bakacak olursak; “Terör en kısa şekilde kuralsız ve örgütlü, örgütlenme, organizasyon ve siyasal

amacın ön planda tutulduğu şiddet eylemleridir" (Örgün, 2001: 15). Yine bir başka ve kısa tanımla "politik amaçlı bir şiddet hareketi"dir (Demirel, 2001: 23). Günümüzde Türkçe'deki terör kavramı, genellikle radikal ideolojik gruplar tarafından yürütülen silahlı mücadeleyi ifade etmektedir (Kazan, 2004: 222).

12.04.1991 tarih ve 3713 Sayılı Terörle Mücadele Kanununun 1. maddesine göre "Terör; baskı, cebir ve şiddet korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemlerinden biriyle, Anayasada belirtilen Cumhuriyetin niteliklerini, siyasi, hukuki, sosyal, laik, ekonomik düzenini değiştirmek, Devletin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk Devletinin ve Cumhuriyetinin varlığını tehlikeye düşürmek, devlet otoritesini zaafa uğratmak veya yıkmak veya ele geçirmek, temel hak ve hürriyetleri yok etmek, Devletin iç ve dış güvenliğini, kamu düzenini veya genel sağlığı bozmak amacıyla bir örgüte mensup kişi veya kişiler tarafından girişilecek her türlü eylemlerdir". 3713 sayılı terörle mücadele kanununda yer alan ve açıkça tanımlanan terör suçlarının oluşabilmesi için; (Kuyaksil, 2004: 90).

1- Devletin-milletin bizahati birliğine ve temel düzenine yönelik bir amacın olması (ideolojik boyut).

2- İllegal örgüt tarafından gerçekleştirilme (örgütsel boyut).

3- Korkutma sindirme yıldırma gibi (Eylemsel şiddet boyutunun) olması gerekir.

Terör'ün uluslararası politika sözlüğünde karşılığı "İhtilalci bir mücadele sistemidir. Bu sistemin yarattığı havaya 'terör'; sistemin tarafları ve uygulayıcısına da 'terörist' denir. Terörizm; yasadışı stratejik ve siyasal amaçlarını gerçekleştirmek için bir grubun veya devletin, hedeflenen kitleyi yıldırıp, korkutarak, planlı ve bilinçli biçimde şiddet kullanması ya da kullanma tehdidinde bulunmasıdır. Terörizmin kuralı yoktur, amaçları korku yoluyla istekleri dayatmaktır. Terörizm bir savaştır ama bu savaşın alanı belli değildir. Genelde teröristlerin seçtiği alanda taraflar karşı karşıya gelir. Eylemleriyle, kitle iletişim araçlarını kullanarak sorunlara dikkat çekmeye çalışırlar ve bunun için de en kanlı yolları seçmeye özen gösterirler." şeklinde ifade bulur. Bir başka görüşe göre terörizm kaçırmadan cinayete kadar uzanan ve amacı sindirme olan şiddet eylemlerine verilen addır. Aynı zamanda terörizm düşük masraflı,

düşük riskli ve geleneksel savaşlara göre düşük gerilimli bir savaş biçimidir (Örgün, 2001: 20). Bundan dolayı "Düşük Yoğunluklu Savaş" olarak da adlandırılır. Terörizm barışçıl araçlarla hedefe varamadığı için, şiddeti kullanarak hedefine varmaya çalışır. Bu nedenle de şiddet, terörün olmazsa olmaz koşuludur. Terör örgütleri şiddeti uygularken hedef gözetmez; şiddet bazen hedef tanısa da, genelde masum insanlara yöneliktir. Terör hakkında söyleyebileceğimiz önemli bir nokta da hedefin rasgele sivil halktan seçilmesi, fakat bu seçimin kendi içinde tutarlı olduğudur. Terörün kelime anlamı ve amacı korkutma, sindirmedir. Sivil halka yapılan saldırının bir tesadüf değil aksine daha büyük kitleleri korku ve dehşete düşüreceği için plan dahilindedir. Rahul Mahajan 'Yeni Haçlılar' kitabında "Eğer terörizmin önyargısız bir tanımı yapılacaksa; bu tanımın, kim yaparsa yapsın ya da hangi asil amaçla yaptıklarını iddia ederse etsinler, mutlaka sivillerin siyasal maksatla öldürülmesini de içermesi gerekir" demektedir (Mahajan, 2003: 16).

Terör eylemleri "savaş ve barış zamanında sivil halkı hedef alan ve doğrudan kazanımdan çok, hedef alınan halkı 'terörize etmeyi' amaçlayan politik içerikli şiddet eylemleri olarak ele aldığımızda, ulaşım ve haberleşme teknolojisinin gelişmesiyle birlikte "sivil halkı terörize etme" daha da kolay olmuştur. Bunun sonucunda sivillerden oluşan bir kalabalığa yapılan ve çok sayıda kişinin canına mal olacak saldırının terör örgütü adına büyük bir reklam olacak ve yıldırma, dehşete düşürme işlemi başarıyla tamamlanmış olacaktır. Terörizmi diğer eylemlerden ayıran, masumların ya da suçsuzların isteyerek ve hesap edilerek hedef seçilmesidir (Örgün, 2001: 16). Terörizm barışçıl araçlarla hedefe varamadığı için, şiddeti kullanarak hedefine varmaya çalışır. Bu nedenle de şiddet, terörün olmazsa olmaz koşuludur; şiddet olmazsa terör olmaz. Terör Örgütleri bu nedenle şiddeti uygularken hedef gözetmezler, genelde masum insanlar insanlara yönelik olur (Fendoğlu-Fendoğlu, 2004: 33).

Terörizm amaçları farklılık göstermesi önem taşımaz. Etnik nedenler, dini gerekçeler ve sömürge karşıtlığı gibi boyutlarla terör yapılabilir. Noam Chomsky terörizmi: "Şiddet ya da şiddet tehdidinin; politik, dini yada ideolojik hedeflere ulaşmak için kullanılmasıdır. Bu gözdağı verme, zorlama ya da korkutma yoluyla yapılır" şeklinde açıklamaktadır (Chomsky, 2001: 74). Yine Chomsky terörizm teriminin 18.yy.

sonlarında özellikle hükümetlerin halkın kendisine itaat etmesini sağlamak için şiddete başvurmasıyla ortaya çıktığını" belirttikten sonra, "fakat bu ifade bütün düşünce ve onu ifade etme sistemini elinde bulunduran devleti yönetenlerin işine gelmiyordu" demektedir. Yazar bu yüzden orijinal anlamının terk edildiğini ve terörizm terimi birey veya gruplar tarafından yapılan 'küçük çaplı terörizm' anlamını kazandığını belirtmekte terör hareketlerinin terör sayılabilmesi için bizim tarafımızdan değil 'onlar tarafından' yapılmış olması gerektiğinin altını çizmektedir (Chomsky, 2004: 8-9).

Terör ve terörizm tanımlarında farklılıklar ve sayıca fazla olsa da birçok ortak noktanın olduğu da göze çarpmaktadır. Bu ortak noktalar sırasıyla (Robertson, 1987: 43-62 aktaran Örgün, 2001: 18) ;

1- Şiddetin (şiddet olayının) ortada bulunması,
2- Siyasi bir motifin bulunması,
3- Terör ve korkunun takdimi,
4- Halkta güvensizlik ve hoşgörüsüzlük,
5- Sembolik hedeflerin kullanılması,
6- İnsanlıktan uzak ve acımasız metotlar uygulamak,
7- Halkta çaresizlik duygusunu yayma,
8- Halkın dikkatini çekmek ve reklam yapmak, bunu şiddet stratejisinin bir parçası olarak kullanmak,
9- Gizli planlama ve eylemlerin uygulanması,
10-Grup ya da topluca eylemde bulunma.

Terörizm deyince akla gelen ve hep karıştırılan bir diğer kavram anarşizmdir. Ayrıntıya girmeden kısaca açıklayacak olursak terörizmi, anarşizmden ayıran en temel nokta; terörizmin mevcut sistemi yıkarak yerine alternatif bir sistem sunmasıdır. Anarşizm ise sistemin kendisine karşıdır. Yani anarşizm devletin ortadan kaldırılmasına çalışan öğretidir. Anarşistler siyasal anlamdaki bu düşüncelerinde ve mücadelelerinde silah kullanmazlar, ancak terörizm kendini mevcut sisteme alternatif gösterir ve kendi siyasal düşüncesinin başarılı olması için her yolu kendine mubah görür (Örgün, 2001: 25). Kendi siyasal mücadelesinin başarılı olması için savaşan terörist her türlü askeri ve sivili hedef olarak algılar.

Yine karıştırılabilecek bir diğer kavram gerilla kavramıdır. Gerilla kavramı ilk defa Spaniards tarafından 1810'da Napolyon'un askerlerine karşı savaşmak için oluşturulan birlikler için kullanılmıştır. Gerilla ve terörist arasında çok önemli fark vardır, hatta bunlar karşıt iki kavramdır. Teröristler ağırlıklı olarak sivil hedeflere saldırılarını yöneltirken; gerillalar savaşçılara karşı mücadele ederler, siviller ve turistler onların hedefi değildir. (Netanyahu, 1986: 9-10 aktaran Örgün, 2001: 25). Gerillalar sadece eylem hedefi noktasında değil, amaç olarak da teröristlerden ayrılırlar. Gerillanın amacı işgal edilmiş ya da haksız olarak gasp edilmiş toprakları geri almaktır. Bunun için, organize olmuşlar ve bunun mücadelesini vermektedirler. Amaçları siyasal nitelikli bir terörizm değil, hem siyasal hem kültürel hem de fiili işgalden kurtulmaktır. Karşılarında yasal bir güç değil, yasadışı işgalciler vardır. Terör örgütlerinin ise hedef seçtiği organ ve kişiler yasal olarak vardır. Yine de bazı durumlarda terörist ve gerillayı ayırtmakta zorluk çekmekteyiz.

Terör örgütlerini var eden ve yaşatan birçok siyasal, toplumsal, psikolojik, tarihsel birçok sebep sayılabilir, fakat 4 tanesi terör örgütünü canlı tutmaktadır (Aydıner, 2004: 7);

- Eylemlilik : Eylem yoksa terör örgütü de yoktur, bu nedenle örgütler eylem yapmakta yarışırlar.

- Propaganda : Terör örgütleri görsel ve yazılı bazı iletişim araçlarıyla kendilerini her ne kadar tanıtmak isteseler de yandaşları dışında ilgilenenleri yok gibidir. Bu sebepten dolayı sansasyonel eylem yaparak kendilerini duyurmak isterler. Amaç burada "silahlı propaganda" yapabilmektir.

- Organize Suç Örgütleriyle Kan Bağı İçinde Olmak : Terör örgütüyle mücadele etmek suç örgütüyle mücadele etmektir diyebiliriz. Terör örgütleri uyuşturucu, insan kaçakçılığı, silah kaçakçılığı, kara paranın aklanması, sahtecilik-kalpazanlık, kaçakçılık gibi suçların birinden ya da birkaçından mutlaka gelir sağlarlar.

- Dış Destek : Terör örgütü için yukarda sayılan 3 unsur önemli olmakla beraber dış destek kadar önemli değildir. Ne yazık ki irili ufaklı her terör örgütünün de arkasında dış destek vardır.

1.2. Terörün Tarihçesi

Tarihte üzerinde görüş birliği olan ve kabul gören ilk terör eylemi, Ortadoğu'da (Eski Filistin'de) Jewish Zealots'un Romalılara karşı yaptıkları M.S. 6-135 tarihlerindeki kampanyalar gösterilir. Bu kampanyalara katılanlardan 2000 adet Zealots'un taraftarı çarmıha gerilmiştir. Zealots'un hareketi terör olarak tanımlanmıştır. Çünkü şiddet eylemlerini (suikast ve vur-kaç eylemleri) Roma kurallarını savunan Romalılara, Yunanlılara ve Yahudilere karşı kullanarak psikolojik tesir oluşturup siyasal amaçlarına ulaşmada bunu yardımcı olarak kullanmaktadırlar ki, bu amaç insanları köleleştiren Roma kurallarını değiştirmektedir (Örgün, 2001: 60). Bu hareketin eylemleri tahmin edilmiyordu. Hedefler genellikle sembolik olmuştur. Buna ek olarak resmi ve dini günler eylem için seçilen zamanlardandı. Bu yolla Zealots'un eylemleri ve propagandası en geniş şekilde yayılma şansına sahip olmuştur. Roma bu gruba başarı sağlaması ile yarım yüzyıl sürecek olan bir barış ortamı bulunmuştur.

En eski terör grubu Sicarii'ler de (M.S. 66-73) Zealots'un bir alt dalıdır. Filistin'de faaliyet gösteren bir dini mezhep olan Siciarii, adını eylemlerde kullandıkları ve giysilerinin altında saklayabildikleri 'Sica' isimli kısa bir kılıçtan almıştır. Bu kılıcın ilginç yanı Yahudi Partisinin kullanmasıdır, terör eylemi için geçerli olan siyasal içerik ve şiddet vardır (Örgün, 2001: 60).

Terörizm teriminin zaman içinde anlamında da bazı değişiklikler olmuştur: Robespierre Devrimi'nde kullanılırken yukardan gelen yani devlet terörizmini açıklıyorken bugün ise terörizm, çoğunlukla aşağıdan gelen ve var olan politik düzende karşılık yaratma, onu yıkma ya da basitçe ona karşı olan öfkeyi ifade etme girişimini belirtir (Volkan, 1999: 182). Tarihsel olarak yukarıdan gelen terörizmin kurbanlarının sayısı diğer terör biçimlerindeki kurbanların sayısını epeyce geçmiştir ve 20. yüzyılda

yukardan gelen terörizmin en dehşetli örnekleri verilmiştir; Yahudi Katliamı (Holocost), Stalin'in Katliamları gibi.

Tarih sahnesinde geriye doğru gidildikçe terörün arkasında yatan felsefe kin ve intikam duyguları kadar, din ve milliyetçilik de olduğunu görmekteyiz. Tarih sayfalarında gözümüze çarpan ve hemen herkes tarafından bilinen terör olaylarından biri Marcus Junuis Brutus tarafından Roma İmparatoru Julius Sezar'ın öldürülmesi (siyasal içeriklidir ve şiddet içerir) bir terör olayıdır (Kongar, 2001: 77). Brutus cumhuriyetçidir, Sezar'ı diktatörlüğünü yıkmak ve cumhuriyeti kurmak için öldürmüştür. İslam tarihine baktığımızda yine terörün çok önemli bir yere sahip olduğunu görmekteyiz, çünkü ikinci Halife Ömer, üçüncü Halife Osman ve dördüncü Halife Ali'nin terör kurbanı olduklarını görmekteyiz. Terör olaylarının tarihte örneği çok fazladır, Selçuklu Sultanı Alpaslan ve Osmanlı Sultanı I. Murat'ın öldürülmeleri yine siyasal içerikli terör hareketlerine girer (Kongar, 2001: 78).

Din kökenli terör olayları da aynı siyasal içerik taşıyan terör olayları gibi ortaya çıkış anından itibaren oldukça can yakmıştır. Din kökenli siyasal terörü kurumsallaştıran kişi Hasan Sabbah'tır. 11 ve 12 Yüzyılda üs haline getirdiği İran'da Alamut kalesinde yetiştirdiği fedailerle (Haşhaşiler), başta ünlü Selçuklu Sultanı Nizamülmük olmak üzere, pek çok siyasal içerikli terör eylemi gerçekleştirmiştir (Kongar, 2001: 78). Haşhaşi isminden de anlaşılacağı üzere örgüt eylemlerde militanlarını cesaretlendirmek için haşhaş kullandıklarından bu adı alıyorlardı. Profesyonel terör örgütlerinin ilkinin ise, Afrika da bir kabile olan Kabalalar olduğu öne sürülüyor. Kabalalar geçimlerini siyasal suikastlardan sağladıklarından, kabilenin her ferdi profesyonel birer katil olarak yetiştiriliyordu (Demirel, 2001: 23).

Tarihteki en etkili siyasal terör olayı ise Avusturya-Macaristan İmparatorluğu Veliahtı Arşidük Franz Ferdinand'ın Bosna'da öldürülmesidir. Bu terör eylemi I. Dünya Savaşı'nın fitilini ateşlediği gibi, I. Dünya Savaşı'nın sonucunun II. Dünya Savaşı'na kaynaklık etmesi sebebiyle, bu olay terörün en korkunç boyutunu ortaya koymaktadır (Kongar, 2001: 79).

Bugünkü anlamda terör, literatüre 1792-1794 yıllarında Fransız İhtilali ile girmiştir (Örgün, 2001: 61). Terörün egemenliği olarak 5 Eylül 1793 yılında formüle edilmiş ve terör günün emri, düzeni olarak ilan edilmiştir. İhtilalin düşmanları bu gruba dahil edilmiş ve üç yüz bin kişi tutuklanmış, on yedi bin kişi idam edilmiştir. Fransızların kullandığı bu terimi daha sonra modern terörizm olarak Rusya'da görmekteyiz. 1870'lerden Birinci Dünya Savaşı'na kadar olan süren halk hareketleriyle ortaya çıkmıştır. Rusya 1877-1881' de ve 1904-1908 arasında olmak üzere iki terör dalgası yaşanmıştır.

Günümüzde ise terör ve terör eylemleri kendini yoğun olarak Soğuk Savaş'ın başlangıcından itibaren hissettirmeye başlamıştır. Özellikle 1960'dan sonra Soğuk Savaş içerisinde karşı tarafı yıpratmak için direkt savaşın göze alınamaması sonucu terör iki taraf için bir manevra alanı olmuştur (Nükleer silahların caydırıcılığı direkt bir savaşı önlüyor fakat alttan alta terör hareketlerine verilen desteğin tamamen artmasına neden olmuştur). 1960'dan sonra terör hareketlerinin fazlaca artış gösterdiğini görmekteyiz. Ortadoğu'da Filistinlilerin İsrail'e karşı yaptıkları eylemler başı çekerken, Avrupa'da IRA'nın İngiltere'ye karşı yaptığı eylemler en çok göze çarpmaktadır. 1970'li yılların başında İsrail, Lübnan, Türkiye, İngiltere, Uruguay, Arjantin, ve Elsalvador terör ile en fazla başı ağrıyan devletlerdi. Soğuk Savaş döneminde batılıların "uluslararası terörizm" denince akıllarına gelen "batılı demokratik toplumların istikrarını bozma amaçlı" olduğu, SSCB veya onun müttefiklerine yönelik olmamasıydı. Yani Batılı toplumlara göre: "terör" Sovyet menşeli bir araçtı (Chomsky, 2004: 9).

Burada aklımıza gelen soru neden terör örgütleri son 50 yılda özellikle de son yıllarda hem sayıca hem de eylem bazında daha fazla artmıştır? Bu soruya klasik fakat tamamen doğruyu yansıtan cevap; sıcak savaşların neredeyse sonlanması ve artık bu sıcak savaşların uluslararası arenada onaylanmamasıdır. Artık devletler ve devletleri oluşturan halk, gelişen teknoloji sayesinde birbirinden daha fazla haberdardır. Uluslararası bir ilişki ağı oluşmuş ve bu ağ eskiye nazaran çok daha işlevseldir. Tepkiler artık uluslararası toplum tarafından ortaya konabilmektedir. Böyle bir konjonktürde devletler birbirleriyle direkt olarak savaşı göze alamamaktadır. Mikro devletler ve hükümetler siyasi mücadelelerin de daha rahat hareket edebilmek ve

isteklerini kabul ettirebilmek için terörizmi kullanmaktadırlar. Devletlerin gerek direkt gerekse dolaylı bir biçimde verdikleri bu destekten dolayı terörizm yerel ve bölgesel kimliğinden sıyrılarak uluslararası bir kimlik kazanmıştır. Bu süreç sonunda ortaya çıkan küresel terör, teröre destek olan veya olmayan her toplum için bir sorun olmuş ve olmaya devam etmektedir. Soğuk Savaş sonrası özellikle Ortadoğu'da, daha da artarak gözümüze çarpan olay dini motifleri kullanarak kitleleri Batıya karşı harekete geçirmek olmuştur (Örgün, 2001: 45). İsrail – Filistin uyuşmazlığı bu hareketi körüklemektedir.

11 Eylül 2001 tarihi terör için yeni bir sayfanın açılımı olmuştur. Bu tarihe kadar olan terör eylemlerinde saldırıdan genellikle bir bölge ya da bir devlet etkilenirdi. Çözüm arayışlarda genellikle o ülke veya o ülkenin bulunduğu coğrafya civarında olurdu. 11 Eylül 2001 saldırısı geçmişteki tüm terör yaklaşımlarını değiştirmiş ve ABD'ye yapılan bu saldırı ile terör kavramı da yeniden şekillenmeye başlamıştır. Terör 19. yüzyılda pusu kurup adam öldürmek, el bombası atmak ve dinamit patlatmaktı. 20. yüzyılda teröre kalaşnikof türü silahlar, bubi tuzakları ve gerilla taktikleri eklendi. Şimdi ileri teknoloji ve korkunç tahrip gücü de eklenince terör için yeni bir sayfa açılmış oldu (Örgün, 2001: 38). 11 Eylül saldırısı ile gözler önüne serilen bu yeni sayfa göstermektedir ki terör klasik nimetlerinin yanı sıra küreselleşmenin de nimetlerinden faydalanmış ve daha hızlı, bağımsız, ulus ötesi ve esnek bir yapıya bürünmüştür (Özcan, 2004: 15). Bunun yanında bilgisayar teknolojisinin de kör noktalarının olduğu, dikkatli bir planlama ile daha kolay saldırı gerçekleştirilebileceği gözler önüne serildi.

1.3. Terörist Profili

En geniş tanımla terörist; terör eylemlerinde bulunan kişidir. Diğer bir anlatımla terör örgütünün eylem adamı olarak kullandığı kişiye denir. "Terörist" adlandırdığımız ve bu eylemleri gerçekleştiren kişiler, amaçlarına inandırılmış, bunu gerçekleştirmek için şartlandırılmış kişilerdir. Bir kere suça bulaşmış bir terörist artık bataklığın içindedir.

İstisnaları bir kenara bırakacak olursak tipik terörist erkek; yirmi yaşlarında, bekar, orta ya da yüksek gelirli aileye mensup, üniversite eğitimi görmüştür. Türkiye'de

yapılan terör örgütlerinin yaş ve eğitim durumları ile ilgili bir araştırma ; teröristlerin % 63-64'ünün 14-25 yaş arası olduğunu, eğitim durumlarının ise % 44-45 civarında lise veya yüksekokul olduğunu ortaya koymuştur (www.egm.gov.tr/temuh/mücadele6.htm e.t. 26.08.2004). Yine yapılan araştırmalarda teröristin kendi içinde tutarlı inançları olduğunu gösterir. Teröristin inançlarında siyah ve beyaz gibi kesinlik vardır. Ödün vermezler, risk almayı severler, hatta isterler, eyleme yatkındırlar (Anzovin, 1986: 13-14 aktaran Örgün, 2001: 30). Diğer bir görüşe göre terörist bir tipin fiziksel ve ruhsal profilini, idealist, hayalperest, bekar, cesur, hırslı, eğitimli, önyargılı, dik başlı, haklılığına inanmış, macera eğilimleri gelişmiş, kindar, hedefine karşı acımasız, önemsenmek isteyen, uyumsuz, isyankar, serseri ruhlu, problemli, tatminsiz, özentili, kıskanç, saldırgan olarak çizmek mümkündür (Ağar, 1996: 39 aktaran Örgün, 2001: 30).

Burada dikkatimizi çeken asıl nokta, terör örgütünün yapılanmasının teröristin kimliğinde direkt olarak etkili olmasıdır. Bunun anlamı ideolojik örgütlerle ayrılıkçı örgütler arasında oldukça belirgin farklar bulunmasıdır. Ayrılıkçı örgütlerde kültür ve eğitim seviyesi düşüktür, eylemin önemi ve sayısı daha fazladır. İdeolojik örgütlerde ise zihinsel çalışmalar daha fazladır (Örgün, 2001: 30).

Terörle Mücadele Dairesi Başkanlığının raporuna göre silahlı şiddet örgütlerinde yer alanların genelde eğitim seviyeleri düşüktür (PKK'da %48 İlkokul, %20 hiç okuma yazma bilmeyen). Ayrılıkçı terör örgütlerindeki teröristler işsiz, eğitim ve kültür seviyesi düşük, hayatta çok fazla umudu olmayan, kentsel yaşamda yalnız kalmış durumda olan bu insanlar örgüte katılarak hem sosyal bir statü kazanırlar hem de maddi olanaklardan faydalanırlar.

Ayrılıkçı teröristlerin aksine ideolojik terör gruplarındaki teröristler; 22-25 yaşlarında, % 80 oranında erkek ve % 75-80 bekardır (Örgün, 2001: 31). Terör örgütlerinde teröristlerin kişilik tiplerine bakacak olursak 3 tip kişilik gözlemlemekteyiz;

- **Lider :** Genellikle kendisini adamış, kuvvetli kişilikle sahip, eğitilmiş bir teorisyendir. Mutlakçı bir görüşe sahip, katı, inançla çalışan, herkesin sadakatinden

şüphe eden bir yapıdadır. Paranoyak bir kişiliğin sınırındadır.

- **Eylemci Oportünist :** Öldürme eğilimi politik davranışından önce gelir. Daha ziyade hapishaneden katılanlar arasından çıkar. Suçluluk duygusu taşımaz. Örgütü bir araç olarak kullanır. Bu sebeplerle lider sağ kalır, oportünist ölür veya yakalanır.

- **Eylemci idealist :** Saf, şımarık, lidere kolay av olabilecek kişiliktedir. Fedailik zihniyeti taşır, hayatını vereceği bir dava arar, gençtir (Örgün, 2001;32).

Teröristler hakkında üzerinde durulması gereken bir diğer konu psikolojileridir. Teröristler arasında her ne kadar psikolojik yönden bozuk tiplere rastlansa da yapılan araştırmalar ve bazı eylemlerde göstermektedir ki zeki olanlar fazladır. Zaten terör olaylarının birçoğunu incelediğimizde görülmektedir ki, teröristler genelde psikolojik yönden bozuk insanların topluluğu olsaydı başarıya ulaşması imkansız olurdu. IRA üzerinde yapılan geniş bir çalışmada, mensuplarının hiçbirinden ruhsal bir hastalık bulunmadığı sonucuna varılmıştır (Cömertoğlu, 1995: 133-145 aktaran Örgün, 2001: 34). Bunun yanında toplumsal huzursuzluğun ve tatminsizliğin aynası olmak rolü ile ortaya çıkan teröristler, yaygın ilgi de kazanınca kendi imgelerinin etkisinde kalarak dile getirdikleri tüm kötülükleri ve adaletsizlikleri giderebileceklerine inanırlar. Ezilen horlanan ve hep kaybedenlerin tablosunu değiştirmeye çalışırlar. Teröristler kendilerince, özgürlüğün adaletin ve hukukun üstünlüğünün propagandasını yapmaktadırlar (Örgün, 2001: 35). Motivasyonun terör örgütü için önemi büyüktür. Bir terörist ne kadar iyi motive edilmişse örgüte o kadar yaralı olur. Terörist eylemi karşısında zor durumda kalacak devletin zayıf ve fakirlere karşı bir baskı oluşturduğuna inandırılır. Teröristlerin bu motivelerinin yanında güçlü bir siyasal bilinçlenme ve inanç vardır. Motivasyonun yanında teröristin örgüte bağlı kalmasını sağlamada suça ortak edilme en etkili yöntemdir. Bunu yanında bağımlılık yapan maddelerle alıştırıldıkları da gözlemlenmektedir.

Günümüzdeki terör olayları ve gelişen teknoloji ile yoğrulmuş eylem senaryolarını incelediğimizde ancak akıllı sayılabilecek insanlar tarafından yapılabileceği görülür. Küreselleşen dünya terörü, küreselleşen terör de teröristi

küreselleşmiştir. Artık teröristler teknoloji ve iletişimdeki son yenilikleri kullanabilen kişilerdir.

Terör suçlarını işleyenlerin veya şüphelilerin özelliklerini tablolar aracılığıyla inceleyecek olursak (Dağ, 2004: 200);

Erkek	Kadın	Toplam
917	91	1008
% 91,8	% 9	% 100

Tablo 1. Terör Suçluları veya Şüphelilerin Cinsiyeti

Buradan hareketle terör suçlularının % 91'inin erkek olduğunu görmekteyiz. Türkiye'de işlenen terör suçlarında, suçluların uyruğuna bakacak olursak;

	Türk	Yabancı	Toplam
n	1000	8	1008
%	% 99,2	% 0,8	% 100,0

Tablo 2. Terör Suçluları veya Şüphelilerin Uyruğu

Tablo 2.'deki gibi bir görünüm ortaya çıkmaktadır. Buradan anlaşılan ülkemizde işlenen terör suçlarını işleyen veya işlediğinden şüphelenilen hemen herkesin Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olduğudur. Şüphelilerin eğitim durumları ise Tablo 3.'deki gibi dağılım göstermektedir.

	Okuyup yazması yok	Okur-Yazar	İlkokul	Ortaokul	Lise	Yüksekokul	Toplam
N	78	68	349	123	245	137	1000
%	% 7,8	%6,8	%34,9	%12,3	%24,5	%13,7	100,0

Tablo 3. Terör Suçluları veya Şüphelilerin Eğitimi

Şüphelilerin gelir dağılımları Tablo 4.'de görülmekte ve düşük gelirlilerin neredeyse yarıyı oluşturdukları anlaşılmaktadır;

	Düşük	Orta	İyi	Çok İyi	Toplam
n	427	230	206	97	960
%	44,5	24,0	21,5	10,1	100,0

Tablo 4. Terör Suçluları veya Şüphelilerin Geliri

Terör suçluları veya şüphelilerin yaş dağılımı Tablo 5.'de görülmektedir;

	15'ten küçük	15-18	18-25	25-35	35-45	45-60	60 üzeri	Toplam
N	15	91	323	311	165	89	15	1009
%	%1,5	%9,0	%32,0	%30,8	%16,4	%8,8	%1,5	%100,0

Tablo 5. Terör Suçluları veya Şüphelilerin Yaş Dağılımı

Tablo 5.'den anlaşıldığı gibi 18-25 ve 25-35 yaşları arasındakilerden oluştuğu göze çarpmaktadır.

	Memur	İşçi	Serbest Meslek	Esnaf	Emekli	Öğrenci	Belirli İşi Yok	Toplam
N	48	187	325	129	17	140	159	1005
%	% 4,8	%18,6	%32,3	% 12,8	%1,7	%13,9	% 15,8	%100,0

Tablo 6. Terör Suçluları veya Şüphelilerin Mesleği

Tablo 6.'daki verilerden hareketle terör suçluları ve şüphelilerinin % 32 gibi yüksek bir oranı serbest meslekle uğraşan kişilerden oluştuğu görülmektedir. Tablo 7.'de ise bu kişilerin daha önceden sabıkalı olup olmama durumları görülmektedir.

	Sabıkalı	Sabıkasız	Toplam
N	124	848	972
%	% 12,8	% 87,2	% 100,0

Tablo 7. Terör Suçluları veya Şüphelilerin Sabıka Durumu

Tablo 8.'de şüphelilerin kişilik özellikleri görülmektedir;

	Soğuk-kanlı	Sinirli	Saldır-gan	Çekin-Gen	İçine kapanık	Hey-canlı	Korkmuş	Kendisine Güvenen	Dalgın	Utangaç	Topla m
n	527	59	13	179	37	61	8	52	34	22	992
%	%53,1	%5,9	%1,3	%18	%3,7	%6,1	%0,8	%5,2	%3,4	%2,2	%100,0

Tablo 8. Terör Suçluları veya Şüphelilerin Kişilik Özellikleri

Ağırlıklı olarak soğukkanlı (%53,1) kişilerin terör suçlarına karıştığını görülmektedir.

Buradan yola çıkarak suç olaylarında ve hatta hemen her olayda ortaya atılan alkollü olup olmama durumu ile ilgili olarak ;

	Alkollü	Alkolsüz	Toplam
N	51	948	999
%	%5.1	%94,9	%100,0

Tablo 9. Terör Suçluları veya Şüphelilerin Alkol Durumu

Alkolün terör suçları ile pek fazla ilgisi olmadığını görülmektedir. Önemli bir nokta olarak şüphelilerin kardeş sayısıdır. Tablo 10. yakından incelenirse şüphelilerin kardeş sayısının on ve yukarısı olanların en fazla olduğunu görülmektedir.

	Bir	İki	Üç	Dört	Beş	Altı	Yedi	Sekiz	Dokuz	On ve Yukarısı	Topla m
n	13	60	143	111	130	104	105	108	55	148	977
%	%1,3	%6,1	%14,6	%11,4	%13,3	%10,6	%10,7	%11,1	%5,6	%15,1	%100,0

Tablo 10. Terör Suçluları veya Şüphelilerinin Kardeş Sayısı

Şüphelilerin anne ve babalarının sabıka durumları Tablo 11.'de görülmektedir.

	Sabıkalı	Sabıkasız	Toplam
N	40	886	926
%	% 4,3	% 95,7	% 100,0

Tablo 11. Terör Suçluları veya Şüphelilerin Ailelerinin Sabıka Durumu

Sabıkasız ebeveynlerin çocuklarının daha çok terör suçlarına karıştığını veya şüpheli olduklarını görmekteyiz.

Şüpheli veya suçluların baba mesleği Tablo 12.'de görülmektedir;

	Memur	İşçi	Serbest Meslek	Esnaf	Emekli	Belirli işi Yok	Toplam
N	62	156	363	54	107	162	904
%	% 6,9	% 17,3	% 40,2	% 6,0	% 11,8	%17,9	% 100,0

Tablo 12. Terör Suçluları veya Şüphelilerin Baba Mesleği

Tablo12.'den de anlaşılacağı üzere terör suçuna karışanların veya şüphe üzerine gözaltına alınanların % 40,2 oranında serbest meslek sahiplerinin çocukları olduğu görülmektedir.

Olaya bir de şüpheliler ilk defa mı göz altına alınıyor şeklinde yanaşıyor olursak;

	Evet	Hayır	Toplam
n	677	315	992
%	%68,2	%31,8	%100,0

Tablo 13. Terör Suçluları veya Şüpheliler İlk Defa mı Gözaltına Alınıyor?

Tablo 13.'de şüphelilerin büyük bir oranda ilk defa göz altına alındığı görülmektedir. Şüphelilerin önceki gözaltına alınma sebepleri aynı mı diye baktığımızda;

	Evet	Hayır	Toplam
n	160	229	389
%	%41,1	%58,9	%100,0

Tablo 14. Terör Suçluları veya Şüphelilerin Gözaltına Alınma Sebebi Aynı mı?

Tablo 14.'de yarıya yakın bir oranda terör şüphesiyle ya da suçuyla gözaltına alınan kişinin tekrar aynı suçla karşımıza çıktığı görülmektedir. Suçların işleniş saatlerini inceleyecek olursak;

	00.00 - 02.00	02.00 - 04.00	04.00 - 06.00	06.00 - 08.00	08.00 - 10.00	10.00 - 12.00	12.00 - 14.00	14.00 - 16.00	16.00 - 18.00	18.00 - 20.00	20.00 - 22.00	22.00 - 24.00
n	65	24	30	24	11	24	93	108	44	53	88	56
%	10,5	3,9	4,8	3,9	1,8	3,9	15,0	17,4	7,1	8,5	14,2	9,0

Tablo 15. Terör Suçlarının İşlendiği Saat

En fazla 12.00-14.00 ve 20.00-22.00 saatlerinde suçların hemen hemen 1/3'ünün işlendiğini görmekteyiz. Suçların işlendiği aya bakacak olursak;

	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	Toplam
N	118	30	153	38	76	13	91	113	8	15	6	4	665
%	17,7	4,5	23,0	5,7	11,4	2,0	13,7	17,0	1,2	2,3	0,9	0,6	100,0

Tablo 16. Terör Suçlarının İşlendiği Ay

Mart ayının % 23'le en fazla suç işlenen ay olduğunu görmekteyiz.

1.4. Soğuk Savaş Döneminin Günümüz Terörizmine Etkisi

1.4.1. Soğuk Savaş Döneminin Karakteristiği

Terör hareketlerinin siyasi amaçları gerçekleştirmek için kullanıldığı bilinen bir gerçektir. 11 Eylül saldırısının siyasi amacı tam olarak ortaya konulmuş en azından terör örgütü tarafından açıklanmış değildir. Hatta saldırı halen El Kaide Terör Örgütü tarafından kabul bile edilmemiştir. Bununla birlikte terör örgütlerinin birinci amacı olan seslerini duyurma ve bunun için masum hedeflere yönelme işi tam olarak gerçekleşmiştir. Devletlerin jeopolitik konumları, komşularıyla ilişkileri, etnik ve dini yapıları, rejimleri, dünya genelindeki siyasi ve kültürel akımlar terör için önemli etkenler olduğu bilinen önemli bir gerçektir. Fakat hepsi bu kadar değildir, üzerinde durulan El Kaide Terör Örgütü gibi birçok terör örgütü Soğuk Savaş Dönemi'nde yaratılmış örgütlerdir. Soğuk Savaş Dönemi'nin karakteristik özelliklerine bakabilmemiz için öncelikle dönemin Siyasal Sistemi'ni incelememiz gerekmektedir.

II. Dünya Savaşı sonrasında başlayıp 1990'lara kadar süren sisteme "İki Kutuplu Sistem" adı verilir (Sönmezoğlu, 2000: 673). II. Dünya Savaşı'nın sona ermesiyle uluslararası siyasal sistem ciddi bir yapısal değişime uğramıştır. Savaş sonrasında ortaya çıkan iki süper gücün liderliğinde iki rakip bloğun oluşması ve bunlar arasındaki ilişkilerin de Soğuk Savaş biçiminde cereyan etmesi, yeni uluslararası sistemin en

belirgin özelliği olmuştur. 1945 yılı içerisinde "Üç Büyükler'" arasında yapılan Yalta ve Potsdam Konferansları bu sistemin başlangıcını simgelemektedir. Aslında, 1947 yılı başlarına kadar, Almanya'nın geleceği konusunda; İran, Türkiye ve Yunan İç Savaşı sorunlarında; Doğu ve Batı Avrupa ülkelerinde hükümetlerin oluşumunda Amerika Birleşik Devletleri ile Sovyetler Birliği arasında nispeten örtük bir biçimde oluşmaya başlamış olan kutuplaşma, asıl olarak bu yılın 12 Mart'ında Truman Doktrini'nin ilanı ile ortaya çıkmıştır. Truman Doktrini, savaş sonrasında Eski Dünya'daki güç dengesinde Sovyetler Birliğinin rakipsiz kalması üzerine bu boşluğun ABD tarafından doldurulacağının ilanıdır. Ardından gelişen olaylarla birlikte bu kutuplaşma ve kutupların etrafında blokların ortaya çıkması süreci daha da hızlanmıştır.

Soğuk Savaşa bu adı 1947 yılında Amerikalılar vermiştir. ABD Başkanı Roosevelt'in danışmanlarından, Amerikalı ünlü maliyeci ve politikacı Bernard Baruch, 1947 yılında Kongre'de yaptığı bir konuşmada bu sıfat tamlamasını kullanmıştır (Ceyhun, Cumhuriyet, 25 Eylül 2002). Soğuk Savaşın başlangıcı ile ilgili tam bir kesinlik olmamakla birlikte, bir görüşe göre 22 Temmuz 1944'de Bretton Woods anlaşması imzalandığı ve IMF'in kurulduğu tarihte başlamıştır, yine diğer bir görüşe göre 4 Nisan 1949 NATO'nun kurulduğu tarihtir. Genel kabul edilen görüşe göre ise İkinci Dünya Savaşı'nın kazanılacağı anlaşıldığı tarihlerde iki ülke artık birbirine karşı güç oyunlarına başlamıştır ve Soğuk Savaşın başlangıcı da bu tarihlerdir. Yaklaşık on beş yıl devam eden Sıkı İki Kutuplu Sistem, Soğuk Savaşın en sert ve tehlikeli (sıcak savaşa yakın) dönemini oluşturmuştur. Tarafları bir nükleer savaşın eşiğine getiren Küba Krizi sonrasında bloklararası ilişkilerde belirli bir yumuşama başlamış, sistem nispeten gevşemiştir. Yumuşama politikasının en somut ve en önemli sonucu 1975 yılında Helsinki'de düzenlenen konferanstır (Öymen, 2002: 132). Doğu ve Batı Bloğundan 35 ülkenin katıldığı uluslararası toplantının sonunda Helsinki Nihai Senedi imzalanmıştır. Bu belge içerdiği insan hakları ve basın özgürlüğü bölümüyle Varşova Paktı ve SSCB'nin yıkılışının başlangıcıydı (Öymen, 2002: 132).

II. Dünya Savaşının sonuçlanmaya yaklaşmasıyla başlayan bu dönemde, dünyada ve Avrupa'da yepyeni bir güç dağılımı ve buna bağlı denge anlayışları ortaya çıkmaktaydı. Savaşın galiplerinden Sovyetler Birliği artık eskisi gibi tek ülkede sosyalizm uygulaması nedeniyle içe dönük, tamamen hasım ülkelerle çevrili bir ülke

değil; dünyanın iki büyük gücünden birisi, Avrupa'nın en büyük gücü, çevresinde kendi siyasal sistemine benzeyen ülkeler bulunan ve bunların sayısını artırmak için de yoğun çaba harcayan bir bloğun lideriydi. Dönemin yapısal özelliklerine bakacak olursak (Sönmezoğlu, 2000: 674);

a-) İki kutuplu sistem döneminde uluslararası siyasal sistem tam anlamıyla global bir nitelik kazanmış ve Avrupa merkezli bir sistem olmaktan çıkmıştır.

b-) İki kutuplu sistemde ittifaklar, sürekli nitelikteki çıkarlara dayalı ve ideolojik uzantıları olan uzun dönemli birlikler haline dönüşmüş, bu çerçevede sistemde bloklar ve blok örgütleri oluşmuştur.

c-) İki kutuplu sistemde uluslararası aktörler olarak, bloklar içerisinde yer alan (örneğin Norveç, Çekoslovakya) ve almayan (Bağlantısız ülkeler) devletler, blok ülkeleri (örneğin NATO, Varşova Paktı), bir evrensel aktör (BM) ve diğer bazı birimler (örneğin Papa, FKÖ) yer almaktadır.

d-) İki kutuplu sistemde yer alan aktörlerin birbirlerine olan karşılıklı bağımlılıkları, aralarındaki siyasal ilişkileri belirleyebilecek ölçüde artmıştır.

1.4.2. Soğuk Savaş Döneminin Terör Hareketlerine Etkisi

İkinci Dünya Savaşı birçok sonucu da beraberinde getirmişti ve en önemlisi uluslararası ilişkiler alanında olmuştu. Her şeyden önce artık dünya siyasetinde iki büyük devlet etkiliydi, SSCB'nin savaştan güçlü çıkmasıyla uluslararası ilişkilere ideoloji ve doktrin kavramları da giriyordu (Sönmezoğlu, 2001: 419-421). Aynı zamanda Uluslararası ilişkilerde 'alan genişlemesi' de bu dönemde olmuştur. Avrupa merkezli dünya siyaseti artık eskisi kadar etkili değildi. İki büyük gücün birinin Amerika kıtasında olması diğerinin Asya kıtasında olması Çin, Hindistan gibi nüfusları büyük ülkelerin yanında Japonya'nın Asya da tekrar silkinmesiyle Asya'da gayet önemli bir uluslararası politika alanı oluyordu (Armaoğlu, 2001: 421).

Bütün bu gelişmelerle birlikte dünya kısa bir süre içinde olsa geçici bir barış ortamına kavuşmuştu. Savaşlar tam olarak bitmiş değildi, iki süper güç birbirlerine üstünlük sağlayabilmek için her türlü siyasi manevra yapıyor ve devletleri

karıştırıyordu. Yine de iki büyük dünya savaşı sonundaki bu döneme "Soğuk Savaş" Dönemi denilir. Soğuk Savaş Dönemi'nin başlamasıyla belki büyük savaşlar sona ermişti fakat terör hareketleri de o hızda artmıştı. Artık iki süper güç istedikleri bir emeli gerçekleştirmek için birbirine yıkıcılığı fazla olan direkt savaş açmıyor, dolaylı yollarla çatışmalara giriyorlardı. Bunun en kolay yolu da terör olaylarıdır. Çünkü "topyekün savaş" artık tek tek ulusların kapasitesini ve bütçesini aşan bir eyleme dönüşmüştü. Bir ülkeye istediğini yaptırmak isteyen büyük güç devamlı olarak o ülke içinde bir terör olayları zinciri yaratıyordu. Dünyanın iki süper güç arasında oldukça kesin çizgilerle paylaşılması ve güçlerin etrafında oluşmaya başlayan bloklar, savaşı giderek daha da riskli, topyekün ve arzu edilmeyen bir seçenek haline getirdi. Bu ortamda gerilla savaşı ve terörizm, Avrupalı efendilerinden kurtulmak isteyen ama bu amaç için yararlanılması mümkün olan barışçıl politik araçlardan (Birleşmiş Milletler, kendi kaderini tayin hakkı ilkesi v.b.) umduğu fayda veya tatmini bulamayan sömürge halklarının özgürlük talebini ifade etme aracı haline de gelmiştir. 1945'ten bu yana gerçekleşen savaşların çoğu, 'Düşük Yoğunluklu Çatışma' sınıfına girmektedir. Dikkat edilmesi gereken nokta şudur: İkinci Dünya Savaşı'nın bitiminden 1960'ların başına dek yaşanan belli başlı terör ve gerilla kampanyaları (Cezayir, Vietnam, Kenya, Filistin, Malaya…) temelde mazlum ulusların bağımsızlık talebinin Avrupalı (eski) büyük güçlerle yeni çift kutuplu ve nükleer çağda çatışması sonucunda doğmuştur (Tuğtan, http://www.aydinlanma1923.org/sayi/39/39-04.htm e.t. 09-08-2004.). Kendi kaderini tayin hakkı çerçevesindeki bağımsızlık talepleri, yöntem olarak teröre başvuran grupları çoğu kez sadece kendi halklarının değil, yabancı kamuoyunun gözünde de meşru kılmıştır. Dünya kamuoyu önündeki meşruluk, çoğu durumda BM Genel Meclisi kararlarına yansımış, bu durum da savaşmakta direnen sömürgeci güçleri askeri açıdan olmasa bile diplomatik açıdan çıkmaza sokmuştur. Bazı durumlarda bağımsızlık talebi, teröre başvuran grupları bizzat savaştıkları sömürgeci devletin halkı gözünde meşrulaştırmıştır.

Bu çatışmalar, bir yanda geleceğin bağımsız devletlerinin yönetim kadrolarını oluşturacak 'kurtuluş hareketleri'nin ideolojik tercihlerini şekillendirirken, öte yandan da bir sonraki dönemde 'anti-terör' ve 'kontr-gerilla' rolünü üstlenecek olan devlet birimlerinin evrimini yönlendirmiştir. Bu çatışmalarda elde edilen tecrübelerin Batı ittifakının askeri talimatnamelerine girmesi ve gerek özel kuvvetler gerekse istihbarat

birimlerinin eğitim programlarına yansıması, 1960'ların sonundan itibaren ittifakın terörle mücadele ve kontr-gerilla savaşında daha etkin bir hale gelebilmesini sağlamıştır. Bağımsızlık mücadeleleri sırasında doğu bloğundan destek gören Üçüncü Dünya ülkeleri ise ya doğu bloğuna daha yakın durmuş, ya da Bağlantısızlar Hareketine katılarak üçüncü bir ağırlık merkezi oluşturmaya çalışmışlardır .

Soğuk Savaş atmosferinde her iki kampın da temel kaygısı öncelikle kendi etki alanlarında asayişi sağlamak, sonra diğer kampın kendi etki alanlarına sızmasını önlemek ve en son olarak da kendileri karşı tarafa sızmaktı. Bu öncelik sırası, süper güçlerin teröre bakış açısını ve terör karşısındaki tavrını ideolojik, hukuki veya istişare biçimde değil, duruma ve yere göre belirlemelerine neden olmuştur. Bu bağlamda, ABD ve çoğu eski birer koloni imparatorluğu olan müttefikleri öncelikle SSCB'nin desteğine sahip olan ve ideolojik olarak sola yakın duran bağımsızlık hareketlerini bastırmakla; Sovyetler Birliği ise, öncelikle kendi etki alanındaki ülkelerde her türlü muhalif hareketi bastırmak, sonra da Üçüncü Dünya ülkelerindeki anti-emperyalist ulusalcı hareketleri desteklemekle uğraşmıştır. ABD için önemli olan şey, komünizmin Batı'yı tehdit edebilecek noktalarda örgütlenmesini önlemekti, bu nedenle Latin Amerika başta olmak üzere pek çok yerde otoriter rejimlere destek verdi (http://www.aydinlanma1923.org/sayi/39/39-04.htm Erişim 09.08.2004). Sovyetler Birliği içinse önemli olan şey Batı'nın çıkarlarını kendisi için mümkün olan en düşük maliyetle tehdit etmekti, bu nedenle anti-emperyalist olmakla beraber sosyalistten çok ulusalcı niteliği ağır basan hareketlere destek verdi. Soğuk Savaş boyunca terör ve bölgesel savaşlar, gezegeni yok edecek boyutlara ulaşan maliyeti nedeniyle girişilemeyen bir topyekün savaşın yansımaları olarak algılandı. Nükleer silahlar öncesi çağda, savaşa neden olabilecek bir temel çelişki içinde olan iki süper güç, aralarındaki çelişkiyi çözmek için politikanın bir aracı olarak topyekün savaşı kullanamıyordu. Öte yandan, bağımsızlık isteyen mazlum milletlerin talebi ile süper güçlerin özellikle ABD ve müttefiklerinin yerkürenin kendi etki alanlarına dahil kısımlarında askeri ve politik kontrolü sağlamak kaygısı çatışıyordu. Bu durum, her iki süper gücün de terörü ve bölgesel savaşları birbirlerine karşı dolaylı mücadele yöntemi olarak kullanmasına yol açtı, zira doğrudan birbirleriyle savaşmaları taşıdığı risk nedeniyle mümkün değildi. İlginç olan şey taraflar terörü ve bölgesel savaşları rakiplerini tehdit etmek için destekleseler de, iş her iki tarafın da çıkarlarını tehdit eden unsurlara gelince işbirliği

yapmaktan kaçınmıyorlardı. Bu 'danışıklı dövüş' hali Soğuk Savaş'ın en buhranlı günlerinde bile sürdü. 1970'lerin başından itibaren, bir yandan taraflar arasında detant dönemiyle politik ve diplomatik altyapısı hazırlanan ekonomik işbirliğinin daha kapsamlı ve stratejik bir hal alması, bir yandan da eski koloni imparatorluklarının tasfiyesinin çok büyük ölçüde tamamlanmış olması, terörün şeklini ve amaçlarını günümüze dek ulaşacak bir değişime itmiştir. Eski sol eğilimli veya ulusalcı bağımsızlık hareketlerinin uzantıları varlıklarını sürdürseler de, özellikle Orta Doğu'da Arapların İsrail karşısındaki askeri başarısızlıkları ve ABD'nin Camp David sürecinde Sovyet desteği ile İsrail'i yenme ümidini yitiren Mısır'ı İsrail ile anlaştırma becerisi, yeni bir ideoloji çerçevesinde birleşen terör grupları üretmiştir. Bu ideoloji, modernleşme projesinin gerek liberal/sağ ve gerekse sosyalist/sol versiyonlarından aradığını bulamayan bir grup Müslüman'ın kendi radikal İslam projelerini hayata geçirme kararından doğmuştu. Radikal İslamcı terörün yükselişi, 1979'da İran İslam Devrimi ve Sovyetler Birliği'nin Afganistan'ı işgal etmesiyle birlikte ivme kazanmıştır. 1980'ler boyunca bu olgu pek çok aktör tarafından kendi amaçları doğrultusunda kullanılmıştır. ABD bir yanda İran Devrimi'ni kendi bölgesel çıkarlarına bir tehdit olarak görürken, öte yanda hem İran'a gizlice silah satıyor, hem de Sovyet işgaline karşı direnen Afganları ve Yeşil Kuşak projesi çerçevesinde İslamcı fanatizmi destekliyordu. Sovyetler Birliği ise, bir yanda Afganistan'da mücahitler ile savaşırken, 1980'lerin ikinci yarısından itibaren bütün Ortadoğu'da ABD ve müttefiklerinin temel çıkarlarını tehdit eden İran'a teknoloji transferi yapıyordu. İran – Irak Savaşı bu açıdan oldukça ilginçtir: Savaşın tarafları kendilerini çatışma halinde tutmak ve silah ticaretinden para kazanmaktan başka bir amacı olmayan üçüncü aktörlerce silah ve malzemeye boğulmuş, ama sekiz yıl sonunda savaş başladığı gibi sonuçlanmıştır. Bu savaş, süper güçler arasındaki mücadelenin olduğu kadar, işbirliğinin de sonucudur, çünkü İran ve Irak'ın sonu belirsiz bir savaşta birbirini hırpalaması ilgili tüm aktörlerin işine gelen bir durumdu. Burada ilginç olan bazı ülkelerin yaptığı gibi sınır ötesi şiddet operasyonları için bireysel teröristleri ya da suçluları kullanmak değildi. Reagan döneminde ABD çok daha ileriye gitmiş, sadece yarı özel bir terörist ağı kurmakla kalmamış, aynı zamanda uluslararası terörizm operasyonlarını finanse edecek ve uygulayacak bir yandaş ve işbirlikçi ülkeler (Tayvan, Güney Kore, İsrail, Suudi Arabistan) paktı da oluşturmuştur (Chomsky, 2000: 16).

Detantla başlayan, İkinci Soğuk Savaş (1980'lerin ilk yarısı) ve Soğuk Savaş'ın çözülme dönemi (1980'lerin ikinci yarısı) boyunca devam eden süreçte İslamcı terörizm, süper güçlerin hem çatışmasından hem de işbirliğinden beslenme ve güçlenme imkanı buldu.

Soğuk Savaş Dönemi bütün bu açıklamalarımızın yanı sıra Dünya siyasal sistemi oturmuş, ilişkiler düzenlenmiş, büyük ölçüde kimin hangi tarafta olduğu netlik kazanmış ve güvenlikle ilgili kararlar iki merkezden (ABD-SSCB) alındığı bir düzen kurulmuştur. 1990'lar da Soğuk Savaş dönemi sona eriyor, tüm dünya için daha karışık bir dönem başlıyordu.

1.4.3. Soğuk Savaş Sonrası Gelişmeler

Soğuk Savaş, fiilen Berlin Duvarı'nın yıkıldığı 1989 yılında, hukuken ve siyasal olarak da Rusya, Belarusya, Ukrayna ve Bağımsız Devletler Topluluğu arasında 1991'de imzalanan anlaşma ile son buldu (Kongar, http://www.kongar.org/aydinlanma/2003/389_Soguk_Savas_ve_Turban-I.php e.t. 15.09.2004). Tüm toplumlar 1945'ten bu yana her uluslararası olayı soğuk savaşa dayandırmışlar ve tüm Dünya'da gelişen olayları Soğuk Savaş mantığında değerlendirmeye alışmıştır.

Soğuk Savaş sonrası Dünyada iki kutupluluk sona ermiş ve artık küresel bir dünya oluşmaya başlamıştır. Bilişim ve iletişim teknolojisinin getirdikleri ile dünyamız daha da küçülmüştür. Soğuk Savaştan kalma gümrük duvarları ve kapalı toplumlar birkaç istisna dışında ortadan kalkmıştır. Son zamanlarda oldukça sık kullanılan tabirle dünya küçük bir köy halini almıştır. Uluslar arası aktörlerin sayısı artmış, ulus devletler esas aktörler kalmakla birlikte, devlet dışı aktörler etkinlik kazanmaya başlamış, güç dengesine dayalı politikalar daha karmaşık hale gelmiştir. İki dönemi karşılıklı olarak kıyaslayacak olursak (Dumanlı, 2004: 12);

- Soğuk Savaş döneminde her iki kutbun dünyadaki "de facto" etki alanları oldukça açık bir şekilde belirlenmiş, ABD ve SSCB kendi bölgelerindeki devletlere zaman zaman müdahale etmişlerdir. Ancak kutuplardan birinin dağılması ile denklem

değişmiş; NATO, Varşova Paktı'nın (VP) Doğu Avrupa'da ki bölgesine doğru genişlemiş, Suriye ve Irak gibi devletler sahipsiz kalmıştır.

- Soğuk Savaş döneminde güvenlik, karşılıklı imha yeteneğine dayalı nükleer dengeye dayanmışken, nükleer silahların önemli bir bölümü imha edilmiş, kalanlar ise ABD ve SSCB tarafından birbirine karşı kullanılma ihtimali önemli ölçüde azalmış, ancak nükleer ve diğer kitle imha silahları daha çok yaygınlaşmıştır.

- Nükleer silahların yanı sıra her iki taraf da caydırıcılık ve gerektiğinde savunma için kullanmak maksadıyla önemli ölçüde konvansiyonel kuvvet bulundurmakta idi. Ancak VP'nın dağılmasıyla büyük ölçekli çatışma ihtimali ortadan kalkınca, özellikle Avrupa'da konvansiyonel kuvvetler önemli ölçüde azaltılmış ve savunma harcamaları kısılmıştır.

- Soğuk savaştaki kutuplaşma ideolojik bir temele oturmuşken, komünizmin ortadan kalktığı ülkelerde demokrasi hakim olmaya başlamış, ancak bu defa ideolojik kutuplaşma batı (ABD) değerler sistemi ile batılı olmayan değerler sistemi (özellikle İslam) eksenine kaymıştır. Buna bağlı olarak Avrupa merkezli olan çatışma alanları adeta merkezkaç kuvveti etkisiyle Orta Doğu ve Orta Asya'ya yayılmıştır. VP'nin ve SSCB'nin dağılması ABD'nin bu bölgedeki manevra alanını genişletmiştir.

Bütün bu saydıklarımızın yanı sıra en önemli gelişim güvenlik politikalarının oluşturulmasında temel varsayım olan "tehdit" kavramında yaşanmaktadır (Dumanlı, 2004:12). Topyekün savaş olasılığı Soğuk Savaşın bitişiyle birlikte ortadan kalkınca yeni tehditler olarak adlandırdığımız, fakat aslında yeni olmayıp soğuk savaş döneminde çok belirleyici olmadıkları için daha az dikkat çeken tehditler önem kazanmaya başlamıştır. Bunlar; terörizm, kitle imha silahlarının yayılması, silah kaçakçılığı, uyuşturucu ve insan kaçakçılığı, mikro milliyetçilik, etnik çatışmalar, kökten dincilik, örgütlü suçlar, çevre sorunları ve kaynak paylaşımları gibi sorunlardır. Bu tehditleri ortaya çıkartan ve besleyen sosyo-ekonomik ve siyasal çevreler de (gelir dağılımındaki dengesizlikler, aşırı nüfus artışı, yönetim sorunları gibi) tehdit kavramına girmektedir. Özellikle Soğuk savaş sonrasında gelir dağılımında dengesizlik yani yoksulluk sorunu alabildiğince büyüyen bir sorun haline gelmiştir. Dünya devletlerinin

yoksulluk daha da artmaya başlamış ve Devletlerarası gelir dağılım farkı yoksullar aleyhine artma eğilimi göstermiştir. Soğuk Savaş sonrası Dünya kesin çizgilerle ikiye bölünmüş ve artık bu ayrımın kapanması artık daha zor hale gelmiş diyebiliriz. Bir tarafta, çok yüksek verimle çalışan ve dünya üzerindeki üretimin büyük kısmını gerçekleştiren, bir başka deyişle bilgiyi, üretimi ve serveti elinde tutan küçük bir azınlık; diğer tarafta, bilgi çağına ayak uyduramamış, teknolojik gelişmenin dışında kalmış ve hepsinden önemlisi eğitimsiz, çağı yakalama umudu olamayan çoğunluk vardır. Bu çoğunluğun, büyük çoğunluğu da zalim ve rüşvetçi diktatörler tarafından yönetilmekte, ki bunlar zorla getirilmişlerdir, bunun da ötesinde zenginlikleri batıya kaçırılmaktadır (Chomsky, 2001: 11). Bu çarpıklığı bir de rakamlara dökecek olursak; IMF'nin yayımladığı son rapor bu açıdan ilginç ve bir o kadar da anlaşılması güç bilgiler içerdiğini görürüz. Rapora göre Dünya'nın toplam gayrı safi hasılasının 2003 yılında 35.6 trilyon dolar; dünyanın 29 gelişmiş ekonomisi (Almanya, Fransa, İtalya ve AB'nin 12 ülkesi, ABD, Japonya, İngiltere, Kanada ve Diğerleri) bu hasılanın %56'sını oluşturmaktadır (Arar, 2004: 23). Buna karşılık bu grubun toplam nüfusunun, dünya nüfusu içindeki payı % 15.4 olduğunu bilmemiz, bizi 11 Eylül'ün doğal sonucuna götürmektedir. Bu saydıklarımıza bir de Soğuk Savaş sırasında karşı kutba zarar vermek için eğitilmiş ve örgütlenmiş insanları katarsak 11 Eylül sonucu kendiliğinden ortaya çıkmaktadır.

1.5. Terör Örgütlerine Genel Bir Bakış

1.5.1.İdeolojinin Öne Çıktığı Terör Örgütleri

1.5.1.1. Yeşil Ceketliler Örgütü (BZ)

Aşırı sağ görüşlü kişilerin oluşturduğu, 1987 yılından itibaren Danimarka'da faaliyet gösteren bir örgüttür. Danimarka'da bulunan yabancı, işçi ve mültecilere karşı eyleme giriştikleri belirlenmiştir. Birçok yabancı işçinin bu gruplar tarafından taciz edilmeleri sonucu, evlerini terk ederek başka semtlere taşındıkları açıklanmıştır.

Danimarka Adalet Bakanı Erik Ninn Hansen; yaptığı bir açıklamada; “Adı geçen örgütün gençlik gruplarından oluştuğu, son zamanlarda yaptıkları terörist saldırılarla tehlikeli olmaya başladıkları ve bu olayların demokrasiyi tehdit eder boyutlara ulaştığı” anlaşılmaktadır (www.teror.gen.tr/turkce/yurtdisi/avrupa/yesil.html. e.t. 26.08.2004). Uzun zamandır sesi duyulmayan örgütlerden biridir.

1.5.1.2.Kızıl Tugaylar (İtalya)

1968 yılında İtalya’da kurulmuştur. Marksist-Leninist ideolojiye sahip silahlı ve son derece tehlikeli bir örgüttür. Burjuva ve faşist olarak tanımladığı İtalya yönetimini yıkmayı amaçlamakta ve ABD temsilciliklerini hedef seçmektedir.

1970 yılında yaptığı eylemlerle İtalya’da etkisini göstermiştir. 1984 yılında iki fraksiyona ayrılmıştır: Kızıl Tugaylar Komünist Muharipler Partisi (BR-PCC) ve Kızıl Tugaylar Komünistler Birliği (BR-UCC).

Son olarak, Mayıs 2001 ayı başlarında İtalya'da güvenlik güçlerince düzenlenen bir operasyonda Kızıl Tugaylara mensup 8 kişinin yakalandığı açıklanmıştır (http:// www.teror.gen.tr/turkce/orgutler/kiziltugaylar.html e.t. 03.11.2004).

1.5.1.3. Japon Kızıl Ordusu (JRA) (Japonya)

Japon Kızıl Ordusu'nun aslı " Kyosan- Sekingunha" (Komünistlerin Kızıl Ordu Grubu) 'dur. Japonya'daki Troçkist gruplardan biridir. Sekingunha yıkılmadan önce çeşitli ülkelerde aynı zamanda yapılacak silahlı isyanlar yoluyla dünya çapında gerçekleştirebileceği bir devrim hareketi için denizaşırı eylemci esaslar oluşturmayı amaçlamıştır (http://www.teror.gen.tr/turkce/yurtdisi/diger/japon/index.html e.t.08.08. 2004). Bu nedenle de eylemcilerini Demokratik Öğrenci Derneği (SDS) ve Siyah Panterler (BPP) ile temas kurmak üzere gizlice ABD’ye yollamıştır.

1970 yılında PELP (Filistin Halk Kurtuluş Cephesi) eylemlere başlayınca

Sekingunha PELP'yi desteklediğini açıklamış, Filistinli gerillalarla işbirliği yapmak için Şubat 1971'de merkez komite üyesi olan Fusako Shigenebu ve JRA'nın kadın lideri, Tel Aviv Havaalanı katliamını gerçekleştiren Tsoyoshi Okudaira denizaşırı eylem esaslarından birisi olan Arap bölümünü oluşturmak için PELP desteğini sağlamak amacıyla Beyrut'u ziyaret etmiştir. Fusako Shigenebu grup ile son olarak Kasım 1971'de irtibata girmiştir. Şubat 1972'de Japonya'da kalan grup yoldaşlar katliamı sonucu tahrip edilmişlerdir. Bu şartlar altında lideri Shigenebu'nun olduğu "Skigunha" Kızıl Ordu Grubu'nun Arap kolu kendisini bağımsız Arap Kızıl Ordusu olarak tanıtmaya başlamıştır. Japonların Kızıl Ordusu ve Arap Kızıl Ordusu diye ikiye ayrılan organizasyon 1974'de Japon Kızıl Ordusu adını kullanarak birleşmiştir.

Japon Kızıl Ordusu, Fusako Shigenebu liderliğinde 20 kişiden oluşmaktadır. Siyasi Komite liderliği örgütün en üst seviyesini teşkil etmekte ve ondan sonra da organizasyon komitesi inceleme, araştırma, lojistik ve diğer konuları üstlenmekte askeri komite de 14 komandoyla örgütün eylem kolunu oluşturmaktadır. JRA üyelerinin sayısı genelde 20-30 üzerine çıkmamıştır. Japonya'daki sempatizanları propaganda ve mali yönden destek sağlamaktadır. Amacı, Amerikan emperyalizmi ve dünya emperyalizmi ile mücadele eden terör örgütlerini desteklemek ayrıca Siyonizm'i yok etmek, dolayısıyla İsrail devletini ortadan kaldırmaktır. Basına yaptıkları açıklamalarda ise "Libya Ulusal Gücünü Kurtarma Festivaline" katıldıklarını söylemişler ve Afrika gençliğinin emperyalizme karşı birlik içerisinde olmalarını istemiş, mücadelelerine Afrika başta olmak üzere Asya, Avrupa ve Latin Amerika'da devam edeceklerini bildirmişlerdir (http://www.teror.gen.tr/turkce/yurtdisi/diger/japon/index.html e.t. 08.08.2004).

Bu yolda JRA'nın propaganda faaliyetlerinin bir parçası olarak çıkardığı "Dayanışma" (Solidarity) ve bunun yerine sonradan çıkardıklarını bildirdikleri "Siyasi Görüş" (Political Review) dergi ve mecmuların basımını sürdürmektedir.

JRA Ortadoğu'da da üslenmesine ve dünya çapında faaliyet göstermesine rağmen ayrıca Japonya'yı da hedefleri arasında tutmakta ve Japonya'da sol örgütlerin birleştirilmesi, imparatorluk sisteminin sona erdirilmesi ve bir halk cumhuriyeti

kurulması için faaliyetlerde bulunmaktadır. 1988 yılında imparator Chiraito'nun ölümüne yakın zamanda JRA, bir tehdit yayınlayarak Japon imparatorluk sistemine karşı mücadelelerine yeniden başlayacaklarını belirtmiş ve tehditlerini imparatorun ölümünden iki ay sonra da tekrarlanmıştır. JRA'nın Japonya'daki sol kuruluş olan Savaş Karşıtı Demokratik Cephe (ADF) ile yakın ilişkiler kurduğu tahmin edilmektedir. Örgütün başlıca mali kaynağını Filistin terör grupları özellikle PELP ve Libya teşkil etmektedir.

Japon Kızıl Ordusu mensupları Ortadoğu'da üstlenmekte ve dünya çapında faaliyet göstermektedir. 1982 yılına kadar JRA zaman zaman gerçekleştirdiği Ortadoğu eylemlerinde merkezi Beyrut kabul etmiştir. Eylemlerinde ve özellikle yeni operasyonlar hazırlarken propaganda faaliyetlerinde de aktif olmuştur, bu eylemler Japonlara karşı da gerçekleştirilmiştir.

1982 yılında Lübnan'da İsrail askeri operasyonundan sonra JRA'nın bazı komandoları FKÖ kuvvetleri bünyesinde toplanmışken, JRA'nın büyük bir çoğunluğunun Beyrut'ta olduğu tahmin edilmektedir. Ayrıca Nebatiye yakınlarındaki bu komandolar Bekaa Vadisinde güvenli yer edinebilme amacı ile FKÖ kuvvetleri bünyesine girdikleri örgüt hakkındaki diğer duyumlardır. JRA'nın Beyrut'taki temel kişileri tuzağa düşürdükleri düşünülmektedir. Bu kişiler FKÖ ile yan yana savaşmışlardır, 1982 yılının sonunda JRA'nın bütün üyeleri Bekaa Vadisi veya Suriye'ye tekrar yerleşmişlerdir. Eylemlerinde silah kullanmayan JRA üyeleri yerel kaynaklarından elde ettikleri patlayıcı maddelerden el yapımı bomba imal ederek bunları kullanmaktadırlar.

JRA'nın eski militanlarında Ekita Yukıko Mart 1995'te Romanya'da tutuklanarak sınır dışı edilmiş ve Japonya'ya gönderilmiştir. JRA'nın uzun süredir liderliğini yapan Fusako Shıgenebu ise, Kasım 2000'de tutuklanmış olup, terörizm ve pasaport sahtekarlığı ile suçlanmıştır. JRA Japonya'daki faaliyetlerini Mayıs 2001 itibarıyla durdurduğunu açıklamasına rağmen, üyelerinden bazılarının Asya ülkelerinde veya Lübnan'daki kamplarda bulunduğu iddia edilmekteyse de daha önceki dönemlerde Lübnan'ın Suriye kontrolündeki bölümünde üslenen JRA'nın üyelerinin ve hücrelerinin yerleri kesin olarak bilinmemektedir.

JRA üyelerinin rahat seyahat edebilmeleri ve yerel kaynaklardan bomba imal etmeleri, onlara karşı yapılan mücadeleleri güçleştirmektedir. Uluslararası seyahatlerinde genellikle çalıntı Filipin, Tayvan ve Japon pasaportlarının resimlerini değiştirerek kullanmaktadırlar.

JRA üyelerinin, aralarında Peru ve Kolombiya'nın da bulunduğu Latin Amerika ülkelerinde faaliyet gösteren devrimci hareketlere katıldıkları söylenmektedir.

Libya; George Habbas Grubu, Filistin Kurtuluş Örgütü ve Ebu Nidal Örgütü tarafından desteklenmektedir. JRA, ASALA, EBU NİDAL , ŞİÎ EMEL, PELP (Filistin Kurtuluş Halk Cephesi) gibi terörist örgütler ve Libya ile işbirliğine girmiştir.

Eğitim yerleri Lübnan, Libya ve Kuzey Kore'de eğitim görmüşlerdir. 1988 yılı itibariyle Tripoli, Bekaa Vadisi ve Sayda'da üç eğitim kampı olduğu bilinmektedir.

1.5.1.4.Savaşan Komünist Hücreler (C.C.C.) (Cellules Communistes Combattantes),(Belçika)

Belçika'da Marksist-Leninist doğrultuda faaliyet gösteren bir örgüttür. 1982 yılında kurulmuş olan örgütün amacı; gelir dağılımındaki adaletsizliğe, savaşa ve her türlü silahlanmaya karşı mücadele etmektir. İlk olarak 1984'te NATO ile bağlantılı çalışan Belçikalı bir görevliye yönelik olarak gerçekleştirilen saldırının sorumluluğunu üstlenerek adını duyurmuştur (http://www.teror.gen.tr/turkce/yurtdisi/avrupa/ccc.html e.t. 12.08.2004).

Belçika'da 1984 Ekim ayından 1985 Aralık ayına kadar meydana gelen toplam 28 bombalama eyleminin sorumluluğunu CCC üstlenmiştir. Bu eylemleri, genel olarak NATO tesisleri ile büyük banka ve şirketlerin binalarına karşı gerçekleştirmiştir. Örgütün bu eylemler sırasında insan hayatının korunmasına özen gösterdiği ve eylemleri önceden haber verdiği dikkat çekmektedir.

Belçika güvenlik makamlarınca, örgütün Avrupa'daki diğer terör örgütleri ile, özellikle de Fransız terör örgütü "Doğrudan Eylem" ve Federal Almanya'daki "Kızıl

Ordu Fraksiyonu” ile ilişkisi olduğuna dair delillerin bulunduğu ileri sürülmüştür.

Savaşan Komünist Hücrelerin önde gelen liderleri, örgütün lideri durumundaki Pierre Carette başta olmak üzere, 16 Aralık 1985 günü Belçika’nın Namur kentinde yakalanarak tutuklanmıştır. Bu tarihten itibaren örgütün eylemlerinde gözle görülür bir duraksama meydana gelmiştir.

1.5.1.5. Devrimci Hücreler

Kuruluş tarihi bilinmeyen örgütün, burjuva zorbalığı ve faşizme karşı silahlı ayaklanma söylemleriyle Wielfried Böse tarafından kurulduğu bilinmektedir. Sol görüşe sahip olan örgüt, 1976 yılında F.Almanya'da birçok saldırının sorumluluğunu üstlendiği gibi, 10 Şubat 1984 tarihinde Köln Başkonsolosluğumuza bomba atılması olayını da üstlenmiştir (http://www.teror.gen.tr/turkce/yurtdisi/avrupa/devrimci.html e.t. 03.11. 2004) .

Devrimci Hücrelerin ortaya çıkmasının temeli mevcut terör örgütü Kızıl Ordu Fraksiyonu'na dayanmaktadır. RAF örgütü, sempatizanlarını legal hayata dönmeyecek yollara iterken, DH her alanda dayanışma ile halkı kucaklayarak halk iktidarını elde etmeye çalışmakta ve mevcut güncel sorunları ortaya çıkarmaktadır. RAF’ın halktan soyutlanmasına sebep olan sansasyonel eylemleri, halk kitlelerine hitap etmeyen olayları reddetmektedir.

Örgütün kurucuları, “RAF”ın tartıştığı ancak kabul etmediği hücre prensibini devralmıştır. Federal Almanya’da, menşeileri bir ve lojistikleri aynı olan ancak bağımsız faaliyet gösteren DH’ler mevcuttur. Dışarıya ve birbirlerine karşı olan kapanıklıkları kendilerine büyük oynaklık getirmiştir.

Federal Almanya’daki sol terörün kaynağı, oluşumu ve gelişimi ile uluslararası bağlantılarını meydana getiren bu örgüt, 1976 yılında pek çok saldırının sorumluluğunu üstlenmiştir.

1.5.1.6. Kızıl Ordu Fraksiyonu (Rote Armee Fraktion) (RAF)

1967 yılında Andreas BAADER tarafından kurulan örgüt, 1968 yılında Frankfurt'ta iki süper marketi yakma eylemi ile adını duyurmuştur. Önce Berlin'de, daha sonra tüm Federal Almanya'da devlete ve özel sektöre ait binalara yangın bombaları atmışlar ve bombalı saldırılarda bulunmuşlardır (http://www.teror.gen.tr /turkce/yurtdisi/avrupa/ raf.html e.t.07.12.2004).

1968 yılındaki eylemden dolayı yakalanan Andreas Baader 4 yıl ceza giymiş, Yargıtay kararı gelmediğinden 14 ay sonra serbest bırakılmış, tekrar 1970'de yakalanmıştır. Aynı yıl Mayıs ayında Ulrike Meınhof'un yardımı ile cezaevinden kaçan Baader, bir süre Filistin gerilla kamplarında arkadaşları ile eğitim görmüş ve daha sonra Almanya'ya dönerek şiddet eylemlerine başlamıştır.

1976 yılında "Şehir Gerillasının Kuruluşu" adlı bir açıklama yaparak kendilerini önce grup olarak tanıtan örgüt, Proleter Enternasyonalizmin emperyalizme karşı savaşını verebileceğine inanmakta ve uluslararası kurtuluş savaşlarının büyük kent gerillası ile gerçekleşeceğini savunmaktadır.

1.5.1.7. Doğrudan Eylem (Action Directe - Fransa)

Fransa'da 1970'li yıllarda çeşitli terörist olayları gerçekleştiren Uluslararası Devrimci Hareket Grubu (GARI) isimli örgütün bir uzantısı olarak Fransa'da kurulmuş savaşa ve sertliğe karşı mücadele stratejisini benimseyen Marksist-Leninist görüşlü terör bağlantılı bir örgüttür (http://www.teror.gen.tr/turkce/yurtdisi/avrupa/actiondirecte .html e.t. 03.08.2004).

Liderleri Jean Marc Rouillian ile Nathalie Menigon'dur. Bu şahıslar 1980 yılında tutuklanmışlar ancak 1981 yılında ilan edilen genel aftan yararlanarak serbest bırakılmışlardır. Örgütün 25-30 kadar vurucu militanı vardır.

Doğrudan Eylem Grubu ile Almanya'da faaliyet gösteren Kızıl Ordu Fraksiyonu (RAF), 15 Ocak 1985 tarihinde yayınladıkları bir bildiride NATO'ya karşı birleştiklerini duyurmuşlardır. 1985 Ocak ayı sonlarında ise, Belçika'daki Savaşan Komünist Hücreler (CCC) ve Portekiz'deki 25 Nisan Halk Kuvvetleri örgütleri de bu eylem birliğine katıldıklarını duyurmuşlardır. Bu eylem birliği kararından sonra mezkur örgütler Avrupa'nın çeşitli ülkelerindeki NATO tesislerine karşı eylemler gerçekleştirmişlerdir.

Hedefleri arasında Museviler ve onlara ait kurumlar, mahalleler, NATO ve uluslararası nitelikli kurumlar, devlete ait kurumlar, iş adamları, ABD vatandaşları önemli bir yer teşkil etmiştir (http://www.teror.gen.tr/turkce/yurtdisi/avrupa/ actiondirecte.html e.t. 03.08.2004).

Doğrudan Eylem Örgütü, Fransa'da meydana gelen birçok olayların sorumluluğunu da üstlenmiştir. Haziran 1986'da Paris Polis Müdürlüğü'nün bir ek binasını havaya uçurmuştur. Örgütün Ekim 1986'da yayınladığı bildiride "Avrupa emperyalizmine karşı komünist gerillalar arası birlik kurup, Avrupa'yı vuracağız" denilmektedir.

Ancak, Fransız güvenlik kuvvetlerinin örgüte verdiği güç kaybı ve ileri gelen liderlerinin yakalanmış olması örgütün güncelliğini kaybetmesine neden olmuştur.

AD (Action Directe) Örgütünün Faaliyet Gösterdiği Tedhiş Olaylarının Gelişimi;

Fransa'da; 1967 yılının Kasım ayında Nanterre Üniversitesi'nde öğrencilerle ilgili meselelerle başlayan direnme hareketi, 1968 yılı Mayısından itibaren gelişme göstermiştir. Olayların başlamasında Demokrat Gençlik Dünya Federasyonu ile Milletlerarası Üniversiteler Birliği önemli rol oynamışlardır. Sonuçta Fransız Komünist Partisi, kendi kontrolü altında bulunmayan öğrenci derneklerine sızmayı başarmış, İşçi Sendikalarını da harekete geçirmiştir. Fransa Hükümetinin aldığı tedbirler sonucunda amacına ulaşamayan aşırı sol, Güney Amerika ülkelerine özenerek faaliyetlerini şehir gerillacılığına dönüştürmüştür. Marksist-Leninist örgütlerden olan Doğrudan Eylem bu şekilde kurulmuştur.

1.5.2. Ayrılıkçı Terör Örgütleri

1.5.2.1. Bask Ayrımcı Hareketi (ETA-İspanya)

ETA (Euskadı TA Askatasuna) 1962'de EKİN grubundan ayrılan militanlar tarafından kurulmuştur. İspanyanın Bask Bölgesinde bölgesel hareketi savunur.

Bu terörist hareketlerinin ardında ; Franko Rejimini devirip yerine Marksist-Leninist doğrultuda solcu bir rejim kurmak, Bask bölgesini İspanya'dan ayırıp bağımsız bir devlet teşkil etmek yatmaktadır (http://www.teror.gen.tr/turkce/yurtdisi/avrupa/eta.html e.t. 05.09.2004).

1962 yılından itibaren, Madrid Üniversitesinde, sol görüşlü öğrenciler tarafından gerilla üniteleri teşkil edilmiştir. Bu üniteler ortalama olarak her biri 200'er öğrenciden oluşmuştur. Vur-kaç taktiği uygulayıp polislerle çatışmalara girmektedirler. Polislerin dışında güvenlik görevlileri, adalet hizmetlerinde çalışan yüksek görevliler de örgüt tarafından hedef alınmıştır.

1.5.2.2. Ermenistan'ın Kurtuluşu için Ermeni Gizli Ordusu (ASALA - EKİEGO)

Örgüt 20 Ocak 1975 tarihinde Beyrut'taki Dünya Kiliseler Birliğine yaptığı saldırı ile adını duyurmuştur. Kuruluş yeri Beyrut (Lübnan)'tur. Örgütün liderliğini Bedros Havanassıan yapmaktadır.

Ermeni kökenlilerin kurdukları örgütün amaçları; 1915 yılında Türkiye'de meydana geldiğini iddia ettikleri 'Sözde Ermeni Soykırımı'nın' Türk Devletince itirafını sağlamak ve bu sözde soykırım nedeni ile tazminat ödemeye zorlamaktır. Bunların yanında Türkiye'nin işgal ettiğini iddia ettikleri Doğu ve Güneydoğu Anadolu yöremizdeki toprakların sözde yasal sahiplerine yani Ermenilere iadesini sağlamak ve bunun neticesinde; bu topraklar üzerinde Ermeni devleti kurup daha sonra bunun

Ermenistan Cumhuriyeti ile birleşmesini sağlamaktır. Örgüt Hınçak Partisi yanlısı ‘Marksist-Leninist’ doğrultudadır.

Örgüt Mart 1978’de Beyrut’tan Birleşmiş Milletler nezdindeki bütün temsilciliklere postalanan ‘Ermeni Cumhuriyeti Örgütü’ imzalı mektupta ‘Ermeni, Kürt, Hatay, İstanbul ve Kıbrıs’ sorunlarına dikkat çekmektedir. 8 Nisan 1980 tarihinde Beyrut’ta ASALA-KADEK (Kürdistan İşçi Partisi) birlikte basın toplantısı yaparak, Türkiye’ye karşı Ermeni-Kürt kararı aldıklarını açıklamış ve yayınlanan deklarasyondan sonra basın mensuplarına sözlü olarak ASALA’nın lideri Agop Agopyan ‘Biz aynı dava için çalışan iki toplumuz. Ermenistan ve Kürdistan’ın yani ülkemizin kurtuluşu için savaşıyoruz. Planlarımız gerek Türk, gerekse Kürt kardeşlerimizle el ele devam edecektir.’demiştir (www.teror.gen.tr/turkce/orgutler/ asala.html.21k, e.t. 13.06.2004).

ASALA Örgütü şimdiye kadar Türk temsilciliklerine karşı saldırılarını en çok Fransa’da gerçekleştirmiştir.

1.5.2.3.İrlanda Cumhuriyet Ordusu (İRA) ;

Bugün, Kuzey İrlanda halkının % 60'ı bu göçmenlerin soyundan gelen Protestan, % 40'ı ise Romen Katoliği'dir. Kuzey İrlanda dini, kültürel ve siyasi bölünmelerin yaşandığı bir yerdir. Protestan çoğunluk, kendisini büyük ölçüde İngiliz kabul eder ve İngiltere'de kalmaktan yanadır. Katolik azınlığın büyük bölümü ise İrlandalı olduklarını düşünürler ve Birleşik İrlanda için çalışan partilere destek verirler (http://www.teror.gen.tr/turkce/yurtdisi/avrupa/ira/tarihce.html e.t. 05.10.2004). Bu özetlenmeye çalışılan durum İRA’nın temelini oluşturur.

Örgüt kısaca: İngiltere’nin Kuzey İrlanda’dan çekilmesini isteyen, İrlanda Cumhuriyet Hükümetini devirip yerine sosyalist bir cumhuriyet kurmayı hedefleyen bir terör örgütüdür. Genelde başta Kuzey İrlanda ve Londra olmak üzere, İngiltere, Almanya ve çeşitli Avrupa devletlerinde bombalama eylemlerine katılmıştır.

İRA'nın 1969 yılından bu yana gerçekleştirdiği saldırılarda hem İngiliz hem de İrlandalı binlerce insan ölmüştür. Genelde çalıntı olan bomba yüklü araçlar hedeflere yakın yerlere park edilerek patlatmak İRA'nın en fazla kullandığı taktiktir.

1.5.3. Etnik - Dine Dayalı Terör Örgütleri

Terör örgütleri içinde en çok rastlanan ve en kanlı olaylara imza atan örgütler etnik-dine dayalı örgütlerdir. Etnik teröristler kendi hareketlerini, baskın etnik grup ya da başka büyük bir grubu işgalci, engelleyici, kolonileştirici ya da dış güç olarak nitelendirerek yasallaştırırlar (Volkan, 1999: 183). Bu sayede kolay maddi destek ve militan bulurlar. Etnik-Dine Dayalı terörist gruplardan bazıları:

1.5.3.1. İhvan-ı Müslimi Örgütü (Müslüman Kardeşler) (Mısır)

Örgüt, 'Cemiyetül İhvan-ı Müslimin' adı ile 1929 yılında Mısır'da, Hasan El-Benna tarafından kurulmuştur. Örgütün görüşü, dinsel inançlara tam bağlılığı sağlayıp, İslam ülkelerinde, sosyal ve siyasi yaşamda İslam'ın emirlerini kabul ettirmek üzere faaliyette bulunmaktır.

Örgüt 1952 yılında Mısır'da Nasır yönetiminin başa geçmesi ile yasadışı ilan edilmiş, liderleri ile üyeleri diğer Müslüman ülkelere kaçmışlardır. 1970 yılına kadar Suriye'de de legal faaliyet gösteren Müslüman Kardeşler, Hafız Esat'ın iktidara gelmesini takiben yasadışı ilan edilmiş ve örgütün ileri gelen üyeleri tutuklanmıştır. Örgüt üyeleri, S.Arabistan, Ürdün ve Irak'tan maddi destek sağlamakta olup, Ürdün ve Lübnan'daki eğitim merkezlerinde eğitilmektedirler. Günümüzde Dünya üzerinde faaliyet gösteren birçok "raikal islamcı tarör örgütünün" temelini oluşturur.

1.5.3.2. İslami Cihat Örgütü (Lübnan)

İran'ın önde gelen liderlerinden ve Lübnan'daki aşırı dinci Şii Hizbullah

Partisi'nin Başkanı Fadallah'ın kontrolünde İran yanlısı Şii bir örgüt olan İslami Cihat Örgütü'nün liderliğini Hüseyin Müsavî yapmaktadır.

İslami Cihat adı ilk olarak, grubun 24 Mayıs 1982 günü 12 kişinin yaralanması ile sonuçlanan Fransız sefaretine yapılan bombalı saldırıyı üslenmesiyle ortaya çıkmıştır. Örgütün yapısı ve örgütlenme biçimi bugüne kadar tam olarak tespit edilememiştir. Örgüt militanlarının Suriye'nin kontrolündeki Bekaa vadisinde özel kamplarda eğitildikleri fakat belirgin bir üstleri olmadığı kaydedilmektedir.

İslami Cihat Örgütü'nün eylemlerini daha çok intihar komandoları ile patlayıcı madde yüklü araçları kullanmak suretiyle gerçekleştirdiği bilinmektedir. Önceleri yalnızca Ortadoğu Ülkelerinde faaliyet gösteren İslami Cihad örgütü, 1984 yılından itibaren de Avrupa'yı faaliyet alanı içerisine almıştır. İslami Cihat Örgütü'nün 1983 yılında Beyrut'un Müslüman batı kesimindeki Amerikan Büyükelçiliği ile Deniz Piyadeleri Karargahına düzenlediği saldırılarda toplam 304 kişi yaşamını yitirmiştir. Amerikan Deniz Piyadeleri Karargahına düzenledikleri saldırı ile aynı anda, batı Beyrut'taki Fransız Paraşüt Karargahı da bombalanmıştır. Bu olayda toplam 59 kişi hayatını kaybetmiştir. Örgüt 1984 yılında Beyrut'un Hıristiyan doğu kesimindeki ABD Büyükelçiliği ek binasına da bir intihar saldırısı düzenlemiş, bu olayda da çoğu Amerikalı olmak üzere 20 kişi ölmüştür.

Batı Beyrut'ta rehin tutulan 6 ABD'li ile 4 Fransız'ın sorumluluğunu da yine İslami Cihat Örgütü üstlenmiş, rehinelerden Batı Beyrut'taki Amerikan Büyükelçiliği'nde görevli diplomat William Buckely'i öldürdüğünü açıklamıştır. Fakat, bunu doğrulayan herhangi bir gelişme olmamıştır. Örgüt daha çok ABD ve Batılı diplomat ve gazetecileri kaçırarak bunları rehin olarak tutmaktadır. Eylemlerinden bazıları :

- 24 Mayıs 1982 tarihinde Beyrut'ta 12 kişinin ölümü 27 kişinin yaralanması ile sonuçlanan Fransız sefaretine bombalı saldırı düzenlenmesi,
- 15-16 Mart 1983 tarihinde Beyrut'ta Birleşik Devletler ve İtalyan barış gücü kuvvetlerine el bombası ve roketli saldırı düzenlenmesi,

- 18 Nisan 1983 tarihinde, Beyrut ABD sefaretine bombalı kamyon saldırısı düzenlenmesi,
- 5 Haziran 1983 tarihinde Beyrut'ta, Libya'nın Lübnan sefirine Napoleon Otelinde suikast girişimi düzenlenmesi,
- 23 Ekim 1983 tarihinde, Beyrut'taki Amerikan ve Fransız barış gücü kuvvetlerine karşı bombalı kamyon saldırısı düzenlenmesi,
- 4 Kasım 1983 tarihinde, Tyre'deki İsrail askeri binasına karşı bombalı kamyon saldırısı düzenlenmesi,
- 12 Aralık 1983 tarihinde Kuveyt'te, hedeflerin arasında hem Amerikan hem de Fransız sefaretlerinin bulunduğu 6 bombalı saldırının düzenlenmesi,
- 21 Aralık 1983 tarihinde Beyrut'ta, Fransız barış gücü kuvvetleri karargah binasına ve batılıların gittiği bir bara iki bombalı saldırı düzenlenmesi,
- 17 Ocak 1984 tarihinde Beyrut'ta, Suudi Arabistan Konsolosu Hussein Farrash'ın kaçırılmasıdır.

1.5.3.3. İslami Yöneliş Hareketi (EN NAHDA-Tunus)

Tunus'ta, demokrasiye geçiş hareketlerinin başlamasıyla birlikte, dini dernekler de kurulmaya başlanmış, 1970 yılı içerisinde, bünyesinde bazı profesör ve öğrencilerin de bulunduğu "El Hidaya" adlı dini dernek Reşit Gannuşi ve Abdelfettah Moro tarafından kurularak faaliyete geçirilmiştir (http://www.teror.gen.tr/turkce/yurtdisi/ortadogu/ennahda.html e.t. 12.08.2004).

İslami Yöneliş Hareketi, toplumdaki İslami değişimin silah yoluyla değil, aydınların kültürel ve sosyo-politik kavgası ile gerçekleşeceğini savunmakta, cemiyetin içinde bulunduğu maddi-manevi ve fikri problemlere, şeriatın uygulanmasıyla çözümler getirileceğini iddia etmektedir.

Tunus'ta çok partili hayata geçişle birlikte İslamcılar, El Nahda bünyesinde iki akım teşkil etmişlerdir. Birinci akım; Reşit Gannuşi liderliğinde olup, daha çok Tunus içerisinde faaliyet göstermektedir. İkinci akım ise, Salah Karkar ve Habib Mogni

tarafından yönetilmekte ve ırkçılığı esas alıp, Fransa başta olmak üzere yurtdışında faaliyet göstermektedir.

“İslami Yöneliş Hareketi”nin siyasi organı görünümünde olan El Nahda Partisi'ne yasallaşma onayının verilmemesi, hareketin takip ettiği çizgide sertleşme ve radikalleşmeye doğru bir değişime sebep olmuş ve gerilim daha da artmıştır.

1.5.3.4. Abu Nidal Örgütü (ANO)

22 Kasım 1974 tarihinde Fransa, İtalya, İspanya, Avustralya’da yaşayan 200 Filistinli tarafından ve Abu Nidal (Sabri El-Banna) başkanlığında kurulmuştur. Abu Nidal, Yaser Arafat ile El-Fetih Örgütü içinde mücadele etmekteydi. İsrail’in, Filistin’de bazı yerleri işgalinden sonra çözümün ancak silahlı eylemlerle gerçekleşebileceğini savunduğundan, 1974 yılında El-Fetih örgütünden ayrılarak Abu Nidal’i kurmuştur (http://www.teror.gen.tr/turkce/yurtdisi/ortadogu/abunidal.html e.t. 12.08.2004).

Filistin’in Siyonist işgalinden kurtarılması ve Siyonist devletin yerine bir Filistin devleti amacı gütmektedirler. Dünyanın en kanlı örgütlerinden biri olan ANO, Ortadoğu ülkelerinin birçoğunda alt yapısı vardır. Libya ve Irak’ta yerleşik olan ANO, Suriye ve İran’dan da destek almaktadır. Kayda geçen bazı eylemleri :

- Ekim 1974, Arafat'a Şam'da suikast girişimi,
- Eylül 1976, Şam'da Semiramis Oteline saldırı,
- Ekim 1976, Roma ve İslamabat'ta ki Suriye Büyükelçilikleri'ne saldırı,
- Kasım 1976, Amman'daki International Oteli'nin işgali,
- Aralık 1976, Suriye Dışişleri Bakanı Abdulhalim Haddam'a suikast girişimi,
- Ekim 1977, Abu Dabi'de Suriye Dışişleri Bakanı'na suikast girişimi, (Bu suikastte Birleşik Arap Emirlikleri'nin Dışişleri ve Devlet Bakanı Sayif Bin GABASH öldürülmüştür),
- Ocak 1978, FKÖ Temsilcisi Said Hammami'nin Londra'da öldürülmesi,

- Şubat 1978, Mısır Basın Sendikası Başkanı Yusuf Sebai'nin Kıbrıs'ta öldürülmesi,
- Haziran 1978, FKÖ Temsilcisi Ali Nasır Yasin'in Kuveyt'te öldürülmesi,
- Ağustos 1978, FKÖ Temsilcisi İzzettin Kalak'ın ve NAVA (Filistin Haber Ajansı) temsilcisi Ahmet Hamad'ın Paris'te öldürülmesi,
- Mart 1980, Yahudi lideri Max Mazini zannıyla İspanyol Avukat Atolyo Cotsillo'nun Madrit'te öldürülmesi. (http://www.teror.gen.tr/turkce/yurtdisi/ ortadogu/abunidal.html e.t. 12.08.2004).

1.5.3.5. Hizbullah (Allah'ın Partisi)

Hizbullah, 1973 yılında Tahran'da tutuklu bulunduğu cezaevinde ölen Ayetullah Mahmud Gaffari tarafından temeli atılan dini bir hareket olarak doğmuştur. Hizbullah (Allah'ın Partisi) adını Kur'andaki "İşte Hizbullah, onlar muzafferdir" ayetinden alır (Volkan, 1999: 183). Ayetullah Humeyni'nin İslam Devrimine inanan pek çok Lübnan'lı Şii din adamı, İsrail'in Haziran 1982'de Lübnan'ı işgaline tepki olarak aynı yıl Hizbullah örgütünü kurmuşlardır. İlk kurulduğunda örgütün amacı Lübnan'ı bir İslam Cumhuriyeti yapmaktı ve bu rejim zamanla bölge geneline yayılacaktı. Örgütün liderliğini Şeyh Hasan Nasrallah yapmaktadır (http://www.teror.gen.tr/turkce/yurtdisi/ ortadogu/ Hizbullah.html e.t. 12.08.2004). Bu grup Lübnan'da bulunan Şii bir İslami fundemantalist bir gruptur. 1980'lerin ortalarında Beyrut'ta ABD Büyükelçiliğine ve Deniz Kuvvetlerine ait kışlalara saldırarak dünyayı intihar bombalarıyla tanıştırmıştır (Volkan, 1999: 183).

Askeri alandaki faaliyetlerini genellikle terör eylemleri şeklinde yürüten örgüt, siyasi alanda da İran İslam Devrimi'nin propagandasını yoğun bir şekilde sürdürmektedir. Örgüt nihai hedef olarak, Lübnan topraklarında bir İslam Devleti kurmak amacı doğrultusunda faaliyetleri sürdürürken, bir yandan hedefe ulaşmakta en büyük engel olarak gördüğü ABD ve İsrail hedeflerine yönelik çeşitli saldırıları gerçekleştirmekte, diğer taraftan da seçimlere katılmak sureti ile ülkedeki siyasi yapıyı ele geçirmeye çalışmaktadır.

Lübnan'ı İslami hareketlerin odak noktası haline getirmek çabasının yanında buraya bir Şii İslam Devleti kurma amacına yönelik olarak da faaliyet gösteren Hizbullah Örgütü, Suriye hesabına çalışan Nebih Berri'nin başkanlığını yaptığı Şii Emel Örgütü ve Arafat karşıtı, Suriye yanlısı Filistinli örgütlerle de beraber çalışmalar yapmaktadır. Hatta Şii Emel Örgütü'nün Lübnan'da artık fazla bir gücünün kalmaması üzerine bu örgütün aktif elemanlarının Hizbullah Örgütü saflarına katılmalarını sağladıkları bilinmektedir.

Hizbullah Örgütünün çoğu kez İslami Cihad ismiyle üstlendiği eylemlerinde 1983 yılından bu yana bir yoğunlaşma gözlenmektedir. Örgüt, ülkemizde de gerçekleştirilen bulan bazı terör olaylarını üstlenmiştir.

Örgütün Bazı Eylemleri :

- 19 Temmuz 1984 günü, Beyrut'ta Irak'a ait " Rafıdeyn Bankası" na bomba konulması ve binanın havaya uçurması,

- 21 Temmuz 1984 günü, Abu Dabi-Beyrut seferini yapan MEA uçağının kaçırılması (Daha sonra güvenlik görevlilerine teslim olmuşlardır),

- 20 Ocak 1987, (İngiltere) Canterbury Piskoposu'nun özel temsilcisi olan Terry Walte'nin kaçırılması,

- 27 Ocak 1987, Alman Ralph Schrea isimli şahsın Beyrut'ta kaçırılması (Bu şahıs 3 Mart 1988 tarihinde serbest bırakılmıştır),

- 31 Temmuz 1987 tarihinde, bizzat Humeyni'nin direktifi ile Suudi Arabistan'da Hac farizasını yerine getirmeye giden İran'lı hacı adaylarının, bazı ülkelerden gelen hacı adaylarını da yanlarına alarak, kanlı olayların bu kutsal beldede çıkmasına sebebiyet vermesi.

1980'ler boyunca Hizbullah Batı karşıtı ve bilhassa Amerikan karşıtı terör örgütlerinin baş destekçisi idi. Örgüt, ABD tarafından Nisan 2001 ayında yayımlanan terörist örgütler listesinde yer almaktadır. Türkiye'de merkezi Erzurum olup, Van, Hakkari, Muş, Bitlis, Diyarbakır, İstanbul ve Ankara'da da faaliyetleri bulunmaktadır.

Türkiye'deki amacı, İran'da olduğu gibi anayasal düzeni değiştirip, yerine dini esasları temel alan bir devlet düzeni kurmaktır (http://www.teror.gen.tr/turkce/yurtdisi/ortadogu /hizbullah.html e.t. 12.08.2004).

1.5.3.6. İslami Direniş Hareketi (Hamas)

Hamas (İslami Direniş Hareketi) Gazze Şeridi ve Batı Şeria'da üstlenmiş Filistinli Sünni İslamcı terör örgütüdür. Mısır'da Hasan El-Benna liderliğinde kurulan Müslüman Kardeşler Örgütü içerisinde yer alan şahıslar tarafından 1987 yılı sonlarında Filistin'de kurulmuştur (http://www.teror.gen.tr/turkce/yurtdisi/ortadogu/hamas.html e.t. 12.08.2004). Kurucusu Şeyh Ahmet Yasin'dir. Müslüman Kardeşler örgütünün Batı Şeria ve Gazze Şeridindeki Filistin kolu olarak kurulan Hamas, "Hareketu'l Mukavemet'il İslamiyetti'l Filistiniyye" yani Filistin İslami Direniş Hareketi'nin kısaltılmış şeklidir. Örgütün kuruluş bildirgesinde de yer alan temel amacı: Ürdün Nehrinden Akdeniz'e kadar olan topraklarda İslami yönetime dayalı bağımsız bir Filistin Devleti kurmaktır (Vurmay, 2004: 8).

.

Filistin Kurtuluş Örgütü (FKÖ)'nün Filistinlileri ve Müslümanları temsil etmekten uzak olduğu ve İsrail'e karşı mücadelede pasif kaldığı gibi gerçeklerle kurulan Hamas, Filistin'in kurtuluşu için silahlı mücadele ve cihat yolunu benimsemiş, bundan dolayı da Müslüman Kardeşler Örgütü'nün daha ılımlı olan kesimleri ile anlaşmazlığa düşmüştür. 1987 yılında Filistin ayaklanması ile ortaya çıkan Hamas ise genellikle barış sürecine karşıdır. Hamas'ın "İzzeddin El Kasım Tugayları" adını verdiği ve 1991'de kurulan askeri bir kanadı olduğu gibi, çeşitli sosyal hizmetler veren ve ihtiyaç içindeki Filistinlilere eğitim yardımında bulunan bir de sivil kuruluşu vardır. İzzeddin El Kasım adı, 1930'larda Filistin'de İngiliz Askerleriyle girdiği bir çatışmada öldürülen Suriyeli bir teröristin namına konmuştur (Volkan, 1999: 194).

ABD Dışişleri Bakanlığı, Hamas'ın faal gücü hakkında "net bilinmiyor ve onbinlerce taraftarı ve sempatizanı var" şeklinde bir ifade kullanılmaktadır. Düzenledikleri saldırılarda bazı Amerikan vatandaşlarının ölmüş olmasına rağmen,

Hizbullah'ın aksine, Hamas ABD'yi doğrudan hedef almamaktadır. İran ve Sudan gibi Arap ülkelerinde temsilcilikleri bulunan her iki örgüt, saldırılarını daha çok İsrail içindeki ve şu an Filistinlilerin kontrolünde bulunan bölgelerdeki hedeflere yönlendirmişlerdir. ABD Dışişleri Bakanlığı'nın 1994 yılı terörizm raporuna göre; 1987 Filistin Ayaklanmasından bu yana, Hamas'ın 1994'te İsrail içinde düzenlediği saldırılarda ölenlerin sayısı en yüksek düzeye ulaşmıştır.

Strateji ve Yöntemine bakacak olursak: kurulduğu ilk yıllarda daha çok siyasi ve toplumsal faaliyetlerde bulunmasına karşın, 1989 yılında silahlı eylemlere başlayarak I. İntifada'da etkin bir rol oynamıştır. 1991'de kurulan ve örgütün askeri kanadı olarak bilinen İzzettin El Kasım Tugayları örgütün silahlı eylemlerini üstlenmiştir. Hamas aynı yıl İsrail'e karşı "cihad" ilan ederek eylem alanını genişletmiştir. Hamas'ın Eylem stratejisi ise ilk yıllarda silahlı çatışmalar ve bombalı eylemler üzerine kurulmuş fakat özellikle 2. İntifada ile birlikte eylem stratejisi de giderek sertleşmiştir. II. İntifada ile birlikte özellikle Hizbullah'ın kullandığı bir yöntem olan "İntihar eylemlerine" başlayan Hamas, "Şahadet eylemi" adını verdikleri intihar saldırıları için özel bir "tugay" oluşturmuştur. Bu tugay için "şehit adayı" yetiştirmek üzere Gazze Şeridi ve Batı Şeria da okullar açan Hamas, böylece intihar eylemlerini yöntem olarak benimseyerek sistematik hale getirmiştir (Vurmay, 2004: 8).

Bu örgütlerin yakın zamanlarda düzenlediği saldırılar şunlardır :

- Hamas'ın Ekim 1994'te Tel Aviv'de bir otobüse koyduğu bombanın patlaması sonucu 22 kişi ölmüş, 48 kişi yaralanmıştır.
- 22 Ocak 1995'te sorumluluğunu Hamas'ın üstlendiği Beit Lid'de bir otobüs durağına düzenlenen saldırıda 21 kişi ölmüş, 60 kişi yaralanmış
- 24 Temmuz 1995'te Tel-Aviv dışında Hamas'ın bir otobüsü bombalaması sonucu bombacı dahil 6 kişi ölmüş, 32 kişi yaralanmıştır. Bu son bombalama olayı, İsrail ve Filistin temsilcilerinin Filistin Özerk Yönetiminin Batı Şeria'nın büyük bir kısmını kapsaması hususunda anlaşmaya varacakları günden bir gün önce gerçekleştirilmiştir.
- 9 Nisan 1995'te Hamas'ın düzenlediği bir bombalı suikast saldırısında 7 İsrail'li ile birlikte Alison Flatow isimli bir de ABD'li öğrenci öldüğü bildirilmektedir.

ABD Dışişleri Bakanlığı'nca Hamas'ın İran'dan para ve eğitim desteği aldığı belirtilmektedir. Hamas, ABD tarafından Nisan 2001 ayında yayımlanan terör örgütleri listesinde yer almıştır. Hamas son dönemde, askeri yapılanması olan İzzettin El Kasım Tugaylarına mensup militanları vasıtasıyla intihar saldırılarının yanı sıra İsrail mevzileri ve yerleşim alanlarına havan saldırılarında bulunmaktadır.

Hamas, son yıllarda Filistin'de meydana gelen halk hareketlerindeki kontrolü elinde tutmakta ve FKÖ'nün etkinliğinin azalmasında önemli rol oynamaktadır. Bu nedenle de, bölgede faaliyet gösteren Batılı ülkeler ve İsrail tarafından önemli bir tehlike olarak görülmektedir.

1.5.3.7. Filistin İslami Cihad'ı (FİC)

Filistin İslami Cihad'ı (FİC) Gazze Şeridi ve Batı Şeria'da üstlenmiş Filistinli Sünni İslamcı gruplardır. 1979'da kurulan Filistin lslami Cihad'ı bir gerilla örgütü olarak varlığını sürdürmekle birlikte gücü bilinmediği belirtilmektedir.

Filistin İslami Cihad'ı İsrail'i hedef almakta, doğrudan ABD'yi hedef almamaktadır (http://www.teror.gen.tr/turkce/yurtdisi/ortadogu/hamas.html e.t. 02.10. 2004). İran ve Sudan gibi Arap ülkelerinde temsilcilikleri bulunan örgüt, saldırılarını daha çok İsrail içindeki ve şu an Filistinlilerin kontrolünde bulunan bölgelerdeki hedeflere yönlendirmişlerdir. ABD resmi çevreleri, Filistin İslami Cihadı'nın İran'a siyasi olarak Hamas'tan daha yakın olduğunu söylemektedir. FİC, ABD tarafından Nisan 2001 ayında yayımlanan terör örgütleri listesinde yer almıştır.

Filistin İslami Cihad'ı genellikle Hizbullah üyelerinin eylemlerinde kullandıkları bir isim olan İslami Cihad'la karıştırılmamalıdır. Burada bahsedilen FİC örgütü, Fethi El Shigagi'nin liderliğini yaptığı Filistin İslami Cihad'ının güçlü bir fraksiyonudur.

1.5.3.8. İslamcı Grup ve Cihad (Mısır)

İslamcı Grup ve Cihad amacı Mısır'daki Batı yanlısı devlet düzenini yıkıp yerine İslami esaslara dayalı bir devlet sistemi getirmektir. ABD Dışişleri Bakanlığı'nın 1994 yılı Terörizm Raporu'na göre, her iki grup manevi liderleri olarak Mısır'lı bir din adamı olan Şeyh Ömer Abdül Rahman'a bağlıdırlar. Abdül Rahman, New York'ta bir Birleşmiş Milletler binası ve bazı tünelleri havaya uçurmayı planlama suçlarından ABD'de yargılanmıştır. Her iki grup da, eski Başkan Nasır'ın dağıttıktan sonra yasal siyasi sürece katılma kararı alan Müslüman Kardeşler örgütünün kalıntıları üzerinde 1970'li yılların başında filizlenmeye başlamıştır. Söylem ve eylemlerine bakılırsa, Mısır'lı İslamcı grupların temel hedefi kokuşmuş olarak niteledikleri rejimin yerine İslamiyet'i esas alan bir rejim getirmektir. Bu grupların liderleri, bilhassa Abdül Rahman, iktidara geldikleri taktirde Mısır-İsrail ilişkilerinin nasıl olacağı hususunda çok fazla açıklama yapmaktan kaçınmaktadır. Radikal İslamcı güçlerin iktidara gelmesi halinde, Mısır-İsrail Barış Antlaşması ve Arap-İsrail Barış Süreci'nin tamamen sekteye uğrayacağı varsayımından hareketle, Clinton yönetimi ve pek çok gözlemci yeniden bir durum değerlendirmesi yapmıştır.

İslami Örgüt; Kahire, İskenderiye ve bütün Güney Mısır'ın fakir semtlerinde açıkça sosyal hizmetler yaparak ve para yardımında bulunarak eleman toplanmaktadır. İslami Grup taktik olarak saldırılarını, yerel güvenlik güçlerine, batılı turistlere ve Batı kültürünü sembolize eden diğer kuruluşlara yöneltmektedir. Zaman zaman da yüksek düzey devlet yetkililerine suikastler düzenlenmekte. Örneğin, Ekim 1990'da Halk Meclisi Başkanı böyle bir saldırının kurbanı olmuştur. Nisan 1993'te düzenledikleri bir suikast girişiminde de Enformasyon Bakanı'nı yaralamışlardır. İslami Grup, 26 Haziran 1995'te Etiyopya'da Mübarek'e düzenlenen başarısız suikast girişimini de kendisinin düzenlediğini açıklamıştır. Hedefi sadece yüksek düzey devlet görevlilerine suikastler düzenlemek olan Cihad ise çok gizli bir örgüttür. 18 Ağustos 1981'de Enver Sedat'ın ölümüne sebep olan suikastı bu örgüt düzenlemiştir. 18 Ağustos 1993'te Mısır İçişleri Bakanı'nın yaralandığı Kahire'deki bombalama eylemi ile, Kasım 1993'te Mısır Başbakanı Atıf Sıtkı'nın arabasına düzenlenen bombalı suikast eyleminin

sorumluluğunu bu örgüt üstlenmiştir. Başbakan Sıtkı, bu saldırıdan yara almadan kurtulmuştur.

ABD Dışişleri Başkanlığı 1994 yılı Terörizm Raporu'nda bu iki örgütün dış yardım kaynaklarının tam olarak bilinmediği belirtilmektedir. Ancak, Mısır hükümetinin konuya ilişkin açıklamalarına atıfta bulunulan raporda, Afganistan'da savaşan İslami Gruplarla İran ve Sudan'ın bu örgütü desteklediği kaydedilmektedir. Şeyh Abdül Rahman'in pek çok taraftarı, Afganistan'daki İslamcı gerillaların yanında savaşmış ya da onlara parasal yardım toplama görevlerinde bulunmuşlardır; bunların bir çoğu, Şubat 1993'teki Dünya Ticaret Merkezi'nin bombalanması eyleminden sorumlu tutularak mahkum edilmiştir.

Anılan örgüt Usame Bin Ladin'in "Yahudi ve Haçlılara Karşı Mücadele İçin İslam Cephesine" katılmıştır. U.B.Ladin'in kurmaylarından olan ve örgütün eski lideri Ayman Zevahiri'nin örgüt ile mevcut bağlarını tam olarak kopartmadığı ve U.B.Ladin'e yakınlığının devam ettiği ve anılan şahsın finans desteğine sahip olduğu belirtilmektedir. Ayrıca örgüt ABD tarafından yayımlanan terör örgütleri listesinde yer almaktadır.

Son 3 yıllık dönemde Mısır güvenlik güçlerinin gerçekleştirdiği operasyonlar sonucunda Mısır İslami Cemaati'nin ülke içinde ve dışındaki operasyonel etkinliğinin azaldığı gözlenmekle birlikte, örgüt içindeki az sayıdaki mensuba sahip hizbin eylem konusunda ısrarcı davranabileceği ifade edilmektedir.

1.5.3.9. İslamiyet Ordusu (Cezayir)

Cezayir'de İslami bir devlet kurma mücadelesi veren bu örgüt Radikal İslamcı fraksiyonların en göze batanlarındandır, Cezayir hükümetinin 1992'de İslami Selamet Cephesi'nin (İSC) iktidara gelmesinden korkarak, parlamento seçimlerinin ikinci turunu yasaklamasından sonra, İSC'den kopanlar bu örgütü ve diğer gerilla gruplarını kurmuşlardır. En büyük İslami muhalefet grubu olan İSC'nin aksine, İslamiyet Ordusu; her bakımdan Cezayir hükümeti ile uzlaşmayı reddetmektedir. İSC siyasi sisteme entegre olmayı kabul ettiği halde (Gerçi onun da bir askeri kanadı bulunmaktadır),

İslamiyet Ordusu rejime, sivillere ve ülkedeki yabancılara karşı şiddete başvurarak hedefine ulaşabileceğine inanmaktadır. İSC'nin rejimle anlaşıp bir koalisyon oluşturması halinde bile, bu örgüt büyük bir olasılıkla mücadelesini sürdürecektir. ABD Dışişleri Bakanlığı'nın 1994 yılı Terörizm Raporu'na göre, bu örgüt, Eylül 1993'te ülkedeki yabancılara karşı terör eylemlerine başvuracağını ilan etmesinden bu yana, Cezayir'de yaşayan çoğu Avrupalı yaklaşık 90 kişiyi katletmiştir. Bu örgütün üyesi 4 terörist Aralık 1993'te başkent Cezayir'de Fransız Hava Yollarına ait bir uçağı kaçırarak 3 yolcuyu öldürmüşlerdir. Daha sonra Fransız Anti-terör komandoları bu teröristleri Marsilya'da ölü olarak ele geçirmiştir.

ABD Dışişleri Bakanlığı'nın 1994 yılı Terörizm Raporu'nda örgütün eleman sayısının bir kaç yüzle bir kaç bin arasında değişebileceği yazmakta ve net olarak gücünün bilinmediği ifadesi yer almaktadır. Örgütün pek çok elemanının Afgan Muhacirleri ile birlikte savaşa katıldığı söylenmektedir. Rapora göre, Örgüt, Batı Avrupa ülkelerinde yaşayan pek çok Cezayirliden mali ve lojistik destek sağlamaktadır. Mısır gibi Cezayir de, İran ve Sudan'ı ülkelerinde bu örgüte eğitim kampları açma izni vermekle suçlamaktadır. Batılı İstihbarat Örgütlerini kaynak gösteren yayın organlarında, bu örgüte silah sevkıyatı yapması için İran'a topraklarını bir transit geçiş noktası olarak kullanma izni vererek Sudan'ın Cezayir'li gerillalara yardım ettiği yazılmaktadır. Ancak, bazı gözlemcilere göre, her iki ülkenin de Cezayir'de muhtemel bir Radikal İslami Rejim üzerinde etkili olmak istemelerine karşın bu örgütün büyümesinde ve eylemlerinde sadece bu iki ülkenin yaptığı yardımlar etkili değildir.

1.5.3.10. Dazlaklar (Neo-Naziler)

Aşırı ırkçı Alman gençlerin oluşturduğu bir örgüttür. Almanya'nın Hamburg, Hannover ve Ruhi bölgelerinde faaliyet göstermektedir.

Amacı Almanya'da bulunan ve Alman olmayan herkesin ülkelerinden gitmesini sağlamaktır. Bu mantıkla Almanya'da bulunan yabancılara karşı saldırıda bulunmuşlar ve özellikle 1985 yılında Türklere karşı saldırıda bulunmuşlardır (http://www.teror.gen.tr/turkce/yurtdisi/avrupa/naziler.html e.t. 12.08.2004) .

1.5.3.11. Milli Cephe (National Front - İngiltere)

Brüksel'de kanlı hadiseleri yaratan kanlı bir örgüttür. Özellikle futbol takımlarının taraftarı görünümünde kanlı olaylar yaratan İngiliz gençlerinden oluşmuştur. Alman dazlakların örnek aldığı bir örgüttür.

1.6. Bir Terör Örgütü Anatomisi : El Kaide

Çıkış noktası kendi ifadeleriyle 'kutsal topraklardaki Amerikan ve İsrail işgaline son vermek' olan "Radikal İslamcı" bir terör örgütüdür. Söylemi ise 'Yahudi ve Haçlılara karşı İslami Cephe'dir' (Bayraktar, http://www.cnnturk.com/OZEL_ DOSYALAR/haber_detay.asp?pid=361&haberid=6528 e.t. 5 Kasım 2004). Örgütün temelinde Suudi Arabistan'da yaygın olan Vahhabi mezhebinin görüşleri ağır basmaktadır. Vehhabiler Kuranı tek kaynak görürler, peygamberin ve diğer din bilginlerinin sözlerine, yorumlarına başvurmak yerine dini hükümleri kendi anlayışlarına göre vermektedirler.

Usame Bin Ladin ve Abdullah Azzam tarafından kurulan Mekteb El-Hidamat (Hizmet Bürosu) adlı kuruluş aracılığıyla, dünya çapında bir İslami Yardım Örgütü gibi çalışmaktaydı. Bu örgütün sadece İslam ülkelerinde değil, Amerika'da da (Brooklyn, Detroet, ...vs.) büroları vardı. Ladin, bu yardım örgütüne kayıt olan gönüllüler için bilgisayar ortamında bir veri tabanı oluşturulmuştur. 1988'e doğru Usame Bin Ladin kamplara gelen gönüllülerin listesine Kaide, "temel" anlamına gelen,"El Kaide" adını verdiği bir bilgisayar dosyası etrafında derlenmiştir. El-Kaide'nin de temeli işte bu veri tabanıyla atılmış oldu (http://www.biglook.com/usa/binladen.html e.t. 05.11.2003). Örgütün lider kadrosu aynı zamanda yerel düzeydeki bazı islamcı örgütlerin de liderlerinden oluşmaktadır. Özellikle de Mısır Cemaati İslami'si ve El Cihat örgütleri El Kaide'nin iskeletini oluşturur. Hemen hemen Ortadoğu'daki bütün radikal İslamcı örgütlerle işbirliği halindedir.

Suudi Arabistan İstihbarat Örgütünün lideri Prens Türki Bin Faysal, Usame Bin Ladin ile özel olarak ilgilenmekteydi. Kurulması düşünülen, "Uluslararası Cihad Birliğinin" başına geçecek kişi için arayış içinde olan Prens Türki seçimini Usame Bin Ladin'den yana yapmıştır. Prens Türki, birliğin kurulmasını, eğitimini, Afganistan içindeki operasyonlarını yakından izliyordu. "El-Kaide" örgütünü kuran Bin Ladin ama kurduran Prens Türkü El Faysa'dır.

Sovyet Savaşı esnasında Abdullah Azam, Ahmet Şah Mesut'un; Bin Ladin ise Hikmetyar'ın desteklenmesi gerektiğini ileri sürdükleri için ikilinin arası açıldı. 1989 yılında Azam öldürülünce, Azam'ın adamları da El Kaide'ye katıldılar. Bin Ladin'in gücünün bel kemiğini oluşturan bu örgüt Afrika'dan Avustralya'ya kadar uzanan kuşakta çok geniş bir "Örgüt Ağı" kurmuştu. Terör uzmanları tarafından 'en iyi yapılanmaya sahip olan örgüt' olarak adlandırılan El-Kaide, çok gevşek bir ilişkiler sistemi içinde, birbirini tanımayan insanlardan oluşmaktaydı. Birbirinden bağımsız bu parçalar bir araya geldiğinde ise korkunç bir terör ağı oluşuyordu. El-Kaide örgütünün tahminlere göre 55 ülkede yaklaşık 70.000 militanının bulunduğu varsayılmaktaydı. 11 Eylül öncesi dönemde Suudi Arabistan Bin Ladin'e parasal ve lojistik olarak isteklerini gerçekleştirebileceği bütün imkanları sağlamıştı. Bin Ladin'in kullanımında oldukça büyük ölçekte bir servet olması El-Kaide'nin böylesine güçlü bir ağ kurmasını kolaylaştırıyordu. Özellikle ABD düşmanlığının yaygın olduğu bölgelerdeki işsiz gençler El Kaideye katılarak örgütün gücünü günden güne artırıyordu. Bu sayede ölen ya da yakalanan elemanların yerini yenileri alıyor. Birbirinden bağımsız hücreler halinde çalışan ve yakalansalar bile kendilerine verilen görevler dışında hiçbir şey bilmeyen militanlar olduğu için örgüt bir türlü çökertilemiyor (http://www.biyografi. net/kisiayrinti.asp? kisiid=2489 e.t. 5.11.2004).

1.7. Bir Teröristin Anatomisi ; Usame Bin Ladin

USame Bin Ladin, Muhammed Avad Bin Ladin Yemeni'nin birçok karısından olan 54 çocuğundan 17.dir. Kökü Güney Yemen'de Hadramut'tur. Babası Muhammed Avad Bin Ladin 1930'da Suudi Arabistan'a gelmiştir. Daha sonra hızla yükselmiştir, dev bir inşaat şirketinin sahibi olmuştur. Mekke ve Medine'de kutsal camilerin yenileştirilmesi ve genişletilmesi işiyle sayılı zenginler arasına girmiştir. Suudi

Arabistan Kralı Faysal'ın yakın dostu Muhammed Bin Ladin ayrıca krala yakınlığıyla da prestij sahibiydi ve 1968 yılında bir kaza sonucu öldüğünde serveti 11 milyar dolardı (http://www. bigglook.com/usa/binladen.html e.t. 03.11.2004). Oğulları hep Suudi Prensleriyle okumuş ve büyümüşlerdir.

Usame Bin Ladin 1957 doğumludur ve fiziki özelliklerine bakımından; yaklaşık olarak 1.85 boyunda, zayıf, kol ve bacakları uzun ve gür sakallıdır. Cidde deki Kral Abdül Aziz Üniversitesinde İşletme Yönetimi mastırı yapmış fakat çok geçmeden İslami konular üzerinde çalışmaya başlamıştır. Cidde'deki bu Üniversite de İslami bir atmosferde okumuş, burada tanıştığı hocası Abdullah Azam'dan ve Müslüman Kardeşler Teşkilatı'nın fikirlerinden çok etkilenmiştir (Yaldız, 186: 2004). Azam, Filistin Kurtuluş Örgütü (FKÖ) lideri Yaser Arafat'ın yakın arkadaşı olan bir din adamıydı. 1979 yılında Sovyet Lideri Brejnev'in Afganistan'a savaş açmasıyla birlikte Bin Ladin için savaşabileceği bir cephe açılmış oluyordu.

Genç yaşta Müslüman Kardeşler Derneği fikrinden etkilenen Usame Bin Ladin 1979 Aralık ayında yakın arkadaşı Suudi Arabistan Gizli Servisi Şefi Prens Turki Bin Faysal yardımıyla Pakistan'a Peşaver'e geçmiş ve burada mücahit liderleriyle tanışmıştır. Buradaki kamplarda, başta Arap ülkeleri olmak üzere dünyanın dört bir tarafındaki İslamcı gençler birer profesyonel savaşçıya çevriliyordu. Beş ülkenin birlikte üstlendiği bu projenin sorumluluğu Pakistan Gizli Servisi ISI'deydi, yürütücüsüyse Filistin asıllı Abdullah Azam'dı. Peşaver'e yerleştiği 1982 yılına kadar Suudi Arabistan'dan getirdiği yardımlarla bu şehri birçok kez ziyaret etmiştir. Bin Ladin yol ve depo inşaatlarında yardımcı olmak üzere mücahitlere; mühendisler ve ağır inşaat malzemeleri de getiriyordu. 1979 yılından itibaren Afgan Savaşı sırasında, SSCB'ye karşı 1986 yılında, CIA'nın büyük silahlarının, eğitim araç ve gereçlerinin deposu, mücahitlerin tıbbi merkezi olarak desteklediği, Pakistan sınırlarına yakın dağların derinliklerine inen Host Tünel kompleksinin yapımına yardım etmiştir (Raşid, 2000; 216). Ladin ilk kez kendini lider olarak gören Arap-Afganlılar için eğitim kamplarını Host'ta kuracaktır.

Sovyet Birliklerine karşı savaşın içinde yer alan Usame Bin Ladin gerek servetini gerekse Suudi yardımlarını bu savaş için ve Vahhabiliği Afganlar içinde yaymak için kullanmaktaydı. 1989 yılında Azam'ın öldürülmesinin ardından örgütün başına geçmiştir. Arap Afganlıları ve ailelerinin geniş tabanlı bir ittifak oluşturmalarına hizmet edecek bir merkez olarak Askeri Üs'ü yani El-Kaide'yi kurmuştur. Afgan Savaşı sırasında, SSCB'ye karşı, CIA tarafından eğitilen Bin Ladin ileriki zamanlarda "Afganistan'daki en iyi savaşçılardan biri" olarak nitelendiriliyordu (http/www. Biyografi.net/kisiayrinti.asp?kisiid=2489, e.t. 25.042004). Usame Bin Ladin ABD'nin CIA aracılığıyla SSCB'ye karşı geçirebileceği en zalim ve en fanatik savaşçılardan biriydi, fanatik gruplar tarafından destek görüyor ve bu destek artıyordu. "Afgani" olarak adlandırılan bu insanlar (çoğu tıpkı Bin Ladin gibi Afganistan dışındandı) Rus sınırından içlere doğru terör saldırıları düzenlediler (Chomsky, 2001: 258). Rusya Afganistan'dan çekildikten sonra bu saldırılar sona erdi çünkü Afganilerin karşı oldukları şey Rusya değil, Rusya'nın işgali ve Rusya'nın Müslümanlara yönelik saldırılarıydı. Ruslar çekildikten sonra Afganiler buradaki faaliyetlerini dünyanın diğer sorunlu Müslüman bölgelerine kaydırdılar. Balkanlarda Müslüman Boşnakların yanında, Çeçenya'da Çeçenlerle birlikte Ruslara karşı savaşmışlardır.

1990 yılında Usame Bin Ladin, mücahitlerin kendi aralarında didişmeleri yüzünden hayal kırıklığına uğramış ve aile içinde çalışmak üzere Suudi Arabistan'a geri dönmüştü. Bunun üzerine yaklaşık 4 bini Mekke ve Medine 'de bulunan Arap-Afganlı gaziler için bir yardım örgütü kurarak yakınları öldürülenlere para dağıtmaya başladı. Irak'ın Kuveyt'i işgal etmesinin ardından Suudi Arabistan Kraliyet Ailesi'nin içinde krallığı korumak amacıyla bir halk ordusu kurulması ve Afgan savaş gazilerinden Irak'ta savaşmak üzere bir kuvvet oluşturulması için lobi faaliyetlerinde bulunmaya başlayacaktı. Kral Fahd ise ise, bunun tam tersi yönde bir adım atarak ABD'yi ülkeye davet etmişti. Kral'ın bu hamlesi Usame bin Ladin'i tam anlamıyla şoka uğratmıştı. 540 bin ABD askeri ülkeye gelmeye başladığında, Bin Ladin kraliyet ailesini açıktan eleştiriyordu ve Suudi ulemanın, ülkeye Müslüman olmayan askerlerin üslenmesi karşısında bir fetva çıkarması için çalışmalar yürütüyordu. ABD'nin gelmesini ve savaşı Ortadoğu'ya hükmetmek için bir İsrail-Amerikan komplosu olarak

gören İslamcı hareketin bütünü Suudi Monarşisine karşı tavır almış ve harekete geçmiştir (Keppel, 2000: 256).

Bin Ladin, Kuveyt'in kurtuluşunun ardından Suudi Arabistan'a 20 bin kadar ABD askerinin üslerinde kalması nedeniyle eleştirilerine iyice hız vermişti. 1992'de İslamiyet'e ihanetle suçladığı İçişleri Bakanı Prens Naif'le sert geçen bir toplantı yapmıştı. Bu toplantı sonrasında Naif, Kral Fahd'da şikayette bulununca Bin Ladin istenmeyen adam ilan edilmişti. Bununla birlikte Ladin'in kraliyet ailesinin içinde yandaşları vardı, Naif'i sevmese bile Suudi İstihbaratı ve ISI içindeki bağlarını koruyordu (Reşad, 2000: 218). 1992 yılında Bin Ladin, Sudanlı lider Hasan Turabi'nin önderliğindeki İslam Devrimine katılmak üzere Sudan'a geçmişti. Burada da Suudi Arabistan Kraliyet Ailesi'ne yönelik eleştirilere devam etmesi üzerine 1994 yılında bir daha alınmamak üzere Suudi Arabistan vatandaşlığından çıkarıldı. Sudan'da eleştirilere bütün hızıyla devam eden Bin Ladin'in yanında Afgan Savaşı Gazileri de yer almaktaydı. ABD ve Suudi yönetiminin baskıları artınca Sudan'lı yetkililer Bin Ladin'den ülkeyi terk etmesini istedi. 1996 yılında bu tepkiler sonuç vermiş, Bin Ladin, içinde onlarca Arap militan, koruma görevlisi, eşleri ve 13 çocuğundan oluşan aile bireylerinin olduğu bir kiralık uçakla Celalabad'a inerek Afganistan'a geri dönmüştür. Burada Eylül 1996'da Kabil ve Celalabad'ın Taliban'ın eline geçmesine kadar Celalabad şurasının koruması altında yaşadı. 1996 Ağustos ayında ABD'lilere karşı Suudi Arabistan'ı işgal ettiği gerekçesiyle ilk cihat çağrısını yayınladı. Ladin bu arada Molla Muhammed Ömer'le dostluğunu ilerleterek 1997 yılında Kandahar'a taşınmış ve Taliban'ın koruması altına girmişti.

Usame Bin Ladin bu dönemde CIA'nın dikkatini aşırı şekilde çekmeye başlamıştı. CIA onun faaliyetlerini izlemek ve diğer militanlarla bağlantılarını gözlemek için özel bir birim kurdu. 1996 Ağustos'unda yayınlanan bir ABD Dışişleri Bakanlığı Raporu'nda Bin Ladin'in dünyadaki aşırı İslamcı faaliyetlerin en önemli para kaynaklarından biri olduğu belirtiliyordu. Söz konusu rapora göre Bin Ladin Somali, Mısır, Sudan, Yemen ve Afganistan'daki terörist kamplarına para sağlamaktaydı. Başkan Clinton 1996 Nisan'ında ABD'nin terörist örgütlerin banka hesaplarına ve mali varlıklarına el koymasına imkan veren anti-terörizm yasasını imzalamıştır ve bu yasa

ilk kez Bin Ladin'in yaklaşık 250-300 milyon dolar servetine el koymak üzere kullanıldı. Birkaç ay sonra Mısır İstihbarat Örgütü, Bin Ladin'in Arap ülkelerinde İslam Devrimleri gerçekleştirmek üzere, ikinci kuşak Arap-Afganlılardan (Afgani) oluşan 1000 militanı eğittiğini duyuruyordu (Raşid, 2000: 219).

1997 yılının başlarında CIA, Bin Ladin'i Afganistan'da yakalamak amacıyla özel bir tim kurup Peşaver'e yolladı. ABD bazı Afgan ve Pakistanlılardan yardım aldıkları halde bu operasyon başarısızlıkla sonuçlandı. Operasyon üzerine Bin Ladin Kandahar'a daha güvenli bölgelere çekildi. 23 Şubat 1998'de Host kampında yapılan bir toplantıda El Kaideye bağlı grupların hepsi 'Yahudilere ve Haçlılara Karşı Cihat İçin Uluslararası İslamcı Cephe' adı altında bir manifesto yayınladılar. Manifestoda şöyle ifadelerde vardı; 'ABD yedi yıldan fazla bir zamandır Arap yarımadasında İslamiyet'in en kutsal yerlerini işgal altında tutarken, zenginliklerini talan ediyor, yöneticilere dayatmalarda bulunuyor, halkını aşağılıyor, komşularını korkutuyor ve yarımadada kurduğu üsleri çevre Müslüman halklarla yürüteceği savaşta bir mızrak başı olarak kullanıyor'. Bu hedefi kuşku bırakmazsızın belli eden toplantıda ayrıca bir de fetva çıkarılmıştı. 'ABD'lileri ve müttefiklerini (sivil yada asker) öldürmek her ülkede ve her koşulda Müslüman'ın görevidir. ' Böylece Bin Ladin artık yalnızca Suudi Kraliyet Ailesini ya da ABD'lileri hedef almakla kalmayan, bütün Müslüman Ortadoğu'nun özgürlüğü çağrısı yapan bir politika formüle etmekteydi. 1998'de Amerikanın Irak'a karşı hava saldırıları tırmanışa geçerken, Bin Ladin bütün Müslümanlara ABD ve İngilizlere karşı 'göğüs göğüse çarpışma, savaşma ve öldürme' çağrısı yapıyordu.

Bin Ladin'i Müslüman dünyası ve Batıda herkesin bildiği bir isim haline getiren olay, Ağustos 1998'de Kenya ve Tanzanya'da 220 kişinin ölümüyle sonuçlanan ABD Büyükelçiliklerinin bombalanmasıydı. Bu olaydan tam 13 gün sonra, ABD saldırılardan Bin Ladin'i sorumlu tutarak, Host ve Celalabad yakınlarındaki Bin Ladin kamplarına 70 Cruise füzesi attı. Taliban'ın, Arap-Afganlılara ve Pakistanlı radikal gruplara vermiş olduğu birçok kamp vuruldu. Bin Ladin'in kontrolündeki El Bedr Kampı ile Pakistanlı Hareket-ül Ensar kontrolündeki Halid Bin Velid ve Muaviye Kampları bu saldırıların ana hedefiydi. Hareket-ül Ensar bu kamplarını Keşmir'de Hindistan'a karşı savaşacak

militanları eğitmek için kullanıyordu. Bu saldırılarda ayrıca 7 yabancı ülke vatandaşı (3 Yemeni, 2 Mısırlı, 1 Suudi Arabistanlı ve 1 Türk), 7 Pakistanlı ve 20 Afgan ölmüştür.

Kasım 1998'de ABD, Usame Bin Ladin'in başına 5 milyon dolar ödül koydu. Bin Ladin'in 'ABD'ye karşı savaşmak için kimyasal silahlar ve nükleer bomba sahibi olmanın İslami bir görev olduğunu ilan etmesi' ABD'lileri iyice çileden çıkarmıştı. Bin Ladin 'Kafirlerin Müslümanlara zarar vermesini engelleyecek silahlar bulmaya uğraşmak, Müslümanlar için sevaptır. Amerika'ya düşmanlık dini bir görevdir ve bu görevi yerine getirmenin Allah tarafından ödüllendirileceğini umut ediyoruz'(Time Dergisi,'İnterview with Bin Laden', 11.01.2001).

Afrika'daki bombaları izleyen birkaç hafta içinde Clinton Yönetimi Bin Ladin'in şeytan olduğunu ilan ederek, onu yakın dönemde Müslüman ülkelerde ABD'ye karşı yapılan her türlü saldırıların sorumlusu ilan etmekten geri kalmayacaktı. Bir New York mahkemesinde Bin Ladin 1993'te Somali, Mogadişu'da 19 ABD askerinin öldürülmesinden, 1995'de Riyad'da beş hizmetlinin öldürülmesinden ve 1996'da Dhahran'da 19 ABD askerinin öldürülmesinden suçlu bulunmuştu. Bin Ladin aynı zamanda 1992 Aden'deki bombalanması, 1994'te Filipinler de Başkan Clinton'a karşı bir suikast planının arkasındaki baş şüpheliydi (Time dergisi, İnside The Hunt For Osama, 21.12.1998).

Bin Ladin bütün İslam dünyasındaki şiddet eylemlerini kendi yapmasa dahi faillerini tanıyordu. Bunun sebebi Afganistan'da hep birlikte yaşamış ve birçok cephede omuz omuza savaşmış olmalarıydı. Cihat sırasında Bin Ladin'i tanıyan-Arap Afganlılar onun ne entelektüel bir derinliğe ne de Müslüman dünyasının ihtiyaçlarını kavrayacak kadar geniş düşünceli olduğunu söylemektedirler. Bin Ladin'in eski arkadaşları onun etkilenmeye son derece açık bir yapıda olduğunu ve her zaman akıl hocalarına, hem İslam dünyasını hem de modern dünyayı ondan daha iyi tanıyan kişilere ihtiyaç duyduğunu söylüyorlar. Gençliğinde ona akıl hocalığı yapanların oluşturduğu uzun listeye, sonradan Mısır'da yasaklanan İslami Cihad'ın lideri Dr. Eymen El-Zevahiri ile Dünya Ticaret Merkezi'nin bombalanması nedeniyle şimdi ABD'de hapiste olan ve

Mısır'daki yasadışı El Cemaat-i İslamiye Örgütünü yöneten Mısırlı kör imam Şeyh Ömer Abdul Rahman'ın iki oğlu da katılmıştı (Raşid, 2000: 223). Afgan Cihadı yıllarında Bin Ladin, Sudan'daki Ulusal İslam Cephesi, Lübnan'daki Hizbullah ve Radikal Filistin'deki Gazze ve Batı Şeria'da faaliyet gösteren bir İslami hareket olan Hamas'ın önde gelen yöneticileriyle tanışmıştı. Kandahar'da Bin Ladin'in yanında savaşan Çeçen, Bengladeşli, Kenyalı, Pakistanlı, Afro-Amerikalı Müslümanlar vardı ve bunlar ABD'de aranan listesinde olduğundan Afganistan dışına çıkamıyorlardı, asıl ihtiyaç duydukları şey para desteğiyle sığınabilecekleri bir yerdi ve bu da onlara Bin Ladin tarafından sağlanıyordu (Raşid, 2000: 223). Usame Bin Ladin'nin başına ABD'nin 5 milyon dolar ödül koymasına rağmen hala yakalanamamıştır (http://www.bigglook. com/usa/binladen.html erişim 03.11.2004).

Usame Bin Ladin'in eylemlerini kısa bir şekilde özetleyecek olursak (http://www.biyografi.net/kisiayrinti.asp?kisiid=2489 e.t. 10.12.2004) ;

1993 ; Somali'de Batılı güçlere karşı Aidid'e destek verip Mogadişu'da 18 Amerikalının öldürülmesi.

Şubat 1993; New York'ta Dünya Ticaret Merkezi'nin bombalanması.

Ocak 1995 ; Filipinler'de Papa'ya suikast girişimi.

1995 ; Cezayirli Silahlı İslami Grubun (GIA) Fransa'ya karşı yürüttüğü savaşa destek verdi.

Haziran 1995: Etiopya'nın başkenti Adis Ababa'da Mısır Devlet Başkanı Hüsnü Mübarek'e yönelik suikast girişimi.

Kasım 1995: Suudi Arabistan'ın başkenti Riyad'da beş ABD'li askerin ölümüne yol açan kamyonla bombalama olayı.

Kasım 1995: 17 kişinin öldüğü Pakistan'daki Mısır Büyükelçiliği'nin bombalanması.

Haziran 1996; Suudi Arabistan'ın Hobar kentinde 19 Amerikan askerinin ölümüne yol açan patlama.

Ağustos 1996; Kafirleri kutsal topraklardan kovun' çağrısıyla ABD'ye cihad ilan etti.

Şubat 1998; Mısır, Bangladeş ve Pakistanlı birkaç küçük grupla birlikte 'Yahudilere ve Haçlılara' karşı Uluslararası İslami Cephe'yi kurdu. Kuruluş bildirgesinde "Her Müslümana, dünyanın her köşesinde, sivil veya asker Amerikalı öldürmek farzdır" dendi.

Ağustos 1998; Amerikan askerlerinin kutsal topraklara girişinin sekizinci yıldönümünde Kenya ve Tanzanya'daki ABD Büyükelçilikleri havaya uçuruldu ve toplam 257 kişi öldü, 5 bin 500 kişi yaralandı.

Ağustos 1998; ABD misilleme olarak Sudan'da bir fabrikayı ve Afganistan'daki eğitim kamplarını bombaladı. Usame Bin Ladin'in yakalanması için 5 milyon dolar ödül kondu.

Ekim 2000; Yemen'in Aden limanında USS Cole destroyerine yönelik intihar saldırısında 17 Amerikan denizcisi öldü.

Eylül 2001; İkiz kulelerin bombalanması.

11 Eylül 2001 yılında ikiz kulelerin bombalanmasından sonra da El Kaide'nin yaptığı iddia edilen fakat henüz ispatlanamayan birçok saldırı oldu (Yaldız,2004;191). Bunlar ;

- **11 Nisan 2002** ;Tunus'un Cerba adasında sinagoga saldırı, 18'i Alman 21 kişi ölü.
- **12 Ekim 2002** ; Endonezya Bali'de saldırı,202 ölü.
- **28 kasım 2002 ;** Kenya'da saldırı, 16 ölü.
- **13 Mayıs 2003** ; Suudi Arabistan-Riyad'da bombalı saldırı, 35 ölü,
- **16 Mayıs 2003** ; Fas- Casablanca'da bombalı saldırı, 45 ölü,
- **5 Ağustos 2003** ; Endonezya- Jakarta'da otele saldırı :10 ölü,150 yaralı,

- **27 Ekim 2003** ; Bağdat'taki Kızıl Haç Örgütüne saldırı : 35 ölü,
- **9 Kasım 2003** ; Riyad'da intihar saldırısı ; 18 ölü, 200 yaralı,
- **12 Kasım 2003** ; Irak'ta İtalyan üssüne saldırı, 27 ölü, 100 yaralı.
- **15 Kasım 2003**; İstanbul'da Neve Şalom ve Beth İsrael Sinagoglarına bomba yüklü araçla intihar saldırısı, 26 ölü, 300 yaralı (Aydıner,2004;7).
- **20 Kasım 2004**; İstanbul'da HSBC Bankası Genel Müdürlüğü ve İngiltere'nin İstanbul Başkonsolosluğuna yapılan saldırıda; aralarında İngiltere'nin İstanbul Başkonsolosu Roger Short'un da bulunduğu, 32 ölü, 460 yaralı (Aydıner,2004;7).

Usame Bin Ladin'in eylemlerini incelediğimizde dinsel-ideolojik eylemler olduğunu (Kongar, 2001: 2), ve eylemlerin coğrafyasına baktığımızda örgütün de küreselleşmiş bir örgüt olduğunu görmekteyiz.

1.8. Usame Bin Ladin'in Ünlü Fetvası;

" Sivil ya da asker Amerikalıları vurmak her Müslüman için farzdır ".

23 Şubat 1998'de Londra'da Arapça yayınlanan El Kudüs El Arabi gazetesinde Şeyh Usame Bin Muhammed Bin Ladin, Mısır Cihad Örgütü Lideri Ayman El Zevahiri, Mısır İslami Cihad Örgütü Lideri Ebu Yasir Rifa'i Ahmed Taha, Pakistan Cemiyet-ül Ulema Yöneticisi Şeyh Mir Hamza ve Bangladeş Cihad Hareketi Lideri Fazlul Rahman'ın, 'Dünya İslam Cephesi' adı altında kaleme almış oldukları fetva yayınlandı. 'Haçlılara ve Yahudilere karşı cihad' çağrısı yapan fetvanın önemli bölümleri şöyledir:

"Yedi yıldır ABD, İslam'ın en mukaddes topraklarının bulunduğu Arap Yarımadası'nı işgal ediyor, zenginliklerini sömürüyor, yöneticileri elinde oynatıyor, halkını tehdit ediyor, komşuları terörize ediyor ve buradaki üslerini komşu Müslüman ülkelere saldırı amacıyla kullanıyor.

Amerikalılar yalnızca ekonomik ve dini nedenlerle Müslümanlara savaş açmış değiller, aynı zamanda küçük Yahudi devletine hizmet ediyor ve Kudüs'ün işgali ile orada Müslümanların katlini de gizlemeye çalışıyorlar.

Amerikalıların işlediği tüm bu suç ve günahlar Allah'a, onun Peygamberine ve Müslümanlara karşı açık bir savaş ilanıdır. Ve İslam tarihi boyunca ulema, düşmanın Müslüman ülkeleri yok etmeye çalışması durumunda cihadın kişisel bir farz olduğunda birleşmişlerdir.

Bundan hareketle ve Allah'ın emrine uygun olarak tüm Müslümanlar için geçerli olmak üzere şu fetvayı çıkartmış bulunuyoruz: El Aksa Camii ve Mekke'yi işgalden kurtarmak ve ordularını İslam topraklarından söküp atmak için, -ister sivil, ister asker olsunlar- Amerikalıları ve onların müttefiklerini, hangi ülkede mümkünse orada öldürmek, her Müslüman için farzdır.

Biz Allah'ın rızasıyla, Allah'a inanan ve onun tarafından ödüllendirilmek isteyen her Müslümanı, ele geçirdikleri her yerde ve her zaman Amerikalıları öldürmeye ve paralarına el koymaya çağırıyoruz. Aynı zamanda Müslüman alimleri, liderleri, gençleri ve askerleri, ABD şeytanının ordularına ve şeytanın işbirlikçilerine saldırılar düzenlemeye; bunların arkalarındaki güçleri ortaya çıkarmaya ve onlara unutamayacakları bir ders vermeye çağırıyoruz " (http://www.kimkimdir.gen.tr/ kimkimdir.php?id=937 e.t.04.11.2004).

İKİNCİ BÖLÜM

11 EYLÜL SALDIRISI

2. 11 Eylül Saldırısı ve Küreselleşen Terör

2. 1. 11 Eylül Günü Yaşananlar

11 Eylül günü her şey olağan başlamıştı. Saat 8.00'a yaklaşırken Doğu yakasından California'ya gitmek üzere 4 ayrı yolcu uçağı birbirinden 15 dakika arayla havalandı. Uçaklardan ilki United Airlines'a ait 175 sayılı Boeing 767'ydi ve saat 07.58'de Bostondaki Logan Havaalanından Los Angeles'a gitmek üzere havalandı. Uçakta 9 uçuş personeliyle birlikte 56 yolcu bulunuyordu. Yolculardan beşi hava korsanıydı (Gökdağ, 2001: 19). İkinci kalkan uçak 11 sayılı American Airlines'a ait Boeing 767'ydi ve Boston Havaalanından Los Angeles'a hareket etti. Uçakta 11 personel, 81 yolcu bulunuyordu. Yolculardan beşi hava korsanıydı. Üçüncü uçak New York'un Newark Havaalanından saat 08.01de havalandı ve United Airlines'a aitti. 93 sayılı Boeing 757'nin varış noktası San Francisco'ydu. Uçakta 7 personel ve 38 yolcu vardı. Yolculardan dördü hava korsanıydı. Dördüncü uçak Washington Dulles Havaalanı'ndan kalktı. 77 sefer sayılı Boeing 757 Los Angeles'a gidiyordu. American Airlines'a ait uçakta 6 personel, 53 yolcu ve 5 hava korsanı bulunuyordu (Gökdağ, 2001:20).

Saat 08.45'den itibaren her şey birdenbire değişti ve artık uluslararası ilişkiler için yeni bir aktör doğuyordu. Wall Street yakınlarında biri 414 diğeri 417 metre yüksekliğinde, 50.000 kişinin çalıştığı, 104 asansörlü ve günde yaklaşık 200 bin kişinin ziyaret ettiği ikiz kulelere ilk saldırı düzenlenmek üzereydi. Saat 08.45 de 11 sayılı American Airlines'a ait uçak Dünya Ticaret Merkezinin kuzey kulesinin 80 ile 85. katları arasına çarptı. Bu şok gelişme ; "A.B.D.'de inanılmaz kaza şeklinde" medya tarafından halka duyurulurken 09.06 da on binlerin gözleri önünde ve birçok televizyon tarafından canlı yayın sırasında 175 sayılı United Airlines'a ait uçak Dünya Ticaret Merkezi'nin güney kulesine çarptı. ABD Başkanı George W.Bush bu sırada Saratosa'da bir ilkokul ziyaretindeydi.

ABD yetkilileri, halkı ve tüm dünya bu haberlere şaşkınlıkla izlerken bir diğer haber Pentagon'dan geldi ve saat 09.40 American Airlines'a ait 77 sayılı uçak Pentagon'a girdi. 10.00 da Dünya ticaret merkezinin güney kulesi çöktü. Ülkede en yüksek alarm, yani "savaş alarmı" verildi ve tüm uçuşlar iptal edildi, Meksika ve Kanada sınırları kapatıldı, uluslararası uçuşlar Kanada'ya yönlendirildi, okullar tatil edildi (Sever-Kılıç, 2001: 22) . Medya aracılığıyla halka duyurulan başta Beyaz Saray ve Senato olmak üzere Washington'daki bütün resmi binaların muhtemel bir terörist saldırı ihtimali sebebiyle boşaltıldığı, güvenlik güçlerinin alarma geçtiği ve tüm uçakların en yakın havaalanlarına inmeye zorlandığıydı (Gökdağ, 2001: 27). Saatler 10.25'i gösterirken Washington'daki Dışişleri Bakanlığı binası önünde bombalı bir araba patladı (Sever, 2001: 21). 10.29 da Dünya Ticaret merkezinin kuzey kulesi çöktü. Ünlü Fransız düşünür Jean Baudrillard'ın "New York merkez, kendi dışında kalan tüm Amerika ve dünyanın diğer yerleri ise bir taşraydı" sözünü bakarak söylediği ikiz kulelerin yerinde artık sadece bir toz bulutu bulunmaktaydı (Sever-Kılıç, 2001: 19).

Saldırılar ilk başta Filistinli bir örgüt tarafından üstlenildiği yolundaki haberin Filistinli yetkililer tarafından reddedildiği açıklandı (Gökdağ, 2001: 25). Daha sonraki gelişme ise uçmakta olan bir yolcu uçağı ile bağlantı kurulamadığı şeklindeydi. 10.42 de bu bağlantı kurulamayan uçağın Pittsburg yakınlarındaki boş bir araziye düştüğü haberi verildi ki bu uçak 93 sayılı United Airlines'a ait uçaktı.

11 Eylül sabahı Florida da okul ziyaretinde saldırıdan haberdar edilen başkan Bush, Güvenlik gerekçesiyle Washington'a uzunca bir süre gidemedi ve Ulusal Güvenlik Konseyi de toplanamadı. ABD Başkanı güvenlik gerekçesiyle, Nebraska eyaletinde özel güvenlik sistemleriyle Stratejik Hava Kuvvetleri Karargahının bulunduğu askeri üste koruma altına alındı.

2.2. Saldırı Sonrası Gelişen Olaylar ve İlk Tepkiler

11 Eylül'ün hem ABD hem de tüm Dünya için şok yaratan etkisi ani bir şekilde kendini göstermeye başladı. ABD için kolay değildi çünkü 1812 Savaşından beri ilk kez kendi topraklarında saldırıya uğruyordu. ABD'nin son birkaç yüzyıl içinde

milyonlarca yerliyi öldürmesi, Meksika'ya saldırması, Filipinleri fethetmesi bir yana ilk kez namlular ABD'ye dönmüş ve ABD saldırıya uğrayıp, kendi topraklarında korkuyu yaşamıştır (Chomsky, 2001; 11).

ABD Başkanı Bush, Amerikan halkına yaptığı konuşmada saldırıya karşı tepkisini belli etti ve yaşananları bir "savaş hali" olarak nitelendirdi. "Amerika'nın askeri gücü yerindedir. Bundan kimsenin şüphesi olmasın. Terörizme karşı savaşı kazanacağız" diyen George Bush şunları söyledi: "Cinayet eylemlerinin çapı çok genişti ama Amerika'nın sağlam yapısını bozamazlar. Çünkü biz büyük ülkeyiz. En büyük binaların temelini sarsmış olabilirler ama Amerika'nın çelikten temelini sarsamazlar. Biz dünyadaki özgürlük ve fırsatların en güçlü meşalesiyiz. Bugün insan doğasının gerçekleştireceği en kötü saldırıya, en iyi şekilde karşılık verdik. Dostlarımız ve komşularımız yardıma koştu. Bugün en büyük kötülükleri gördük. Hayat durdu ama yarın devam edecek. Ekonomi işlemeye devam edecek. Acil durum planını uygulamaya koyduk. Önceliğimiz yaralılara yardımcı olmaktır. Bu eylemleri gerçekleştirenler elbet yakalanacak ve adalet önüne çıkarılacak. Müttefiklerimizle birlikte terörizme karşı verdiğimiz savaşı kazanacağız. 23. ayet şöyle der: "Ölümün gölgesinin vadisinden geçiyorum ama ölümden korkmuyorum". Amerika bütün zorluların üstesinden geldi ve bunun da üstesinden geleceğiz. Tanrı Amerika'yı korusun" (Sever-Kılıç,2001:27). Başkan Bush: ABD'nin farklı bir düşmanla yüzleştiğini ve bu düşmanın 'gölgeler arkasında saklandığını' söyledi ve "ABD'nin düşmanı yenmek için tüm kaynaklarını kullanacağını sözlerine ekledi. Yine ABD Başkanı: bu saldırıların faillerinin sonsuza kadar saklanamayacaklarını ve sürekli güven içinde olamayacaklarını, bu terörist eylemleri gerçekleştirenlere finansal destek ve sığınak sağlayan, cesaret veren kişi ve ülkelerin de cezalandırılacağını duyurdu (Sever, 2001: 28). Dikkatimizi çeken nokta Başkan Bush'un ilk ulusa seslenişinde geldiği nokta hayli ilginçti: 'bu suçları işleyen teröristlerle onlara yataklık yapanlar arasında herhangi ayrım gözetmeyeceğiz (Mahajan, 2003: 19). ABD Başkanı saldırı karşısında ilk konuşmasında daha sonra sonraki savaşların sinyallerini veriyordu. Bu açıklama bazı ülkelere saldırı tehdidi olarak görüldü.

ABD Dışişleri Bakanı Colin Powel ise, 'Amerikan halkı bir savaşın söz konusu olduğunu gayet iyi anlamış durumdadır. Buna vereceğimiz karşılık, bir savaşa

vereceğimiz karşılık gibi olmalıdır. Bu uzun süren bir çatışma olacaktır. Bu yalnızca ABD'ye karşı bir savaş değil, medeniyete karşı, demokrasiye inanan bütün ülkelere karşı bir savaştır.' şeklinde açıklamalarda bulunuyordu (Sever-Kılıç, 2001: 28).

Saldırıyı tek üstlenen örgüt Japon Kızılordu'suydu fakat kimse tarafından ciddiye alınmadı; bunun temel sebebi gücü sıfıra inmiş bu örgütün bu tür bir eylem yapamayacağıydı. Ayrıca bu iddia ABD'nin yapmak istediği yeni düzenlemelere imkan verecek gerekli koşulları hazırlayacak özelliklere sahip değildi (Sever-Kılıç, 2001: 29-30). İlk başta kimse üstlenmemiş de olsa yaygın bir şekilde bu saldırıya Ortadoğulu teröristlerin katıldığı varsayıldı. Saldırıdan birkaç saat sonra bir grup Arap'ın sorumlu olduğu haberi yayıldı. Nitekim uçakların yolcu listeleri açıklandığında dört beş kişilik Arap yolcu gruplarının isimleri ortaya çıkarıldığında olasılığın bu kez doğru olduğu anlaşıldı. ABD'de kendi işine gelen düşmanı ilan etmekte gecikmedi: Usame Bin Ladin ve El Kaide. Hedef ise bu teröriste kucak açan Taliban rejimi ve Afganistan. Usame Bin Ladin ise eylemin kendisi tarafından yapılmadığını fakat "yapanın iyi bir iş çıkardığını" söyleyecekti.

İngiltere Başbakanı Tony Blair bir açıklama yaparak ABD'nin acısını millet olarak paylaştıklarını belirtti ve "Terörizm uygar dünyanın karşısına dikilmiş bir şeytandır. Dünya'nın bütün lider demokrasileri bir araya gelip, bu büyük düşmana karşı birlikte mücadele etmelidir" dedi (Sever-Kılıç, 2001: 30).

ABD Başkanı George Bush, üzgün ve kızgındı, Başkan Bush, "Kimse kuşku duymasın. Bu saldırıyı gerçekleştiren kişiler mutlaka bulunacak ve gerekli şekilde cezalandırılacaktır" dedi. Başkan George W. Bush, ABD halkını korumak için bütün güvenlik önlemlerinin alınacağını ve gereken ne varsa yapılacağını belirtti (http://www.bigglook.com/usa/basindan.html e.t. 08.11.2004).

2.3. Saldırının Dünya Basınına yansıması

2.3.1. Saldırının ABD Basınına Yansıması

ABD basınında, New York kentindeki Dünya Ticaret Merkezi ikiz kuleleri ile Washington'daki Pentagon binasına yönelik saldırıların, ABD'nin, savunmasız olduğunu ortaya koyduğuna ilişkin yazılar çıktı (http://www.bigglook.com/usa/liderler. html e.t. 03.12.2004);

- New York Times

New York Times, ABD'nin finans ve savunma merkezlerine yapılan saldırılar sonucu, binlerce kişinin hayatını kaybedebileceğini yazdı. Yaklaşık bir saat aralıkla gerçekleşen saldırılar sonucu, New York'ta Dünya Ticaret Merkezi'ne ve ABD Savunma Bakanlığı'na düşen dört uçağın büyük hasar ve endişeye neden olduğunu yazan New York Times, New York Belediye Başkanı Rudolph W. Giuliani'nin: "ölü sayısı tüm tahminlerimizin üzerine çıkabilir" sözlerine yer verdi. New York Times' taki bir başka haberde de: "Amerika'nın güç sembolüne saldırı" başlığıyla Pentagon'a yapılan saldırıya yer verildi. Haberde, bir uçağın Pentagon yakınında düşmesi sonucu, onlarca sivil ve askerin yaralandığı kaydedilirken; kamu binalarının derhal boşaltıldığı kaydedildi (http://www.bigglook.com/usa/liderler. html e.t. 03.12.2004).

- Herald Tribune

International Herald Tribune ise haberi 'Kaçırılan Uçaklar New York'daki gökdelenlere ve Pentagon'a çakıldı' başlığı ile verdi. Gazete, saldırıların ABD'nin askeri ve ekonomik gücünün sembollerine yapıldığına dikkat çekti. IHT'nin 'Modern Pearl Harbor' başlığı ile verdiği analiz haberinde ise, uçakları ABD'nin simgelerine çarptırmanın bugüne kadarki en spektaküler saldırı olduğu belirtildi. Gazete, saldırının ABD'nin askeri ve siyasi politikasında büyük bir değişime yol açacağını da vurguladı (http://www.bigglook.com/usa/liderler. html e.t. 03.12.2004).

- Arizona Republic

Phoenix'te yayımlanan Arizona Republic gazetesi, bazı üst düzey yetkililerin, saldırıdan önce: "ABD'nin, uluslararası terörizmin dallanıp budaklanmasına göz yumduğu" uyarısında bulunduğunu duyurdu (http://www.bigglook.com/usa/liderler. html e.t.03.12.2004).

Gazetede, "iki dünya savaşından fazla yara almadan çıkan ABD'nin, ruhen ve bedenen saldırıya karşı savunmasız olduğu ortaya çıktı" yorumu yapıldı.

- The Washington Post

ABD’nin önde gelen gazetelerinden Washington Post da, okuyucularına özel bir baskı yaparken; saldırının binlerce kişinin hayatına mal olmuş olabileceğini duyurdu. Teröristlerin kaçırdığı dört uçağın, Dünya Ticaret Merkezi ve Pentagon’a çakıldığını bildiren Post, Manhattan’ın toz duman altında kaldığını kaydetti. Washington Post, ABD yönetiminin terörist eylemle Usama Bin Ladin’in bağlantısı olduğuna ilişkin delillere sahip olduğunu da bildirdi (http://www.bigglook.com/usa/ liderler. html e.t. 03.12.2004).

- The Los Angeles Times

FBI’ın saldırıların çok özenli organize edildiği ifadesine yer veren Los Angeles Times, korsanların uçağı kaçırmadan önce güvenlik sistemlerini devre dışı bıraktığını yazdı. Gazete, ikiz kulelerden kurtulmayı başaranların öyküsünü de, ‘Korku ve kahramanlık günü ’ başlığı ile verdi. Los Angeles Times saldırının tüm Amerikalıların yanı sıra istihbarat yetkililerini de şaşkına çevirdiğini vurguladı (http://www.bigglook. com/usa/liderler. html e.t. 03.12.2004).

- USA Today

USA Today gazetesiyse haberi “ülkeyi terör dalgası sardı” şeklinde duyurdu. Olayın görgü tanıklarının anlattıklarına yer veren gazete, sorumluların bulunması için dünya çapında bir soruşturmanın başladığı yazıyor. Amerika’nın en çok okunan haber portallarından MSNBC’nin başlığı; “Kitlesel Katliam”. Haberde saldırının ardından ilk akla gelen ismin Suudi asıllı terörist Usame Bin Ladin olduğu ifade edildi (http://www.bigglook.com/usa/liderler. html e.t.03.12.2004).

- The Houston Chronicle

The Houston Chronicle: "teröristlere karşı birlik olunması gerektiğini, ABD'nin bunu tek başına yürütemeyeceğini" duyurdu.

2.3.2. Diğer Ülke Basınlarında 11 Eylül Saldırısı

2.3.2.1. Avrupa Basınında 11 Eylül Saldırısı

İngiliz basınında, The Daily Telegraph Gazetesi, "Amerika'da Savaş" başlığını kullanırken, The Guardian Gazetesi, "Bu Bir Savaş Deklarasyonu" ifadesine yer verdi. The Times Gazetesi, "Amerika'ya Savaş Açıldı", The Independent Gazetesi ise, "Amerika'da Kıyamet Günü" başlıklarını kullandı. Günlük ekonomi gazetesi Financial Times da "ABD'ye Büyük Darbe" başlığıyla verdiği haberde, gelişmenin dünya piyasaları ve borsalarını felç ettiğine işaret etti.

Alman Die Welt Gazetesi, Ne Pearl Harbor, ne Küba Krizi ne de Vietnam'ın bu saldırıya benzemediğini yazıyor. Gazete hedeflerin Amerikan halkının refahının simgeleri olduğuna dikkat çekiyor.

Fransa'da yayınlanan Le Monde Gazetesi ise "Amerika Şaşkınlık İçinde" başlığıyla verdiği haberde, saldırıların bilançosunu çıkartmak için henüz çok erken olduğu bildiriliyor. Bir başka Fransız gazetesi Liberation da saldırıyı: "ABD Kaos İçinde" başlığı ile verdi. Gazete, manşetinde, bugüne kadar dünyada asla görülmeyen ölçüdeki terörist saldırıların New York ve Washington'u vurduğunu belirtti. Liberation, haberinde, "Dünyanın bir numaralı gücünün istikrarı bozuldu. ABD, saldırıya karşı misilleme sözü verdi. Tüm dünya kaygı içinde" ifadelerine yer verdi.

Rusya basınının da ilk sırasında Amerika'daki felaket yer alıyor. Nezavisimaya Gazetesi dünyanın en büyük terör eyleminin uzun vadeli sonuçlarının nasıl olacağını bugünden kestirmenin zor olduğunu belirtiyor. Saldırıların başlamasından 45 dakika

sonra Kremlin'de olağanüstü toplantı düzenleyen Putin'in konuşmasına dikkat çeken Komsomolskaya Pravda, Rusya liderinin, bunun ulusal bir sorun olmadığını, dünya çapında terörizme karşı güçlerin bileştirilmesi gerektiğini söylediği aktarıyor.

2.3.2.2. Ortadoğu Basınında 11 Eylül Saldırısı

İran gazeteleri, ABD'de düzenlenen saldırılara farklı yorumlar getirdi.

İran News

İran Dışişleri Bakanlığı'na yakın olarak bilinen Iran News Gazetesi, "New York'ta Terör" başlığıyla yayınladığı başyazıda "New York'ta yaşananların hiçbir sıfatla anlatılamayacak kadar ürkütücü" olduğunu belirterek, "hangi neden, bu nedenle hiçbir ilgileri olmayan binlerce insanın öldürülmesini ve yaralanmasına değer?" diye sordu. "Bu acımasızlığı desteklemiyoruz demenin, olayı çok hafife almak olacağını" belirten İran News, bütün dünyanın bu korkunç saldırının kurbanlarının dertlerini paylaştığını kaydetti (http://www.bigglook.com/usa/liderler.html e.t. 08.12.2004).

Tehran Times

Muhafazakar Tehran Times Gazetesi ise "Beyaz Saray'ın Nihayet İsrail'e Verdiği Şartsız Desteğin Bedelini Ödediği" manşetini attı. Gazete: "Öyle görünüyor ki ABD yönetimi şimdi nihayet ırkçı Siyonist rejime (İsrail) verdiği kayıtsız desteğin bedelini ödüyor. Her ne kadar sivilleri tehlikeye sokan her türlü hareket kınanacak bir davranış olsa da, bu trajediye, ABD hükümetinin yardım ve himayesini isteyen Siyonist lobinin neden olduğuna hiç kuşku yok" yorumunda bulundu.

Amerikalıların, İsrail askerlerinin Filistinli çocukları öldürürken oturup televizyondan seyrettiklerini belirten gazete, herhangi bir saldırının kurbanının önce yasal yollara başvuracağını, bu yollardan sonuç alamazsa uluslararası platformlarda hakkını aramaya çalışacağını kaydetti.

İsrail’in önde gelen gazetelerinden Ha’aretz, New York Belediye Başkanı Giuliani’nin “çok sayıda ölü var” sözüne yer verdi. İsrail’in de kendi güvenlik önlemlerine artırdığına dikkat çeken gazete, ölenler için yas ilan edildiğini belirtti. Ha’aretz, bir başka haberinde de Filistin lideri Arafat’ın saldırıları kınadığını yazdı (http://www.bigglook.com/usa/liderler. html).

İsrail’in bir diğer gazetesi Jerusalem Post da, İsrail’de bir günlük yas ilan edildiğini yazıyor. Başbakan Şaron’un açıklamalarına yer veren gazete, ” İsraillilerin, bu zor günlerinde Amerikan halkına destek vereceğini ” ifade etti.

Yemen’de İngilizce yayın yapan Yemen Observer Gazetesi de saldırıların ardından, iki kentin de alevlere gömüldüğü yazdı. Gazete, hastanelerin yaralılarla dolduğunu vurguladı.

Irak devlet televizyonu ise olayı, yüzyılın eylemi şeklinde duyuruyor. Haberde, Amerika’nın insanlığa karşı suç işlediği için böyle bir operasyonu hakkettiği ifade edildi (http://www.bigglook.com/usa/liderler.html e.t. 08.12.2004).

2.4. 11 Eylül 2001 Saldırısından Önce ABD’lilere Yapılan Terör Saldırıları:

Her ülke gibi ABD’de terör saldırılarından birçok vatandaşını kaybetmiştir. ABD birçok yönden üstün bir güç olmasına rağmen vatandaşlarını terör saldırılarından korumayı aynı oranda başaramamıştır.

18 Nisan 1983: Beyrut ABD elçiliğine intihar saldırısında 17 Amerikalı öldü.

23 Ekim 1983: Şii bir intihar bombacısı Beyrut'taki ABD Deniz Kuvvetleri kışlalarına saldırdı, 241 denizci yaşamını yitirdi.

20 Eylül 1984: Beyrut'ta, ABD elçiliği ek binasında bombayla 16 kişi öldürüldü.

5 Eylül 1986: 358 kişi taşıyan Pan-Am Jumbo jeti Karaçi Havaalanı'na kaçırıldı. Kurtarma operasyonunda 20 kişi öldü.

25 Haziran 1996: Suudi Arabistan'ın doğusundaki Hobar Kuleleri dışında bir kamyonette patlayan bomba nedeniyle 19 Amerikalı görevli öldü, yüzlerce kişi yaralandı.

12 Ekim 2000: Yemen'in Aden Limanında petrol ikmali yapan UUS Cole gemisine bombalı saldırı yapıldı. Saldırıda 17 Amerikalı denizci öldürüldü (www.bigglook. com/usa/terror.html e.t. 12.12. 2004).

ABD topraklarında gerçekleştirilen son yıllarda üç önemli terör eylemi gerçekleşmiştir. Bu eylemlerin arkasında bazen bir örgüt, bazen de kişiler vardı.

1993 yılında Dünya Ticaret Merkezi'ne Kör İmam isimli terörist tarafından garajda bomba patlatıldı. Saldırıda 6 kişi hayatını kaybetti. Olaydan sonra yakalanıp hapishaneye konan teröristin, Usame Bin Ladin'in adamı olduğu belirtiliyor (http://www. bigglook.com/usa/terror. html e.t. 12.01.2005).

19 Nisan 1995'te Timothy McVeigh isimli Körfez Savaşı'na katılmış olan eski bir asker, Oklahoma City Capital binasına bombalı saldırıda bulundu. McVeigh, 2.200 kg amonyumnitrattan yapılan bombayı karavanıyla binanın önünde patlattı. 168 kişinin yaşamını kaybettiği saldırıdan sonra Timothy McVeigh iğneyle idam edilmiştir.

1996 Atlanta Olimpiyatları sırasında da bomba patlamıştı. Atlanta Centennial Olimpic Park'taki saldırıda, bir kişi hayatını kaybetmişti. Aynı olayda TRT kameramanı Melih Uzunyol geçirdiği kalp krizi sonrasında yaşamını yitirmişti (http://www. bigglook.com/usa/terror.html e.t. 12.12.2004).

ABD haricinde de terör her zaman insanların canını yakmış ve ülkeler arasında çeşitli gerginliklere neden olmuştur. Bu terör olaylarının son yıllardaki aşırı can kaybına neden olanlardan bazıları şunlardır (http://www. bigglook.com/usa/terror. html e.t. 12.12.2004) :

30 Aralık 1996: Hindistan'ın Assam eyaletinde bir trene yerleştirilen bombanın patlaması sonucu 300 kişi öldü. Polis, ayrılıkçı Bodo gerillalarını suçladı.

23 Kasım 1996: Kaçırılan Etiyopya Havayollarına ait Boeing 767 tipi uçağın Comoros Adaları açıklarına düşmesi sonucu 125 kişi öldü.

15 Haziran 1996: İngiltere'nin kuzey kesimlerindeki Manchester'da, Avrupa futbol şampiyonası sırasında IRA'nın bir arabaya yerleştirdiği bombanın alışveriş merkezinde patlaması sonucu 200 kişi yaralandı.

7 Ağustos 1998: ABD'nin Nairobi, Kenya ve Tanzanya'daki Büyükelçilikleri'ne yerleştirilen bombanın patlaması sonucu 224 kişi öldü, binlerce kişi yaralandı.

9 Eylül 1999: Yine Rusya'da başkent Moskova'da bir apartmana yerleştirilen bombanın patlamasıyla 94 kişi öldü, 200'den fazla kişi yaralandı.

13 Eylül 1999: Rusya'da 8 katlı bir binaya yerleştirilen bombanın patlaması sonucu 118 kişi öldü.

21 Ekim 1999: Çeçenistan'ın başkenti Grozni'de kalabalık bir alışveriş merkezine yapılan roket saldırısında 110 kişi öldü, 400 kişi yaralandı.

25 Şubat 2000: Filipinlerde bir otobüse yerleştirilen bombanın patlaması sonucu 45 kişi öldü.

12 Ekim 2000: Yemen'in Aden Limanında bir ABD destroyerinde meydana gelen patlamada 17 Amerikan askeri öldü.

1 Haziran 2001: Tel Aviv'deki bir gece kulübünde meydana gelen intihar saldırısında 21 kişi öldü.

9 Ağustos 2001: Kudüs'te bir pizza salonunda meydana gelen intihar saldırısında 15 kişi öldü, 90 kişi yaralandı.

10 Ağustos 2001: Angola'nın Tam Bağımsızlığı İçin Ulusal Birlik (UNİTA) gerillalarının bir yolcu trenine yaptıkları saldırıda 252'den fazla kişi öldü.

2.5. 11 Eylül Saldırısı ve Türkiye

2.5.1. Türkiye'de Terör Hareketleri

Ülkemiz gerek jeopolitik ve jeostratejik konumu gerekse çeşitli dış etkenlerin etkisiyle terör hareketleri bakımından oldukça sancılı yıllar geçirmiştir. İster sağ - sol terörü olsun isterse radikal - dinci terör, her zaman ülkemizin gündeminde olan ve rahatsızlık veren bir konudur. Birçok ülkede bir ses bombası bile terör hareketi olarak adlandırılıp ortalık karışırken bizde binlerce insanımız çok çeşitli şekilde karşımıza çıkan terör dalgalarıyla canından olmuştur. Teröre maruz kalma hallerine baktığımızda son 30-40 yılın ülkemiz açısından daha vahim olmuş, terör hareketlerinde bariz bir artış görülmüştür. Ülkemizde terör hareketleri 4 ayrı dalga halinde görülmüştür (Kongar, 2003: 87);

2.5.1.1. Ermeni Terörü

Türkiye'yi siyasal terörle hem yurt içi hem de yurt dışında tanıştıran terör dalgasıdır. Yoğun olarak gündemimize düşen terör hareketleri bu zamana rastlar. Ermeni terörünün asıl amacı intikam adı altında, dünyanın gündemine Osmanlı İmparatorluğu döneminde soykırım uygulandığı iddiasını getirmeyi amaçlıyordu (Kongar, 2003: 87). Irksal, dinsel ya da ulusal bir grubun sistematik bir biçimde yok edilmesi anlamına gelen soykırım (jenosit) iddiası her zaman Ermeniler tarafından iddia edilmektedir, bu terör hareketi ile medya aracılığıyla kamuoyunun iddiasını bu yöne çekme çalışması Ermeni terörünün başlıca kaynağını oluşturmaktadır.

27 Eylül 1973'te Los Angeles Başkonsolosu Mehmet Baydar'ın ve yardımcısı Bahadır Demir'in öldürülmesi cinayetlerine başlayan Ermeni terörü, dış temsilciliklerimizde görevli 34 vatandaşımızı öldürülmesi, 15 vatandaşımızı da yaralamıştır (Aydıner, 2004: 5). Bu olaylarda genel adı geçen örgüt ASALA Ermeni terör örgütüdür.

2.5.1.2. 1970'li Yıllardaki Sağ-Sol Çatışması

Sağ ve Sol adı altında oluşan ikinci terör dalgasında devlet destekli ırkçı terör ile diğer yandan goşist terör ülkeyi bir kan gölüne çevirmiştir (Kongar, 2003: 90). 5.000 fazla insanımız bu terör hareketinde canından olmuştur. Sol ve sağ kavramları esas olarak siyasal kavramlar olmasına rağmen gerek etnik kavramlar gerekse mezhep ayrımı kavramlarının da bu terör dalgası içinde kullanılmıştır. Sonunda 12 Eylül 1980 darbesiyle bu olaylar büyük ölçüde son bulmuş ve 1961 Anayasasının getirdiği birçok demokratik atılım da rafa kaldırılmıştır.

2.5.1.3. Irkçı - Bölücü Terör

Türkiye 1980'lere gelindiğinde 30.000'den fazla insanının canına mal olacak dış kaynaklı, ırkçı ve bölücü bir terör dalgasıyla tanıştı. Bu terör hareketinin başlangıcı Cumhuriyet'in kuruluşundaki Lozan Antlaşmasına bağlanan ve Musul Sorunu'nun ortada olduğu bir anda Ortadoğu petrolleri konusunun gündeme geldiği bir sırada olmuş, ve İngiliz destekli olarak suni gündem yaratılmıştır. Bugün de başta komşumuz birkaç devlet olmak üzere petrol için büyük devletlerin desteklediği, hiç olmazsa bazı faaliyetlerine göz yumduğu bu terör hareketi 1980'den bu yana Türkiye Cumhuriyetinin başını ağrıtmıştır. Son zamanlarda hız kestiği dikkat çekmektedir.

2.5.1.4. Dinci Terör

Bu terörde 1980'lerden sonra Türkiye'nin başını ağrıtmıştır. Anti-Komünist bir yaklaşımla dünyaya egemen olan Soğuk Savaş stratejisinin Türkiye'deki yansımaları olarak ortaya çıkan bu terör hareketi dış desteklidir (Kongar, 2003: 92). Türkiye Cumhuriyeti'nin yetiştirdiği en önemli aydın ve bilim adamının öldürülmesinde dinci terör başı çekmektedir. Öldürülen arasında Muammer Aksoy, Çetin Emeç, Uğur Mumcu, Doç. Dr. Bahriye Üçok ve Prof. Dr. Ahmet Taner Kışlalı gibi ülkemiz açısından son derece önemli bilim adamları vardır. Dinci terörün 28 Şubat 1997'de komünizmin çöktüğünün onaylanması ve irticanın bir numaralı düşman ilan edilmesiyle etkisi azalmıştır (Kongar, 20003: 92). Dinci terörün dış desteklerinden en önemlileri Şer-i kurallarla yönetilen devletlerdir. Bu devletlerin Türkiye üzerindeki teröristlerin

yanında yer alıp aydın ve bilim adamlarının öldürülmesi sağlamadaki mantık ise Müslüman bir toplumda laik ve demokratik bir cumhuriyet projesinin başarısını engelleme çabalarının bir sonucudur (Kongar, 20003: 92).

Dinci terör içerisinde sayabileceğimiz bir terör hareketi de 11 Eylül'ün peşinden ortaya çıkmış ve özellikle Kasım 2003 tarihinde bütün dünyanın dikkatini Türkiye üzerine çekmiştir.

Türkiye bu sayılan terör örgüt tipleri ve terör örgütlerinden yıllarca çekmiştir. Örgütlerden bazıları hala aktif, bazıları ise eylem gücünü kaybetmiş, bazıları ise yok olmuştur. Terör örgütlerinin bir süre sonra aktif halden, uyur duruma geçmeleri oldukça sık rastlanan bir durumdur, fakat bu halde takiplerinin yapılması gerekir. Tekrar harekete geçen terör örgütleri adlarını duyurabilmek ve aktif hallerini ispatlayabilmek için oldukça büyük bir saldırı gerçekleştirirler. Aşağıdaki tablo Türkiye'deki terör örgütlerinin durumlarını göstermektedir (Aydıner, 2004: 7);

Terör Örgütünün Niteliği	Aktif Terör Örgütü	Aktivitesi Az Terör Örgütü	Legal Oluşumların Sayısı
Radikal Dinci Terör Örgütleri	5	10	6
Aşırı Sol Terör Örgütleri	4	93	68
Etnik bölücü terör Örgütleri	1	19	66

Tablo 17. Türkiye'deki Terör Örgütlerinin Durumları

Buradan hareketle ülkemizde birçok terör örgütünün olmasına karşı, aktivitesi az olan örgütlerin daha fazla olduğunu görmekteyiz.

2.5.2. 11 Eylül Sonrası Türkiye

Türkiye 11 Eylül 2001 saldırısından önce birçok kez terör ve değişik biçimlerde terör saldırılarına maruz kalmıştır. 11 Eylül 2001 saldırısından sonra gerek Ortadoğu'da gerçekleşen değişimler ile El Kaide terör dalgası bu sefer Türkiye'yi hedef almıştır. Daha önce diğer devletler ve yurtdışındaki medya tarafında fazla üzerinde durulmayan ülkemizdeki terör olayları, El-Kaide örgütünün yaptığı anlaşılınca ülkemizi tüm dünyanın gündemine taşımıştır. 15 Kasım 2003'te El-Kaide Türkiye'de faaliyetlerini ispatlamıştır. Buradan yola çıkarak Türkiye'deki terör hareketlerine bir beşinciyi eklemek mümkündür; Türkiye'de ki El Kaide'nin çatısı altındaki terör dalgası (Aydıner, 2004: 5).

El Kaide terör örgütünün 2000'li yıllardaki hızlı yükselişine İstanbul'daki terör olayları da eklenmiş ve 15 Kasım 2003 tarihinde meydana gelen 2 olayda ; Neve Şalom Sinagogu'na yönelik olan bomba yüklü araç saldırısında 13 kişi ölmüş, 186 kişi yaralanmıştır. Aynı şekilde Beth İsrael Sinagogu'na yönelik olan saldırıda 13 kişi hayatını kaybetmiş, 117 kişi yaralanmıştır. Saldırıların ardından merkezi Londra'da bulunan "El-Kuds El Arabi" isimli Arapça gazete, El-Kaide'nin İstanbul'daki saldırıları üstlendiğine dair bir elektronik posta aldıklarını duyurdu (Yaldız, 191: 2004). Açıklamada saldırıları El-Kaide'ye bağlı olan "Şehit Ebu Hafız El Mısri Tugayı"nın üslendiği bildirildi. Bu örgüte (tugaya) adını veren ve birçok El-Kaide eyleminin örgütleyicisi olan Ebu Hafız El Mısri'nin bu eylemden tam 2 yıl önce 15 Kasım 2001 günü Kabil'de öldürülmüş olması da önemli bir ayrıntı ve saldırı hakkında ipucudur.

20 Kasım 2003 günü meydana gelen iki bombalı saldırıdan HSCB Bankası Genel Müdürlüğü'ne yönelik olan saldırıda da 14 kişi hayatını kaybetmiş, 192 kişi yaralanmıştır. İngiltere Başkonsolosluğuna yönelik saldırı da ise aralarında İngiltere'nin İstanbul Başkonsolosu Roger Short ile aralarında iki polis memurunda yer aldığı 18 kişi hayatını kaybetmiş ve 258 kişi de yaralanmıştır. Bu saldırılarda yine bütün dünyanın ilgisi ülkemize dönmüştür. Saldırıdan sonra ABD Başkanı George Bush ve Tony Blair yaptıkları açıklamada: "Teröristlerin toplumu demoralize etmek istediklerini fakat başarılı olamayacaklarını " ifade etmişlerdir (Turkish Daily News, 21.11.2003).

El Kaide Terör Örgütü tarafından yaratılan ve toplamda 58 kişinin hayatına mal olup 753 kişinin de yaralanmasına sebep olan bu son terör dalgasında kullanılan ana madde 'Amonyum Nitrat' olduğu, bu maddenin ise piyasadan kolaylıkla temin edilebilen ve tarım alanında kullanılan gübrelerden oluştuğu, amonyum nitratı patlatmak için nitroselüloz tabanlı bir patlayıcının kullanıldığı tespit edilmiştir (Aydıner, 2004: 7). Bu son terör dalgası üzerine yapılan araştırmalar ve göz önüne alınan şüphelilerin ifadeleri üzerine ilgililerin 1994 senesinden itibaren yurt dışına çıkarak, çeşitli yerlerde askeri ve siyasi eğitim aldıkları tespit edilmiştir (Aydıner, 2004:7). Faillerin yakalanmasına yönelik operasyonlarda toplam 221 kişi gözaltına alınmış ve bu şahıslardan 62'si adli mercilere sevk edilmiştir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

11 EYLÜL SALDIRISI SONRASI GELİŞMELER

3.1. Komünist Avından Terörist Avına

Her terör hareketini, Soğuk Savaş Dönemi boyunca Doğu Bloğu'na mensup Devletlerin üzerine yıkmak ABD'nin en fazla uyguladığı politika olmuştur. Yazar ve düşünür Chomsky'nin deyimiyle: "ABD için terör hareketlerinin, terör sayılabilmesi için bizim (ABD) tarafımızdan değil, 'onlar tarafından' yapılmış olması gerekir (Chomsky, 2004: 8-9). Kendi çıkarına ters herhangi bir gelişme veya uluslararası kamuoyunun tepkisini alabileceğini düşündüğü insan katliamı öncesi ABD, düşmanı SSCB veya SSCB'nin yandaşı Doğu Bloğu ülkesini göstermelik olarak suçlamıştır. ABD önce düşmanını yani hedef aldığı Doğu Bloğu ülkesi dünya kamuoyuna gösterir, meşruluk medya aracılığıyla pekiştirilir daha sonra her ne yaparsa yapsın suçlu, hedef alınan komünist devlet ya da komünist olmasa bile komünist yanlısı ilan edilen yönetim olurdu. Öldürdüğü binlerce masumundan da sorumlu yine o devletti. ABD Afganistan'daki Rus işgaline karşı müslüman fanatizmini kullanmış, geliştirmiş ve modern silahlarla ordulaştırmıştır. Müslüman fanatizmi kendi gündemini takip etmeyi sürdürdüğü ve özellikle Körfez Savaşı'ndan sonra ABD'yi açıkça karşısına almaya başladığında ise "özgürlük savaşçıları" birdenbire "terörist" olmuşlardır (Chomsky, 2002: 12).

11 Eylül saldırısı sonrası ABD ve diğer Devletler, terörle ilişkilerini ve ondan çıkarları doğrultusunda faydalanmalarını 2 yönlü değişime uğrattıkları göze çarpmaktadır. Birincisi teröre verdikleri destekleri azaltmak ve gizlemek, ikincisi; terörü yeniden sınıflandırmak. Buna göre terör ikiye ayrılıyordu. Birincisi ABD'nin karşı karşıya kaldığı "küresel" terör, diğeri ise "yerel" terör (Özcan, 2004: 15). Örneğin bir teknik olarak terör, ABD'ye ve Avrupalılara karşı kullanılırsa bu bir küresel terör'dür. Aynı yöntem Rusya ve Türkiye'ye karşı bir başka örgüt tarafından kullanılırsa bu "yerel" terördür. Bu sınıflandırma, uluslararası yükümlülükleri, mücadele yöntemlerini ve olaylara bakışını kökten değiştirmeye başlıyordu. Doğal olarak "küresel terörle mücadele", küresel çözümler gerektirdiği tezini öne çıkarmaya

başlıyor. Küresel terörün mağdurları, “önleyici vuruş” yapma hakkına sahip olmakta, küresel çapta düzenlemeler, dost düşman sınıflaması yapabilmekte, sorunu savaş yaklaşımı ile çözmeye çalışmaktadır. Bütün devletler bu mücadele de işbirliğine edilmekte zorlanmaktadır.

ABD’ye karşı birçok Üçüncü Dünya Ülkeleri’ndeki öfke ve kızgınlığın temelleri İkinci Dünya Savaşı'ndan hemen sonra atılmıştı. Amerika öncesinde, sömürgeciliğin kaldırılmasının destekçisi olarak görülüyordu ve sömürge ülkeleri arasında da gayet popülerdi. Bu durum Amerika'nın sömürge ülkelerini kurtarmaktan çok, çeşitli Avrupa güçlerinin elinden alıp kendisine mal etme ile daha çok ilgilendiğinin anlaşılmasıyla değişmeye başlamıştır.

1953 yılında İran'da ve 1954 yılında Guatemala'da gerçekleştirilen CIA darbeleri, 1954 yılından 1973 yılına kadar Vietnam'ın harap edilmesi, Brezilya, Dominik Cumhuriyeti, Laos, Kamboçya, Şili, Angola, Nikaragua ve daha birçok yerdeki müdahaleler, dünyadaki anti-Amerikanizmle yakından ilişkilidir (Mahajan, 2003: 23). Bu tarihten söz edildiğinde dahil edilmesi gereken, o müdahalelere muhalefet eden, ancak şimdi savaşı savunanlar tarafından sıklıkla vurgulanan net bir gerçek, bu müdahalelere maruz kalan insanlardan hiçbirinin Dünya Ticaret Merkezi saldırısı gibi bir saldırıyı gerçekleştirme teşebbüsünde dahi bulunmamış olmasıdır. Amerika'ya muhalefet etmek için gerekli rasyonel nedenleri bulmak hiçbir zaman güç değildi. Ne kadar üzücü olursa olsun, bu nedenlerin nefrete dönüşeceği kolaylıkla tahmin edilebilirdi.

Berlin Duvarı yıkıldığı zaman, dünyayı algılamanın 20. yüzyıla özgü bir tarzı tümüyle yok oldu (Keppel, 1995: 11). Artık iki kutuplu düzen yerine ABD liderliğinde bir dünya vardı. Komünizmden demokratik halkları korumak adına yapıldığı söylenen ve ABD’nin ekonomisine katkı yapan manevralar ABD tarafından eskisi kadar kolay yapılamıyordu. İsrail’in Filistin’e karşı uyguladığı soykırım A.B. ülkelerini rahatsız ediyor ve İsrail’e her zaman tam destek veren ABD de eleştirilerden nasibini alıyordu. NATO’nun bile varlık sebebi olan Varşova Paktı ve komünist tehdit ortadan kalkmıştı. Böyle bir ortamda 11 Eylül saldırısı ABD’nin imdadına yetişti ve ABD yeni düşmanını bulmuş oldu. Yeni düşman terörizm, hedef teröre destek veren “haydut ülkeler”di. İlk

akla gelen devlet SSCB'nin dağılmasından sonra önemini kaybeden Afganistan'dı. Irak, İran, Libya, Suriye ve Kuzey Kore "Haydut Ülkeler" diye tabir edildi. ABD ve dünya için tehlikeli ülkeler olarak hedef gösterildi.

ABD yönetimi için artık bu ülkelerin çok fazla önemi de yoktu. SSCB tehdidi ortadan kalkmıştı. Sovyetlere karşı yürütülen Soğuk Savaş sırasında bu devletlerin yönetimleri ne zaman SSCB ile yakınlaşsa, direkt ABD tarafından ülke içinde ya etnik ya dini nitelikli bir terör safhasına geçiliyordu. Bu telaffuz edilen haydut devletlerden Kuzey Kore haricindeki devletlerin tümü İslam dinine sahip halklardan oluşuyordu.

ABD yönetimi için diktatör yöneticiler ya da radikal dinci devletler, Soğuk Savaş Dönemi boyunca çok büyük problem teşkil etmiyordu. Hatta çoğu zaman demokrasiden uzak yönetim rahat güdülmesi bakımından işine bile geliyordu. Afganistan - SSCB Savaşı boyunca Pakistan aracılığıyla Afgan Radikal Militanlar desteklenmiş, SSCB'nin Afganistan'ı işgali ABD tarafından Afgan halkına "Dine karşı savaş" diye lanse edilmişti. Hatta bu sınırları da aşmış tüm müslüman coğrafyanın da bu şekilde görülmesi sağlanmıştır. Neticede destek verilen bu militanlar biten Soğuk Savaş'ın ardından silahlı bir tehdit olarak görülmeye başlamıştı. ABD'nin yeni hedefi de bu Soğuk Savaş Dönemi boyunca destek verdiği, eğittiği, hatta çoğu zaman zalimce uygulamalarına göz yumduğu militanlardı. Bu değişik coğrafyalardan gelen militanların tanıştırılması ABD tarafından sağlanmıştı. SSCB'ye karşı öyle büyük bir terör ağı kurulmuş ve kaynaştırılmıştır ki sadece El-Kaide örgütünün tahminlere göre 55 ülkede yaklaşık 70.000 militanının bulunduğu varsayılmaktaydı (http://www.biyografi.net/kisiayrinti.asp? kisiid=2489 e.t. 05.11.2004).

Berlin Duvarıyla birlikte rakip blok çöktüğü zaman artık savaş tecrübesi bile olan bu hazır kuvvet, ABD tarafından gözden çıkarılıyordu. Afganistan'da bu değişik milletlerden gelen Radikal İslamcı militanları gözden çıkarmasının temelinde yatan neden şartların değişmesiydi. Rusya çökmüş, İran eskisine göre zayıflamış ve desteksiz kalmıştı. Bölgede artık rakipsiz kaldığı için Radikal İslamı yok etme planını uygulamaya koyan ABD öncelikle General Ziya'nın sonunu getirmiş (kendi Büyükelçisi de aynı uçakta birlikte ölmesine rağmen), daha sonra ise Müslüman kardeşlerden Abdullah Azam'ı öldürmüştür (Keppel, 2000: 256). Kuveyt'in Irak

tarafından işgalini üzerine ve bir zamanlar İslamın (Vahhabiliğin) öncülüğünü yapan Suudi Arabistan'ın yardıma ABD'yi çağırması ve kutsal toprakları ABD'ye açması, CIA dolarları ve silahları akın akın gelirken hasıraltı edilen Batı aleyhtarlığını su yüzüne çıkarıyordu (Keppel, 2000: 256).

ABD yönetimi tarafından başlatılan komünist avından sonra yeni hedef yani "terörist avı" tam bu aşamada oluştu. Bu yeni teröristler, terörün bumerang etkisinden dolayı ABD'nin kendi eliyle büyüttüğü hedeflerdi. Eliyle büyüttüğü, beslediği fakat bunun yanında kendine karşı kin duymalarını sağladığı hedeflerdi. Usame Bin Ladin ya da onun üyelerinin kafalarındaki düşünceleri ne olursa olsun, Ladin'in yayınlanan açıklamalarında Amerikan demokrasisine, özgürlüğüne ya da kadınların rolüne karşı çıkmaya ilişkin hiçbir ifade yer almamaktadır. El-Kaide'nin Amerikalıları hedef almasının nedenleri hakkında varsayımlar yürütüldü. Bazı haberlerde, El-Kaide'nin yeni militanları kabul ettiği ve onları Amerika'ya karşı nefretle doldurduğuna ilişkin video kasetlerinden söz edilmiştir. Bu kasetlerdeki propaganda Amerikan toplumunun iç örgütlenmesiyle değil, ABD'nin bölgedeki egemenliğiyle ilgiliydi. Video kasetteki birçok görüntüden birisi; İsrail tarafından Filistinlilerin 28 Eylül 2000 tarihinde, Ariel Şaron'un Kudüs'teki Harem-i Şerifi ziyaret etmesi üzerine başlattıkları El-Aksa'daki intifada esnasında öldürdükleri 12 yaşındaki çocuk Muhammed El-Durra'nın görüntüsüydü. Onun babasının kollarında ölüşü dünyanın her yerinde gösterildi ve İsrail Devleti'nin vahşetine yönelik bir nefret dalgası uyandırdı (Mahajan, 2003: 23). Diğer fotoğraflarda BM ambargosunun kurbanı olarak hastanelerde yetersiz beslenmeden dolayı ölen Iraklı bebeklerin resimleri yer alıyordu. 6 Ağustos 1990 tarihinden bu yana uygulanmakta olan bu ambargoda UNICEF'in tahminlerine göre 1998 yılı sonu itibariyle 5 yaşın altında 500.000 çocuk ölmüştü. Buna ilave olarak hesaba katılmayan bir o kadar da 5 yaşın üzerindeki çocuk ve yetişkin vardı. Her ne kadar ambargo çok taraflı olsa da, bu yaptırımlar yalnızca Amerika tarafından sürdürüldü ve bir avuç ülke dışında herkes buna karşı çıktı (Mahajan, 2003: 24).

Herhangi bir insanın Irak'a uygulanan ambargoya ve ya da birkaç milyar dolarlık ABD askeri yardımıyla (İsraillilerin işgal edilmiş topraklardaki sivil halka saldırmak için kullandığı tanklar, savaş helikopterleri, top mermileri ve F-16'lar Amerika'da imal edilmektedir) gerçekleştirilen İsrail işgaline karşı öfke duyması için

Bin Ladin'in çarpık ve gerici ideolojisine sempati duyması gerekmez. Bu öfke ve yakınmalar hemen hemen bütün İslam Dünyası tarafından paylaşılmaktadır.

İlginçtir ki bu meşru yakınmaları yapanlar bile, 11 Eylül saldırısının altında yatan nedenlere ilişkin, neredeyse bütün makaleler ve konuşmalar bu hazin olayı lanetlemekle başlamasına rağmen, sürekli olarak terörizme mazeret bulmakla suçlanmaktadır. Savaş karşıtı hareket içinde yer alan hiç kimse sivillerin öldürülmesini uzaktan yakından haklı gösterecek hiçbir şey söylemedi. Tam tersine insanlar savaş karşıtı hareketlere genellikle yaşamın korunması yönünde köklü inançlara sahip oldukları için katılmaktadırlar.

ABD halkı tarafından olayı inceleyecek olursak; 11 Eylül'deki korkunç olaylara gösterilen tepkilerin ikiye bölündüğünü görmekteyiz; Önemli bir azınlık ABD'nin dış politikasının bu olaylarla ilişkili olduğu gerçeğini fark edip daha fazla şey öğrenmek isterken, büyük çoğunluk yönetim ve medyanın teşvikiyle olaya ilgisiz kaldı. "Bu gibi şeyleri düşünmek zorunda değiliz" düşüncesi daima Amerika'da yaygın idiyse de, bu olayda yalnızca son olayları anlamak için ABD politikasını inceleme fikrine karşı çıkma düşüncesi, kollektif bir tepki haline dönüştü. Bütün bu tartışmalar arasında bir köşe yazarı bu tepkiyi mükemmel bir şekilde özetliyordu: "Bizden neden nefret ediyorlar? Bizden nefret ediyorlar, çünkü bizden neden nefret ettiklerini bilmiyoruz" (L.A. Weekly, 21-22 Eylül 2001 aktaran Mahajan, 2003: 25).

3.1.1. Ya Bizimle Berabersin Ya da Teröristlerle

11 Eylül saldırısının neticesinde ABD tüm dünyanın desteğini almış ve ilgi odağı haline gelmişti. Belli bir süre bu tam destek hali hiç eksilmeden devam etti. Bu uluslararası konjektürden yararlanan ABD yönetiminin ilerde yapacağı düzenlemelerin ipucunu veren, George Bush'un 20 Eylül'de yaptığı konuşmadır. Terörizme karşı savaşın birçok temel prensibini belirlemesi bakımından bu konuşma oldukça önemlidir (Mahajan, 2003: 26). Yine de konuşma, kutuplaşma ve yıkıma dayalı çözüm mesajı keşfetmek için yorumlar yapılmasını gerektirmeyecek kadar açıktır. Usame Bin Ladin'in El-Kaide Örgütü'nü (herhangi bir kanıt göstermeksizin) saldırıların sorumlusu

olarak gösteren Bush, Taliban'a şu taleplerde bulunur: "Topraklarınızda saklanan bütün El-Kaide liderlerini Amerikan makamlarına teslim edin. Adaletsizce hapse attığınız Amerikan vatandaşları dahil bütün yabancıları serbest bırakın. Ülkenizdeki yabancı gazetecileri, diplomatları ve yardım örgütleri çalışanlarını koruyun. Afganistan'daki terörist eğitim kamplarının tamamını hemen ve sürekli olarak kapatın ve bütün teröristleri ve teröristlerin destek yapısı içinde bulunan şahısları yetkili makamlara teslim edin. Amerika'nın terörist kamplarına tamamen girmesine izin verin, böylece onların artık faaliyette olmadığından emin olalım" (Mahajan, 2003: 26).

Belki de bu taleplerin en şaşırtıcısı teröristlerin "destek yapısı" içinde olan kişilerin tamamının teslim edilmesi talebidir. Açıklanmamış, tam olarak ne olduğu anlaşılamayan ve anlamı oldukça genişletilebilecek bir sözdü. Bush: "terörle savaş"ın "küresel terörist grupların" hepsi durdurulana kadar sona ermeyeceğini söyleyerek sözlerine devam etti. Bush: "terörizme yataklık etmeye ya da desteklemeye devam eden uluslar, Amerika Birleşik Devletleri tarafından düşman rejim olarak görülecektir" diyordu (Mahajan, 2003: 27). George W. Bush bununla da yetinmeyecek ve 31 Ocak 2002'de Atlanta'da yaptığı konuşmada "Eğer en önemli saydığımız değerleri kalplerinizin en derin yerinde saklamıyorsanız, siz de listemizdesiniz (Lazare, 2002: 62 aktaran İrge, 2004: 120)".

Bu şartlardan bazıları anlaşılabilir olsa da, diğerleri hiçbir bağımsız devletin, sırf bir başka devlet istediği için yapamayacağı şeylerdi. Hiçbir iade müzakeresi yapılmadan belirlenmeyen sayıda isimlendirilmemiş şahsın "teslimi" talep ediliyordu. Taliban'dan saldırmama teminatı vermesi talep edilmiyor, yalnızca Taliban'ın bir başka ülkenin, Afganistan'ın hassas bölgelere girmesine "tamamen izin vermesi" istemiştir. Hiçbir anlaşma olasılığı bulunmadığını kesin olarak göstermek için Bush şunları ilave etti: "Bu talepler müzakere ya da pazarlığa açık değildir. Taliban mutlaka bunları yerine getirmeli, hem de hemen yerine getirmelidir. Ya teröristleri teslim edecekler ya da kaderlerine razı olacaklardır".

Bush'un konuşmasının özü; "Şimdi her bölgedeki her ulusun vermesi gereken bir karar var. Ya bizimle beraberler ya da teröristlerle" idi. Tıpkı kendisinden önce

babasının yaptığı gibi, Bush "Yeni Dünya Düzeni" ilan ediyordu. Bağımsız politika ve ortada olmak geçmişe ait bir şeydi. Bu yeni dünyada bir ulus ya da grup hem terörizmi hem de ABD'nin buna verdiği yanıtı kınayamazdı. Kollektif cezalandırma artık bir istisna değil, kural haline getirilmek istenmiştir. Artık bütün bir ülkenin insanları, aralarında birkaç suçlunun bulunması nedeniyle meşru bir şekilde perişan edilebilirdi. En önemlisi dünya kasıtlı olarak kutuplaştırılıyor, iki silahlı kampa dönüştürülüyordu. Tıpkı Baba Bush'un yeni dünya düzeni gibi, bu düzen de henüz kurulmadı, ancak ilan edilmesi bile korkutmaya yetiyordu.

Amerika'nın Afganistan'ı bombalamaya başlamasından sonra, önceden planlanmış şekilde Usame Bin Ladin'in video görüntülerinin ortaya çıkarılması Bush'un açıklamalarına karşı tuhaf bir karşı yanıt oluşturdu. Bin Ladin'in konuşmasında İslam Dünyasına Amerika'nın; Hiroşima'yı bombalaması, İsrail'in Filistin'i işgalini desteklemesi, Irak'a uygulanan yaptırımlar ve Ortadoğu'daki genel egemenliği nedeniyle kınanması çağrısı yapılıyor ve "bu olaylar dünyayı iki kampa ayırdı, mü'minler kampı ve kafirler kampı" deniyordu.

3.1.2. Eski Bir ABD Taktiği "Yataklık Etme"

11 Eylül saldırısının ardından, 18 Eylül'deki bir Savunma Bakanlığı Brifinginde Savunma Bakanı Donald Rumsfeld şu sözleri söylediğinde yakın geleceğin ne kadar tehlikeli ve kanlı olacağı gözler önüne serilmiştir: "Biz bir takım ağlarla mücadele etmek zorundayız. Bunu yapmanın bir yolu onların yaşadığı bataklığı kurutmaktır ve bunun anlamı yalnızca teröristlerle değil teröristlere yataklık edenlerle de savaşmaktır " (Mahajan, 2003: 30). Buradaki "bataklığı kurutma" deyiminin kökeni Mao'nun gerilla ordusunu insan denizinde yüzen balıklar olarak tanımlamasına dayanmaktadır. ABD kontrgerilla uzmanları, II. Dünya Savaşı'ndan sonra "denizi kurutma" kavramını; Güney Vietnam'da yürütülen gerilla faaliyetlerine yoğun bombalama, zorla boşaltma, ormanların yok edilmesi (Vietnam'a 111 milyon galon Agent Orange döküldü) ve geniş ölçekli işkence ve siyasal baskı yoluyla yok etme anlamında kullandı.

Bu terim kısa süre içinde dünyanın her yerinde hükümet yetkililerinden köşe

yazarlarına kadar herkesin diline düştü. Bir suçlu için on masum insanı öldürme, yok etmeyi desteklemeyen herkesin suçlu olduğunu varsayma şeklinde geliştirilen yok etme mantığı, her yere egemen oldu. Bunun pratikteki uygulama biçimi, herhangi bir prensibin dikkate alınmasından çok, ne kadar gücün yeterli olduğuna bağlı idi. Bugün ABD'nin Dış politikasında vazgeçilmez olan İsrail Devleti'nin Ortadoğu'da terör bataklığını kurutma mantığıyla sürekli olarak Filistinli sivillere en güçlü silahlarla saldırması pratikteki uygulama biçimine bir örnektir.

Başkan Bush'un 11 Eylül saldırısının ardından yaptığı tüm konuşmalarında konuşmalarında "yataklık etme" ile tam olarak kastedilenin ne olduğu uzun süre tartışıldı. Yataklık etmeyi (El-Kaide'nin yaptığı gibi) bir diğer ulus için terör eylemi düzenleyen kişi veya grupları topraklarında barındırmak olarak alırsak, Küba'ya karşı terörist eylemlere karışan sayısız Küba asıllı Amerikalıya ABD hükümeti yataklık ettiği gibi bir sonuç ortaya çıkmaktadır. Eski Dışişleri Bakanı Henry Kissinger; Vietnam, Kamboçya, Şili, Doğu Timor ve birçok diğer ülkede savaş suçları ve insanlığa karşı işlenen suçlarla suçlanmasına rağmen özgür bir adam büyük saygı görmektedir. Son zamanlarda açıklanan gizli belgelere göre; Kissinger ve Başkan Ford Endonezya'nın Doğu Timor'u işgal etme planından haberdar (bu işgalin gerçekleşmesinden hemen önce Jakarta'da idiler) idi. Bu işgali yalnızca onaylamakla kalmamış, aynı zamanda kamuoyu üzerindeki etkisinin nasıl azaltılacağı konusunda tavsiyelerde bulunmuşlardı. Ayrıca Endonezya'ya 250.000 Doğu Timor'lunun (nüfusun neredeyse üçte birinin) öldürüldüğü soykırım kampanyasını gerçekleştirmesi için silah sağlamışlardır (Washington Post, 7 Aralık 2001 aktaran Mahajan, 2003: 28).

3.1.3. İnsani Savaş Aldatmacası

II. Dünya Savaşı'nın sona ermesinden bu yana, askeri müdahalelerin yapılabilmesi birçok devletçe kabul edilen evrensel insanî değerlere uyumsallaştırılmasıyla mümkün olmuştur. Sömürgeciliğin sona ermesi, Üçüncü Dünya ve Birinci Dünya ülkelerinde kurtuluş hareketlerinin güçlenmesi ve Nazi Soykırımı'nın mirası gibi olaylar bu insani değerleri ve ona gösterilen ilgiyi daha da arttırmıştır. Günümüzde gerek teknolojik gelişmelerle haber alış-verişinin daha da kolay olması

gerekse uluslararası tepkilerin iç ve dış politikaya eskiye nispeten daha fazla etki edebilmesi her devlet için geçerlidir. ABD gibi bir süper güç de olsanız, bir ülkenin yönetimi bakımından “meşru zemin” hayati önem taşımaktadır. İster diktatörlük, isterse demokrasi olsun, hiçbir hükümet eylemlerini ve son tahlilde otoritesini meşru olarak gösteremezse, iktidarda kalamaz. ABD’nin meşru zemini oluşturmayı özellikle İsrail-Filistin savaşında devamlı görmekteyiz. ABD’ye göre terörizm Arapların yaptığı eylemlerdir, yani bu kelime Araplara aittir. İsrail’in yaptıkları ise misilleme veya terörizmi ortadan kaldırmaya yönelik meşru, koruyucu hareketlerdir (Chomsky, 1999: 33-34).

ABD’de her saldırıyı meşru göstermenin yolunu bulmuş ve insan haklarına hizmet adına diğer ülkelere saldırma ve onları kontrol etme hakkı ve hatta görevi olduğu şeklinde bir misyonu yüklenmiştir. ABD'nın insanî gerekçelere dayandığı varsayılan müdahalelerden Irak’ı ele alırsak: Körfez Savaşı öncesi Irak'a uygulanan yaptırımlarda, sivil halkın yaşam gereksinimi olan gıda ambargo dışı bırakılmıştı. Bu halde bile, ABD'nin deniz yoluyla uyguladığı ambargo ve kara yoluna uyguladığı yasaklar o kadar ağırdı ki, Ağustos 1990 ile Nisan 1991 arasında Irak'ın yalnızca bir günlük gereksinimi olan 10.000 ton buğdayın ülkeye girmesine izin verilmiştir. Bulgaristan'dan çocuk maması gönderilmesi önerisi, yetişkinlerin de yiyebileceği gerekçesiyle ABD tarafından reddedilmiştir (Mahajan, 2003: 51).

Körfez Savaşı'nda Amerika Birleşik Devletleri (ve müttefikleri) Irak'a, yüzde 7,4'ü "akıllı" olan 88,500 ton bomba attı. Akıllı bombaların kabaca yarısı ve bütün bombaların yaklaşık yüzde 70'i hedeflerini şaşırdılar. Ölü sayısı konusunda çok farklı bilgiler vardır (ortalama 100.000-150.000 arası). Amerika kasıtlı olarak telefon hatlarını, radyo istasyonlarını ve diğer sivil iletişim tesislerini, petrol kuyularını ve pompalarını, boru hatlarını, rafinerileri, depolama tanklarını, petrol nakliye tankerlerini; tekstil, otomobil montaj ve diğer sivil fabrikaları; gıda üretim ve depolama tesislerini; aşı fabrikalarını ve elektrik enerji ağının büyük bir kısmını hedef aldı (Mahajan, 2003: 143).

Körfez Savaşı'nın sonuna doğru, Irak ordusuna Kuveyt'ten çekilme emri verildiğinde, ABD güçleri "Ölüm Yolları" adı verilen iki karayolu boyunca ölüm ve

yıkım yağdırdı (Time, 18 Mart 1991 aktaran Mahajan, 2003:143). Beyaz bayrak taşıyan, içinde on binlerce geri dönen asker bulunan yaklaşık 2000 araçla birlikte çok sayıda sivil araca da saldırıldı. Amerikan savaş uçakları ilk olarak ön ve arkadaki araçları vuruyor sonra da ortaya çıkan trafik karmaşasını saatlerce bombalıyordu. Irak tarafından gelen herhangi bir direniş yoktu. Konvoylardan neredeyse hiç hayatta kalan olmuyordu. Bir Amerikan pilotu "tıpkı bir varildeki balığı avlamak gibi" diyordu. Bir yol boyunca (60 mil) bütün araçlar imha edildi, her taraf kömüre dönmüş cesetlerle doldu. Bu geri çekilen ve barış istediğini açıklayan bir orduya yapılıyordu. Ölen Iraklı askerlerin büyük bir kısmı zorunlu askerlik hizmetini yapan garibanlardı. Saddam Hüseyin'in elit birlikleri savaş yolundan uzakta tutuluyordu.

Bu, Amerika'nın Ortadoğu'daki varlığını ve gücünü dramatik biçimde artırmak istediği bir savaştı. Irak'ın Kuveyt'i işgalinden kısa süre sonra, Amerika'nın en büyük korkusu, diplomasinin krizi bir şekilde savaşsız sona erdirmesiydi. Shadow adlı eserinde yazar Bob Woodward, George Bush'un Devlet Bakanı, Savunma Bakanı ve Milli Güvenlik Danışmanına şöyle dediğini naklediyor: "Bir savaşımız olmak zorunda".

Bu savaşı elde etmek için Bush, sorunun diplomatik yollarla çözümüne yönelik bütün girişimleri kararlılıkla reddetti. Irak'a geri çekilme karşılığında göstermelik tavizler vermek de bu diplomatik girişimler arasındaydı. Savaşın sonuna doğru Irak bütün toprak iddialarını geri çekerek, "Amerika'nın geri çekilen askerlerine saldırmamaya söz vermesi, yabancı askerlerin bölgeyi terk etmesi, Filistin sorunu konusunda bir anlaşmaya varılması ve bölgedeki bütün kitle imha silahlarının yasaklanması" şartıyla Kuveyt'ten çekileceğini duyurdu (Mahajan,2003:144). Filistin sorununun çözümü ve Orta Doğu'dan kitle imha silahlarının yok edilmesi Amerika'nın da istediği bir şeydi. Amerika savaştan kaçınmak isteseydi, muhtemelen Irak'ın bu taleplerden bile vazgeçmesi pazarlığını yapabilirdi. Devlet Bakanı Baker'in nihaî ültimatomunun da Iraklılar tarafından reddedilmesinden sonra, Woodward'a göre "Bush, her ne kadar kamuoyundan gizlemek zorunda olsa da, zafer çığlıkları atıyordu, çünkü bu duyabileceği en iyi haberdi". Savaş sona erdiğinde Bush, "Tanrı'ya şükür, Vietnam sendromunu bir daha hiç geri dönmemek üzere şutladık" diyordu (Mahajan, 2003: 144). ABD 1980'lerdeki kendisinin stratejik ortağı olarak gördüğü eski dostunu vurmaktan çekinmemişti. O yıllarda Irak'la ABD'nin iyi ilişkiler kurması zorunluydu

çünkü dost ve müttefik olan İran Şahı devrilmiş yerine tam bir ABD düşmanı Humeyni İran'ı vardı. Humeyni'ye karşı savaşan ve tüm İslam coğrafyasını şii İran'dan koruyan Saddam Hüseyin o kadar önemli bir kişilikti ki şimdiki ABD Savunma Bakanı, dönemin ise Ortadoğu özel temsilcisi Donald Rumsfeld 1982 yılında Bağdat'ı gizlice ziyaret etmiş bu ziyaret sonucunda Saddam ile iyi ilişkiler kurulmasının yanı sıra Irak Dünya terör listesinden çıkarılmıştı (Kazancı, 2004: 4).

Bütün bunlar çok iyi biliniyor, ancak yeni açıklanan belgeler çok iyi bilinmeyen bir politikayı açığa çıkarıyordu. Irak Su Arıtma Tesislerinin Zayıflıkları başlıklı, Körfez Savaşı'nın başlamasından bir gün sonra bütün müttefik komutanlara gönderilen bir Savunma İstihbarat Ajansı belgesinde, Irak su arıtma sisteminin zayıflıkları, yaptırımların hasarlı sistem üzerindeki etkileri, arıtılmamış suyun Irak halkı üzerindeki sağlık etkileri analiz edilmekteydi. "Irak, suyunu arıtmak için uzmanlaşmış ekipman ve bazı kimyasalların ithaline bağımlıdır" denen belgede, "su tedarikinin güvenceye alınmaması nüfusun büyük bir kısmı için temiz içme suyu sıkıntısı olması demektir. Bu durum, salgına ve artan hastalık olaylarına yol açabilir" sonucuna varılmaktadır. Belgede ayrıca klorun (6 Ağustos 1990 tarihinde konulan) yaptırımlar uyarınca ambargoya tabi tutulması nedeniyle, "Irak'ın Birleşmiş Milletler ya da münferit ülkeleri su arıtma malzemelerini insanî nedenlerle yaptırım dışı tutmaya ikna etmeye çalışacağı" bildirilmektedir (Mahajan, 2003: 145).

Körfez Savaşı boyunca, neredeyse ülkedeki bütün su arıtma tesislerine saldırıldı ve sekiz barajdan yedisi imha edilmiştir. Kasıtlı olarak Irak'ın su tesislerinin imha edilmesi ya da ağır hasara uğratılmasının hedeflendiği açıktır. ABD hükümet yetkililerinin Washington Post'a itiraf ettiği gibi, bütün bunlar daha geniş bir planın parçasıydı. Askeri önemi olmayan hedefleri çatışmada bombalamanın amacı "savaş sonrası için güçlendirme yapma" idi. Çünkü "bombardımanın, uluslararası yaptırımların Irak halkı üzerindeki ekonomik ve psikolojik etkisini artırması umut ediliyordu". Daha sonra açıklanan belgeler su arıtma tesislerini yok etme, klor ve su arıtma için gerekli diğer tedarik malzemelerini sınırlama planının, bunun sonucu olarak ortaya çıkacak su kaynaklı hastalık patlamasının tam bilincinde olarak yapıldığını göstermektedir. 15 Mart 1991 tarihli Irak'ta Tıbbı Sorunlar başlıklı raporda şu husus belirtilmektedir: "Hiç işleyen su ve kanalizasyon arıtma tesisi yok ve ishal vakalarında normalin dört katı artış

olduğu görülüyor" (Mahajan, 2003: 145). Mayıs 1991 tarihli Mülteci Kamplarda Hastalık Durumu adlı raporda "Mülteci kamplarında kolera ve kızamık ortaya çıktı. Yetersiz su arıtması ve yetersiz temizlik nedeniyle başka bulaşıcı hastalıklar da yayılacaktır" (Mahajan, 2003: 145).

Savaştan sonra Irak'a uygulanan yaptırımlar yıllar boyunca yenilenerek sürmüş, su kaynaklı hastalık patlamasıyla mücadele etmek için gerekli olan ilaçlar dahil, çok az ilaç girebilecek şekilde düzenlenmiştir. Başlangıçta Irak'ın petrol satma hakkı reddedilmiştir, böylece ilaç alacak parası olmadı, daha sonra ise bütün maddelerin ithali bürokratik gecikmelere, katı ve keyfî sınırlamalara tabi tutulmuştur. ABD ve destekçileri bombalamayla başladıkları işi, Iraktaki aşı üreten tesisleri kasıtlı olarak imha ederek bitirdiler ve 2001 yılı yazına kadar yaygın bulaşıcı hastalıklar için gerekli olan aşıların büyük bir kısmının Irak'a girişi yasaklandı (Mahajan, 2003: 146).

Bu kasıtlı hedef alma ve ilaçların sınırlanması uluslararası hukukun açık ihlalini oluşturmaktadır. Cenevre Sözleşmesine Ek (Dördüncü) 1977 Protokolünün 54. maddesi " gıda maddeleri içme suyu tesisleri ve şebekeleri ve sulama tesisleri gibi sivil nüfusun hayatım idame ettirmesi için vazgeçilmez nitelikte olan objelere saldırmayı, imha etmeyi, ya da kullanılamaz hale getirmeyi" illegal saymıştır (Mahajan, 2003: 146). Üstelik bu davranış biyolojik savaşa eştir; hastalık için gerekli şartları yaratma ve sonra tedaviyi engelleme, kasıtlı olarak şarbon gibi, bir hastalığa neden olan organizmayı meydana getirmekten ahlaken pek farklı değildir. Ve bütün bu belgeler bunun sonuçlan tamamen bilinerek ve hatta sürekli izlenerek gerçekleştirildiğini göstermektedir. Yeni emperyalizm daha karmaşık, daha dolaylı kontrol biçimleri içermektedir, ancak ölümcüllükte eskisini aratmaktadır.

11 Eylül saldırısı sonrası Afgan halkının başına gelecek olaylar bundan çok farklı değildi. Afganistan'a saldırmak için askeri harekât hazırlıkları tamamlanırken, Bush yönetimi aniden bombalama için yeni ve şaşırtıcı bir gerekçe ortaya attı. Bombalamadan sonraki haftalarda, öfkeli çığlıklar ve intikam arzuları, insanlar, bombalama, sivil savaş ve yıllarca süren kuraklıkla mahvolmuş bir ülkede yalnızca uluslararası yardım programlarına bağımlı olarak yaşayan 61 milyonluk Afgan halkının gerçekten acıklı durumunu öğrendikçe, yavaş yavaş dinmeye başlamıştı. Kamuoyu

görüşü hızla “Afganistan'ı tereyağı bombardımanına tutmaya” doğru kayarken, hükümet bu görüş değişikliğini fark edip, savaşı haklı göstermek için zekice bir manevra yaptı.

Bu gerekçe 4 Ekim’de adı açıklanmayan hükümet yetkilileri tarafından New York Tımes’ta ortaya atıldı (Mahajan, 2003: 48) ;

- Afgan halkı açlıktan kırılıyor, bu nedenle havadan gıda ve diğer yiyecek maddelerini atmalıyız.
- Gıda maddesi atacak uçaklar Taliban’ın hava savunma sistemi nedeniyle tehlike de olacaktır, bu nedenle öncellikle hava savunma sistemini imha etmeliyiz.
- Taliban’ın hava savunma sisteminde, CIA tarafından mücahitlere verilen yüzlerce seyyar, elle kumanda edilebilen Stinger uçak savar füzeleri bulunmaktadır. Seyyar hava savunma sistemleri yok etmek için geniş çaplı bir bombalama gereklidir.

Bombalamanın başlamasından kısa süre sonra, 7 Ekim'deki basın konferansında ABD Savunma Bakanı D. Rumsfeld şunları söylüyordu: "Koalisyon ortaklarımızla birlikte bugün başlattığımız, hava saldırıları yoluyla gerçekleştirmeyi umut ettiğimiz etki; Afganistan'da sürdürülebilir anti-terörist ve insanî yardım operasyonları için uygun şartları yaratmaktır. Bu durum, diğer hususların yanı sıra, öncelikle hava savunma sistemlerinden ve Taliban uçaklarından gelen tehdidin ortadan kaldırılmasını gerektirmektedir" (Mahajan, 2003: 49). Bu amaca ulaşmak için geleneksel savaş gereçlerinin yanı sıra, ABD güçleri büyük ölçüde Kuzey Afganistan'a olmak üzere, günde iki uçak dolusu (37.500) paketlenmiş gıda bırakmıştır.

Böylece Amerika kendisini medeniyetin nihaî örneği olarak sunmakta, bir yandan yalnızca saldırganları hedef alan hassas bombalama yaparken, diğer yandan masum Afganistan’ı cömertlik yağmuruyla sulamaktaydı. Ancak bu göz boyamadan daha ileriye giden bir yardım değildi. Deneyimli insani yardım çalışanları havadan yardım atmayı daima en son başvurulacak kaynak olarak görürler. Çünkü bunlar tehlikeli olabilir, boşa gidebilir ve hepsinden önemlisi yerde bir dağıtım ağı

bulunmadıkça en çok gereksinimi olanlara ulaşmada tamamen etkisizdir.

Zaten 11 Eylül'den sonra Afganistan içinde de durum değişmişti. ABD hükümeti, yetkililerinden gelen sert açıklamalarla birçok Afganlının kentleri terk etmesine ve zaten ağırlaşmış bulunan mülteci krizinin daha da artmasına neden oldu. Katolik Vakfı Cafod'un müdürü Julian Filichowski'ye göre on binlerce yeni mülteci yaratan "askeri harekât tehdidi insanî şartları daha da kötüleştirdi" (Mahajan,2003:50). UNHCR'ın güncel hesaplamalarına göre ülke dışında 3,6 milyon Afganlı bulunurken, muhtemelen 1 milyon insan "ülke içinde yerlerinden oldu". Savaş tehdidiyle birlikte Taliban, yardım kuruluşlarını çalışanlarının güvenliğinin artık garanti edilemeyeceği konusunda bilgilendirdi. Bu nedenle bütün yabancı yardım kuruluşları oradan çekildi ve yardım faaliyetleri bir anda durdu. Yalnızca güç kullanımı değil, güç kullanımı tehdidi bile, (özellikle böylesine ağır insanî sonuçlar doğurduğu zaman) uluslararası hukukun ihlali anlamına gelmekteydi.

Birkaç hafta sonra yardım faaliyetleri yeniden başladı ve zaten bir kaç hafta kaybetmiş olan yardım örgütleri kış gelmeden önce yeterince tedbir alma gibi dev bir görevle başa çıkma mücadelesine giriştiler. Bu faaliyetlerini tam hıza ulaştıramadan, bombalama başladı ve faaliyetler yeniden kesintiye uğradı. Örneğin WFP ülkeye giden bütün konvoyların askıya alındığını ilan etti ve Afganistan'daki 350 çalışanına evlerinde oturmalarını tavsiye etti. Her ne kadar ülkeye konvoy ve dağıtım kısa sürede yeniden başladıysa da, haftalar boyu bu faaliyetler gerek duyulanın ancak çok azını karşılayabilmişti.

Önce savaş tehdidi sonra da savaşın kendisi yüzünden BM İnsani işler Koordinasyon Ofisi yardıma bağımlı Afganlıların sayısının 5,5 milyondan 7,5 milyona yükseleceğini hesaplıyordu. Aynı şekilde tehdit ve bombalama mevcut yardım dağıtımını haftalarca durdurdu ve yeniden başladığında ise dağıtım ancak gerekli düzeyin yarısına ulaştırılabildi. Böylece yardım faaliyetleri için gerekli şartlar oluşturacağı varsayılan bombalama, günde en fazla 37.500 kişiyi besleyebilmek için (ki bu da dağıtımın mükemmel olmasına bağlıdır) milyonlarca insana sağlanan yardımların kesintiye uğramasına neden oldu. ABD silahlı kuvvetlerinin bütün stoku olan 2 milyon yiyecek paketti. Bu da yardıma ihtiyaç duyan insanların ancak dörtte birinin bir günlük

ihtiyacına yetiyordu. Ayrıca insanî örgütler havadan atılan yiyecek yardımlarının yalnızca bir yalan ve saldırı savaşının bir maskesi olduğunu, insanî duygulardan kaynaklanan bir şey olmadığını açıkça gördüler.Ayrıca bombalama nedeniyle doktorlar ve diğer eğitimli kimseler Pakistan'a kaçarken, büyük çoğunluğu kendi dillerinde bile okuma yazma bilmeyen halka gönderilen yiyecek paketlerinde bulunan antibiyotiklerin prospektüsleri İngilizce idi (Mahajan, 2003: 51).

Nobel Ödüllü Sınır Tanımayan Doktorlar grubu daha da ileri giderek, havadan gıda paketi atılmasını "askeri propaganda" olarak nitelemiştir. Hemen hemen ilgili bütün kuruluşlar, Afganlıların kafasında insanî yardımla gelen bombalamayla bağlantılı olmanın kendi konumlarını kötüleştireceğinden kaygı duymaktadırlar. Sınır Tanımayan Doktorların Başkanı Jean-Herve Bradol şunları söylüyordu: "Biz ABD askeri harekatının bir parçası olarak algılanmak istemiyoruz". Hatta ABD yetkilileri bile kampanyayı insanî ve psikolojik operasyonların bileşimi olarak tanımlamaktadırlar. Yetkililer Amerika'nın oraya yardım için geldiği fikrini yaratmanın Afganlıların yaşam şartları üzerinde sağlanan herhangi bir somut etkiden daha önemli olduğunu ileri sürüyorlardı (Mahajan, 2003: 51).

Kış yaklaşmaya başladığında UNICEF, eğer çok hızlı bir şekilde bir şeyler yapılmazsa, kesintiler yüzünden, 100.000 çocuğun daha (zaten binde 257 olan 5 yaş altı çocuk ölümünden ayrı ve onun üzerinde olarak) kışın öleceği tahmininde bulunuyordu. Ölebilecek yetişkinlerin sayısı hesaplanmamıştı, ancak bu sayının da oldukça yüksek olması kaçınılmazdı (Mahajan, 2003: 51).

12 Ekim'de BM İnsan Haklan Komiseri Mary Robinson, bombalamanın durdurulması ve böylece yardım malzemelerinin nakledilebilmesi çağrısında bulunarak şunları söyledi: "Bu çok acil bir durum. Bir askeri harekât sürerken gıda konvoylarını ülkeye sokmak çok güç... Milyonlarca insan risk altında. Fırsatı kullanmadığımız için bu kış yüz binlerce, belki milyonlarca insanın açlıktan ölmesini seyredecek miyiz?" Ertesi gün, muhtemelen siyasal baskılar nedeniyle, Robinson çağrısını geri almıştır. Ancak kısa süre sonra, 17 Ekim'de BM Gıdadan Yararlanma Hakkı Özel Raportörü Jean Ziegîer; Oxfam International, Christian Aid, Action Aid ve Islamic Relief dahil bir grup özel yardım kuruluşunun ortak beyanında bu çağrı tekrarlandı. Bu açıklamada

kuruluşlar Afganistan'daki BM gıda stoklarının yalnızca iki haftalık kaldığını (9.000 ton) ve en az iki milyon insanın kışı geçirmek için yeterli gıdaya sahip olmadığını ve bunlardan 500.000'inin ulaşım bağlantısının kısa süre içinde kar yüzünden kesileceğini bildirmişlerdir.

ABD hükümeti bu kaygıları görmezden gelmiştir. Bazı İslam ülkeleri benzer çağrılar yapmaya ve 15 Kasım'da başlayan ramazan ayı boyunca bombalamaya devam edilmemesi gerektiği uyarısında bulunmaya başladığında, herkes (özellikle Amerika'nın en vazgeçilmez müttefiki Pakistan Devlet Başkanı Pervez Müşerref'in bile buna uyduğu dikkate alındığında) ABD hükümetinin bunları dikkate almasını bekliyordu. Halbuki bütün hükümet açıklamalarında bombalamanın kesintisiz süreceği belirtildi.

ABD politikasının hayati, insanî sorunlar konusundaki ilgisizliği açıkça görülmüştü; ama şimdi çok daha ilginç bazı şeylerin işaretleri görülmektedir. Bombalarla karışık gıda paketleri atmak Amerika'nın yardım sorununu siyasallaştırmaya çalıştığı tek yol değildir (Mahajan, 2003: 53). Devlet Bakan Yardımcısı Richard Armitage "gıda dağıtımı planlarının, gıdaların Taliban'ın eline geçmesine izin vermeyecek tarzda" yapılması gerektiğini önceden açıkça belirtmişti (New York Times aktaran Mahajan, 2003: 51). Silahlı kişilerden oluşan Taliban'ın kendilerinin (ülkede yiyecek bulunduğu sürece) insanî yardıma gereksinim duyması pek mümkün olmadığından, gerçek hedefin; yardımı Taliban kontrolündeki bölgelerden uzak tutarken, Taliban'ın kontrolü altında olmayan bölgelere ulaştırmak, böylece bu bölgede yaşayanları Taliban'a karşı çıkmak ya da oradan ayrılmak için teşvik etmek olduğunu düşünmek mantık dahilindeydi. Gerçekten de Armitage'nin değerlendirmelerinin nasıl uygulamaya konulacağı sorulduğunda, Devlet Bakanlığı Sözcüsü Richard Boucher "gıdanın mülteci kamplarında ve Taliban tarafından kontrol edilmeyen bölgelerde dağıtılabileceği önerildi " yanıtını veriyordu.

Elbette insanî yardımın ilk prensibi tarafsız olması, herhangi bir siyasal gündem düşünülmeksizin ihtiyaca dayalı olarak yapılmasıdır. Aslında siyasal gerekçelere dayalı olarak yardımlara müdahale etmek uluslararası hukuku ihlal etmektir. Ne yazık ki, Amerikan hükümeti bunu defalarca yapmıştır (Mahajan, 2003: 51). Bombalamanın başlamasıyla Taliban'ın toplu olarak çekilmesi arasındaki yalnızca beş haftalık sürede, Amerika siyasal baskı aracı olarak seçici biçimde açlık ve ıstırabı kullanma girişiminde

bulunduğunu gösteren bazı faaliyetler gerçekleştirmiştir.

Kabil'de ilk kez bir Kızıl Haç depo kompleksi hassas bombalarla bombalandığında, bunun bir hata olduğu savunması geniş ölçüde kabul görmüştür.. Ancak birkaç gün sonra, Kızıl Haç sözcüsünün büyük bir kızıl haç işaretiyle işaretlendiği ve önceden yerinin yasaklanan hedefler arasında yer alması için Amerika'ya bildirildiğini belirtmesine rağmen, aynı kompleks bir kez daha vurulmuştur. Her ne kadar yaygın olarak bunun açıklanması çok güç bir başka hata olduğuna ilişkin haberler yapılmışsa da, MSNBC'de (31 Ekim) şöyle bir haber yer aldı; bir "üst düzey ABD askeri yetkilisi NBC News'e Kızıl Haç depolarının' kazaen vurulmadığını, bunların Taliban birliklerinin burada depolanan gıdayı komuta etmeleri nedeniyle vurulduğunu söyledi." Askeri Analist William Arkin bu raporu değerlendirirken, (her ne kadar diğer haber kanalları bombalamanın bir hata olduğunu söylemeye devam etseler de) "üst düzey" askeri kaynakların kendisine "Kızıl Haç tesisinin bombalanmasının kasıtlı ve haklı olduğunu" söylediklerini bildiriyordu.

Bu olayda Taliban birlikleri özürlü aile reislerinin yönetimindeki 55.000 aileyi beslemek için kullanılmakta olan bu depodan gıda almadıkları ortaya çıkmıştır. Bir başka olayda Kandahar'daki Kızıl Haç dispanseri vurularak, uluslararası Kızıl Haç Komitesi (ICRC) tesislerine yapılan saldırının sayısı üçe çıkıyordu.

Kuzeyde 10 Kasım'da Mezar-ı Şerifin kaybıyla başlayıp, 13 Kasım'da Kabil'den çekilmeleriyle ve kısa sürede Kandahar etrafındaki dar bir bölgede sıkışmasıyla sonuçlanan Taliban yenilgisi, gıdanın bir siyasal silah olarak ciddi biçimde kullanımı planlarını büyük ölçüde önlemiştir. ABD hükümetinin artık Kuzey ittifakının kontrolündeki bölgelerde Afganlıların beslenmesini önlemekle kazanacak hiçbir şeyi yoktu. Ayrıca kısa sürede, şartlardan doğan sorumluluğu paylaşmasına karşın, onların beslenmesine yardım etmesi konusunda herhangi bir özel çıkar sağlayamayacağı ortaya çıktı.

Daha önceleri ABD hükümeti insanî şartları ele almanın en iyi yolunun Taliban'ı iktidardan uzaklaştırmak olduğunu, çünkü yardım programının önündeki başlıca engelin onlar olduğunu iddia ederek, bombalamanın durdurulması çağrılarını reddetmişti. Taliban'ın yardımlara bazı yönlerden müdahale ettiği kuşkusuz doğruydu.

Ayrıca Taliban liderliğinin önleyeceğini vaat etmesine karşın, sayısız hırsızlık haberleri geliyordu. Dünya Gıda Programı bombalamanın başlamasından birkaç gün sonra Afganistan'a konvoylarını sokmaya başladığında, bazı Taliban görevlileri onlardan gümrük vergisi almaya kalktı. Bu yalnızca iğrenç bir uygulama olmakla kalmayıp, aynı zamanda uluslararası hukukun ihlali idi. Hatta krizden önce bile, Taliban sıklıkla yardım kuruluşlarının, özellikle kadın çalışanların faaliyetlerini güçleştiriyordu. Ancak bunu temel sorun olarak sunmanın çok başka nedenleri vardı. Normalde polemiğe girmekten kaçınan Christian Aid sözcüleri şunları söylüyordu; "Taliban'ın sistematik olarak yardım konvoylarını soydukları iddiası gülünçtür. 11 Eylül'den bu yana insanî yardım çalışmalarını kesintiye uğratan tek şey askeri harekâtın kendisidir. Dört ya da beş yıldır Talîban'la başarıyla çalışıyoruz. Her ne kadar işleri kolaylaştırmasalar da, işimizi yapıyoruz".

Taliban çekildiğinde, kısa bir zafer sarhoşluğu yaşandı. Bombalamanın durdurulması çağrısı yapanlara yönelik kısa bir "size böyle olacağını söyledim" dönemi yaşandı ve daha sonra insanî yardım konusu büyük ölçüde unutuldu. Elbette hükümet bu kadar çabuk bir geri çekilme beklemiyordu, harekâtın başlamasından önce bu savaşın muhtemelen aylarca süreceği açıklanmıştı. Böylece 7,5 milyon Afganlı sivilin yaşamlarıyla tamamen bilinçsiz bir tarzda oynandığı anlaşılmaktadır.

Ancak daha da kötüsü geri çekilmeden sonraki haftalarda, bombalamanın durdurulmasını isteyenlerin haklı olduğu ortaya çıktı, insanı kriz derinleştikçe, ABD hükümeti varlıklarını tehlikeye attığı insanlar için hiçbir kaygı duymadığını bir kez daha gösterdi. Christian Aid Sözcüsü John Davison'un 21 Kasım'da durumu şöyle özetlemiştir; "Kuzey ittifakının başarısından bu yana hatalı bir rahatlama ve zafer duygusu görülmektedir. Buradaki ironîk gerçek; bizim Afganistan'a gıda ulaştırma ya da dağıtma yeteneğimizin bombalama esnasında olduğundan daha iyi olmadığıdır. Pakistan üzerinden gelen güçlükle kurduğumuz ana rotalar vardı ve son zamanlarda bu yollardan hemen hemen hiçbir şey girmemektedir. Dün yalnızca tek konvoyun girdiğini sanıyorum. Cephe ileri ya da geriye hareket ettikçe, devam eden iç kavgalar yüzünden ülke şimdi daha istikrarsız hale gelmiştir. Bu durum insanî yardım çabalarını engellemektedir. Kısa süre içinde kamyonların karda saplanıp kalma korkusu yüzünden yola çıkmayacağı bir noktaya geleceğiz. Bu kuraklığın üçüncü yılı ve geçen iki yılda

yardım kuruluşları tedariklerini kıştan önce depolayarak kışa hazırlanmışlardı. Bu bizim normal programımızdır ve bunu daha önce iki kez uyguladık. Bu nedenle yapmakta olduğumuz işleri şimdiye kadar bitirmiş olmamız gerektiğini biliyoruz. Halbuki çalışmalar henüz başlayabildi. Taliban'ın gücünü büyük ölçüde kaybetmiş olmasından elbette herkes memnun, ancak son zamanlardaki gelişmeler bombalamanın durdurulmasının hayat kurtarıcı önemini gösterdi ve bizimle birlikte altı diğer büyük uluslararası yardım kuruluşu bunun için çağrı yapmıştı. Bizim çağrımız dikkate alınmadı ve şimdi bu krizle karşı karşıyayız. Çalışmalarımızın büyük kısmını yürüttüğümüz Batıda ve Orta Yaylalarda, nüfusun yüzde 80'i çok kötü durumdadır. Alanda çalışan mensuplarımız gıda stokunun çok az olduğunu ve insanların çaresizlik içinde oradan kaçmaya çalıştığını, ancak hiçbir ulaşım vasıtasına sahip olmadıklarını bildirmektedirler. Bunun anlamı yüz binlerce insanın açlıkla karşı karşıya olduklarıdır. Dün bir uluslararası konferansta Afganistan'ın yeniden yapılandırılması tartışıldı. Bunun için öncelikle Afganlıların yaşamlarını kurtarmalıyız" (Mahajan, 2003: 57).

Taliban'ın tek erdemi ve insanların desteğini almasının temel nedeni, yönettikleri bölgeye düzen getirmeleri idi. Buna karşın sözüm ona Kuzey İttifakı; hepsi de sayısız ittifaklar yapmış ve bozmuş, sıklıkla eski müttefiklerine karşı eski düşmanlarının safında savaşan sonra yine taraf değiştiren bir grup aşiret reisinden oluşmaktadır. Taliban öncesi 1992'den 1996'ya kadar mücahidin gruplarının egemen olduğu dönemde ülke benzersiz bir kaos içindeydi. Yalnızca Kabil'de 50.000 sivilin öldürüldüğü tahmin edilmektedir (Mahajan, 2003: 58). Ayrıca bütün ülke harabe haline gelmişti.

Her ne kadar Taliban yardımlara müdahale etse de, bunlar üst düzeyden gelen bir tür kontrol altındaydı. Taliban'dan sonra haydutlukta ciddi bir artışla birlikte Kuzey ittifakının kontrolünün en güçlü olduğu kuzeye giden gıda yardımı düzeyi savaş esnasında Taliban'ın geri çekilmeye başlamasından önce yarı yarıya düştü.

Birçok yardım kuruluşu barış gücü birliklerinden gıda nakli ve dağıtımının güvenliğin sağlanmasında yardım istediler. Amerika, bu tür planları hatta en yakın müttefiki İngiltere'nin 6.000 barış gücü askeri, gönderme planını, bile kabul etmeyerek, sürekli veto etti. İngiliz İşçi Partisi Kabinesinin Uluslararası Kalkınma Bakanı Clare

Short, ABD’yi Afganistan’daki yardım çalışmalarını yeterince ciddiye almamakla suçladı (Mahajan, 2003: 58). Yalnızca 5 Aralık’a gelindiğinde Amerika prensip olarak bir barış gücü kurulmasını kabul etti. Ama bu gücün kurulmasının önüne o kadar engeller koydu ki, Aralık ayı ortalarında bile arazide hiçbir barış gücü askeri yoktu.

ABD müttefiki Özbekistan, Afganistan'ı Amu Darya Nehri'nin ötesine bağlayan Dostluk Köprüsünü tuttu ve bu bölgeye yoğunlaşmış bulunan yardım konvoylarına ağır şekilde müdahale etmiştir. Bush yönetimi bu sorunu ele almada oldukça yavaş davranmış ve bunun sonucu olarak köprü aralık ayına kadar kapalı kaldı. Bu durum kuzeydeki, özellikle Mezar-ı Şerifin etrafındaki derme çatma çadırlarda tamamen yardıma bağımlı olarak yaşayan 150.000 mülteciye yönelik yardım faaliyetlerini zora sokmuştur.

Kandahar civarına yapılan çok ağır ABD bombardımanı kenti harabeye çevirerek, 800.000 kişilik nüfusun yüzde 80'inin şehirden kaçmasına neden olmuştur. 11 Aralık itibariyle, üç haftayı aşkın bir süredir kente giren hiçbir gıda ya da tıbbî yardım konvoyu yoktu. 6 Aralık'ta, Sınır Tanımayan Doktorlar Örgütü, Tora Bora Mağaralar kompleksine yakınlığı nedeniyle ağır şekilde bombalanan Celalabad'dan çıkmaya zorlanmıştır. Misyonun başı olan Georges Dutreix'e göre; "sivillerin öldürüldükten sonra (Celalabad'daki) insanların duyguları biraz değişti... durumu daha tehlikeli hale getirmek için çok fazla sayıda insana ihtiyacınız yok. Orada zaten Batı karşıtı olan bir miktar insan vardı ve bu gibi durumlarda insanlar çok saldırgan olabiliyorlar".

Hiçbir yardımın ulaşmadığı yaklaşık iki aylık süre birçok etki yaptı. Her ne kadar Dünya Gıda Programı risk altındaki nüfusun asgari ihtiyaçlarını karşılayacak kadar gıda temin etse de, başlangıçta ağır açlık tehdidi altındaki en azından 1,5 milyon insana gıda ulaştıramıyordu.

Aralık ayında 6 milyon insanı iki ay süreyle beslemeye yetecek 116.000 ton gıda Afganistan'a ulaştırılmıştır. Bu çalışma, geniş ölçekli bombardıman biter bitmez yardım faaliyetlerim mümkün olan en üst düzeye çıkaran Dünya Gıda Programı ve diğer örgütlerin kahramanca çabalarıyla gerçekleştirilmiştir. Bu miktarda gıdanın

girişiyle Dünya Gıda Programı kitlesel kıtlık tehlikesinin bittiğini ilan etmiştir. Ancak Save The Children gibi diğer örgütler tehlikenin yalnızca birkaç ay ötelendiğini ve tekrar ortaya çıkmasını önlemenin yardım akışının istikrarlı bir şekilde sürdürülmesine bağlı olduğunu belirtmişlerdi. Aynı zamanda sorun brüt tonaj bağlamında geçici olarak çözülmüştü ancak sayısız dağıtım sorunu yardım örgütlerini ocak ayının sonuna kadar uğraştırmaya devam etmişti.

Bazı bölgeler uzaklıkları nedeniyle tehlike içindeydi. Çünkü uzaklıkları onların yardımlarını kış geçmeden önce almalarını gerektiriyor, aksi halde birçok yol kardan kapanıp geçit vermiyordu. Örneğin Ocak ayı başlarında Abdullah Gan dağlık bölgesindeki 50.000 köylünün çoğunlukla buğday ekmeği yiyerek yaşadığı, çünkü en yakın depodan yardım malzemesi taşımanın neredeyse imkânsız olduğuna ilişkin haberler geliyordu. Ayrıca Ocak ayı başlarında, nüfusu 11 Eylül öncesinde 30.000 iken şimdi 350.000'in üzerinde olan Herat yakınlarındaki Maşlah ("mezbaha" anlamına gelmektedir) mülteci kampı çok kritik şartlar alandaydı. Çünkü yardım ağı yeni gelenlerin akımıyla başa çıkamıyordu Her gün barınaksızlık ve açlık yüzünden 100 kişinin öldüğü hesaplanmaktaydı.

Yardım malzemelerinin suiistimali ve zimmete geçirilmesi, aynı zamanda yardım malzemeleri haydutluğu ve hırsızlığındaki dikkat çekici artış, kentlerde gıda dağıtımını tehlikeye düşürdü, insanlar yardımın geldiğini görüyorlar, ancak dağıtım noktalarına gittikleri zaman hiç yardım malzemesi bulamıyorlardı.

Ayrıca Gıda ve Tanım Örgütü tarımda kriz ayları uyarısı yapıyordu. Çünkü bombalama tam olarak güz ekim döneminde gerçekleştiğinden, birçok çiftçi ekimi tamamlayamamıştı. Bu durum ilkbaharda meydana gelebilecek potansiyel bir kıtlığa işaret ediyordu. Eğer insanî yardım faaliyetleri şimdiki hızını korursa, en kötü olasılıktan kaçınılabilir, ancak hiç kuşkusuz bombalamanın üretim üzerindeki etkisi daha uzun süre sürecektir.

Genel olarak Amerikan bombardımanı büyük bir insani trajedi sağlamıştır. ABD, Taliban'ın iktidarda olduğu dönemde mevcut insanî krizi büyük ölçüde ağırlaştıracak politikalar izlerken, Taliban terk ettikten sonra büyük miktarlarda

yardımın girmesine izin verdi. Eylül ortasından Kasım ortasına kadar olan kritik dönemde yardım girmesinin önündeki en büyük engel Taliban değil, Amerika Birleşik Devletleri'ydi (Mahajan, 2003: 60). Ve bu dönemden sonra yeterince yardım girmesinde sağlanan basarı, Amerika'nın yardım faaliyetlerine özel öncelik vermesine değil, uluslararası yardım örgütlerinin faaliyetlerini hızlandırmasına bağlı idi.

3. 2. Afganistan ve Taliban

3.2.1. Afganistan Tarihi

Afganistan tarih boyunca işgal ve kıyımlara hedef olmuş bir devlettir. Gerek jeopolitik konumu, gerekse içinde barındırdığı etnik ve dinsel kargaşa bu devletin pek barış ortamı görememesini sağlamıştır. Asya Kıtasının ortasında yer alan modern Afganistan 653.000 kilometrekarelik bir alanı kapsar ve Hindikuş Dağları ile ortadan kuzey ve güneye ayrılır. Afganistan bir tarafta İran, bir tarafta Arap Denizi ile Hindistan, diğer taraftan Orta Asya ile Güney Asya arasında bir kavşak noktasını oluşturan jeo-stratejik konumu, bu bölgeye ve dağ geçitlerine 6.000 yıl önceki Ari aşiretinden beri büyük önem kazandırmıştır.

Afganistan Devleti, Afganların bölgedeki diğer topluluklar üzerinde üstünlük kazanmaları ile 18. yüzyılda kurulmuştur (http://www.elele.gen.tr/diş_iliskiler/afganistan/cografi.html e.t. 11.10.2004). Dünyanın en yoksul ülkeleri arasında yer alan Afganistan'ın kişi başına geliri 168 Dolar ve ortalama yaşam süresi 45 yıldır. Ülke nüfusunu sadece % 10'u okuma yazma bilmektedir (Sever-Kılıç, 2001: 3). Bugün yaklaşık 25 milyon kişinin yaşadığı ülkede çok sayıda ırk bulunmakla birlikte, genel bir ayrımla Hindikuş dağlarının güneyinde Peştunların büyük bir çoğunluğuyla Farsça konuşan bazı grupların, kuzeyinde ise Pers ve Türk (Özbek, Tacik, kazak vs) etnik grupların yaşadığı söylenebilir. Hindikuş dağlarında ise Farsça konuşan Hazariler ve Tacikler yerleşiktir. Ülkenin Kuzeydoğu köşesinde ise Tacikistan, Çin ve Pakistan'a taşan Pamir Dağları bulunur. En büyük etnik grubu Peştunlar, ikinci sırada Tacikler ve üçüncü sırada Türkler yer almaktadır. Halkın büyük çoğunluğunu Sünni olan ülkede 1 milyon civarında Şii azınlık yaşamaktadır.

Hindikuş'un güney tepelerinde Kabil şehri uzanır; onun hemen etrafındaki vadiler ise ülkenin tarım bakımından en verimli topraklarıdır. Batı ve Güney Afganistan ise çorak topraklarla kaplıdır, hatta yerli halk "çöl" diye adlandırır. Tek istisnası ise 3000 yılı aşkın süredir bir uygarlık merkezi bir vaha şehri olan Herat'tır. Afganistan topraklarının % 10-12'si işlenebilir durumdadır. 1970'lere kadar göçebelik (dolgun kuyruklu Afgan koyunu keçi besleyerek sürdürülen) büyük bir geçim kaynağıydı ve Koçi göçebeleri her yıl iyi otlaklar arayışı içerisinde Pakistan, İran ve Afganistan arasında binlerce yol kat ediyordu. Sovyetlere karşı yürütülen savaş Koçi kültürünü neredeyse yok etmiştir.

Bütün anayollar ve geçitler tarihin şafağından beri Afganistan'ın merkezinde yer almıştır. Denize çıkışı olamayan bu topraklar, eskiden beri Asya'nın kavşak noktasıydı ve iki büyük uygarlık merkezinin (Orta Asya'nın batısına yayılmış ve daha yerleşik bir uygarlık olan Pers İmparatorlukları ile kuzeyinde bulunan Türk İmparatorlukları) buluşma noktası ve savaş alanını oluşturuyordu. Bunun dışında Zerdüştlük, Manicilik ve Budizm'in serpilip geliştiği bir bölgedir.

Afganistan tarihi işgaller tarihi gibidir. M.Ö. 329 yılında Büyük İskender yönetimindeki Makedon Grekleri, M.S. 654 yılında Arap Orduları, 1219 yılında Cengiz Han, 1382'de Timur Afganistan'ı yerle bir edecekti. Tarih boyunca Persler, Yunanlılar, Hunlar, Moğollar, Araplar, Türkler, İngilizler, ve son olarak Ruslar tarafından işgal edilmiştir. Rus işgalinin sona ermesiyle birlikte ülke yine kaos ortamıyla çalkalanacak ve daha iç savaşı çözemeden 11 Eylül saldırısı gerekçesiyle ABD tarafından işgal edilecektir. Bütün bu ve bunun gibi birçok işgal Afganistan ulusunun ortaya çıkmasını son derece zorlaştıran etnik kültürel ve dinsel karışım ortaya çıkarmıştır. Afgan-Fars lehçesi iyi bilindiği için Batı Afganistan'a Fars'ça yani Dari lehçesi konuşanlar hakimdi. Dari lehçesini ayrıca, Persler tarafından Şiiliğe geçirilmiş olan, böylece Sünni bir bölgede en büyük Şii grup haline gelen, orta Afganistan'daki Hazariler konuşuyordu (Raşid,2000:14). Batıda Antik Pers kültürünün mirasçısı olan Tacikler de Dari lehçesiyle konuşmaktaydılar. Kuzey Afganistan da Özbekler, Türkmenler Kırgızlar ve diğerlerinin konuştukları dil Orta Asya Türk Dilleri idi. Güneyde ve doğuda Peştunların

diliyse, kendi dilleri olan ve Hint-Pers dillerinin bir karışımı olan Peştun diliydi. Resmi olan 2 dil vardır; Peştun dili ve Dari dilidir (Sever-Kılıç, 2001: 3).

18.yy da Batı da Pers Safevi hanedanının, doğusunda Hindistan'daki Moğolların ve kuzeyde Özbek Cani Hanedanı'nın bir gerileme dönemine girdikleri tarihsel konjonktürde, modern Afganistan devletini kurma güneydeki Peştulara düşüyordu. Peştun kabileleri sık sık birbirleriyle savaşa tutuşan iki büyük hizbe ayrılmıştı. Gılzaylar ile daha sonra kendilerine Dürrani adını veren Abdaliler. 1709'da Kandahar da Gılzay Peştunlılarının Hotak kabilesinin şefi olan Mir Veys, Safevi Şah'a başkaldırmıştır. Bu isyan kısman Şah'ın Sünni Peştuları Şii mezhebine geçirme girişimlerine karşı bir tepkiydi (Taliban'ın İran ve Afgan Şiilerine karşı düşmanlığının üç yüzyıl sonra yeniden ortaya çıkmasının nedeni olan tarihsel bir düşmanlıktır (Raşid, 2000: 16)).

1761 yılında Ahmed Şah Dürrani, Delhi tahtını ve Keşmir'i ele geçirip ilk Afgan İmparatorluğunu kurmaktaydı. Afgan milletinin atası olarak kabul edilen Ahmet Şah Durrani, öldüğü zaman başkent Kandahar'dı. Oğlu Timur Şah ise 1772'de İmparatorluğun başkentini Kandahar'dan Kabil'e taşıyarak, Hindukuş Dağları'nın kuzeyinde ve İndus Nehri'nin doğusunda yeni fethedilen toprakların denetimini kolaylaştıran bir adım atıyordu.

Ertesi yüzyılda Dürraniler zayıflamasına rağmen 1973 yılında Kral Zahir Şah kendi kuzeni Muhammed Davud Han tarafından tahttan indirdi. Böylece Afganistan'da Cumhuriyet ilan edilmesine kadar, 200 yılı aşkın bir süre boyunca Afganistan'a Dürrani boylarından birisi hakim olacaktı. Bunun doğal bir sonucu Gılzaylar ile Dürrani Peştunları arasındaki kıyasıya rekabet devam edecekti (S.S.C.B.'nin Afganistan'ı işgal etmesinin akabinde Taliban ortaya çıkınca bu rekabet en üst düzeyde hissedilecekti.).

Zayıflamış ve durmadan birbirleriyle savaşan Dürrani kralları iki yeni İmparatorluğa karşı direnmek zorunda kalmışlardır, bunlar; kuzeyde Rusya, güneyde ise İngiltere'dir. Hatta Afganistan'ın yakın tarihi 19. yüzyılda İngiltere ile Çarlık Rusya'sı arasında nüfuz alanı çatışmasında çizildi diyebiliriz (Sever-Kılıç,2001:4). Bu iki büyük imparatorluk için Afganistan önemliydi; Rusya Orta Asya Hanlıkları'nı

kendisine bağlayarak Afganistan'a kadar ulaşmıştı, İngiltere ise Hindistan'daki işgal kuvvetleriyle kuzeyden Afganistan'a dayanmıştı. Özellikle İngiltere Hindistan'ın güvenliği için buna önem veriyordu. Bu gelişmeler üzerine Afganistan, Rusya ile İngiltere arasında ciddi önemi olan bir ülke haline geldi. İngiltere daha önce üç kez Afganistan'ı da istila etme girişiminde bulunmuş, ancak büyük kayıplar vererek geri çekilmek zorunda kalmıştı. İngiltere savaşla sonuca ulaşamayacağını anlayınca rüşvet, iç karışıklık, yardım gibi yollarla Afganistan'ı denetimi altına sokmuştur. Siyasetten İngiltere Afganistan'ı kendine bağlamaya çalışmış ve bunu kısmen de olsa başarmıştır. İngiltere bunu özellikle Güney Peştunları destekleme yönünde görülmüştür. Kuzeyde bulunan Peştun dışı halklar Kabil'e karşı özerkliklerini artırmışlardır. Bunun neticesinde Afganistan Rusya ve İngiltere arasında uzun süre tampon bir devlet olmuştur.

1880-1901 yılları arasında İngiltere desteğiyle tahta çıkan Emir Abdurrahman'ın (Demir Emir) zamanında Afgan devleti merkezileşmiş ve kuvvetlenmiştir. 1933'ten sonra başa geçen Kral Zahir Şah kendi kuzeni ve kayınbiraderi Serdar Muhammed Davud tarafından tahttan indirilip Roma'da sürgüne gönderilince Dürrani Hanedanı'nın sonu gelmiş oldu. Bu olaydan sonra Afganistan'da Cumhuriyet, Davud'un da Afganistan Cumhurbaşkanı olduğu ilan edildi. Davud'un yeni filizlenmekte olan İslami fundamentalist hareketi yok etmeye çalışırken bu hareketin lideri 1975'te Peşaver'e kaçmışlar ve Davud'a karşı muhalefetlerini sürdürmek için Pakistan Başbakanı Zülfikar Ali Butto'nun desteğini almışlardı. Bu liderler içinde Gülbeddin Hikmetyar, Burhaneddin Rabbani ve Ahmed Şah Mesud gibi daha sonra mücahitlerin liderliğini yapacak isimler de vardı.

Davud modernleştirme çalışmalarında yardım almak için yüzünü SSCB'ye dönmüştü. 1956'dan 1978 kadar SSCB, Afganistan'a 1.26 milyar dolar ekonomik ve 1.25 milyar dolar da askeri yardım gönderirken, Soğuk Savaş'ın en yoğun zamanlarında Afganları kendi nüfuz alanları içine almışlardı (Raşid,2000:20). Aynı dönemde ABD Afganistan'a 533 milyon dolar toplam yardımda bulunmuş ve bu miktarın büyük kısmı 1950'li yıllarda gönderilmiş, daha sonra Washington bölgeye olan ilgisini kaybetmişti. Davud iktidara geldiğinde dış yardımlar devlet gelirinin % 40'ını oluşturuyordu. 1978 yılına gelindiğinde SSCB'de eğitim görmüş ve Davud'un iktidara geçmesine yardımcı

olan Marksist sempatizanlar askeri darbe yaparak Davud'u devirmişlerdir. Davud, ailesi ve muhafızlarıyla birlikte katledilirken komünistlerde fazla tutunamadılar. Mollalar ve hanlar bu kafir saydıkları komünistlere cihat ilan edecekti. İlk Komünist Cumhurbaşkanı Nur Muhammed Terakki öldürülürken onun halefi Hafızullah Emin de Aralık 1979'da Sovyetler Birliği Afganistan'ı işgal ettiği zaman öldürülecek ve Cumhurbaşkanlığına Babrak Karmal gelecekti. 27 Aralık 1979'da Sovyetler Birliği Özel Güçleri, Kabil'de Cumhurbaşkanı Hafızullah Emin'in sarayına saldırarak Emin'i öldürüyor, Kabil'i işgal ediyor yerine Cumhurbaşkanı Babrak Karmal 'ı getiriyordu. Bunun üzerine direniş başladı. Direniş ilk başladığında bu karşı koymanın temeli İslamcıların başını çektiği bir ideolojik cihat olmaktan ziyade, boy şeflerinin ve ulemanın liderliğindeki bir aşiret cihadıydı (Raşid, 2000: 28). Afgan toplumu gerek çok fazla etnik yapıdan oluşmasından gerekse değişik mezheplerden, ideolojilerden dolayı birleştiricilik rolünü genelde aşiretler ve boylar yapıyordu. Savaştan önce İslamcıların Afganistan'da tabanı çok sınırlıydı.

Kısa bir süre içerisinde Afganistan, SSCB ile ABD arasında sürmekte olan yoğun Soğuk Savaş'ın göbeğine çekilmiş oluyordu. Bir tarafta Sovyetler Birliği'nin Kızıl Ordusu, diğer tarafta ABD, Çin ve bölgedeki Arap devletleri tarafından desteklenen Afganistanlı Mücahitleri. Kızıl Ordu ilk başlarda rahattı çünkü karşısındaki Afgan birlikleri eğitimsiz ve yeterli düzeyde modern silah sahibi değildi. Afgan ordusunun içindeki karışıklığın yanında, Sovyetler ise üstün bir silah gücüde eklenince açık bir fark ortaya çıkıyordu. Bu işgal üzerine önemli bir Afgan grubu Peşaver vadisine göçüyordu. Daha sonra yenileri de eklenecek olan Afgan Mültecileri bu arada birçok devletten yardım görerek güçlenecek ve Sovyetler Birliğine karşı Afgan cihadının içinde yer alacaktı.

3.2.2. Afganistan'da Rus İşgali ve Savaş

1979 Aralık ayında Sovyet tankları Afganistan'a girdi. 27 Aralık 1979 da Sovyet Özel güçleri Cumhurbaşkanı Hafuzullah Emin'i öldürerek, Kabil'i işgal edecek ve Cumhurbaşkanlığı'na kendilerine uygun kişi olan Babrak Karmal'ı getireceklerdi.

Bu olaydan sonra Sovyetlere karşı Afgan direnişi başladı. Kandahar civarında bu direnişin başladığında bu karşı koymanın dayandığı temel Dürranilerin aşiret ağıydı. Kandahar'da Sovyetlere karşı mücadele, İslamcıların başını çektiği bir ideolojik cihat olmaktan ziyade, boy beylerinin ve ulemanın liderliğindeki bir aşiret cihadıydı. Savaştan önce İslamcıların Afgan toplumundaki tabanları çok sınırlıyken CIA boru hattından gelen para ve Pakistan'dan gelen destek sayesinde güçlü bir nüfusa sahip olmuşlardı (Raşid, 2000: 28).

1978'de komünistlerin işbaşına gelmesinden sonra başlayan isyanlar, SSCB'nin işgalinden sonra daha da genişledi ve güçlendi. Sovyetler'in Afganistan'a yerleştiği ilk zamanlarda ülkenin yüzde 80'i mücahitlerin kontrolü altındaydı. Sovyet ve Afgan ordusu sadece büyük kentlerde denetimi sağlayabiliyordu. Ancak geceleri buralarda bile mücahitler etkiliydi. Kandahar, Celalabad ve Herat gibi ülkenin belli başlı büyük kentleri Kabil rejimi ile mücahitler arasında sık sık el değiştiriyordu. Başkent Kabil ise gösterilere ve grevlere sahne oluyordu.

1981 yılı başlarında, yani işgalden tam bir yıl sonra Sovyet ordusunun etkisiz kaldığı, bekleneni veremediği görüldü. Mücahitler 1981'de bir yıl öncesine nazaran daha iyi organize olmuşlar ve daha iyi silahlanmışlardı. Mücahit komutanları eskiden yaptıkları gibi vur-kaç taktiği yerine, önceden hazırladıkları planlara göre saldırılar düzenliyorlardı. Bu arada mücahitlerin saldırıları şiddetlendikçe Afgan ordusu dağılmaya başladı. Afgan ordusunda görev yapan çok sayıda komutan fırsat bulduğu anda askerleriyle birlikte mücahitlere katılıyordu.

Afganistan-Sovyetler Birliği savaşında sadece Afganlıların savaştığını söylemek de yanlış olur, Afganistan'da savaşan orduların içinde Filipinlerdeki Moralar, Sovyet Orta Asya'sından Özbekler, Cezayir, Mısır, Suudi Arabistan, Kuveyt'ten Araplar ve Çin'in Sinkiang bölgesinden Uygurlar vardı. Mücahitlerin başarısında Amerika'nın ve Pakistan'ın desteğini unutmamak gerekir. Mücahitleri savaşlarında destekleyen Amerika, askeri yardımlarını ağırlıklı olarak Pakistan üzerinden yapıyordu. Sovyetler'in Afganistan'ı işgali, ABD'nin gözünde Pakistan'ın önemini arttırmış, Pakistan'ı bir anlamda cephe ülkesi haline getirmişti. ABD Pakistan'a 1986 yılının sonuna kadar 3.2 milyar dolar yardımda bulundu. Ayrıca Pakistan'a 40 tane F-16 uçağı verildi. Bu arada

Amerika, Afgan Mücahitlere de silah göndermeye başladı. Savaşın ilk beş yılında ABD, Afgan Mücahitlere 600 milyon dolarlık silah yolladı. Bu miktar daha sonra 1.3 milyar dolara çıktı.

1986 yılında CIA Başkanı William Casey, üç önemli ama aynı zamanda son derece gizli önlem alınarak Sovyetler Birliği'ne karşı savaşı şiddetlendirmişti. Casey, ABD kongresini, Sovyet uçaklarını vurmak için Mücahitlere Amerikan yapımı Stinger ve uçaksavar füzeleri verme ve ABD'li uzmanların gerillalarını eğitmeleri konusunda ikna etmişti. Bunun anlamı ABD'nin Afganistan'ın yanında gizliden savaşa katılmış olmasıydı. Bunun yanında CIA, Britanya'nın M 16'sı ve ISI , Afganistan gerillalarının Sovyetlerin o zaman yönetiminde olan Özbekistan ve Tacikistan sınır köylerine füze saldırısı yapmalarını örgütlüyordu. Yine Casey, CIA'ya uzun vadeli bir ISI girişimi olan, dünyanın her yerindeki Müslümanları Pakistan'a getirmek ve Afganistan Savaşı'na sokmak planını destekliyordu (Raşid, 2000: 212).

1985'in ortalarında yani işgalin ilk beş yılında Afganistan'da hayatını kaybeden Rus askerinin sayısı yaklaşık olarak 25.000 bulmuştu.

3.2.3. SSCB'nin Çekilişi

Brejnev'den sonra iktidara gelen Gorbaçov bu bataklıktan çıkmak gerektiğinin farkındaydı. Sovyetler'in Afganistan'dan çıkması için kendileri açısından en uygun yol, Sovyet ordusu bu ülkeden çekilirken, komünist sistemin kalmasını sağlayacak bir formül bulmaktı. Sovyetler, bu yeni strateji çerçevesinde ilk önce Afganistan yönetiminde değişiklik yaptılar. Babrak Karmal'ın yerine Dr. Necibullah getirildi. Sovyetler'in güvendiği Necibullah'ın aynı zamanda Afganistan'daki en büyük etnik grubu oluşturan Peştunların Gılzay boyundan gelmesi, halk tarafından benimsenme şansını arttırır diye düşünüldü.

Necibullah, 1986 aralığında Moskova'ya yaptığı üç haftalık geziden döndükten sonra, Afgan sorununu çözmeye yönelik yeni barış planını açıkladı. Sovyetler tarafından hazırlanan ve Afgan liderine verilen barış planında, Afganistan'da yeni bir

Milli Birlik koalisyon hükümetinin kurulması öngörülüyordu. Necibullah, Eski Afgan hükümetlerinden farklı olarak kendi yönetiminin, İslam'a ve Afgan halkının ulusal değerlerine saygılı olduğunu iddia ediyordu. Komünist ihtilal öncesi Afgan yönetimlerinin eski bürokratlarını ve mücahit liderlerini yeni bir anayasa hazırlamak için kendileriyle görüşmeye ve kurulacak koalisyon hükümetine katılmaya çağırdı. Necibullah'ın barış planında ayrıca ülkedeki Sovyet ordusunun uygun bir zaman dilimi içerisinde geri çekileceği, bütün muhalifler için genel af ilan edileceği belirtiliyordu. Kabil hükümeti iyi niyetli olduğunu göstermek için altı aylık bir ateşkes ilan etti. Ancak mücahitler daha önceki barış planları gibi bunu da derhal reddettiler. Mücahitler, Necibullah'ın planını, Sovyetlerin cephede kazanamadıklarını barış masasında elde etmeye yönelik bir taktik olarak değerlendiriyorlardı. Onlara göre sorunun tek çözümü, Sovyet ordusunun Afganistan'dan koşulsuz olarak geri çekilmesiydi.

SSCB’de "Perestroika" adını alan reformların mimarı Gorbaçov, 1988 yılına gelindiğinde artık çoktandır düşündüğü, ancak iç dengeler açısından beklettiği işgali sona erdirmeye karar verdi. Gorbaçev 8 Şubat 1988 tarihinde televizyona çıkarak Sovyet ordusunu Afganistan'dan çekmeye karar verdiklerim açıkladı. Gorbaçev, konuşmasında, Afganistan'la Sovyetler Birliği arasındaki işbirliğinin süreceğini ve Necibullah rejimine Sovyet desteğinin süreceğini söyledi. Gorbaçev, geri çekilmenin on ay süreceğini de belirtti. Gorbaçov'in bu kararı Afganlı Mücahitler arasında büyük bir sevinç yaşattı. Karar Washinton ve İslamabad'da da dikkatle izlendi. Pakistan ve ABD derhal Sovyetler Birliği'yle görüşmelere başladı. Cenevre'de BM'nin gözetiminde bir düzine görüşmeden sonra taraflar anlaşmaya vardılar. 15 Nisan 1988 tarihinde Cenevre'de Pakistan, Afganistan ve ABD arasında Afgan İşgali’ni sona erdiren dört anlaşma imzalandı.

Cenevre'deki anlaşmaların ilki Afganistan ile Pakistan arasında imzalandı, iki ülke birbirlerinin içişlerine karışmamaya karar aldı. İkinci anlaşma “Uluslararası Garantilerle İlgili Bildiri" ismini taşıyordu. Garantör ülkeler olarak bu anlaşmaya SSCB ve ABD imza attılar. Anlaşmada garantör ülkelerin Pakistan ile Afganistan'ın içişlerine hiçbir müdahalede bulunmayacağı ve iki ülke arasında imzalanan karşılıklı ilişkiler konusundaki anlaşmanın yükümlülüklerine saygı gösterecekleri belirtiliyordu.

Üçüncü anlaşma Afgan mültecilerin gönüllü olarak ülkelerine geri dönmesini içeriyordu. Anlaşmaya göre, Pakistan'da bulunan Afganlı mülteciler ülkesine gitmeye zorlanmayacak, geri dönüş kişisel isteğe bağlı olacaktı. Dördüncü anlaşma ise Sovyetlerin Afganistan'dan çekilişiyle ilgiliydi ve anlaşmaya göre Moskova askerlerinin tamamını on ay içinde geri çekecekti. Cenevre Anlaşması yapılmış, Sovyetler askerlerini çekme hazırlığına başlamışlardı ama Afganistan'da değişen bir şey yoktu. Afgan hükümeti ile mücahitler arasında çatışmalar sürüyordu.

Anlaşmadan kısa süre sonra 17 Ağustos 1988'de mücahitlerin en büyük destekçisi Pakistan Devlet Başkanı Ziya-Ül Hak'ın ölümü bölgedeki dengeleri iyice karıştırdı. Ziya-Ül Hak'ın bindiği hava kuvvetlerine ait uçak İslamabad'a gelirken, kalkıştan yaklaşık on dakika sonra havada patladı. Yapılan incelemede olayın suikast olduğu ortaya çıktı. Uçakta Amerikan büyükelçisi Arnold Rahel de bulunuyordu. Afgan Mücahitlerinin en büyük destekçisi Ziya-ül Hak'ın ölümü, tam da Sovyetler'in Afganistan'dan geri çekildikleri kritik bir dönemde, İslamabad'ın Afganistan politikasında karışıklığa ve belirsizliğe yol açtı. Daha sonra Sovyetler mücahit gruplarıyla Sovyet esirler konusunda ve çeşitli barış planları üstüne görüşmeler yaptı, ancak bu görüşmelerden bir sonuç çıkmadı.

15 Şubat 1989 günü son Sovyet askeri de Afganistan'ı terk etti. Sovyet İşgali'nin bitmesi Afganistan'da hiçbir şeyi değiştirmedi. Cenevre Anlaşmaları Afganistan'a barış getirmedi. Sovyet ordusun çekilmesinden sonra Necibullah iktidarının iki üç ay içinde mücahitler karşısında yenilmesi, mücahitlerin Kabil'i ele geçirmesi bekleniyordu. Ancak gelişmeler hiç de öyle olmadı. Sovyet askerlerinin Afganistan'dan çıkmasından bir yıl sonra Necibullah hâlâ iktidardaydı ve mücahitler hiçbir büyük kenti ele geçirememişti. Celalabad'a yönelik saldırıda ise yenilgiye uğradılar. Ancak 1990'ların ortalarından sonra Sovyetler, Afganistan ve Necibullah iktidarını tamamen gözden çıkarmaya başladı. 13 Eylül 1989 Sovyet ve Amerikan Dışişleri Bakanları Moskova'da bir araya gelerek savaşan taraflara askeri yardımı durdurma kararı aldılar. Kısa süre sonra da kendi sorunlarıyla uğraştıkları için Necibullah kendi başına kaldı. Necibullah'ın en önemli komutanlarından General Abdurreşit Dostum, Mücahitlerin önemli komutanlarından Ahmed Şah Mesud'la anlaşarak mücahitlere katıldı. Mesud'la anlaşan General Dostum'un birlikleri 1992 Nisanı'nda Kabil'de başta

havaalanı, radyo televizyon binaları olmak üzere birçok kilit noktayı ele geçirdiler. Necibullah Birleşmiş Milletler Binası'na sığındı.

Necibullah iktidarının düşmesinden sonra ardı arkası kesilmeyen bir iç savaşın içine düştü Afganistan. Hepsi de İslami devlet idealinde olan çok sayıda mücahit grup arasındaki iktidar savaşları Afgan halkı için tam bir kâbusa döndü. Kabil bir hayalet kente döndü. Birleşmiş Mületler'in barış girişimleri sonuç vermedi. Afganistan'a barışın gelmesi için Birleşmiş Milletler temsilcisi Mahmud Mestiri çok uğraştı. Mestiri son olarak 1995 yılı başlarında mücahit liderleriyle görüşerek, geniş tabanlı bir hükümet modeli önerdi. Ancak tarafları yine ikna edemedi ve görevinden istifa etti. Varolan gruplar arasında anlaşma sağlanamayıp yine silahların konuşmaya başladığı bu dönemde ortaya Talibanlar çıktı.

3.2.4. Afganistan'da Talibanlar Dönemi

Taliban hareketi esas itibariyle sadece Molla Ömer'e ve Afganistan'a bağlı ve onlarla sınırlı bir hareket değildir. Taliban hareketi Hint Yarımadasında yaygın olan medreselerdeki öğrenciler ve onların idari kadrosundan oluşmaktadır. Hareket kendini: "Tâlibân İslâmi Hareketi" olarak adlandırmaktadır (http://www.elele.gen.tr/dis_iliskiler/ afganistan/talibanin_kokleri.html e.t. 07.12.2004). Hint Yarımadasındaki medrese geleneği hayli eskiye dayanır. Ancak bu medreseler uzun yıllardan beridir kendilerini yenilememişlerdir ve eski klasik üslupla eğitim vermektedirler. Ayrıca bu kurumlar sadece dini ilimlerin öğretildiği medreselerden ibaret değil aynı zamanda öğrencilerin belli bir disipline sokulduğu kurumlardır. Buralarda tarikatlardakine benzer bir disiplin ve iç sirkülasyon hâkimdir. Bilindiği gibi Taliban, talib'in çoğuludur, Talib ise "öğrenci" anlamına gelmektedir. Öğrenciler, hocalarına mutlak surette itaat eder ve onların emirlerini adeta dini emir gibi değerlendirirler. Hocaların din ilimlerini kendilerinden daha iyi bildiklerini düşünerek onların emirlerini öğrendikleri bilgilerin ışığında muhakeme etme gereği bile duymazlar. Aynı zamanda bu medreseler kendi içlerinde merkezden taşraya doğru bir örgütlenme silsilesine sahiptirler. Bu örgütlenme beraberinde, merkezden taşraya doğru bir emir-itaat disiplini de getirmektedir.

Dolayısıyla taşranın kontrol altına alınması geniş bir alan üzerinde etkili olan medreseler grubunun tümüyle kontrol altına alınması imkânını verir.

3.2.4.1. Taliban (Molla Ömer) Kimdir?

1959 yılında Kandahar yakınlarındaki Nodeh köyünde, Peştunların Gılzay boyundan Hotak aşiretine bağlı, yoksul ve topraksız bir köylü ailesinden dünyaya geldi. Afganistan'ın en kalabalık etnik grubunu oluşturan Peştunlardandır. Ömer'in aşiret içinde herhangi bir yeri ve sosyal statüsü yoktu. Babası kendisi küçükken öldüğünden ailesine bakma işini üstlenmiştir. Sonra iş aramak üzere Kandahar Vilayetinin Mevan Kasabasındaki Singesar köyüne gitti. Burada köyün mollası oldu ve küçük bir medrese açtı. Bu arada, Halis'in başında olduğu Hizb-i İslami'ye katılmış ve 1989-1992 yılları arasında Nek Muhammed'in koruması altında Necibullah rejimine karşı savaştı. Bu savaşlarda 4 defa yaralanmış ve sağ gözü tamamen kör olmuştur. Kendisini "İnancın komutanı" diye tanıtılmasını isteyen Taliban lideri Molla Ömer, Usame Bin Ladin'in kızlarından biriyle evlidir (http://dosya.hurriyetim.com.tr/abd_operasyon/taliban.asp e.t. 18.10.2004).

Fiziksel olarak uzun-siyah sakalları olan ve siyah bir sarık takan Molla Ömer yapılı bir insandır. Yabancıların karşısında oldukça çekingen olan Molla Ömer, sesiz sakin bir insan olarak tarif edilir. Molla Muhammed Ömer, "Emir Ül Müminün" yani bütün "müminlerin emiri" olarak adlandırılmaktadır (http://www.biyografi.net/ kisiayrinti.asp?kisiid=2486 e.t. 20.10.2004).

3.2.4.2. Talibanlar'ın İktidara Gelişi

Talibanlar, kısaca özetlememiz gerekirse Pakistan'ın medreselerde eğittiği, Amerika'nın silahlandırdığı bir gruptur. Üç yıl içinde tüm rakiplerini tasfiye ederek Afganistan'ın yönetimini eline geçiren ama bugün Taliban hareketi ilk ortaya çıktığında çok fazla kimsenin dikkatini çekmemişti. Ancak hareket, kısa zamanda geniş bir alan

üzerinde etkili olunca ve Rus işgaline karşı yürütülen mücadelenin başından beri varlığını hissettiren bazı hareketler karşısında üstünlük sağlayınca dikkatleri üzerine çekmeye başlamıştır. Taliban hareketi üzerine genel kabul gören görüş, CIA ve Pakistan İstihbaratı tarafından yönlendirildiğidir. Pakistan ve Suudi Arabistan'dan yardım aldığı ise kabul gören bir diğer görüştür. Hareket mensupları ise kendilerinin hiçbir dış bağlantılarının olmadığını tamamen Afganistan'a özel ve ülkeyi içine düşmüş olduğu girdaptan kurtararak İslâmi düzeni bir bütün olarak uygulamaya geçirmek isteyen bir hareket olduklarını iddia etmektedirler. Taliban hareketinin başını çekenlerin Pakistan'daki medreselerde okumuş olmaları bu hareketin Pakistan İstihbaratı tarafından yönlendirildiği tezini desteklemektedir (http://www.elele.gen.tr/dis_iliskiler/afganistan/talibanin_kokleri.html e.t. 19.10.2004).

Talibanlar halkın birbirleriyle savaşan mücahitlerden bıktığı bir dönemde ortaya çıkması kolay yandaş bulmalarını sağlamıştır. Taliban'ın başarılarında lojistik ve askeri dış destek olduğu kadar, iç etkenlerden de önemlidir. Çok sayıda cinayet işleniyor, ortalıkta çeteler cirit atıyordu. İhmallerden, yolsuzluklardan ve emniyetsizlikten halk artık bıkma noktasına gelmişti. Her farklı grubun birbirinin mahallesini bombaladığı bir ortamda ahlaki dürüstlükleri haberi önceden geldiği için çoğu yeri gönüllü teslim almışlardır (Keppel, 2000: 267).

Afganistan 1994'ün sonunda Taliban'ın ortaya çıkmasından önceki durumunu özetleyecek olursak, Afganistan fiilen neredeyse dağılmış durumdaydı. Ülke savaş beylerinin imtiyazlı toprakları arasında bölünmüştü; savaş beylerinin hepsi birbirleriyle savaşıyor, durmadan taraf değiştiriyor ve şaşırtıcı bir ittifaklar, ihanetler, kan dökmeler dizisi içinde başka bir savaşa girişiyorlardı. Cumhurbaşkanı Burhanedin Rabbani'nin ağırlıkla Taciklerden oluşan hükümeti, Kabil'i, çevresini ve ülkenin kuzeydoğusunu denetlerken; merkezi Herat olan batıdaki üç vilayet İsmail Han'ın denetimindeydi. Pakistan sınırının doğusundaki üç Peştun vilayeti ise Celalabad'a üslenmiş bir Mücahit Komutanlar Şurasının bağımsız denetimi altındaydı. Kabil'in güneyi ve doğusuna uzanan küçük bir bölgeyi de Gülbeddin Hikmetyar kontrol ediyordu. Kuzeyde Özbek savaş beyi Genaral Raşid Dostum altı vilayete hakimdi ve Ocak 1994'te Rabbani Hükümeti'yle yaptığı ittifaktan ayrılıp Kabil'e saldırmak üzere Hikmetyar'la birleşmişti. Orta Afganistan'da Hazariler'de Bamyan vilayetinin kontrolünü ellerinde

tutuyorlardı. Güney Afganistan ile Kandahar halka karşı yağmalar düzenleyen ve küçük küçük onlarca savaş beyi ile eşkıya arasında bölünmüştü. Aşiret yapısı ve ekonominin darmadağın olması, Peştun liderliği üzerinde görüş birliğine varılamaması karşısında, güneydeki Peştunlar birbirleriyle savaşa girmişlerdi. Çok ayrı telden çalan ama birbirleriyle çok yakın ilişkilerde bulunan bu gruplar, bir sürü tartışmadan sonra Taliban'ın ilan edilmiş hedeflerini (barışı getirme, halkı silahsızlandırma, şeriatı uygulamak ve Afganistan'ın elinden gelen ölçüde İslami kriterleri savunma) oluşturan bir ortak gündem bulmayı başarmışlardı. Bu grupların büyük kısmı medreselerde yarım gün ya da tam gün çalıştıkları için kendilerine seçtikleri isim de son derece doğaldı. Talib talebedir yani, bilgi veren kişi olan Mollanın karşısında, bilgi arayan İslam talebesidir. Taliban (talibin çoğulu), kendisine böyle bir isim seçmekle mücahitlerin parti siyasetiyle arasına bir mesafe koymuş ve iktidarı ele geçirmeye çalışan bir parti olmaktan ziyade, bütün toplumu arındırıp temizlemeyi hedefleyen bir hareket olduklarını göstermiştir (Raşid, 2000: 34).

Afganistan'da ki bu kargaşada eski mücahitlerin bir kısmı kendi ceplerini doldurmanın peşindeydi. Bu eski mücahitlerden, birisi de Niyaz Vayand'dı. 29 Ekim 1994 günü Vayand, otuz araçlık bir Pakistan konvoyunu görevlileriyle birlikte esir aldı. Esir alınanlar arasında Pakistan Askeri İstihbaratı'nın (ISl) emekli subayı Sultan Emir de vardı. Sultan Emir, 1980'li yılların başında çok sayıda Afgan gencini eğitmişti. Konvoyun yağmalandığı ve Emir'in esir düştüğü haberi üzerine Emir'in eski öğrencilerinin de içinde olduğu bir grup genç, mücahitlerin üzerine yürüdü. Gençler konvoyu ve Pakistanlıları kurtardı. Medrese öğrencileri konvoyu kurtardıktan sonra Kandahar'ı ele geçirerek orayı yönetmeye ve çok ağır İslami kurallar uygulamaya başladılar. Ancak yolsuzluğun, saldırıların azaldığı gören Afgan halkı medrese öğrencilerinin yönetiminden memnun kaldı. Kandahar'ı ele geçiren bu medrese öğrencilerine talip deniyordu. “Talip"in çoğulu ise Taliban"dı. Grubun lideri kırk beş yaşlarında bir din hocası olan ve Sovyetler'le savaşırken bir bacağım ve bir gözünü kaybeden Molla Ömer'di. Talibanlar Kandahar'ı yönetirken, Kabil'de iktidar kavgası devam ediyordu. Hikmetyar'dan umudunu kesen Pakistan bu grubu desteklemeye başladı. Taliban, özellikle ülkenin güneyinde halkın yeni umudu haline geldi. Petrol ve doğalgaz boru hatlarının geçeceği bölgede etkin olmak isteyen Pakistan, Kandahar'daki küçük Taliban grubuna her türlü lojistik ve askeri desteği vermeye başladı. Suudi

Arabistan'ın da desteklemeye başladığı Taliban, yeni katılımlarla kısa sürede büyüdü.

Tâliban ortaya çıktığında kendisi için üç önemli amaç belirlemişti: Bütün grupların ve halkın elindeki silahları toplamak, ülkedeki cihat gruplarının kurmuş olduğu devletçikleri ortadan kaldırarak halkın bütün ülkede rahatça dolaşmasını sağlamak, böylece toplumu yeniden güven ve istikrara kavuşturmak, etkisi altına aldığı bölgelerde şeriat hükümlerini uygulamaya geçirmekti (http://www.elele.gen.tr/dis_ iliskiler/afganistan/kaos_ve_taliban.html). Bu amaçlar halka sıcak ve olumlu geldi. Çünkü silahlar zaten artık işgal güçlerine karşı değil bizzat ülke insanlarına karşı kullanılıyordu. Halkın büyük bir çoğunluğunda da kardeş kanının akıtılmasında kullanılan araçlar ellerden alınmadıkça bu kan selinin durdurulamayacağı kanaati hâkim olmuştu. Öte yandan farklı grupların belirlediği hâkimiyet alanları yani devletçikler halkı iyice sıkmaya başlamıştı. Çünkü bu devletçiklerin birinden diğerine geçmekte hem birtakım kötü muamelelere tabi tutuluyorlardı hem de zaman zaman kendilerinden geçiş haracı alınıyordu. Bazen de geçişleri tamamen engelleniyordu. Bundan dolayı halk en azından Tâliban'ın ilerleyişini zorlaştırmadı ve 1994'ün sonlarına gelindiğinde Kabil'e saldırıya geçen Talibanlar güneydeki beş ili savaşmadan ele geçirdiler. 1995'in başlarında ise Kabil'e otuz kilometre yaklaştılar. 14 Şubat günü Çarasyab'da bulunan Hizbi İslami Örgütü Lideri Hikmetyar'ın üssünü ele geçirdiler. Kabil yakınlarında üstlenen Şii Hizbi Vahdet Örgütünü de tasfiye ettikten sonra Kabil kapılarına dayandılar. Hikmetyar'ın müttefiki General Dostum güçlerini Kabil'den çekti. Talibanlarla, Rabbani yönetimi ve Ahmed Şah Mesud birlikleri karşı karşıya kaldı. Talibanlar, Pakistan yönetiminin "henüz erken" uyarısını dikkate almayarak Şah Mesud kuvvetlerine karşı saldırıya geçtiler ancak büyük bir bozguna uğradılar. Çok sayıda kayıp verdiler. Bunun üzerine Pakistan ve Suudi Arabistan tekrar devreye girdi. Bu ikiliye Birleşik Arap Emirlikleri de katıldı. Talibanlar'ın söz dinleyeceklerine yönelik güvenceleri üzerine kesenin ağzı tekrar açıldı. Yoğun bir yardım ve eğitim kampanyası başladı. Taliban, dış yardım yağmaya başlayınca kısa sürede toparlandı. 1995 yazında Tacik asıllı komutan İsmail Han'ın hakimiyetindeki Herat kentini ele geçirdiler ve burada çok katı İslami kuralları uygulamaya başladılar.

Talibaların asıl hedefi Kabil'di. Kabil'de Devlet Başkanı Burhaneddin Rabbani ve Ahmet Şah Mesud kuvvetleri vardı. Ancak Şah Mesud herkesi şaşırtan bir şey yaptı

ve kuvvetlerini Kabil'in dışına çıkardı. Artık Taliban için sadece Kabil'e girmek kalmıştı. 27 Eylül 1996 gecesi Taliban, Kabil'e girdi.

Taliban kuvvetleri Kabil'e girdikten sonra yaptıkları ilk iş Birleşmiş Milletler Binası'nda bulunan eski Cumhurbaşkanı Necibullah'ı linç edip cesedini elektrik direğinde bir hafta sallandırmak oldu. Kabil'i ele geçirdikten sonra bir açıklama yapan Molla Muhammed Rabbani (Taliban), ülkenin kendi başkanlığındaki altı üyeli bir konsey tarafından yönetileceğini açıkladı. Molla Muhammed, yaptığı açıklamada ülkede "saf bir İslami sistem" kurulacağını açıkladı ve diğer mücahit grupların gerçek Müslüman olmadığını belirtti. Kadınlar evden dışarı çıkamaz oldu, erkeklerin hepsi sakal bıraktı, İslam polisinin ağır baskısı Afgan halkının üzerinde sürekli hissedilir oldu. Afganistan, Amanullah Han'ın gerçekleştirmeye çalıştığı modern hayallerden, Taliban'ın İslamı en katı şekilde yorumlayan köktendinci, karanlık ülkesine dönüştü.

Tâliban, toplumda etkisini gösterecek karizmatik kişiliğe sahip bir liderden yoksun olarak çıkış yapmıştır. Bu yüzden hareketin liderliğine getirilen Molla Muhammed Ömer'e karizmatik bir kimlik kazandırılması yoluna gidildi. Molla Muhammed Ömer önceden Rabbani'nin grubu içinde yer almıştı, fakat halk arasında yeterince etkili biri değildi. Ancak ülkenin değişik eyaletlerinden 1500 medrese mollası bir araya getirilerek bunların Molla Muhammed Ömer'i "emiru'l-mü'minin" seçmeleri ve kendisine bey'at etmeleri sağlandı (http://www.elele.gen.tr/dis_iliskiler/afganistan/taliban_islami_anlayisi.html e.t. 20.10.2004). Ayrıca söz konusu 1500 medrese mollası halka ülkenin büyük alimleri olarak tanıtıldı. Bu olayın özellikle avam üzerinde inkâr edilemeyecek bir etkisi oldu. Böylece harekete, (yapay da olsa) bir karizmaya sahip lider kazandırılmış oldu. Harekete yapay da olsa belli bir karizmaya sahip liderin kazandırılmasının amacı sadece halk desteğinin sağlanması değil aynı zamanda hareket içinde liderlik tartışmalarından doğacak bölünmelerin de önünü kesmekti. Bu da fiilen sağlanmış oldu. Bunun yanı sıra Molla Muhammed Ömer'den sonra bir tartışma ve bölünme yaşanmasının önlenmesi amacıyla da tedbir alınarak Molla Muhammed Rabbani onun birinci vekilliğine yani veliahtlığına tayin edildi.

3.2.5. Taliban, Pakistan , ABD, Usame Bin Ladin Dayanışması

Molla Ömer'in çevresinde toplanan insanlar cihat çocuklarıydı. Yine içlerinden büyük bir çoğunluğu Pakistan mülteci kamplarında doğmuş, Pakistan medreselerinde eğitim görmüş ve savaş becerilerini Pakistan'da üslenen mücahit partilerinden öğrenmişlerdi. Bu haliyle genç Taliban kendi ülkesi ve tarihi hakkında bile çok sınırlı bilgiye sahip, Peygamber Muhammed'in 1400 yıl önce kurduğu ideal İslam toplumunu medreselerde öğrenmiş ve bu ideali günümüzde yeniden taklit etmeyi amaçlayan bir topluluğu amaçlamaktaydı. Bazı Talibanlar Molla Ömer'in siyasal ya da askeri yeteneğinden dolayı değil, koyu dindarlığı ve İslamiyet'e sarsılmaz bağlılıklarıyla lider seçildiğini söylüyorlardı (Raşid, 2000: 35).

Taliban'ın bu hareketi gerek ülke içi savaşı gerekse Orta Asya ve Ortadoğu coğrafyasını gereğinden fazla etkilemiştir. Taliban'ın "İslami Radikalizmi"her şeyden önce bölge için tehlikeliydi. Bu yüzden İran, Rusya ve dört Orta Asya Cumhuriyeti (Özbekistan, Tacikistan, Kazakistan ve Kırgızistan) Taliban karşıtı Kuzey İttifakını para ve silah bakımından destekledi. Pakistan ve Suudi Arabistan ise Taliban destekçisiydi. Taliban olayında artık Batı dünyasının ve İslam dünyasının önemle üzerlerinde durdukları diğer bir konu durmadan genişleyen uyuşturucu ticareti ve Afganistan'ı mesken tutup, ABD'nin Kenya ve Tanzanya Büyükelçilikleri'ni bombalayıp büyük kayıplara yol açan Usame Bin Ladin'in durumuydu. Soğuk Savaş zamanında SSCB'yi durdurmak için Radikal İslam'a verilen destek artık geri dönmüş ABD'yi tehdit ediyordu. Doğruluğu hakkında görüş birliği olan noktalardan biri Bin Ladin CIA ve CIA'nın bölgedeki uzantısı Pakistan İstihbaratı (ISI) tarafından SSCB'ye azami zararı vermek üzere tutulmuş, silahlandırılmış ve finanse edilmiş birçok fundemandalist liderden sadece biriydi (Sever-Kılıç, 2001: 258).

ABD ilk olarak Taliban'a destek olan Pakistan'ı uyarmayı denedi. Pakistan'a yüksek düzeyde bir baskı yapamıyordu, çünkü ABD'nin peşinde olduğu Bin Ladin'i yakalamak ancak Pakistan Gizli Servisi (ISI) yardımıyla olabilirdi. Bunun yanında eğer Talibanla olabilecek bir savaş için Pakistan en önemli müttefikti. Bunun yanında Washington, Başbakan Nevaz Şerif'i Bin Ladin'in tutuklanması için sıkıştırınca Pakistan bir açmazla yüz yüze gelmişti. ISI'nın Bin Ladin'le sıkı ilişkileri ve Bin

Ladin'in Host kampında Keşmirli militanları destekliyor ve eğitiyor oluşu, Aralık 1998'de Washington'u ziyaret eden Şerif'in karşısına büyük bir problem olarak çıkıyordu. Şerif konuyu geçiştirmeye çalışırken diğer Pakistanlı yetkililer ABD'li muhataplarına ABD'nin 1980'lerde Bin Ladin'e, 1990'larda da Taliban'a nasıl yardım ettiğini hatırlatacak kadar cüretkardı (Raşid, 2000: 266). ABD'yi yine kendi yarattığı düşman vurmuştu.

Suudi Arabistan'ın Taliban'a desteğinde vahhabilik kartı önemliydi. Bunun yanında Şii İran'la rekabet vardı. Asıl büyük mesele ise gizli olanıydı. ABD eğer Bin Ladin'i yakalayıp yargılarsa yani konuşturursa, Bin Ladin ve Suudi Arabistan Kraliyet Ailesi arasındaki sıkı ilişki ortaya çıkabilirdi. Suudiler Bin Ladin'in ya ölü ele geçirilmesi ya da onun Taliban'ın elinde olmasından yanaydılar.

3.2.6. Afganistan'ın ABD Tarafından İşgali

11 Eylül sonrası uygun ortamda ABD tarafından Afganistan'a saldırmaya karar verilmişti ve bu uygulamaya geçirilecekti fakat önemli bir sorun vardı. Bu sorun ABD'nin her ne kadar bir çok kez gaf olarak açıklayıp, sonradan toparlanmaya çalışılsa da İslam Dünyası tarafından "haçlı seferi" gibi algılanmasından çekinmesi problemiydi.
1991 yılında gerçekleşen Körfez Savaşında bu kadar çekinmiyordu çünkü 1991 Körfez Savaşı Irak'ın, başka bir Müslüman ülke olan Kuveyt'i işgal etmesine verilen bir karşılıktı. Gerçi bu saldırı da İslam dünyasını ikiye bölmüştü ama ABD'nin bir Müslüman ülkeye diğerini korumak için saldırması, genel itibarla İslama karşı saldırı olarak kabul edilememişti. Afganistan'a yapılacak saldırı ise direkt olarak Hristiyan bir ülkenin Müslüman bir ülkeye saldırısıydı. Hatta yıllarca Sovyet cihadına karşı diğer Müslüman devletler tarafından olduğu kadar bizzat ABD tarafından bile desteklenmiş, çevresinde ülkelerle birlikte İslami Fundamentalizmi körüklenmiş olan Afganistan'a saldırıydı. Bununla birlikte yeni durumda Amerika'ya saldırı İslamcı Fundamentalizm adına yapılmıştı ve karşı saldırıyı destekleyenler Haçlı Seferi ve sonsuz adaletten söz ediyorlardı. Saldırılacak ülke ise, iç politikaları ne kadar korkunç olursa olsun, başka bir İslami devlete, hatta hiçbir devlete karşı hiçbir zaman saldırmamış olan Afganistan

idi. İslam dünyasının bütün halkları Afganistan Savaşı'na karşı çıktı. Her ne kadar bu nüfusun büyük bir kısmı fundamentalist değilse de ve fundamentalistlerin çoğunluğu El-Kaide gibi aşırı değilse de, İslam toplumlarının paylaştığı ortak acılar (İsrail'in işgali, Irak'a uygulanan yaptırımlar vs.) ortak bir dünya görüşünün ana hatlarını belirlemektedir.

Karşı tarafta İslam dünyasındaki yozlaşmış, demokratik olmayan rejimleri yaratma ve desteklemeden doğrudan sorumlu olan, tamamen intikam alma hırsıyla korunmasız bir ülke ile savaşmak isteyen kibirli bir süper güç vardı (Mahajan, 40: 2003). Bu nedenle bu ülkelerin hükümetlerinin güdüleri ne olursa olsun, (ki genellikle bunlar halkının çıkarlarından çok farklı olduğu görülecektir) ABD hükümetinin planlarına uygun davranabilirler. Ancak bunda çok ileri giderlerse ciddî bir istikrarsızlık riskiyle karşılaşırlar.

Önceleri ABD hükümetinin birkaç politika belirleyicisi bu trajediyi, fırsatçı bir yaklaşımla dünyanın büyük bir kısmını açıkça Amerika'nın iradesine boyun eğdirme programını uygulama yolu olarak kullanmak istediler. İslam dünyasındaki gelişmeler, özellikle Amerikan hükümetinin çeşitli beyanatlarından doğan hoşnutsuzluğun artması, ABD plancılarının bir noktada geri adım atmasını, kendi yaklaşımlarını gözden geçirmesini ve en azından görünüşte değiştirmesini gerekli kıldı. Bir kendini frenleme görünüşü, Pakistan ve Suudi Arabistan dahil birçok ülkedeki potansiyel, bakımdan değişken şartları daha fazla istikrarsız hale getirmemek ve bu hükümetlerin çok istekli görünmeksizin (yapabildikleri ölçüde) Amerika ile işbirliği yapmalarını sağlamak için gerekliydi. Ancak herhangi bir prensip sorunu ya da Amerika'nın diğer ülkelere isteklerini dikte etmesinin ne kadar meşru olduğu konusunda hiçbir tartışma yoktu. Kendini frenleme yalnızca diplomatik girişimlere dayanıyordu. Bu politika en iyi olasılıkla zaman kazanmak ve Amerika'nın herhangi bir bedel ödemeden yapabileceklerini maksimize etmek için tasarlanmış bir taktik manevra idi.

ABD'nin Bin Ladin'e ilişkin olarak yürüttüğü diplomasi oldukça ilginçtir. Başlangıçta Taliban, Ladin'in saldırıların doğrudan sorumlusu olamayacağını, çünkü Taliban'ın, onun dış dünya ile iletişimi kesmiş olduğunu (Bin Ladin'in, haberleşmelerin izlenebileceği ve Amerika tarafından kendisine suikast düzenlemek için kullanabileceği

gerekçesiyle uzun yıllardır uydu telefon kullanmaktan kaçındığı bilinmektedir) ileri sürüldü. Kısa süre sonra Taliban, ülkenin her yerinden gelen 1000'den fazla mollanın katıldığı bir şûra toplayarak Ladin'in iade edilip edilmemesi konusunda bir karar vermeye çalıştı (Mahajan, 2003: 41). Afgan Şûra'sı herhangi bir yönde kesin bir karar veremeyerek, Ladin'den ülkeyi gönüllü olarak terk etmesini istedi ve bu karar gerçek bir diplomatik insiyatifin üzerinde rahatlıkla çalışabileceği bir siyasi bölünmenin an işaretiydi.

Ancak elbette diplomasi müzakereyi gerektirir. Diplomasi yarışan çıkarları şiddete başvurmadan uzlaştırma sanatıdır. Bu ve benzeri durumlarda Amerika genellikle başından itibaren diplomasiden kaçınır. Körfez Savaşı'nın başlangıcında, sürekli tekrarlanan nakarat "müzakere yok" idi (Mahajan, 2003: 42). Bu nakarat bazen Saddam Hüseyin'in Irak'ın Kuveyt'i işgali ile İsrail'in Filistin'i işgaline ortak bir çözüm önerdiği zamanlarda "bağlantı yok"a dönüşüyordu. Burada yine Kongre'nin 20 Eylüldeki ortak oturumundan bu yana tekrarlanan mesaj aynıydı: "Bu talepler müzakere ya da tartışmaya açık değildir" (Mahajan, 2003: 42). Daha sonraki dönemde 11 Eylül-Irak bağlantısı, diğer bir anlatımla Saddam Hüseyin'in devrilmesi bağlantısı kurulduğu zaman bu durum daha vahim bir hal alacaktı; Komşularını, hatta kendi halkını tehdit eden kimyasal ve biyolojik silahların varlığı Irak işgalinin sebebi olabilir, nükleer silahlar üretme politikası da sebep olabilir. Hiçbiri olmazsa da halkına 24 yıldır kan kusturmuş olması bile yeterli gerekçe sayılabilir (Sabah Gazetesi,19 Haziran 2003) .

Başkan W. Bush'un talepleri, Amerika'ya "terörist eğitim kamplarının tamamına girme" hakkının verilmesini teklif etme şeklinde ifade edilen, Afganistan'ın ABD tarafından sürekli olarak işgaline izin verilmesine kadar uzandı. Ayrıca Taliban'dan belirsiz ve potansiyel olarak sonsuza kadar uzayabilecek bir listede yer alan, muhtemelen herhangi bir suç işlememiş, teröristlerin "destek yapısı" içindeki kişilerde dahil olmak üzere, sayısız kişiyi teslim etmesi istendi (Mahajan,2003:41). ABD Afganistan'dan istediği şeyler hiçbir bağımsız devletin kabul edebileceği istekler değildi. İstekler oldukça otoriter ve diplomasi yolu neredeyse kapalıydı. ABD medyasına göre daima diplomasi olarak adlandırılıyordu (Mahajan,2003:41).

Daha sonraki aşama şuranın kararından kısa süre sonra Taliban Hükümetinden, Usame Bin Ladin'in olaya dahil olduğuna ilişkin kanıtlar istedi. Her ne kadar Bakan C.Powel kanıtlar olduğunu ve bu kanıtların kamuoyuna sunulacağını söylese de bu kanıt fikrinden vazgeçildi. Devreye Tony Blair girdi ve onun elindeki tek belge ise 1982'deki El Kaide Terör Örgütünün ABD elçiliğini bombalamasıyla ilgili olan ve kanıt niteliğini pek fazla taşımayan belgelerdi (Mahajan, 2003: 41). Ortada pek elle tutulur kanıt yoktu ama Başkan Bush kafaya koyduğu şeyi yapmaya 7 Ekim 2001 günü başladı.

7 Ekim 2001 tarihinde AFP, Afganistan'ın başkenti Kabil'in bombalandığını duyurdu. ABD Savunma Pentagon bu haberleri kısa bir süre sonra doğruladı ve George W. Bush canlı yayında "İşbirliğine yanaşmayan Taliban, bunun bedelini ödeyecek" şeklinde ulusa seslendi (http://www.bigglook.com/war/6.asp e.t. 06.11.2004). Afganistan'a yönelik ABD saldırısında Kabil, Celalabad ve Taliban Lideri Molla Ömer'in yaşadığı Kandahar kentlerinin vurulduğu bildirildi. Ayrıca harekata İngiliz savaş uçaklarının da katıldığı ve saldırılarda B-1, B-52 ağır bombardıman uçaklarının kullanıldığı, bu arada Arap Denizi'ndeki denizaltılardan da Cruise füzeleri fırlatıldığı ve hedeflerinin özellikle havaalanları ve terörist kamplar olduğu bildirildi.

Ülkemizin bulunduğu bölge bir savaşın içindeyken Ankara'da kriz masası oluşturuldu ve Genelkurmay yetkilileri, hükümet üyeleri ve Mit Müsteşarı'nın da katılımıyla Başbakanlıkta olağanüstü toplanıldı. ABD Başkan yardımcısı Dick Cheney'in harekattan önce Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer'i arayıp bilgi verdiği Cumhurbaşkanlığınca açıklandı. Cumhurbaşkanı Sezer'in Eskişehir'e yapacağı gezi, gelişmeler üzerine iptal edildi. İlerleyen saatlerde Başbakanlıkta toplanan Kriz Masası, Türkiye genelinde emniyet güçlerinin alarm durumuna geçmesini istedi. NATO'ya ait binalar, elçilik ve konsolosluk çevresindeki güvenlik önlemleri arttırıldı. Başbakanlıkta geceyarısı yapılan toplantıda Türkiye'nin sorumlu bir müttefik ve dost olarak ABD'nin terörizmle mücadelesine destek vereceği belirtildi.

Saldırının başladığı sıralarda İngiliz Başbakanı Tony Blair yaptığı basın toplantısında El Kaide ve Taliban rejiminin askeri gücünü kırmayı hedeflediklerini söyledi. Almanya Başbakanı Schröder, Afganistan'daki 'terörist hedefler''e yönelik

ABD harekatını desteklediğini açıkladı (http://www.bigglook.com/war/6.asp e.t. 06.11.2004). Afganistan'a düzenlenen harekattan önce ABD Başkanı George Bush'un, Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin'e bilgi verdiği öğrenildi.

Karşı taraftan Taliban, Afganistan'a yönelik başlatılan bombardımanları, "terör eylemi" olarak nitelendirdi. Afganistan'daki Taliban yönetiminin Pakistan Konsolosu Rahmetullah Kakazade ise, "Cihat için hazırız" dedi. Usame Bin Ladin, Katar'ın El Cezire televizyonundan yayımlanan video banttaki açıklamasında, Afganistan ve kendisine yönelik savaşın "İslam'a açılmış savaş" olduğunu öne sürdü ve ABD'ye destek veren ülkeleri, "Rahat yüzü göremeyecekler" sözleri ile tehdit etti. Bu sırada El Kaide sözcüsü El-Cezire televizyonunda “cihat çağrısı” yapıyordu. ABD, Afganistan'a yönelik başlatılan bombardımanın ardından, vatandaşlarına "terör tehditlerine karşı dikkatli olmaları" çağrısında bulunurken ABD Başkan Yardımcısı Dick Cheney, güvenlik önlemi olarak gizli bir yere götürüldü.

CNN televizyonu, Kandahar'a ikinci bir hava harekatı başladığını duyurdu. Bu saldırıda, hedefin Taliban liderleri Molla Ömer'in karargahlarının hedef alındığı belirtildi. Kuzey İttifakının en önemli lideri General Raşit Dostum'la telefon bağlantısı kuruldu. General Dostum: Mezar-ı Şerif yakınlarında şiddetli çarpışmalar yaşandığını ve Taliban güçlerinin ciddi zayiat verdiğini söyledi. Dostum: hava saldırıları sonunda büyük patlamalar olduğunu ve alevlerin bulundukları bölgeden göründüğünü ifade etti.

Avrupa savaşı tedbirli bir şekilde izliyordu. İtalya, askeri güçlerini "Bravo" düzeyinde alarm durumuna geçirirken Almanya'da, olası terörist saldırılara karşı güvenlik önlemlerini arttırdı. ABD Dışişleri Bakanı Colin Powell'ın: Afganistan'daki hedeflere yönelik hava harekatının başladığı sırada, 9 ülkenin liderini telefonla aradığı bildirildi. AB Dönem Başkanı Verhofstadt: AB adına yaptığı açıklamada, ABD'ye ve harekata katılan müttefiklere tam destek verdiklerini bildirdi. Ayrıca ABD'nin, NATO müttefikleri nezrinde girişimde bulunarak, terörizme karşı düzenlenen askeri operasyonda görevlendirilmek üzere asker sağlayarak katkıda bulunup bulunmayacaklarını sorduğu öğrenildi.

9 Ekim sabahına gelindiğinde yine Afganistan bombalarla uyanıyordu. ABD,

Afganistan'daki hedeflere 15 Tomahawk fırlatıldı. Taliban'ın hava kuvvetleri komutanı Aktar Muhammed Mansur'un Afganistan'a karşı ABD önderliğindeki askeri operasyonda öldürüldüğü bildirildi. Kabil'e yeni bir hava saldırısı başladı. Görgü tanıkları, kentte 3 büyük patlama olduğunu, Taliban'ın uçaksavarları ateşlediğini açıkladı.

Afganistan'ın başkenti Kabil'e düzenlenen son hava akınında 4 kişinin öldüğü bildirildi. Taliban, uçaksavar bataryalarıyla Kandahar üzerinde uçan savaş uçaklarına ateş açtığını belirtti. Afganistan'ın güneyinde, Taliban'ın kalesi durumundaki Kandahar kentini şafakla birlikte bombalandığı bildirildi. ABD Savunma Bakanlığı'da bunu doğruladı (Pentagon), Afganistan'da bombardımanın sürdüğünü bildirdi. ABD ve İngiltere'nin son iki günde düzenlediği hava ve saldırılarında, Taliban'ın hava kuvvetleri ile tesislerinin yüzde 90'ının tahrip olduğu ileri sürüldü (http://www.bigglook.com/ war/6.asp e.t. 06.11.2004).

Böylece Afganistan'da Taliban Yönetimi sona eriyordu. ABD artık Kabil'deydi. Gerçi Usame Bin Ladin ve Taliban bulunamamıştı ama bu sorunu zamana yaymaya karar verilmişti. Daha sonraki günler Usame Bin Ladin ve Taliban'ın aranmasıyla geçilecekti. Usame Bin Ladin ve El-Kaide Örgütünün Afganistan Savaşından sonra sanıldığı gibi yok olmadığı hatta daha çok kinlenmiş bir vaziyette ortaya çıktığı belli bir süre sonra bombalar Madrid, İstanbul gibi merkezlerde patlayınca anlaşılacaktı.

3.3. Irak'taki Gelişmeler

3.3.1. 1979'dan 2003 Körfez Savaşına Irak

Saddam Hüseyin'in Irak'ta başa geçmesi 1979 yılına dayanır. Irak Devlet Başkanı Hasan El Bakı'ın istifa etmesinden sonra Saddam Hüseyin Devlet Başkanı oldu. 1979 yılından, ABD tarafından devrildiği 2003 yılına kadar rejimin tek hükümdarıydı.

Saddam Hüseyin sadece Irak için değil, tüm Ortadoğu bölgesinde etkisini hissettiren bir lider olmuştur. Soğuk Savaş döneminde iki bloğunda önem verdiği ve birçok kez dolaylı çarpışmaya girdiği Ortadoğu bölgesindeki bir devletin başkanı olmasından dolayı birçok kez dünyanın gündemini oluşturdu. Özellikle İran-Irak Savaşında rakip iki bloğun bu devletlere silah desteği sağlaması ve Körfez Savaşı'nın (1991) iki kutuplu düzenin son anlarına gelmesi Saddam Hüseyin ve onun popülaritesini arttırdı.

Saddam Hüseyin 1979 yılında iktidara geldiğinde Mısır - İsrail arasında imzalanan barış anlaşmasına karşı Arap mücadelesinin başını çekmesi nedeniyle ABD'nin 1 numaralı düşmanı oluyordu. İktidara gelmesinden nerdeyse bir yıl sonra, 22 Eylül 1980 tarihinde sınır anlaşmazlığı yüzünden İran'la savaşa başlamıştır. İki ülke karşılıklı olarak birbirlerinin sınırlarını ihlal ettiler. Uzun sürecek olan ve iki süper gücün kıyasıya silah satma yarışına girecekleri savaş böylece başlamış oluyordu. Savaş karşılıklı ateş açmadan ve petrolden gelen parayı silaha yatırmaktan başka bir sonuç doğurmadı. Paranın yanı sıra Ortadoğu'ya İran'ın şii yayılmacılığını önlediği için Saddam Hüseyin ABD'nin artık en yakın dostuna dönüşecekti (Kazancı,2004:4). 29 Eylül 1988 tarihinde İran-Irak Savaşı sona erdi. Sınırlarda bir değişikli olmadı fakat 1 milyondan fazla kişi hayatını kaybetti (http://www.cnnturk.com.tr/OZEL_DOSYALAR /haber_detay.asp?pid=360&haberid=6517 e.t. 25.10.2004).

Yakalanan bu barış ortamı Irak için çok fazla sürmedi. 16 Mart 1988 tarihinde ülkedeki Kürt direnişini kırmak için Saddam Hüseyin Halepçe kentinde kimyasal silah kullandı ve 5 binden fazla kişi öldü. Daha bu olay gündemden düşmeden 2 Ağustos 1990'da Irak Lideri Saddam Hüseyin, Kuveyt'in Irak'ın bir parçası olduğunu iddia ederek bu ülkeyi işgal etti. İran-Irak savaşının üzerinden 2 yıl geçmeden Irak, yine bir savaş ortamına sürükleniyordu.

Irak'ın Kuveyt işgali karşısında, ABD ve SSCB ilk kez bir ülkenin işgal edilmesine birlikte karşı olduklarını açıklıyorlardı. ABD, Irak'a ekonomik yaptırımlar uygulamaya başladı ve Körfez'e savaş gemisi gönderdi. 16 Ağustos 1990 tarihinde B.M Irak'a ekonomik yaptırımlar uygulamaya başladı. İran – Irak savaşında 50 bin kişiyi kitle imha silahlarıyla katleden Saddam Hüseyin'e karşı B.M. yaptırımı sadece bir kitle

imha silahlarını kınamaktı. 2 Ağustos 1990 tarihinde ise Kuveyt'i işgal eden Saddam'a karşı B.M tarihinde, ilk defa olarak, gerek sayı gerek süre gerekse uygulama bakımından bir dizi yaptırım kararı almıştır (Kazancı, 2004: 4). ABD'nin isteği ve büyük etkisi doğrultusunda alınan bu kararlar; 1) 2 Ağustos 1990 tarihinde 660 sayılı kararı ile işgali kınayarak, Irak'tan derhal çekilmesini istemiştir, 2) 6 Ağustos 1990'da 661 Sayılı kararıyla Irak'a ekonomik yaptırım uygulanmaya başlanmıştır, 3) 29 Kasım1990 yılında 678 sayılı karar ile, 660 sayılı kararın uygulanmasını sağlamak için, gereken tüm yöntemlerin kullanılmasına yetki verilmiştir. Böylece koalisyon'un başını çeken ABD'ye askeri müdahale hakkı doğmuştur.

1991 yılında ilk Körfez Savaşı'nda dünyanın çoğunluğu karşı olduğu halde, ABD Güvenlik Konseyi'ni kendi pozisyonunu kabul etmeye zorladı ve NATO'da ABD'nin peşinden gitti (Chomsky, 2003: 160). 16 Ocak 1991 tarihinde Körfez Savaşı başladı ve ABD liderliğindeki koalisyon güçleri Kuveyt'teki işgali sona erdirmek için Irak'a hava saldırısı başlattı. ABD bir yandan Bağdat ve Irak'ın önemli bölgelerini bombalarken diğer taraftan füzelerle üslerini de vuruyordu. Soğuk Savaş döneminden arta kalan bütün cephane günlerce Irak'ın üzerine boşaltıldı. 17 Şubat 1991 tarihinde ABD ve Koalisyon güçleri tarafından yürütülen 3 günlük kara operasyonundan sonra "Kuveyt'in Irak işgalinden kurtarıldığı" açıklandı (http://www.cnnturk.com.tr/OZEL_DOSYALAR/haber_detay.asp?pid=360&haberid=6517 e.t. 03.12.2004). 3 Mart 1991 tarihinde Irak ateşkes koşullarını kabul ettiğini açıkladı.

Saddam Hüseyin 1991 yılının Mart ve Nisan ayında Kürt yerleşim bölgelerini bombalamaya başladı. Kürtler bulundukları yerleşim bölgelerini terk ederek çevre ülkelere kaçtılar. Türkiye için daha sonra bu büyük bir sorun olacaktı. B.M. 10 Nisan 1991'de Kürtleri Saddam Hüseyin'den korumak amacıyla Kuzey Irak'ta güvenli bölge oluşturulmasına karar verdi. Saddam güçlerinin buraya girmesini engellemek amacıyla bu bölge uçuşa yasaklandı. 26 Ağustos 1992 yılında Şiileri Saddam Hüseyin'den korumak amacıyla Güney Irak'ta uçuşa yasak bölge ilan edildi. Bu kararla birlikte Saddam Hüseyin'in otoritesi Kuzey ve Güney Irak'ta ortadan kaldırılıyor, Irak fiilen 3'e bölünüyordu.

Irak, Birleşmiş Milletlerin kitle imha silahlarının üretiminin yasaklanması kararını kabul ettiğini ve denetçilerin Irak'a girmesine izin vereceğini 6 Nisan 1991

yılında kabul etti. Birleşmiş Milletler de "Gıda ürünlerine karşı petrol" programı çerçevesinde, Irak'ın petrol ihracatı yapmasına izin verdi. Ancak Irak sattığı petrol karşılığında sadece gıda ürünleri ve ilaç alabilecekti (http://www.cnnturk.com.tr/OZEL_DOSYALAR/haber_detay.asp?pid=360&haberid=6517 e.t. 03.12.2004). B.M. ile Irak arasındaki gerginlik uzun yıllar daha devam edecekti.

31 Ekim 1998 tarihinde Irak, B.M. denetçileriyle anlaşmayı askıya aldığını açıkladı. 14 Kasım'da Irak B.M silah denetçilerinin ülkeye yeniden girebileceğini açıklasa da, 16 Aralık'ta BM silah denetçileri Irak'ın işbirliğine yanaşmadığını öne sürerek, Irak'tan ayrıldı.

16-19 Aralık 1998, Irak için yine bombalama altında geçen günlerdi. "Çöl Tilkisi" Operasyonunu çerçevesinde ABD ve İngiliz uçakları Irak'ta 93 hedefi bombaladı. Bir süre daha durgun geçen günleri 15 Şubat 2001 tarihinde ABD ve İngiltere'nin Irak'ın savunma üslerini bombalaması bozdu. Bütün bu özetlenen saldırıların yanında birçok kez keyfi bombalamaya maruz kalmıştır (Örneğin Saddam Hüseyin'in, dönemin ABD Başkanı George Bush'a suikast hazırlığı yapan ABD'nin uçaklarıyla Irak İstihbarat Merkezini bombalaması).

3.3.2. 2003 ABD-Irak Savaşı Öncesi Gerilimin Artması

ABD ile Irak arasında 1991 Körfez savaşından bu yana süregelen gerek askeri gerek politik çatışmalar hiçbir zaman kesilmemişti. Genellikle ABD ve İngiltere'nin tek taraflı olarak yaptığı ve bombalama ve füzeleme olarak görülen bu saldırılar Irak'ın genelde savunmaya yönelik askeri hedeflerine yapılıyordu. Özellikle 31 Ekim 1998'den bu yana BM'nin silah denetçilerinin Irak'tan kovulmasından sonra Irak ve silah denetçileri (BM) arasındaki gerginlik devam etti.

11 Eylül Saldırısı ve Afganistan savaşından sonra Başkan W. Bush ve ekibi gözünü diğer söz geçiremediği devletlere diktiler. 30 Ocak 2003 tarihinde ABD Başkanı Bush, "teröre karşı savaşın daha yeni başladığını" söyleyecek ve İran, Irak ve Kuzey Kore'yi "şer ekseni" olarak tanımlayacaktı (http://www.cnnturk.com.tr/OZEL_DOSYALAR/haber_detay.asp?pid=360&haberid=6518 e.t. 12.07.2004). Irak içlerinde

geçmişten gelen ve diğerlerine göre daha kolay hedefti. 1991'den bu yana devamlı bombalanan, ambargo uygulanan ve petrol satışı bile sınırlanan bu ülke'nin zaten kuzey ve güneyi uçuşa kapatılmıştı. Kuzey ve güney'de bir otorite boşluğu ve güçlü bir savunma beklemek yersizdi. Petrol rezervlerinin iştah kabartması da bu savaşı daha çabuk ve önemli kıldı.

Irak ve BM silah denetçileri arasında uzun yıllar süren ve 2002'de de devam eden restleşmelere (5 Ağustos'ta Viyana'da yine anlaşmazlıkla sonuçlanmıştır) ABD Başkanının da sert tutumu eklenince Ortadoğu yine gerilimli günlere döndü. 12 Eylül 2002'de ABD başkanı George W. Bush, BM'de yaptığı konuşma da Irak'a neden savaş ilan edilmesi gerektiğini anlatıyordu.

Saddam Hüseyin'in 6 Ocak 2003'te cevabı, (biraz da başka çaresi olmadığı için) "savaşa hazırız" şeklindeydi. Bunun yanında Saddam BM silah denetçilerini ajan ilan etti ve düşmanlarını "şeytanın yoldaşları ve arkadaşları " olarak adlandırdı. 9 Ocak'ta BM silah denetçisi Hans Blix, Irak'ta kitle imha silahları bulamadıklarını açıklamasına rağmen 13 Ocak'ta İngiltere Başbakanı Tony Blair, kitle imha silahlarının teröristlerin eline geçebileceğinden endişeli olduğunu belirtiyor ve ekliyordu "Irak'ta yeni bir BM denetimine gerek duyulmadan ABD ile birlikte müdahale etmeye karalıyız" (http://www.cnnturk.com.tr/OZEL_DOSYALAR/haber_detay.asp?pid=360&haberid=6518 e.t. 03.12.2004).

ABD'nin, Irak'ta rejim değişikliği politikasının üzerine gitme kararlılığı, 11 Eylül'de arkasına aldığı dünya ülkelerinin güçlü desteği konusunda rüzgarın yönünü değiştirdi. Fransa ve Almanya, birinci derecede operasyona karşı çıkarken; Rusya ve Çin, BM Güvenlik Konseyi'ne getirilmesi planlanan Irak'a karşı savaş tasarısına onay vermeyeceği sinyalini verdi. Bu çerçevede ABD, Irak konusunda BM desteğini de arkasına alamadı. ABD Başkanı Bush, terörizme karşı savaşta arkasına aldığı güçlü desteğin, ABD'ye ilişkin dünyada kötü bir imaja dönüşmesine katkıda bulunmakla suçlandı. ABD halkı, kamuoyu yoklamalarında, Irak'a karşı savaşın, İslam'a karşı bir kampanya olarak algılanabileceği ve bunun sonucunun, Amerikan topraklarında yeni bir terörist saldırı olabileceği endişesini dile getirdi (http://www.netbul.com/superstar/ozeldosyalar/sicakhaber/iraksavasi/sayfa1.asp e.t. 08.11.2004).

Bush yönetimi, Irak'a karşı güçlü bir koalisyon toparladığını savunurken, ABD'nin en yakın müttefiki İngiltere bile, bu desteği verirken zorlandı. ABD, Mısır, Türkiye, Ürdün, İsrail gibi ülkelere, destek karşılığı mali yardım önerirken, Irak'a savaş desteğini "satın almaya çalışmakla" suçlandı (http://www.netbul.com/superstar/ ozeldosyalar/sicakhaber/iraksavasi/sayfa1.aspe.t.08.11.2004).

Uluslararası Atom Enerjisi Ajansı Başkanı Muhammed El Baradei, BM silah denetçilerinin Irak'ta inceleme yapması için birkaç aya ihtiyaç olduğunu belirtmesine rağmen, ABD Irak'ta savaşı önlemenin tek yolunun Saddam Hüseyin'nin Irak'ı terk etmesine bağlamıştı. 27 Şubatta Saddam Hüseyin'in Samud 2 Füzelerini imha edeceğini açıklaması gerilimi azaltmadı.

ABD Başkanı George Bush 6 Mart 2003'te savaşın çok yakın olduğunu açıklarken, 18 Mart 2003 tarihinde Saddam Hüseyin'in Irak'ı terk etmek için 48 saat süre tanıdı. Bu 48 saatin bitişi 2. Körfez savaşının başlangıcı olacaktı.

3.3.3. 2003 ABD-Irak Savaşı

ABD Başkanı W.Bush'un verdiği 48 saatlik süre 20 Mart 2003 tarihinde doldu. ABD öncülündeki koalisyon güçleri Irak'a hava saldırısını gerçekleştirdiler ve böylece 2. Körfez Savaşı başlamış oluyordu. Bundan sonraki birkaç gün başta Bağdat olmak üzere, tüm Irak'a uçaklarla bomba yağdırılması ile geçildi. Zaten savunma gücü daha öncelerde birçok kez yok edilen ve ambargolar altında tamamen ezilmiş olan Irak'ın uzun süre direnmesi beklenmiyordu. Beklenen oldu ve 3 Nisan 2003 tarihinde ABD askeri gücü Saddam Hüseyin Uluslararası Havaalanına girdi. Tarihler 9 Nisan'ı gösterdiğinde Saddam Hüseyin'in Bağdat'ın merkezinde olan heykeli ABD askerlerinin yardımıyla, Irak'lı kalabalık bir grup tarafından yıkıldı.

Saddam rejiminin artık sonu gelmişti ve ABD askerlerinin bir zamanlar gücün ve paranın gücü olarak gösterilen Saddam Hüseyin'in saraylarındaki fotoğrafları tüm medya tarafından dünya televizyonlarında gösterilirken direniş belli birkaç yerde

devam etmekteydi. Tarihler 13 Nisan'ı gösterirken ABD birlikleri Saddam Hüseyin'in doğum yeri olan Tikrit'e girdiler.

Saddam rejimi ve yanlıları artık bütün kaleleri hemen hemen kaybetmişti. ABD 139 asker kaybederek Irak işgalini tamamlamıştı, hayatını kaybeden Iraklı sivillerin sayısı ise "Iraq Body Count"a göre 15.470 ile 17.700 arasında değişmektedir (http://www.cnnturk.com.tr/OZEL_DOSYALAR/haber_detay.asp?pid=360&haberid= 6518 e.t. 03.12.2004). İngiliz Tıp dergisi Lancet'tin Ekim sayısında yayınlanan araştırmaya göre ise, Irak'ta 100.000 civarında sivil can verdi ve bunların çoğu kadın ve çocuklardı.

3.3.4. Savaş Sonrası Irak

Savaşın resmi olarak bittiği tarih 1 Mayıs 2003 olarak ilan edildi ama gelişen olaylar savaşın bitmediğini gösterir nitelikteydi. ABD'ye karşı belki düzenli bir Irak ordusu savaşmıyordu ama hemen hemen Irak'ın her bölgesinde direniş baş göstermiş, henüz ABD askerleri tarafından bulunamayan Saddam Hüseyin gerek kasetlerde gerekse halkın içindeki sözcüleriyle direniş yapılması gerektiğini söylüyordu.

Savaşın devam ettiği 18 Nisan'da binlerce Irak'lı Bağdat'ın merkezinde ABD karşıtı gösteriler yapmaya başlamıştı. 22 Mayıs 2003 tarihinde BM Irak'a uyguladığı ekonomik ambargoyu kaldırdı. Bu karar Irak'ta ki kaosa hiçbir etki etmedi ve küçük çaplı direnişler devam etti. Devam eden ve neredeyse 2004 yılında da hız kesmeyen şey patlamalardı. ABD Irak'a terörizm bataklığını kurutmak için girmişti ama Irak "terörizm bataklığı" haline geldi. 1 Mayıs 2003 tarihinden bu yana ölen asker ve sivil sayılarını incelersek inanılamayacak bir Irak'ta tam bir insanlık dramının yaşandığını görürüz.

ABD 20 Mart'ta savaşın başlangıcından savaşın bittiği 1 Mayıs 2003 tarihine kadar 139 askerini kaybetti. Savaşın bitişinden sonra ise 165 askeri Irak'lı direnişçilerce öldürüldü. Aynı şekilde İngiltere 1 Mayıs'a kadar 33 askerini kaybederken, 1 Mayıs'tan bu yana 43 askeri ölmüştür. İtalya'nın ise 1 Mayıs'tan bu yana 17'si Nasıriye direnişinde olmak üzere 20 askeri, Ukrayna'nın 17, Polonya'nın 21, İspanya'nın 11,

Bulgaristan’ın 7 askeri öldü. Slovakya’nın 3, Estonya, Hollanda ve Taylan’ın 2’şer askeri ölmüştür. Kazakistan, Letonya, Danimarka, Salvador, Macaristan ise 1 ‘er askerini kaybetmişlerdir (http://www.cnnturk.com.tr/OZEL_DOSYALAR/haber_detay.asp?pid=360&haberid=6518 e.t. 03.12.2004).

Sayılar göstermektedir ki Irak’ta savaş ve şiddet namına henüz biten pek birşey yoktur. Sadece koalisyon güçleri bakımından durum böyleyken, Irak’ta otorite boşluğundan kaynaklanan iç savaşa bakacak olursak rakamların daha da abartılı bir hal aldığını görürüz. Bu rakamalar ve iç karışıklık öyle bir hal alacaktı ki ABD Savunma Bakan yardımcısı Paul Wolfowitz “Irak’ta yanlış hesap yaptıklarını” senatoda kabul edecekti (http://www.savaskarsitlari.org/arsiv.asp?ArsivTipID=5&ArsivAnaID=19657 e.t. 21.05.2004). Bakan yardımcısı “Iraklıların uzun bir işgal sürecini hoşgörüyle karşılayacakları, Saddam’ı deviren ABD güçlerinin, savaş değil barış yaratacağı yönündeki planlarda yanlış hesap yaptıklarını” söylüyordu.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SAVAŞIN NEDENLERİ VE SONRASI

4.1. ABD'nin Ortadoğu'ya İlgisinin Altında Yatan Sebepler

ABD hükümeti 11 Eylül 2001 saldırısı sonrasında savaşı istemiştir ve nihayetinde de savaşlar ilan edilmiştir. Fakat böyle bir sonuca ulaştığımızda ABD'nin savaşı neden savaşı neden istedikleri sorusu ortaya çıkmaktadır. ABD tarafından ortaya atılan "özgürleştirme" ve "kimyasal silah varlığı" (hala bulunanmamıştır) gibi sebeplerin gerçeği yansıtmadığı artık herkes tarafından kabul edilmektedir. Mayıs 2004'te dönemin ABD Dışişleri bakanı Colin Powell, "Saddam'ın elinde kitle imha silahlarının bulunmadığını ve bundan dolayı üzgün olduklarını" ifade etmiştir (Kazancı, 2004: 4).

Amerikan kamuoyunun çoğunluğunun anlaşılabilir ancak üzücü bir intikam arzusu hissetmeleri, terör saldırısında sevdikleri insanları kaybetmeleri ve 11 Eylül sonrasında devamlı terör yayınlarına maruz kalmalarından anlaşılabilir. Ayrıca hükümet yetkililerinin ve özellikle ünlü medya konuşmacılarda bu fikirleri körüklemiş ve beslemişlerdir. Kendini frenleme çağrısı, stratejik değerlendirme olarak sonradan gelmiştir. Ancak bu frenleme gelene kadar o kadar güçlü bir intikam duygusu oluşmuş ya da oluşturulmuş ki İslam dünyasının masumları ile suçluları arasında pek az ayrım yapılmıştır. 11 Eylül Saldırısının hemen ardından gelen ortamı inceleyecek olursak savaş için tam da aranılan ve meşruluk kazanabileceği ortam olmasının yanı sıra savaşa yönelik koyulan kesin tavır şaşırtıcıdır. Bu savaşa yönelik kasıtlı, önceden tasarlanmış dürtünün ardında somut nedenler bulunmaktadır, ancak bu nedenler başka yerde yatmaktadır.

4.1.1. Bir Süper Güç Oyunu "İtibar"

ABD dünya üzerinde en güçlü ekonomiye ve bu ekonomiyi koruyabilecek bunun da ötesinde onu daha da güçlendirebilecek orduya sahip bir hipergüç için "itibar"

çok önemli bir yer tutmaktadır. ABD’nin ikinci Dünya savaşından bu yana itibara ayrı bir önem verdiği ve diğer ülkelerin endi sözünü dinlemeleri için birçok yolu acımasızca da olsa kullandığını tarihte görmekteyiz. Eğer Vietnamda kazanmak, yozlaşmış yarı sömürgeci Güney Vietnam diktatörlüğünü iktidarda tutmak olsaydı, Amerika'nın Vietnam'da kazanamayacağının ortaya çıkmasından sonra en az beş yılda daha Vietnam bombalanmaya devam etmez ve hatta bombalama artırmazdı. Bu birçok toplum tarafından “insanlıkdışı” olarak gösterilen bu olayda temel neden "itibar" idi (Mahajan, 2003: 45). Kavramı açıklayabilmemiz için mutlaka Amerika'nın bir imparatorluk olduğu gerçeğiyle başlamamız gerekir. Bu doğrudan askeri işgale ve baskıya dayalı Roma imparatorluğu gibi, ya da on dokuzuncu yüzyıl gelişmiş yönetim sistemleriyle sömürgeci imparatorları gibi bir imparatorluk değildi. Ancak yine de ekonomisini birçok diğer ülkenin işgücünü kontrol ve suiistimal ederek sürdüren bir imparatorluktur (Mahajan, 2003: 45). Bu kontrolü sürdürmek ve geliştirmek için, yalnızca ekonomik mekanizmalar yeterli olmamaktadır. Mevcut dünya ekonomik sistemini yaratmak için Amerika, darbeleri kışkırtmış, savaşlar yapmıştır. Ancak imparatorluklar, asla istikrar içinde yönetemez. Eyaletlerde isyan tehlikesi vardır. Bir bölgede isyan görülür ve bölge bunun çekmezse, bu tehlike katlanır. Varlığını sürdürmek için imparatorluğun isyan çıkaran eyalete mutlaka başkalarına örnek olacak bir vermesi gerekir. Amerika örneğinde, imparatorluğun temel nedeni ekonomik egemenlik olsa da, uzun dönem istikrarı koruma gereksinimi, zaman zaman açıkça ekonomik kaygılarla bağlantılı olmayan (Amerika'nın Vietnam'da yaptığı harcamalar Vietnam'ı kendi ekonomik nüfuz alanına dahil etmekle kazanılacak potansiyel kazanımdan çok daha fazlaydı) askeri eylemleri gerekli kılmaktadır.

Bir Vietnam'ı yakıp yıkmak başka on ülkeyi hizaya getirmektedir. Yazar ve dış politika uzmanı olarak Naom Chomsky sıklıkla şöyle der: "Eğer itibarın ne demek, olduğunu öğrenmek isterseniz bir mafya babasına sorun. Eğer borçlu olduğunuz parayı ödemezseniz, mafya infazcıları olan yalnızca paranızı almakla kalmayacak, aynı zamanda onlara karşı çıkmanın bedelini herkese öğretmek için bacaklarınızı da kıracaklardır” (Mahajan, 2003: 46). 11 Eylül saldırısında yalnızca uzak bölgelerdeki ABD egemenliğine meydan okunmamış, aynı zamanda Amerika'nın kalbine saldırılmıştır. Tek taraflı ve müdahaleci bir süper güç olma statüsünü koruyabilmek için, modern bir imparatorluk olan ABD hükümetinin bir şeylere saldırması

gerekiyordu. Bu sert tutum maalesef zaten kanayan bir yara olan ortadoğu’yu tam olarak kargaşa ortamına sokmuştur.

4.1.2. Petrol ve Doğalgaz

ABD’yi tekrar savaş haline getiren tek neden “itibar” değildir. Ondan da önemli olan ikinci bir neden bulunmaktadır. Bu ikinci neden; Hazar denizindeki petrol ve doğalgaz ile yeni açılan Orta Asya bölgesinde ABD askeri üsleri kurulması meselesidir. Bu bölgenin petrol rezervleri 35-200 milyar varil olarak hesaplanmaktadır. Henüz yeterli araştırma yapılmadığından, rakamlar net ve yüzde yüz doğru değildir fakat etkileyicidir. Karşılaştıracak olursak Suudi Arabistan 260 milyar varille dünyanın kanıtlanmış rezervlerinin yüzde 24'ünü elinde bulundurmaktadır. Hazar Denizi petrolünün çıkarılması Orta Doğu petrolünden çok daha masraflıdır, ancak bu petrol ayrıca OPEC kapsamı dışındadır. Bu nedenle ABD'nin daimi hedefi olan bu örgütün gücünün azaltılmasına yardımcı olabilir. Türkmenistan dünyanın üçüncü büyük doğal gaz rezervlerine sahip olduğu gibi, bölgedeki diğer ülkelerin de doğalgaz rezervleri vardır. ABD şirketleri yıllardır Kazakistan, Türkmenistan ve bölgedeki diğer ülkeleri müzakereler yapmaktadırlar.

Afganistan'ın Hazar havzası ile Japonya, Çin ve Hindistan alt kıtasındaki dev pazarlar arasında yer alması, bu ülkeyi çok kritik bir konuma taşımaktadır. Hazar havzasından Doğu Avrupa'ya uzanan boru hatları Asya’yla kıyaslandığında daha büyük öneme sahip değildir, çünkü bu ülkelerin talebi durağanlaşırken Asya'daki talep hızla yükselecektir. Petrol ve doğal gazı Asya pazarlarına iletmek için üç alternatif yol vardır: İran yoluyla giden boru hattı, en doğal alternatif olan bu hat, ABD'nin ticaret ve yatırım ambargosu nedeniyle ABD şirketlerine yasaklanmıştır; Çin'i baştan başa kat eden boru hattı, çok uzun olduğu için petrolün fiyatını önemli ölçüde artırmaktadır ve son alternatif Afganistan ve Pakistan yoluyla Umman Denizine inen boru hattıdır. Bu devletlerden Afganistan potansiyel olarak Amerika tarafından kontrol edilmeye en uygun ülkelerden birisidir (Mahajan, 2003: 45).

Afganistan'da kurulacak kontrollü bir müttefik devlet, ABD şirketlerine Orta

Asya'nın bu kaynakları üzerinde büyük bir üstünlük sağlayabilir. Tıpkı Orta Doğu'da olduğu gibi, ABD bütün bu kaynaklan kontrol etmeyi amaçlamamakta, bu kuyular ve boru hatlarının geliştirilme ve kullanılma usulünü dikte etmekte, ekonomik istikrar için fiyatları kontrol etmekte ve bu kaynaklardan kâr akışını yönlendirmektedir. Bu sonuç 11 Eylül'den sonra ortaya çıkan bazı bilgilerle güçlenmiştir. BBC'de 18 Eylül'de yayınlanan bir haberde, eski Pakistan Dışişleri Bakanı Niyaz Naik, kendisine Temmuz ayında, Amerika'nın sonbaharda Afganistan'a saldıracağının söylendiğini belirtmektedir. Fransız yazarlar Jean-Charles Brisard ve Guillaume Dasquie, “Bin Ladin: The Forbidden Truth” adlı eserlerinde Bush yönetiminin 2001 yılı yazında bazı terörizm soruşturmalarım kasıtlı olarak engellerken, bir yandan da Afganistan üzerinden geçecek bir petrol boru hattının inşası konusunda Taliban'la müzakereler yaptığını (bunun karşılığında Taliban siyasal tanınma ve ekonomik yardım talep ediyordu) yazmaktadırlar. Bu müzakereler 2001 yılı Ağustos ayında kesilirken Brisard ve Dasquie, bir ABD yetkilisinin Taliban'a "Ya altın halı teklifimizi kabul edersiniz, ya da sizi bomba halısının altına gömeriz" dediğini naklediyorlardı (Mahajan, 2003: 47).

Bin Ladin ve adamlarını ele geçirmek istemenin gerekçesi olarak açıklanan amaç da Amerika için önem taşıyan amaçlardan birisidir. Ama bu amacın, hedefler hiyerarşisinin en iyi olasılıkla tabanına yakın olduğu da bir gerçektir. Çünkü onu elde etmenin en kolay ve en kesin yolu, tarafsız bir yerde yargılanma karşılığında Taliban'a kanıtları göstermekti, ama bundan kasıtlı olarak kaçınılmıştır. Bin Ladin için yürütülen insan avı, onun yakalanması ya da ölümüyle sonuçlanabilir veya sonuçlanmayabilir, ancak bunun bir yargılamadan çok daha belirsiz bir metot olduğunu söyleyebiliriz. Bu savaş, ABD hükümetinin gücünün, içeride ve dışarıda sürdürülmesi ve genişletilmesi savaşı görünümündedir. Diğer telaffuz edilen amaçlar tamamen tali nedenler görünümündedir (Mahajan, 2003: 45).

İkinci savaştaki hedef Irak’ta iş biraz daha karışıktır. Geçmişten gelen ve hesabın kapatılması olarak adlandırabileceğimiz Saddam–Bush çatışmasının yanı sıra ABD’nin bölge için başka hedefleri de vardır. Petrol her zamanki gibi ABD’nin Irak olayındaki en büyük motivesidir. Her şeyi bir kenara atarsak Irak, sadece “petrol rezervleri” bakımından ABD için başlı başına bir hedef konumundaki devlettir. Irak'ın petrol rezervlerinin 84 yatakta 112.5 milyar varil olduğu sanılıyor. Bu rezervlerle Irak,

261 milyar varile sahip Suudi Arabistan'dan sonra ikinci sırada gelmektedir (http://www.netbul.com/superstar/ozeldosyalar/sicakhaber/iraksavasi/sayfa1.asp e.t. 11. 09.2004). ABD için bu petrol okyanusu üzerinde yüzen Irak hep ilgi çekici oluştur.

Saydığımız doğal kaynakların yanı sıra ABD için silah ticareti de getirisi oldukça yüksek bir sektördür. ABD için oldukça önemli bir gelir kalemidir. Yakın geçmişe bakacak olursak; 1990 krizi öncesi ABD Ortadoğu'ya silah satan ülkeler içinde ön sıralarda değilken, Ağustos 1990'dan 1991 Ağustos'una kadar geçen yaklaşık 1 yıllık süre içinde 20 milyar dolarlık silah satarak en ön sıraya çıkmayı başarmıştır (Kazancı, 2004: 5). Dikkatimizi çeken nokta bunun 13 milyar dolarlık kesiminin S.Arabistan tarafından alınmış olmasıdır. ABD Saddamı'ı sağa sola saldıracak Hitler gibi göstererek Ortadoğu'da ufak da olsa petrol zengini olan bütün ülkelere oldukça yüklü meblağlarda silah satmış ve 1990 yılının başlarında sarsılan ekonomisini rahatlatmıştır (Kazancı, 2004: 5).

4.2. 11 Eylül 2001 Saldırısı Sonrası: ABD ve BM

ABD hükümeti, gücü nedeniyle özellikle Soğuk Savaş döneminden bu yana istediğini yapma hakkına sahip olduğunu iddia etmesine karşın, 11 Eylül saldırısı sonrasında meşruluğu sağlamak için uluslararası prensiplere uyuyor gibi görünüyordu. Bir yandan uluslararası hukuk, insan hakları ve soyut adalet prensiplerini ihlal etme niyetini ilan ederken, diğer taraftan tasarladığı faaliyetlerinin tamamen meşru olmakla kalmayıp, aynı zamanda sağduyulu insanların verebileceği mümkün olan tek yanıt olduğu iddiasını güçlendirme kampanyası başlattı. Örneğin başlangıçta Amerika, istediği yere istediği zaman saldırmanın uluslararası hukuk çerçevesinde meşru müdafaa olarak görüleceğini iddia ediyordu. Kısaca ABD'nin ister kendi müttefikleri için isterse herhangi bir devlet için verdiği karar doğru, mantıklı ve ileri bir toplumun verebileceği tek karardı. Medya da buna büyük bir destek kampanyası yarışına girişmişi.

Birleşmiş Milletler Sözleşmesi, yalnızca bütün onaylayan tarafları (yani Birleşmiş Milletler üyelerini) bağlayan temel uluslararası hukuk belgesi olmakla

kalmayıp aynı zamanda Amerikan Senatosu tarafından onaylanmış en üstün yasa konumundadır. Sözleşmenin VII. Bölümü güç kullanımına ilişkindir. Her türlü güç kullanımının (tek istisna ile) mutlaka Birleşmiş Milletlerin 15 üyeli yönetim organı ve 5 daimi üyesinin (ABD, Rusya, İngiltere, Fransa ve Çin) her türlü karan veto etme yetkisine sahip olduğu bir organı olan Güvenlik Konseyi'nin kararıyla ve onun kontrolü altında gerçekleştirilmesi gerekmektedir.

Bunun tek istisnası Sözleşmenin 51. maddesinde sözü edilen "Bu Sözleşmede yer alan hiçbir hüküm, bir Birleşmiş Milletler üyesine karşı bir silahlı saldırının meydana gelmesi halinde, Güvenlik Konseyi tarafından uluslararası barış ve güvenliği sürdürmek için gerekli önlemleri alana kadar bireysel ya da kolektif meşru müdafaa yapma hakkını engellemeyecektir" seklinde ifadesini bulan meşru müdafaadır. Amerikan hükümetinin ve halkının büyük bir kısmına göre bu olayda meşru müdafaa şartlarının gerçekleştiği açıktır, mantık şudur: “11 Eylül’de bize saldırdılar ve bizim karşı saldırıda bulunma hakkımız vardır”. Paylaşılan ve empoze edilen görüş: Afganistan'daki savaş tıpkı II. Dünya Savışı gibi zorunlu bir savaştı, yoksa Vietnam ya da Körfez Savaşı gibi seçim hakkı bulunan bir savaş değildi. Charles Krauthammer'in Washington Post da yazdığı gibi; "Yarım önlemler tıpkı Vietnam gibi seçenekli savaşlar içindir. Seçenekli savaşlarda kaybetmek bir seçenektir. Kaybedersiniz, fakat hâlâ bir ulus olarak varlığınızı sürdürebilirsiniz" (Washington Post, 30 Ekim 2001 aktaran Mahajan, 2003: 31). Amerika'nın uluslararası hukuku ihlal ettiği ve II. Dünya Savaşı'ndan günümüze kadar yaptığı bütün savaşlarda saldırganca davrandığı gerçeğinin (Birleşmiş Milletler Sözleşmesi bütün diğer seçenekler denendikten sonra son seçenek olarak savaşa başvurulmasını öngörmektedir) olağan kabul edilmesi de oldukça çarpıcıdır.

Halbuki meşru müdafaa kriterleri genel olarak sunulduğundan daha ağırdır. Bu konuda uluslararası alanda kabul gören standart; İngiliz egemenliğine karşı savaşan isyancılarla ticaret yapan USS Caroline gemisine İngilizlerin saldırdığı 1837 yılındaki Caroline olayına kadar uzanmaktadır. Devlet Bakanı Daniel Webster'in formülasyonuna göre bir saldırı ancak "meşru müdafaa gereksinimi ani, aşırı ve başka bir seçenek ya da müzakereye fırsat bırakmıyorsa" meşru müdafaa olarak kabul edilebilir. Webster ayrıca verilecek karşılığın yetersiz ya da aşırı olmaması gerektiğini

ilave etmektedir. Bir başka deyişle bir askeri harekâtın meşru müdafaa olabilmesi için, acil bir saldırı tehdidinin bulunması, zamanında başvurulabilecek başka bir alternatifin bulunmaması ve bu durumda da tehdidin mutlaka tehdide karşılık verenlere yöneltilmiş olması gerekir (Mahajan, 2003: 32).

Afganistan'a yapılan saldırı bu kriterlerden hiçbirine uymamaktadır. Burada karşı saldırı, ilk saldırıdan neredeyse dört hafta sonra gerçekleştirildi. Bu süre Güvenlik Konseyi'nin bu sorunu ele alması için yeterli bir süre idi. Daha sonra göreceğimiz gibi, eğer hedef Ladin ve suç ortaklarının iadesinin sağlanması ise, kasıtlı olarak başvurulmayan bir alternatif vardı; iade işlemlerinde genellikle yapıldığı gibi kanıtlara dayalı olarak Taliban'la müzakere yapılmasıydı. 19 hava korsanından hiçbirisinin Afganlı olmamasına ve Amerika'ya yapılan terörist saldırılara katılan tek bir Afganlı dahi bulunduğuna ilişkin kanıtlamamasına rağmen tepkiler Afganistan'a yöneltildi.

Üstelik Afganistan, Amerika'nın aksine uzun menzilli bombalara ya da kıtalar arası balistik füzelere veya Amerika'ya saldırmak için başka bir imkâna sahip değildir. Aslında eğer acil bir saldırı tehdidi varsa, bu tehdit Amerika'ya zaten girmiş bulunan ya da Amerika'ya gelmek üzere yolda bulunan teröristlerden gelmektedir ve böyle bir tehdit herhangi bir yabancı ülkenin bombalanmasını haklı kılamaz. Olayı somut bir olayla açıklarsak; bir katilin evinize girip aile üyelerinden birini zaten öldürmesi analojisini kullanmaktadır; böyle bir insanla müzakere mi yaparsınız yoksa onu vurur musunuz? Bu önermenin bariz içerimi; savaş karşıtı hareketin yalnızca acil meşru müdafaanın anlam ifade ettiği bir durumda müzakere yoluna gidecek kadar yanlış olduğu idi. ABD'nin eylemine daha çok uyan analoji; katilin saldırıda ölmesi ve buna sizin verdiğiniz karşılığın, daha sonraki saldırılan gözetlemek için sürekli olarak görevde bir polis gücünüz bulunmasına rağmen o katilin daha önce yaşamakta olduğu mahalleyi bombalayarak, o şahsın varlığından bile habersiz olan birçok insanı öldürmektir.

Meşru müdafaa iddiasının dayanaktan yoksunluğunu gizlemek için bazen Amerika'nın Güvenlik Konseyinden gerekli izni zaten almış bulunduğunu ileri sürmektedirler. Güvenlik Konseyi'nin bombalamanın başlamasından önce 12 Eylül'de 1368 sayılı ve 28 Eylül'de de 1373; sayılı iki karan kabul ettiği doğrudur.

Güvenlik Konseyi kararları iki türdür: BM Sözleşmesinin VII. Bölümü uyarınca Güvenlik Konseyi kararlarının uygulanması için güç kullanımına yetki veren kararlar ve teorik olarak bağlayıcı olan ancak güç kullanımına yetki vermeyen ihtiyarî kararlar. 1368 sayılı karar ikinci; tür kararlardan olup, terörizmi ve 11 Eylül saldırılarını kınamakta ve bütün ulusları Konseyin terörizme ilişkin eski kararlanın uygulamaya çağırmakta ve Güvenlik Konseyinin "konuya hakim" olmaya devam gedeceğini belirtmektedir. Bunun anlamı, durumu sürekli olarak gözden geçirmeye devam edecektir. Kararın hiçbir yasal gücü bulunmayan giriş bölümünde Konseyin "Sözleşmeye uygun olarak bireysel ya da kolektif meşru müdafaa hakkını tanıdığı" belirtilmektedir. Çok iyi bilinen; hakların gereksiz yere tekrarlanması, bu kararın dilinin, suları bulandırmak amacıyla seçildiğini göstermektedir. Herhangi bir devlet tarafından başka bir devlete karşı gerçekleştirilen herhangi bir spesifik eylem, fiîlen meşru müdafaa olarak tanımlanmamaktadır, ancak Amerikan hükümeti daima bu karan bu şekilde yorumlayabilir.

1373 saydı karar güç kullanımına yetki veren VII. Bölüme ilişkin bir karardır. Oybirliğiyle kabul edilen bu karar, ulusların terörizme karşı bazı somut adımları atmasını gerektirmektedir (teröristler ya da bağlantılı örgütler için fon oluşturulmasının suç sayılması, kendi sınırlan içindeki insanların ya da kuruluşların bu gibi gruplara fon sağlamasının yasaklanması, terörist örgütlerin militan kazanmasının önlenmesi vs.). Bu karar ayrıca Güvenlik Konseyinin karara uyulmasını izleyecek bir komite kurmasına yetki vermekte, devletlerin bu konudaki çalışmaları hakkında 90 gün içinde bilgi verilmesini öngörmektedir. Kararın hiçbir yerinde belli bir devlet tarafından başka bir devlete karşı güç kullanılmasına yetki verilmemektedir.

Aslında hiçbir Güvenlik Konseyi kararı hiçbir zaman bu yetkiyi vermemiştir. BM Sözleşmesi, meşru müdafaa hali hariç, güç kullanımının farklı uluslardan temsilcilerin oluşturduğu bir Askeri Komitenin yönetimi altında ve Birleşmiş Milletlerin himayesinde gerçekleştirilmesini (ki Amerika bu şarta Körfez Savaşı'nda olduğu gibi güç kullanımına yetki verilen hallerde de uymamıştır) öngörmektedir. Yine de gerçeği gizlemek ve sanki Amerika kendi savaşı için uluslararası destek oluşturuyormuş gibi bir hava oluşturmak yararlı görülüyordu.

ABD yönetimi Afganistan işgalinden sonra gözünü, müttefiki İngiltere ile birlikte Irak'a dikmesi uluslararası ortamda, arkasına aldığı olumlu havayı da tersine çevirmiştir. Soğuk savaş dönemi boyunca ve nispeten Afganistan işgalinde de, işgali meşrulaştırmak için hukuksal birçok gerekçe bulma yarışına girmiştir. Irak işgalinde ise İngiltere'nin tam desteğini saymazsak birçok karşı çıkışa rağmen "ben süper güçüm ve istediğimi yaparım" mesajları vermiş ve netice de istediğini gerçekleştirmiştir.

ABD hükümeti bu net ve katı tavrına rağmen harekatı, burada da meşru müdafaa hakkı veya Güvenlik konseyinin Birleşmiş Milletler Anlaşması'nın VII. Bölümü çerçevesinde hareket ederek aldığı karara dayandırmaya çalışmışlardır. B.M Andlaşması md.51 meşru müdafaa hakkına "silahlı bir saldırı" durumunda başvurabileceği hükmüne yer verirken, bu hakkın kullanımına mevcut bir saldırı yanında uygulamada iddia edildiği gibi çok yakın bir saldırı durumunda da başvurulabileceği kabul edilse bile, işgal öncesinde Irak'ın diğer Devletlerin meşru müdafaa hakkını doğuran ne mevcut bir silahlı saldırısı söz konusudur. Bu çerçeveden olaya bakarsak ABD'nin Irak'ı işgalini meşru müdafaa hakkına dayandırmak mümkün görülmemektedir (Ekşi, 2004: 16).

İşgali Güvenlik konseyi kararına dayanarak açıkladıklarında ise, konsey özellikle 678, 687, 1441 sayılı kararlarına atıf yapmaktadırlar. 687 sayılı kararın kuvvet kullanma yetkisi verdiğinden hareketle, 687 sayılı kararda ateşkes koşullarının açıklandığının ve bu koşullardan birinin Irak'ın ağır tahripkar silahlarına ilişkin olduğunu ve ateşkesin 678 sayılı kararda öngörülen kuvvet kullanma yetkisini sona erdirmek yerine askıya aldığını, ateşkes koşullarına uymadığı takdirde Irak'a karşı kuvvet kullanılabileceğini iddia etmektedirler. 1441 sayılı kararda konseyin ağır tahripkar silahlara ilişkin ateşkes koşullarına uyulmadığı tespitini, 678 ve 687 sayılı kararla çerçevesinde yeni bir Konsey kararına ihtiyaç olmaksızın Irak'a karşı kuvvet kullanmanın yolunu açtığı kanaatini taşımaktadırlar (Ekşi, 2005: 15).

678 sayılı Konsey kararı Irak'ın Kuveyt işgalini takibin alınan ve temel amacı işgali sona erdirmek olan bir dizi kararın sonucudur. Karar'da Kuveyt ile işbirliği içindeki devletlere 660 (1990) sayılı kararın ve takip eden kararların yerine

getirilmesini ve bölgedeki uluslar arası barış ve güvenliğin yeniden tesisini sağlamak için gerekli tüm tedbirleri alma yetkisi tanınmaktadır. 678 sayılı karara dayanılarak yürütülen operasyon sonucunda Irak'ın Kuveyt'ten çıkarılmasını takiben ateşkes koşullarının açıklandığı 687 sayılı karar alınmış ve kararda Irak'ın ağır tahripkar silahlarının imhası ve bunlara sahip olamaması ve bu sürecin denetimine ilişkin hüküm yer almıştır. Bağlayıcı nitelikte olan bu kararın uygulanması için gerekli olabilecek adımların konsey tarafından atılacağı belirtilmiştir. Bu çerçeve de ağır tahripkar silahlarına ilişkin koşulda dahil, ateşkes koşullarına uyulmaması durumunda 678 sayılı kararda verilen kuvvet kullanma yetkisi otomatik olarak devreye giremeyecek, kuvvet kullanılması da dahil ne gibi tedbirler alınacağına konsey karar verecektir. 1441 sayılı kararda Irak'ın ağır tahripkar silahlara ilişkin koşula uymadığı tespit edilmekte, ancak kuvvet kullanılmasına izin verdiği yorumunu doğuracak bir ifadeye rastlanmamıştır. Neticede bu konuda Irak'a karşı kuvvet kullanılmasına izin veren herhangi bir konsey kararı bulunmamaktadır. İşgal sonrasında iddia edilen silahların bulunamaması da, bu gerekçenin haklı nedenlerinin bulunmadığını gösterir niteliktedir. Hukuki gerekçelerin geçersizliği karşısında ABD, Irak'ı işgal etmek suretiyle B.M. Andlaşması md.2/4 açıkça ihlal etmiştir (Ekşi, 2005: 16).

4.3. Ortadoğu Sorununa Çözüm Hareketleri "Büyük Ortadoğu Projesi"

4.3.1. Büyük Ortadoğu Projesi Nedir?

Büyük Ortadoğu Projesi (BOP) Kuzey Afrika'nın en Batıdaki ucundan Asya Pasifik bölgesine kadar uzanan oldukça büyük coğrafya'yı kapsamaktadır. ABD'nin proje kapsamına aldığı ülkeler, küresel güç merkezlerini çevreleyen ülkelerdir (Öztürk, 2005: 6). BOP'un sınırları ABD Başkanı Bush'un Ulusal güvenlik danışmanı ve şimdiki Dışişleri Bakanı Condoleeza Rice'ın tarafından 7 Ağustos 2003 tarihinde The Washington Post Gazetesine yaptığı açıklamada "Bop ile 22 ülkenin hedef alındığını söylemesiyle" çizilmiştir (Yılmaz, 2005: 13). 22 ülke baz alındığında ve ABD'nin hedeflerini göz önünde bulundurduğumuzda genel olarak BOP'un Orta Doğu, Kuzey Afrika, Orta Asya, ve Kafkasya'yı ön plana çıkardığını görmekteyiz. Proje 12 milyon

kilometrekarelik bir alanı kapsar ve 650 milyonluk bir nüfusu içerir. Ermenistan, Gürcistan ve İsrail dışarıda bırakılırsa, yaklaşık 640 milyonluk Müslüman bir nüfus söz konusudur. Türkiye, Azerbaycan, İsrail, Ermenistan ve Gürcistan hariç tutulursa, seçimler yapılıyor gözükse de, proje kapsamındaki ülkelerin çoğu anti demokratik yönetimlere sahip ülkelerdir. Filistin, Irak, Karabağ, Çeçenistan, Kıbrıs ve Keşmir bütün dünya'yı meşgul eden önemli sorunların, BOP'un kapsadığı sınırların içinde kalmaktadır. Aynı zamanda bu coğrafya uluslararası terörizm denince ilk akla gelen ve birçok terör örgütünün finans desteğini aldığı bir coğrafyadır. Büyük Ortadoğu Projesi yeni bir "kavram" olarak görünse de dünya tarihinde bu coğrafyanın eski Osmanlı coğrafyasına benzediği, bu coğrafyanın % 90'nın İslam ülkeleri üzerine oturduğunu kolaylıkla görebiliriz.

Bütün bu eksi özelliklerinin yanında BOP'un coğrafyası iştah kabartacak yönleriyle tüm Dünyanın ilgisini çekmektedir. Dünya petrol rezervlerinin % 68'i ve doğal gaz rezervlerinin % 41'i BOP'un kapsadığı coğrafyada bulunmakta; dünya petrol üretiminin % 32'si ve doğal gaz üretiminin de % 15'i de BOP'un kapsadığı coğrafya'da yapılmaktadır (Öztürk, 2005: 6). Kıyaslama yapmak açısından ABD'nin ispatlanmış Petrol rezervleri 34.6 milyar varildir. BOP kapsamındaki ülkelerden Suudi Arabistan'ın 170 milyar varil, İran'ın 92.9, Irak'ın 100, Kuveyt'in ise 91.9 milyar varil ispatlanmış petrol rezervleri bulunmaktadır (Türkiye 5. Enerji Kongresi, 1990: 6). Buradan da ortaya çıkan Ortadoğu oldukça dikkat çeken enerji rezervlerine sahiptir.

BOP'u temelinden alırsak, Soğuk Savaş sonrasında, 1990'lı yılların ortasında Fas'ta, İsrail ile ABD'nin bir araya geldiği Rabat Zirvesi ile başlayan yeni bir sürece ve dolayısıyla yeni bir jeopolitik yapılanmaya tanık olmaktayız. ABD'nin Ortadoğu coğrafyasının açısını genişlettiğini, Kuzey Afrika'yı Ortadoğu ile birleştirdiğini, buna dağılan Sovyetler Birliği'nden çevreye yayılan Kafkasya ve Orta Asya ülkelerini eklendiğini, 11 Eylül terör saldırısını ileri sürerek Afganistan ve Pakistan'ı da içine alan, İsrail ile ilintili ABD merkezli bir plan olduğu görülmektedir (Dilan-Tatar, 2004: 142).

İslam dünyasının merkezinde yer alan Yahudi devletlerinin üçüncüsü olan İsrail'in, yaşamını sürdürebilmesi için Büyük Ortadoğu Projesi'nin merkezinde

bulunması ve söz konusu jeopolitikaya hakim olması tasarlanmaktadır. Diğer taraftan Türkiye'nin bu coğrafyada yer alan İslam ülkelerine model olması istenmektedir. 11 Eylül saldırısıyla küreselleşen terör, ABD için kaçırılmaz fırsat olurken terörün kaynağı olarak gördüğü radikal İslamcı hareketlerin güçlenmesini, bölgedeki siyasi ve sosyal yapıyı değiştirerek, önlemeyi hedefleyen ABD, son Irak saldırısıyla bu ülkenin etnik kökene dayalı küçük devletlere bölünmesine yani balkanlaşmasına olanak sağlamaktadır. Kimi çevrelerin görüşü; Projenin "İsrail Projesi" ve özellikle de "Kürt Devleti" kurma amacına yönelik bir girişim olduğudur. Bu suretle İsrail, kurulacak "Kürt Devleti" aracılığı ile, bölge içinde güvenliğini sağlayabileceği gibi su ve petrol gibi kaynakları da kontrol etme yeteneğine sahip olacaktır (Yılmaz, 2005: 14).

Beyaz Saray ve Pentagon'a göre bu proje Soğuk Savaş sonrası dönemin en büyük demokrasi girişimidir. Planın siyasi-ekonomik-kültürel-coğrafi ve askeri boyutu bulunmaktadır. Planın Pentagon ve ABD Dışişleri Bakanlığının ortaklaşa hazırladığı ve Beyaz Saray'da tartışıldığı açıklanırken planın arkasında muhafazakarlar ve Yahudi lobisinin bulunduğu söylenmektedir. Türkiye'nin bu plana dahil edilmesi Ankara'da sert tepkilere neden olurken, Ortadoğu'da değişimin dıştan değil, içten gelmesi gerekliliği üzerinde durulmuştur. Ürdün ve Mısır gibi İslam ülkelerinde sert tartışmalar yaşanmış, ABD şablonculukla suçlanmıştır. Bunun dışında Mısır, Suudi Arabistan, Tunus ve İran; ülkelerinin parçalanmasına yol açabileceği için tepki göstermişlerdir . Çünkü söz konusu projenin aslında ulus devlet anlayışını yıpratmak amacında olduğu düşünülmektedir. ABD'nin proje kapsamında Ortadoğu ve bazı Kuzey Afrika ülkelerinden yaklaşık 22 ülkeyi, 220 eyalete dönüştürmeye yönelik girişimleri olduğu belirgin bir biçimde ifade edilmektedir (Kazancı, 2004: 4). İsrail merkezli ve Kudüs başkentli bir Ortadoğu Federasyonu içinde bir Kürdistan Devletinin'de bulunması, Irak'la beraber İran, Türkiye ve Suriye'yi endişelendirmiş ve hedef haline getirmiştir (Çeçen,2004:12).

Projeyi yakından inceleyecek olursak (Dilan-Tatar, 2004: 143):

Ekonomik boyutu; Marshall Planına benzer bir model olacak, bir Ortadoğu kalkınma bankası kurulacak, küçük girişimciler desteklenecek, 500 milyon dolara kadar bunlara

yardım yapılacaktır. Proje, ABD ile bu projede yer alan devletlerle ikili ekonomik ilişkileri geliştirmeyi hedeflemektedir.

Kültürel Boyutu; 2010 a kadar Ortadoğu'da okuma yazma oranı % 50 artacaktır. Batı klasikleri Arapça'ya çevrilecektir. Batı kültürü bu toplumlara öğretilecektir. Bu projenin mimarlarına göre, okuryazarlık oranı artacak, aşırı dincilik, terörizm, uluslararası suç ve yasa dışı göçler doğal olarak önlenecektir.

Coğrafya Boyutu; Projeye göre, daha büyük Ortadoğu coğrafyası yaratılırken, buna karşın daha küçük devletler ortaya çıkacaktır. Örneğin: üçe bölünmüş bir Irak, beşe bölünmüş bir Suriye veya İran. Bu parçalanmalar doğal olarak İsrail devletinin yaşamı için yeterli sebep olacaktır. Bilindiği gibi İsrail'in Ortadoğu politikası "böl-parçala-yut" temeli üzerine oturmaktadır. İsrail'in ve dolayısıyla Doğu Akdeniz'in güvenliği ABD'nin Ortadoğu politikasının bir ayağını oluşturmaktadır. Diğer ayağı da Körfez'in dolayısıyla petrolün akışkanlığının güvenliğidir.

Siyasal Boyut; ABD göre, özgürlük, demokrasi, insan hakları, hukukun üstünlüğü bu proje ile sağlanmalıdır (Brezinski, 2004). ABD'nin siyasi açıdan ne yapacağını bölgedeki dost ve müttefiki ülkelerle tartışacağı belirtilmektedir.

Büyük Ortadoğu Projesi'nde asıl aktör Ortadoğu halkları değil, ABD olmaktadır. Çünkü bu projede öne çıkan 3 husus bulunmaktadır:

1- Yeni bir Ortadoğu sınırları çizilmek istenmektedir, aslında Osmanlı Ortadoğu'su temel alınmaktadır.

2- Bölge yeniden yapılanacaktır. Yani bölgenin veya kurulu sistemin yapısıyla oynanacaktır. Taşlar yerinden oynayacaktır. Buna örnek olarak ABD'nin son Irak saldırısı ve Irak'taki kaos ortamının ABD tarafından yaratılması verilebilir. Bu rolü ABD oynamaktadır. Ama temel çelişkilere dokunulmayacaktır. Örneğin:İsrail-Filistin çatışması, Körfez'in petrol krallıkları, şeyhleri…

3-Bölge ABD'nin hegemonyası altında olacaktır. Bu hegemonya veya hegemon güç nasıl gerçekleşecektir?

1-Bölge ABD ve Uluslararası sermayeye uygun şekle dönüştürülecektir. Yani neo-liberal politikalar ışığı altında küreselleşecektir. ABD'ne göre bunun önündeki en büyük engel radikal İslam'dır.

2-Feodal yapıdan kurtarılması yani batı sistemine veya kültürüne uygun duruma getirilmesi gerekmektedir.

3-Bölgenin güvenli olması için, bölgenin İslam teröründen kurtarılması şarttır.

4-Uzlaşmaz çelişkilerin ortadan kaldırılması Hungtington'un medeniyetler çatışmasının yumuşak bir şekilde uygulanmasıyla gerçekleşebilecektir.

5-Medeniyetler Çatışmasından ne anlıyoruz? Bunun BOP ile bağlantısı ne olabilir? 11 Eylül saldırısıyla radikal İslam üstü kapalı olarak Batı tarafından düşman ilan edilmiştir. Batılılara göre, radikal İslam "Yeşil Faşizm'dir". Bu nedenle radikal İslam, komünizm gibi yok edilmelidir. Soğuk Savaş'ta komünizm nasıl yok edildiyse, sırada radikal İslam bulunmaktadır.

6-Yok etmek veya diğer ifadeyle Medeniyetler Çatışmasına örnek olarak 1975'li yıllarının Helsinki Nihai Senedi'yle Doğu Bloğu'nun çökertilmesi verilmektedir. Bu yok etmek, insan hakları-demokrasi adına yapılmıştır. Bu müdahaleci sisteme BOP'un esin kaynağı olarak 1975'te imzalanan Helsinki Nihai Senedi verilmektedir.

7-İnsan haklarına ve temel özgürlüklere saygılı olmakla Ortadoğu'daki radikal İslam'ın kökü kazınmak istenmektedir. Bu nedenle ABD sürekli olarak Türkiye'yi model alarak Arap dünyasına lanse etmektedir. Amerikalı Dick Cheney'e göre, "İslam ve demokrasi bir arada olabilir, örnek olarak Türkiye'deki AKP hükümeti".

Kuşkusuz BOP, jeostratejik, askeri, siyasi ve ekonomik yeniden yapılanmanın diğer adı gibi görünse de projede öne çıkan temel hedeflerin başında ABD'nin çatışma ortamı yaratarak bölgeye müdahale etmesi, askeri ve politik mevcudiyetini güçlendirmesi, yeni-jeopolitik yapılanmaya gitmesi, uzun erimde bölgeyi dikey ve yatay olarak kontrol altında tutması yatmaktadır. Buna 21. yüzyılın neo-emperyalizmi diyebiliriz.

Soğuk Savaş'taki komünist avının yerini terörist avı alınca ABD, Afganistan müdahalesiyle Rusya'nın dış politika konsepti olan "Yakın Çevre" politikasını yıkmıştır. Orta Asya ülkelerinde askeri üsler kazanmıştır. Rusya hızla kuzeye doğru itilirken ABD, terörü ileri sürerek Irak saldırısıyla bu defa güney Kafkasya'da askeri ve siyasi mevcudiyetini güçlendirmiştir. Kafkasya'da terör adıyla yaşanan olayların gerisinde Rusya'nın Kafkasya'dan çıkarılması yatmaktadır.

ABD Avrasya'da Rusya ile enerji kaynaklarının hakimiyeti çatışmasına girerken "Yeşil Kuşak" doktrini yerini "Büyük Ortadoğu Projesi"ne bırakmıştır. ABD'nin bu yeni jeopolitik konseptinin üç boyutlu olduğunu algılamaktayız. ABD, gerçekte Rusya'yı kuzeye iterken, batıdaki Fransa-Almanya ekseniyle birleşmesini engellemek istemektedir. AB ile Rusya'nın pazarlık içinde olduğunu gözlemlenmektedir. Rusya süper güç olmadığından dolayı 11 Eylül'den sonra bu defa "Enerji Süper Gücü" olma yolunda politika üretmektedir. 31 Ağustos'ta Karadeniz kıyısında Sotchi'de Putin, Chirac ve Schröder'in bir araya geldiği zirvede, Rusya Federasyonu Başkanı Putin'e destek mesajları verilirken, iki önemli noktanın altı çizilmiştir: Rusya'nın toprak bütünlüğünün korunması ve Rusya'nın AB'nin "stratejik partöneri" olduğunun açıklanmasıdır. Ayrıca, hızla artan petrol fiyatlarına karşılık Rusya'nın petrol üretimini artırması iki taraf arasında memnuniyetle karşılanmıştır.

ABD'nin eski "yeşil kuşak doktrini", yeni BOP'un kuzey Afrika yani Magrip ülkelerini içine alması AB'nin Akdenize inmesini durdurmak içindir. Roma ve Osmanlı İmparatorluğu'nun yıkılış nedenlerinden birinin Akdeniz egemenliklerini kaybetmeleri olduğunu tarihin yorumundan anlıyoruz. Bu iki imparatorluğun can damarını Akdeniz beslemiş, Akdeniz merkezli olmuşlardır.

Öte yandan BOP'un doğu sınırı Çin'e dayanmaktadır. Çin'in büyük nüfus potansiyeli ABD ve diğer Batılı güçleri (G8) korkutmaktadır. Yoğun emek, sonsuz üretim faktörleri Çin'in elindeki en önemli silah olmaktadır. BOP'un doğusundaki Çin'i ABD kontrol ederken bu devin yeni ittifak arayışlarına girmesine izin vermeyecektir.

ABD'nin özellikle (Yılmaz, 2005:13);

- Enerji kaynaklarının ve enerji nakil hatlarının kontrol altına alınması,
- Başta terör olmak üzere uyuşturucu ve silah kaçakçılığı, kitle imha silahlarının yayılması gibi tehdit unsurlarını bünyesinde barındırdığı kabul edilen bölgedeki ülkelere kendi anlayışında demokrasi, hukuk, serbest piyasa ekonomisi ve özgürlük getirmek ve bu yolla söz konusu ülkeleri kontrol altına almak,

- Enerji kaynaklarının bulunduğu bölgeye coğrafi yakınlığı olan ve bölgeyi etkileme kapasitesine sahip olan Rusya Federasyonu, Hindistan ve Çin gibi devletlerin bölge üzerindeki etkinliklerini sınırlandırmak veya engellemek (Nükleer silahlara sahip bu ülkelerin enerji ihtiyaçları giderek artış göstermektedir. Ayrıca, ABD ve Batı'nın da enerji ihtiyacı giderek artan oranda Büyük Ortadoğu'ya bağımlı hale gelmektedir.).

unsurlarına önem vererek ortaya attığı bu projede sınırlar dış güçler tarafından belirlenmektedir. Ortadoğu'nun günümüzdeki sınırları I. Dünya Savaşı sonrasında bölgeyi işgal eden dönemin Süper güçleri İngiltere ve Fransa tarafından çizilmiştir. 1916 yılında bir İngiliz ve Fransız Subayı Kahire'de bir araya gelerek günümüzdeki Ortadoğu haritasını çizmişlerdir (Çeçen, 2004: 12). Bu dışardan gelen güçlerin kendi çıkarları doğrultusunda sınır çizmelerinin ne kadar sağlıksız olduğu Ortadoğu'nun şu anki kargaşa halinden belli olmaktadır. BOP'ta dönemin süper gücü ABD tarafından kendi çıkarları doğrultusunda çizilmiş bir projedir. Ortadoğu'ya barış ve huzuru getireceğini düşünmek kanımızca fazla iyimser bir düşünce olur.

4.3.2. Türkiye BOP'un Neresinde?

Çin Uluslararası Radyosu 10 Mart 2004 tarihinde "Türkiye'den ABD'nin Büyük Ortadoğu Planı'na destek yok" başlıklı bir habere yer vermiştir. Haberde Dışişleri Bakanı Abdullah Gül'ün 9 Mart'ta yaptığı açıklamaya yer verirken, Türkiye'nin ABD'nin ortaya koyduğu Büyük Ortadoğu Planı'nı desteklemediği, Ortadoğu'daki sorunların ancak bölge halkının çabalarıyla çözülebileceği kaydedilmiştir (http://www.avsam.org e.t. 08.10.2004).

Esas sorun Türkiye'ye nasıl bir rol düşeceğidir? Bu süreçte Türkiye'nin belirleyici, düzenleyeceği veya gelişmelerde müdahaleci rol üstlenmesini düşünmek yanlış olur. Son Irak savaşından sonra Türkiye'nin sürekli olarak olayların dışında tutulması, bölgeden uzaklaştırılması, Kuzey Irak'taki Türkmenlerle tarihi bağlarının koparılmak istenmesi buna örnek olarak verilebilir. Irak'ta yaşanan kaos ortamı çevre ülkeleri korkutmaktadır (Dilan-Tatar, 2004: 145). Projeye müdahaleci olup bütünüyle dahil olmak ne kadar yanlış olursa, tümüyle reddetmekte o kadar yanlış olacaktır

(Yılmaz, 2004: 13). Burada dikkat edilmesi gereken nokta "denge" unsurudur. Türkiye bir yandan NATO üyesi ve ABD müttefiki bir devlet iken diğer yandan da yıllardan beri yıllardan beri Ortadoğu ülkeleriyle ilişkilerini (1950-1960 dönemi hariç) Batı ile ayrı tutmuş ve bu çerçevede bölge ülkeleriyle ilişkilerini büyük bir titizlikle yürütmüştür. Bu nedenle söz konusu proje de Türkiye, kesinlikle ABD'nin sözcüsü gibi davranmamalıdır (Yılmaz, 2004: 13).

İkinci önemli sorun da, Türkiye'nin teşvik edilen ve desteklenen AB üyeliğidir. ABD, Türkiye'nin olası AB üyeliğini "stratejik çıkarının" önemli bir parçası olarak değerlendirmektedir Bu çerçevede Türkiye'nin NATO içinde üstlendiği rol göz ardı edilmemelidir. ABD açısından Türkiye bu süreçte Ortadoğu'dan uzaklaşabilecek veya tam tersi yakınlaşabilecektir. ABD'nin Türkiye'ye karşı uygulamaya koyacağı bu politikasına "çekip-koparmama" politikası adını verebiliriz (Dilan-Tatar, 2004: 145).

Türkiye, demokrasi, insan hakları, temel özgürlükler konusunda AB sürecine bağlı olarak sorunlarını çözebilmesine karşın Türkiye Cumhuriyeti'nin yüzyıllara dayanan bir devlet geleneği, felsefesi ve taşları yerine oturmuş siyasi kurumları bulunmaktadır. Türkiye Cumhuriyeti laik, demokratik ve sosyal hukuk devletidir. Çevre ülkelere model olmak gibi bir lüksü bulunmamaktadır. Jeostratejik konumu buna elverişli değildir (Dilan-Tatar, 2004: 145). Ayrıca proje de model ülke olarak gösterilmesi bölge ülkelerinde projeye ve Türkiye'ye olumsuz yaklaşımları artırabileceği gibi, özellikle ülke içindeki ve dışındaki radikal İslamcı militanların da hedefi haline getirebilir (Yılmaz, 2004: 13).

Türkiye'nin yapması gereken, bölgesel ittifaklar çerçevesinde bölgesinde barış ve huzur içinde yoluna devam etmesidir.

SONUÇ:

11 Eylül 2001 saldırısı üzerinden oldukça uzun bir zaman geçmesine rağmen hafızalardaki yerini korurken, saldırı sonrası günümüze kadar olan gelişmeler hala gündemi oluşturmaya devam etmektedir.

11 Eylül saldırısının gerçekleştiği 2001 yılında daha çok üzerinde durulan konu kimlerin ve neden bu saldırıyı gerçekleştirdiğiydi. 11 Eylül saldırısı bir sonuç olarak ele alınmalıydı ve öyle de oldu. 11 Eylül'ün ABD'nin Afganistan'daki Rus işgaline karşı, Müslüman fanatizmini kullanıp, geliştirmesi hatta daha körüklemesi sonucu, Müslüman fanatizmin kendi gündemini takip etmesi sonucunu doğurmuştu (Chomsky:2002:12). Özellikle Körfez savaşının sonunda ABD'nin Müslüman bir ülke Irak'ı vurması, birçok Müslüman tarafından kutsal topraklar kabul edilen Suudi Arabistan'da üslere yerleşmesi sonucunda ABD artık Müslüman fanatikler için açık bir hedef halini alıyordu. ABD'nin de önceden Rusya'ya karşı "özgürlük savaşçıları" olarak duyurup desteklediği bu grup, artık "terörist" bir topluluktu. Daha sonraki gelişme ise 11 Eylül 2001 saldırısı ile sonuçlanacak olan şiddet kısırdöngüsünden ibaretti. İki taraflı olarak gerilen ipler 11 Eylül günü hayallerde bile kurgulanmamış bir saldırı ile son buldu.

11 Eylül saldırısı neyin sonucu oluştuğu üzerinde tartışmalar devam ederken ABD yeni düşmanını bulmuştu. Soğuk savaş dönemi boyunca düşman belliydi. Her problemde yüklenilebilecek bir Rusya (SSCB) vardı. Berlin duvarının yıkılması ve iki kutuplu düzenin sona ermesiyle artık ABD'nin düşman problemi iyiden iyiye kendini belli etmeye başlamıştı. ABD Dünya'nın hemen her bölgesinde konuşlandırdığı askeri gücüyle istediği manevraları artık rahat bir şekilde yapamıyordu. Tam bu dönemde 11 Eylül bir hızır gibi yetişti. Aranılan fırsat doğmuştu. 11 Eylül'ün neyin sonucu olduğu tartışılırken, özellikle Başkan Bush ve grubunun medya'nın da desteğini almasıyla artık ne sonuçlar doğuracağı üzerinde durulmaya başlandı. ABD'nin 11 Eylül'e cevabı "terörizme karşı savaş" olarak isimlendirilecek olan öncelikle Afganistan işgal edilecekti. Daha sonra Irak işgali Uluslararası Hukuk kurallarıyla çatışması ve Uluslararası toplumun karşı çıkmasına rağmen gerçekleşecekti. Artık ABD tarafından "komünist avından terörist avına" geçmişti.

11 Eylül 2001 saldırısına kadar olan terör hareketleri birçok insanın ölümüyle sonuçlanmış, 11 Eylül günü tepe noktasına ulaşmıştı. Hemen 11 Eylül'ün ertesinde başlayan ve günümüze kadar süregelen ABD'nin terörizmle savaşta başarıya ulaştığını söyleyemeyiz. Başarının aksine şiddet şiddeti doğurmuş ve ABD iki ülkenin savaşlar sonunda işgal edilmesi, birçok ülke'nin de tehdit edilmesine rağmen hala terör olayları devam etmektedir. Özellikle ABD işgali altında olan ve hala denetimin sağlanamadığı Irakta onlarca kişi her gün teröre maruz kalmakta ve ölmektedir.

ABD tarafından Ortadoğu'daki refaha kavuşturmak ve terör kaynaklarını yok etmek için ortaya atılan "Büyük Ortadoğu Projesi" de çok fazla çözüm üretecek bir proje olarak da görülmemektedir. Daha çok Ortadoğu zenginliğinin ABD tarafından rahatlıkla elde edilebilmesi için gerekli şeyler olan ABD'nin Ortadoğu'daki egemenliği korunması ve İsrail'in güvenliğinin artırılması için hazırlanmış bir proje gibi görülmektedir. Projenin başarıya bu haliyle ulaşması ve Ortadoğu'ya barış ve huzur getirmesi zor görülmektedir. Projenin bir önemli yanı da I. Dünya Savaşı sırasında yapılan bir yanlışın tekrarı olmasıdır. Ortadoğu haritası I Dünya Savaşı sırasında 1916 yılında bir İngiliz ve bir Fransız Subay tarafından yani Ortadoğu dışından iki kişi tarafından çizilmiştir. Bu çizimin ne kadar başarısız olduğu neredeyse 1 asırdır görülmektedir. BOP projesi de Ortadoğu dışındaki güçlerin dayatmasıdır. Bu dayatmanın ülkemizin de içinde bulunduğu coğrafyada daha büyük sorunlar yaratmasına karşı dikkatli olmamız gerekir.

KAYNAKÇA

Akalın, Cüneyt, (2003): *Soğuk Savaş ABD ve Türkiye-1*, İstanbul: Kaynak Yayınları.

Arar, A.Asım, (Kasım 2004): "Yeni Dünya Düzeni Eskiyor mu?", *Uluslararası Ekonomik Sorunlar Dergisi*, T.C. Dışişleri Bakanlığı Yayını, Sayı:15, 23-33.

Armaoğlu, Fahir,(2000): "*21.Yüzyıl Siyasi Tarihi*", İstanbul: Alkım Yayınevi,Cilt:1-2, 12. Baskı.

Aydıner, Gökhan, (2004), "Dünyada ve Türkiye'de Terör", *Polis Dergisi*, Sayı: 40, 5-8.

Chomsky, Noam,(1991): *Korsanlar ve İmparatorlar*, İstanbul: Yeni zamanlar yayınları.

Chomsky, Noam, (2000): *Terör Ne?Terörist Kim?*, Ankara: Ütopya Yayınevi Birinci Basım.

Chomsky, Noam, (2001): *11 Eylül*, Çev. Dost Körpe, İstanbul: Om Yayınevi.

Chomsky, Noam, (2002): *11 Eylül ve Sonrası: Dünya Nereye Gidiyor?,* İstanbul: Aram Yayınları.

Chomsky, Noam, (2002): *Batı'nın Yeni Standartları,* Çev. Ebru Kılıç, İstanbul: Everest Yayınları.

Chomsky, Noam, (2003): *İmparatorluğa Karşı Durmak*, Çev. Nuri Ersoy, İstanbul: Aram Yayıncılık.

Çakmak, Hurşit, (2004) : *Terörü,Teröristi,Terörizmi Doğru Anlamak*, Polis Dergisi, Sayı: 40, 206-216.

Çeçen, Anıl, (2004): *Bağımsızlık Mücadelesi Teröre İndirgendi*, Cumhuriyet Strateji, Ankara, 20.09.2004, Yıl: 1, Sayı:12.

Çeçen, Anıl, (2004): *Türkiye'nin Ortadoğu Projesi: Merkezi Devletler Birliği*, Cumhuriyet Strateji, Ankara, 13.09.2004, Yıl: 1, Sayı:11.

Dağ, Halil, (2004) : "Terör Suçlarının Analizi"*, Polis Dergisi*, Sayı: 40, 199-2005

Demirel, Emin, (2001): *Terör*, İstanbul : IQ Kültür-Sanat Yayınları.

Dilan H, Tatar V. (2004): "*The Great Middle East Project and The "Model" State Turkey"*, Unitech 04 Gabrovo, 18-19 Kasım 2004.Bulgaristan

Dilmaç, Sabri, (2004): "Global Tehdit : Terörizm Ve Türkiye'ye Etkisi", *Polis Dergisi*, Sayı: 40, 357-367.

Dumanlı, Cihangir (2004): *Değişim Türkiye'ye Risk ve Fırsatı Birlikte Sunuyor*, Cumhuriyet Strateji, Ankara, 02.08.2004, Yıl: 1, Sayı:5.

Ekşi, Canan Ateş, (2005): "*Irak'ın İşgali ve Birleşmiş Milletler*", Yorum (Gazi Üniversitesi İİBF Yayını), Sayı:2005-03,15-16.

Fendoğlu, Tahsin – Fendoğlu Ahmet Kemal(2004): Uluslararası Dökümanlarda Terörizm, *Polis Dergisi*, Sayı: 40, 32-37.

Gökçora, Aslı, (2004)): *Süper Gücün Başkanlık Koltuğunda Hangi Coni*, Cumhuriyet Strateji, TUSAM Amerika Araştırmaları Masası, Ankara, 20.09.2004, Yıl: 1, Sayı:12.

Gökdağ, Remzi, (2001): *Amerikan Medyasında 11 Eylül*, İstanbul: E Yayınları.

İrge, Filiz (2003): ABD Hegemonyası: İktidarın Şiddeti!, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Edirne, Sayı:1 Ocak 2003.

Kazan, Hüseyin,(2004): Küresel Terör ve Din, *Polis Dergisi*, Sayı: 40,217-223.

Kazancı, Hicran (2004): *Irak'ta Sona Eren Amerikan Rüyası*, Cumhuriyet Strateji, TUSAM Ortadoğu Araştırmaları Masası, Ankara, 02.08.2004, Yıl: 1, Sayı:5.

Keppel, Gilles, (1995): *Allahın Batısında*, Çev. Işık Ergüden, İstanbul: Metis Yayınları.

Keppel, Gilles (2001): *Cihad "İslamcığın Yükselişi ve Gerilemesi*", Çev. Haldun Bayrı, İstanbul : Doğan Kitapçılık A.Ş,2. Baskı.

Kongar, Emre,(2001): *Küresel Terör Ve Türkiye*, İstanbul: Remzi Kitapevi,7. Basım.

Kongar, Emre,(2004): *Soğuk Savaş ve Türban Sorunu,* http://www.kongar.org/ aydinlanma/2003/389_Soguk_Savas_ve_Turban-I.php Erişim Tarihi 15.09.2004).

Kuloğlu, Armağan,(2002): "*11 Eylül Sonrası Değişen Dengeler Çerçevesinde Türkiye'nin Irak Politikası*", *Asam*, No:12.

Mahajan, Rahul (2003): *Yeni haçlılar*, İstanbul: Gelenek Yayıncılık.

Onat, Faruk, (2004): "Küresel Şiddet ve Teröre Köklü Çözüm: İnsan Olmanın Kök Değerleri Üzerine Yeniden Düşünmek Ve Yüksek Güven Kültürü Yaratmak", *Polis Dergisi*, Sayı: 40, 9-18.

Örgün, Faruk (2001): *Küresel Terör*, İstanbul: Okumuş Adam Yayınları.

Öymen, Onur, (2002): *Silahsız Savaş*, İstanbul: Remzi Kitapevi.

Özcan, Ali Nihat, (2004): Bir Teknik Olarak "Terör", Cumhuriyet Strateji, Ankara, 20.09.2004, Yıl: 1, Sayı:12.

Öztürk, Osman Metin, (2005): *ABD, Büyük Ortadoğu Projesi ve Türkiye*, Yorum: Gazi Üniversitesi İ.İ.B.F. Yayını, Ankara, 2005-03, 6-8.

Raşid, Ahmed, (2001): *Taliban*, Çev. Osman Akınhay, İstanbul, Everest ve Mozaik Yayınları, 1. Baskı.

Sever, Kılıç – Kılıç Ebru (2001): *Düşmanını Arayan Savaş*, İstanbul:Everest Yayınları

Sun- Tzu (2001): *Savaş Sanatı*, Çev. Adil Demir, İstanbul: Kastaş Yayınları,1. Baskı.

Sönmezoğlu, Faruk (2000): *Uluslararası Politika ve Dış Politika Analizi*, İstanbul: Filiz Kitapevi

Türkiye 5. Enerji Kongresi (22-26 Ekim 1990), Enerji İstatistikleri, Hazırlayanlar: Macide Atlaş, Hanife Fikret, Emel Çelebi, Ankara: (WEC) Dünya Enerji Konseyi Türk Milli Komitesi.

Volkan, Vamık D. (1999) : *Kanbağı "Etnik Gururdan Etnik Teröre*",İstanbul: Bağlam Yayıncılık.

Vurmay, H. Miray (2004): Filistin'de Direnişin Yeni Simgesi: Hamas, Cumhuriyet Strateji, Ankara, 21.03.2005, Yıl: 1, Sayı:38.

Yaralanılan Gazete ve Bazı internet Siteleri:

Demirtaş, Ceyhun, Cumhuriyet Gazetesi, 25 Eylül 2002

Turkish Daily News, 21 Kasım 2003.

Sabah Gazetesi, 19 Haziran 2003

Brezinski, Zbigniew, *The New York Times,* 8 Mart 2004.

Time Dergisi,'İnterview with Bin Laden', 11.01.2001.

Time dergisi, İnside The Hunt For Osama, 21.12.1998.

http://www.aydinlanma1923.org/sayi/39/39-04.htm Erişim Tarihi 09.08.2004.

http://www.avsam.org e.t. 08.10.2004.

http://www.bigglook.com/usa/binladen.html, Erişim Tarihi 30.11.2004.

http://www.biyografi.net/kisiayrinti.asp?kisiid=2489, Erişim Tarihi 12.11.2004.

http://www.biyografi.net/kisiayrinti.asp?kisiid=2486, Erişim Tarihi 20.10.2004.

http://www.byegm.gov.tr/YAYINLARIMIZ/disbasinbaslik/2001/09/12x09x01.htm, Erişim Tarihi 15.10.2004.

http://www.egm.gov.tr/temuh/mücadele6.htm, Erişim Tarihi 26.08.2004.

http://dosya.hurriyetim.com.tr/abd_operasyon/taliban.asp, Erişim Tarihi 18.10.2004.

Bayraktar, Bora, "El Kaide'nin Kanlı Tarihçesi "http://www.cnnturk.com/OZEL_DOSYALAR/haber_detay.asp?pid=361&haberi=6528 Erişim Tarihi 05.11.2004.

Tuğtan, Mehmet Ali, "*Aydınlanma ve yeni Dünya Düzeni*" http://www. aydinlanma1923.org/sayi/39/39-04.htm, Erişim Tarihi 09.08.2004.

http://www.kimkimdir.gen.tr/kimkimdir.php?id=937, Erişim Tarihi 04.12.2004.

http://www.savaskarsitlari.org/arsiv.asp?ArsivTipID=5&ArsivAnaID=19657 Erişim Tarihi 21.05.2004

http://www.elele.gen.tr/diş_iliskiler/afganistan/cografi.html Erişim Tarihi 10.12.2004

EK:1

ABD Başkanı'nın 7 Ekim 2001 Tarihli "Ulusa Sesleniş Konuşması"

Emirlerim üzerine, ABD ordusu Afganistan'da El Kaide'nin terörist kamplarına ve Taliban rejiminin askeri yapılanmasına karşı saldırıya başladı.

Hedefleri büyük bir titizlikle belirlenen bu eylemler Afganistan'ın terörist operasyonlar için bir üs olarak kullanılmasını engellemeye ve Taliban rejiminin askeri kapasitesini yok etmeye yönelik olarak tasarlandı. Bu operasyonda sadık dostumuz Britanya bizim yanımızda. Aralarında Kanada, Avustralya, Almanya ve Fransa'nın da bulunduğu diğer yakın dostlarımız operasyon ilerledikçe askeri kuvvet yardımında bulunmayı vaat ettiler.

Ortadoğu'da, Afrika'da, Avrupa ve Asya'da kırktan fazla ülke bu operasyon için hava sahasını ya da topraklarını açtı. Birçok ülke istihbarat bilgilerini paylaştı. Tüm dünyanın ortak iradesi tarafından destekleniyoruz.

Bundan iki hafta önce, Taliban liderlerine son derece açık ve belirgin bazı talepler sundum: Eğitim kamplarınızı kapatın, Kaide'nin liderlerini teslim edin, ülkenizde haksız biçimde gözaltında tutulan Amerikan vatandaşlarının da aralarında bulunduğu yabancı uyrukluları serbest bırakın.

Bu taleplerin hiçbiri karşılanmadı. Şimdi Taliban bir bedel ödeyecek. Kampları yıkıp, iletişimi çökerterek bu terör ağının yeni üyeler eğitmesini ve şeytani planlar geliştirmesini güçleştireceğiz.

Başlangıçta teröristler mağaralara ya da başka gizli yerlere saklanabilirler. Askeri harekâtımız aynı zamanda, onları buralardan çıkarıp adalete teslim etmeye yönelik sağlam, kapsamlı ve sürekli operasyonların önünü açacak şekilde tasarlanmıştır.

Aynı zamanda, Afganistan'ın baskı altındaki halkı Amerika'nın ve

müttefiklerimizin cömertliğini de anlayacak. Askeri hedefleri vururken, Afganistan'ın mahrumiyet içindeki, açlık çeken erkeklerine, kadınlarına ve çocuklarına havadan gıda ve ilaç yardımında bulunacağız. ABD, Afgan halkının dostudur. Biz, dünyanın dört bir yanında İslam inancını paylaşan 1 milyar insanın dostuyuz.

ABD, teröristlere ve büyük bir dini onun adına cinayet işleyerek lekeleyen barbar canilere düşmandır.

Bu askeri harekât, terörizme karşı seferberliğimizin bir parçasıdır. Savaşın bir başka cephesine diplomasi, istihbarat, mali varlıkların dondurulması ve tanınmış teröristlerin otuz sekiz ülkede yasaları koruyan güçler tarafından yakalanması yoluyla zaten katılımda bulunuldu.

Düşmanlarımızın karakterini ve uzaklığını dikkate alırsak, bu çatışmayı başarılarımızı sabırla biriktirerek, bir dizi güçlüğü direngenlik, kararlılık ve iradeyle karşılayarak kazanabiliriz.

Bugün Afganistan'a odaklanıyoruz. Ama savaş daha da kapsamlıdır. Her ülkenin bir tercih yapması gerek. Bu çatışmada tarafsız bir zemin yok. Hangi hükümet kanun kaçaklarını ve masumların katillerini desteklerse, kendisi de kanun kaçağı ve katil olacaktır. Ve bu yolda tek başına kendini tehlikeye atarak yürüyecektir. Bugün size Beyaz Saray'ın Antlaşma Odası'ndan, Amerikan başkanlarının barış için çalıştığı bir mekândan sesleniyorum.

Biz barışçı bir ülkeyiz. Fakat apansızın ve çok trajik bir biçimde öğrendiğimiz gibi, birdenbire gelen terörün yaşandığı bir dünyada barış olamaz. Bugünün yeni tehdidinin karşısında, barışın peşinden gitmenin tek yolu, onu tehdit edenlerin peşine düşmektir. Bu görevi biz istemedik, ama yerine getireceğiz. Bugünkü askeri harekâtın adı Kalıcı Özgürlük. Sadece bizim temel özgürlüklerimizi değil, ama her yerdeki insanların korku duymaksızın yaşama ve çocuklarını yetiştirme özgürlüğünü savunuyoruz.

Biliyorum ki, bugün birçok Amerikalı korku içinde. Sizi temin ederim ki

hükümetimiz sıkı önlemler alıyor. Bütün güvenlik güçleri ve istihbarat teşkilatlan Amerika'da ve bütün dünyada, zamana karşı hırslı bir çaba içinde.

Benim isteğim üzerine birçok vali havaalanlarının güvenliğini arttırmak üzere Ulusal Muhafızlar harekete geçirdi. Askeri kapasitemizi arttırmak ve yurdumuzun korunmasını güçlendirmek üzere yedekleri göreve çağırdık. Gelecek aylarda sabrımız kuvvetimiz olacak. Sıkı güvenlik önlemlerinden kaynaklanan uzun bekleyişler karşısındaki sabrımız ve hedeflerimize ulaşmanın zaman alacağını kavramamız, gelecek bütün sıkıntılara fedakârlıklara katlanmamız bizim kuvvetimiz olacaktır.

Bugün, yurdumuzdan uzaklarda bizi savunan silahlı kuvvetlerimizin üyeleriyle onların vakur ve endişe içindeki aileleri bu fedakârlıklara katlanıyor. Bir komutan ancak uzun duaların ardından, onların korunmasına büyük bir özen gösterdikten sonra Amerika'nın oğullarını ve kızlarını yabancı topraklarda savaşmaya gönderdi.

Bizim üniformamızı giyenlerden çok şeyler bekliyoruz. Onlardan sevdiklerini geride bırakmalarını, uzun bir yol kat etmelerini, yaralanma riskine girmelerini, hatta nihai bir fedakarlık olarak hayatlarını kaybetmeye hazır olmalarını istiyoruz,

Onlar kendilerini adamışlar. Onlar onurlu insanlar. Onlar Ülkemizin en iyileri, onlara minnettarız.

Ordumuzdaki bütün erkeklere ve kadınlara, her denizciye her askere, her havacıya, her sahil koruma muhafızına, her deniz piyadesine şunu söylüyorum: Göreviniz tanımlanmıştır. Hedefleriniz açıktır. Amacınız doğrudur. Size güveniyorum. Görevinizî yerine getirmek için ihtiyaç duyduğunuz her şeye sahip olacaksınız.

Kısa bir süre önce, Amerika'nın bu zor zamanlardaki hali hakkında birçok şey anlatan dokunaklı bir mektup aldım, babası orduda görevli dördüncü sınıftaki bir kız öğrenciden geliyordu. "Babamın savaşmasını ne kadar istemesem de, onu size vermek istiyorum."

Bu çok kıymetli bir hediye. Onun verebileceği en büyük diye. Bu genç kız

Amerika'nın ne demek olduğunu biliyor.

11 Eylül'den beri, Amerika'da bütün bir genç kuşak gün değeri ve bedeline dair, yüklendiği görevlere ve beklediğidir, fedakârlıklara dair yeni bir anlayış kazandı.

Savaşa birçok cepheden katılınıyor. Vazgeçmeyeceğiz, Yorulmayacağız, tereddüt etmeyeceğiz ve yenilmeyeceğiz. Barış ve özgürlük galip gelecek.

Teşekkür ederim. Tanrı Amerika'yı kutsamayı sürdürsün.

George W. Bush
ABD Başkanı

EK:2

YENİ TÜRDE BİR SAVAŞ İÇİN
YARATICI KOALİSYON KURMAK

Bu şimdiye kadar hiçbir Amerikalının karşılaşmadığı türden bir savaş olacak. Bu savaş, bir düşman devletler mihverini yenilgiye uğratmak amacıyla birleşmiş bir büyük ittifakın değil, zaman içinde değişip gelişebilecek olan ülkeler koalisyonlarının savaşı olacak.

Çeşitli ülkeler bu savaşta farklı roller oynayacaklar ve farklı şekillerde katkıda bulunacaklar. Bazıları diplomatik destek sağlarken, bazıları mali, bazıları da sadece lojistik veya askeri destek sunacak. Bazıları bu savaşa açıkça yardım ederken, bazıları kendi koşullan nedeniyle bize özel ve gizli yardımlarda bulunacaklar. Dolayısıyla bu savaşın öncelikli görevi, oluşturulacak koalisyonun belirlenip tanımlanması olacak.

Dostumuz olarak kabul ettiğimiz ülkelerin bazı çabalarıyla bize katkıda bulunup başka konularda sessiz kalırken, girişeceğimiz bazı eylemlerin de pek dost saymadığımız ülkelerin devreye girmesine bağlı olabileceğinin çok iyi farkındayız.

Bu bağlamda, ABD'nin dostu olan Suudi Arabistan'ın ve Birleşik Arap Emirlikleri'nin Taliban'la bağlarını koparma kararı önemli bir ilk başarı olmakla birlikte, onların bizim düşünebileceğimiz her türlü eyleme destek vereceklerini de sanmamalıyız.

Bu savaş ister istemez askeri hedeflere vurmaya kafa yorduğumuz ve bu hedefleri vurmak için büyük birlikleri harekete geçirmek zorunda kalacağımız bir savaş değil; tersine, askeri gücün, terörizme bulaşan kişiler, gruplar ve ülkeleri durdurmak için başvuracağımız araçlardan sadece birisim oluşturduğu bir savaş olacaktır.

Bizim tepkimiz dünyanın herhangi bir yerindeki askeri hedeflere Cruise hedefleri göndermeyi gerektirebilir. Aynı şekilde, offshore bankacılık merkezleri aracılığıyla yapılan yatırımları takip edip engellemek için elektronik bir savaşa girişmemiz de gerekebilir. Dolayısıyla, böyle bir savaşın üniformaları bankacıların çöl kamuflajı olarak üstlerine attıkları takım elbiseler ve programcıların rahat giysileri

olacaktır.

Bu savaş bir kişiye, bir gruba, bir dine ya da bir ülkeye karşı değildir. Tam tersine, bizim karşımızdaki güç, özgür insanların kendi seçtikleri gibi bir hayat sürmelerine imkân tanımamaya azmetmiş terörist örgütler ile onların çeşitli devletlerdeki destekçilerinin oluşturduğu bir küresel ağdır. Terörizme destek veren yabancı hükümetlere askeri yollarla cevap verirken, bu hükümetlerin baskı altında tuttuğu insanlarla ittifak kurmanın yollarım aramayı ihmal etmemeliyiz.

Bu savaşın sözlüğü bile farklı olacaktır. "Düşman bölgesini işgal ettiğimizde" pekâlâ onun siber-uzayım işgal ediyor olabiliriz. Üstelik fırsatlar elvermediği için herhangi bir köprübaşı tutamamış da olabiliriz. "Çıkış stratejileri"ni unutun. Biz, hiçbir son tarih tanımayan, kesintisiz taahhütlerin peşindeyiz.

Birliklerimizi nasıl yayacağımız konusunda sabit bir kuralımız yok. Askeri gücün belirli bir hedefe ulaşmanın en iyi yolu olup olmadığı konusunda birtakım kılavuzlar oluşturmak bizim açımızdan daha tercih edilir bir durumdur. Halkımız, hiçbir görünür zaferle taçlanmayan bazı dramatik askeri faaliyetlerde bulunmamıza şahit olabilir, ya da ciddi zaferlere yol açıdan başka eylemlerin farkında bile olmayabilir. Çünkü bu "muharebeler", sınırlarımıza gelen şüpheli insanları durduran gümrük görevlileri ya da para hareketlerine karşı işbirliği yapan diplomatlarca sürdürülüyor olabilir.

Yine de söz konusu olan ne kadar farklı türde bir savaş olursa olsun, değişmeden kalan tek bir şey vardır: Amerika hâlâ boyun eğmez bir devlettir. Bizim zaferimiz, her zamanki gibi gündelik hayatlarını sürdüren, düzenli olarak işlerine gidip gelen, çocuklarını büyüten ve hayallerinin peşinde koşan Amerikalılarla (özgür ve büyük bir halkla) birlikte kazanılacaktır.

Donald H. Rumsfeld

(28 Eylül 2001, The New York Times)